Raftul Denisei

[redacted]

Sarah Dunant

În compania curtezanei

roman

HUMANITAS
fiction

Veneția, 1527. La Serenissima, înveșmântată în purpură și aur, nu a fost nicicând mai frumoasă, mai strălucitoare, mai vie. Însă sub faldurile grele de brocart se ascund taine de neimaginat, patimi răvășitoare, dorințe de nemărturisit, vicii, trădare. În acest oraș de o splendoare sălbatică vine să-și joace cartea destinului cea mai frumoasă curtezană a Romei – obiectul dorinței tuturor, râvnită, hulită, invidiată, adulată. O cheamă Fiammetta Bianchini, are părul de aur și ochii de smarald și nimic din ce-i omenesc nu-i e străin. A fugit din Cetatea Eternă împreună cu slujitorul ei credincios, piticul Bucino Teodoldi, alungată de furia drept-credincioșilor luterani. Sunt doi aventurieri în căutarea fericirii: ea stăpânește arta rafinată a seducției și știe ce-i poate aduce un umăr dezgolit sau foșnetul mătăsos al unei rochii, el e iute la mânie, are vorba tăioasă și știința de a face bani de pe urma bărbaților căutători de plăceri. Însă, pe măsură ce adună avere, prietenia lor se vede pusă la încercare de un turc colecționar de curiozități pentru curtea lui Soliman Magnificul, de o iubire neîngăduită unei curtezane adevărate, de o vrăjitoare ce vinde leacuri miraculoase pentru beteșugurile trupești și sufletești și de căutarea zadarnică a fericirii.

Raftul Denisei

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

SARAH DUNANT

În compania curtezanei

Traducere din engleză de
SANDA ARONESCU

HUMANITAS
fiction

Coperta de
IONUȚ BROȘTIANU

Redactor
IUSTINA CROITORU

SARAH DUNANT
IN THE COMPANY OF THE COURTESAN
© SARAH DUNANT, 2006
Ilustrația copertei: Tițian (1488/89-1576), *Venus din Urbino*, 1538. Florența, Galleria degli Uffizi. Ulei pe pânză, 119x165 cm.
© 1996. Photo Scala, Florence – courtesy of the Ministero Beni e Att. Culturali

© HUMANITAS, 2007, pentru prezenta versiune românească
EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/317 18 19, fax 021/317 18 24
www.humanitas.ro
Comenzi CARTE PRIN POȘTĂ: tel. 021/311 23 30,
fax 021/313 50 35, C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.librariilehumanitas.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DUNANT, SARAH
În compania curtezanei / Sarah Dunant; trad.: Sanda Aronescu. – București: Humanitas, 2007
ISBN 978-973-50-1640-1

I. Aronescu, Sanda (trad.)

821.111-31=135.1

Notă istorică

În prima jumătate a secolului al XVI-lea istoria Europei este marcată de tulburări politice și religioase. Măcinată de corupție, Biserica Catolică, al cărei centru era la Roma, s-a văzut amenințată de apariția protestantismului, care a căpătat amploare după revolta lui Martin Luther din 1517 și s-a răspândit rapid în toată Germania și în nordul Europei.

Italia era încă o serie de cetăți-state, vulnerabile la atacuri din interior și amenințată din afară de invazii străine, îndeosebi de Franța și Spania, cea din urmă aflată sub domnia Sfântului Împărat Roman Carol al V-lea.

Cele mai puternice cetăți italiene erau Roma și Veneția. Odată cu declinul Florenței, arta și cultura perioadei de glorie a Renașterii și-au mutat centrul la Roma, sub patronajul papilor. Între timp, pe țărmul Adriaticii, Veneția era încă la apogeu. Republica guvernată de un număr important de familii aristocratice se bucura de o remarcabilă stabilitate politică, de o populație cosmopolită, de dominația asupra vestului Mediteranei și de o economie înfloritoare, bazată pe negoț; Veneția era o mină de aur pentru negustori, călători și aventurieri.

Povestea pe care o veți citi începe la Roma, în 1527.

PARTEA ÎNTÂI

Capitolul 1

Roma, 1527

Stăpâna mea, Fiammetta Bianchini, tocmai își pensa sprâncenele și își mușca buzele ca să le dea culoare, când s-a petrecut un lucru de negândit: armata Sfântului Împărat Roman a făcut o spărtură în zidul Cetății Eterne a Domnului, lăsând să se năpustească într-însa o hoardă de oșteni înfometați și pe jumătate smintiți, puși pe prădăciune și împilare.

Italia era pe vremea aceea o tablă de șah vie pe care se jucau ambițiile unei jumătăți din Europa. Amenințarea războiului era la fel de regulată ca recoltele, alianțele încheiate iarna erau încălcate primăvara și în unele locuri, o dată la doi ani, femeile năștеau copilul vreunui tată năvălitor. În măreața și strălucitoarea cetate a Romei ne duceam traiul leneș sub ocrotirea Domnului, dar vremurile erau atât de nestatornice, încât și sfinții părinți încheiau înțelegeri spurcate, iar un papă cu sânge de Medici în vine era întotdeauna mai aplecat spre politică decât spre rugăciune.

În ultimele zile dinainte de a se abate urgia, Roma încă nu putea crede că pieirea ei se apropia. Zvonurile se strecurau pe străzi ca duhorile. Pietrarii care întăreau zidurile cetății povesteau despre o armată puternică de spanioli, a căror sălbăticie se înteișe în încăierările cu barbarii din Lumea Nouă, umflată cu cohorte de luterani germani întăriți de sucurile călugărițelor pe care le siluiseră în drumul lor spre miazăzi. Dar când apărarea romană condusă de nobilul Renzo de Ceri a mărșăluit prin oraș în căutarea voluntarilor pentru

baricade, aceiași uriași însetați de sânge s-au preschimbat în niște mortăciuni care se târau în genunchi, cu cururile lipite de pământ, ca să scoată din ei toată mâncarea putrezită și tot vinul acru cu care se ghiftuiseră pe drum. În poveștile pietrarilor, inamicul era atât de jalnic, încât, chiar dacă soldații ar fi găsit tăria de a-și ridica puștile, nu aveau o artilerie care să-i ajute și, dacă romanii de pe metereze ar fi fost îndeajuns de viteji, am fi putut să-i înecăm în pișat și batjocură în vreme ce încercau să se cațăre pe zidurile cetății. Bucuriile războiului sunt întotdeauna mai grăitoare în vorbe decât în fapte; și cu toate astea, gândul la o bătălie câștigată cu urină și fanfaronadă era îndeajuns de ispititor pentru a ispiti câțiva aventurieri care nu aveau nimic de pierdut, printre ei numărându-se și grăjdarul nostru, care a pornit la drum a doua zi după-amiaza.

Două zile mai târziu, armata a ajuns la porțile cetății și stăpâna m-a trimis să-l aduc înapoi.

Cetatea noastră desfrânată și gălăgioasă se închisese ca o scoică peste străzile pe care se lăsase seara. Cei cu destui bani își cumpăraseră deja fiecare armata sa, lăsându-i pe ceilalți să se descurce zăvorându-și ușile și bătându-și în scânduri, în zadar, ferestrele. Deși merg cu pași mărunți și încovoiat, m-am priceput întotdeauna să mă descurc așa cum numai porumbeii călători știu, pentru că în ciuda cotiturilor și întortochelilor ei, harta Romei de multă vreme mi s-a întipărit în minte. Stăpâna a avut o dată un mușteriu, un căpitan negustor, care socotea pe nedrept slutenia mea un semn al harului lui Dumnezeu și care mi-a promis o avere dacă îi găseam o cale spre Indii peste largul mării. De când m-am născut am întruna un coșmar în care o pasăre mare mă înșfacă în gheare și îmi dă drumul într-un ocean pustiu și, din această pricină și din altele, mi-a fost întotdeauna frică de apă.

Când au început să se zărească zidurile, n-am văzut nici posturi de pază nici santinele. Până acum nu avuseserăm trebuință de asemenea lucruri; fortificațiile pe care ne plimbam

erau mai degrabă o bucurie pentru anticari decât o trebuință pentru generali. M-am urcat printr-unul dintre turnurile laterale, cu picioarele tremurându-mi de suișul anevoios pe trepte și m-am oprit o clipă să-mi trag răsuflarea. În lungul coridorului de piatră al crenelurilor am zărit două siluete ghemuite lângă zid. Deasupra noastră s-a ridicat un freamăt de gemete ca murmurul unei congregații care se roagă într-o biserică. În acea clipă, dorința mea de a ști ce se petrece a biruit teama că aș fi putut descoperi cine știe ce și m-am săltat pe pietrele sparte și am reușit să arunc o privire peste parapet.

Sub mine, cât vedeam cu ochii, se desfășura o întindere întunecată spuzită de flăcăruile pâlpâitoare ale lumânărilor. Gemetele se rostogoleau prin noapte ca o adiere; o armată întreagă se ruga sau vorbea prin somn. Până atunci până și eu mă amăgisem cu gândul că suntem de nebiruit. Acum înțelegeam ce trebuie să fi simțit troienii când au privit în jos de pe zidurile cetății și au văzut taberele grecilor în fața ochilor și lumina lunii a scânteiat pe scuturile lor vestind răzbunarea. Frica mi-a răscolit măruntaiele și, cuprins de furie, m-am dus să le trag un picior santinelelor adormite. De aproape, glugile lor erau glugi de rasă călugărească și am deslușit chipurile palide și trase a doi tineri călugări, abia ajunși la vârsta la care puteau să-și lege singuri canafurile. M-am îndreptat de spate, m-am proțăpit dinaintea unuia și mi-am vârât fața sub nasul lui. A deschis ochii și a răcnit, crezând că dușmanul trimisese din iad un diavol tâmp și rânjit să-l ia înainte de vreme. Spaima lui i-a trezit tovarășul. Mi-am dus degetele la buze și am rânjit din nou. Au scheunat amândoi. Mă mai veselisem eu băgând în sperieți fețe bisericești, dar în clipa aceea aș fi vrut să fi avut mai mult curaj și să mă înfrunte. Un luteran înfometat i-ar fi tras în baionetă înainte de a apuca ei să spună *Dominus vobiscum*. S-au închinat cuprinși de tulburare și, când i-am luat la întrebări, au arătat înspre poarta San Spirito, unde cică apărarea era mai puternică. Singura strategie pe care am desăvârșit-o în viață a

fost aia care să-mi țină burta plină, dar până și eu știam că San Spirito era cel mai ușor de vătămat loc al cetății, întrucât viile cardinalului Armellini se întindeau până la creneluri, iar o fermă se înălța chiar din pietrele zidului.

Armata noastră, așa cum era când am găsit-o, era îngrămădită în câteva pâlcuri în jurul clădirii cu pricina. Două santinele de ocazie au încercat să mă oprească, dar le-am spus că venisem cu gând să mă alătur oștii și au râs atât, că m-au lăsat să trec, iar unul din ei a dat să mă ajute cu o lovitură de picior în dos care nici măcar nu m-a nimerit. În tabără, jumătate dintre oameni se tâmpiseră de frică, iar cealaltă jumătate, de atâta băutură. Nu l-am mai găsit pe grăjdar, în schimb, ceea ce am văzut m-a încredințat că, după o singură gaură în zid, Roma se va deschide la fel de ușor ca picioarele nevestei în fața chipeșului ei vecin.

Întors acasă, am găsit-o pe stăpâna mea în iatac și i-am povestit cele ce văzusem. Ea m-a ascultat cu luare-aminte, ca întotdeauna. Am stat puțin de vorbă, apoi am tăcut, în vreme ce noaptea se lăsa împrejurul nostru, căci gândurile ni se îndepărtau de viața de zi cu zi, trăită la adăpost, în bogăție, și se îndreptau spre grozăviile unui viitor pe care cu greu ni-l puteam plăsmui.

Când a început atacul, odată cu prima rază de lumină, noi eram deja în vrie. Eu trezisem servitorii înainte de ivirea zorilor, iar stăpâna le dăduse poruncă să aranjeze masa cea mare din camera aurie, îi ceruse bucătarului să taie porcii cei mai grași și să înceapă să pregătească un ospăț ca pentru cardinali sau bancheri. Deși bombăneau nemulțumiți, tăria ei sufletească – sau poate deznădejdea lor – era atât de mare, încât orice plan părea încurajator, chiar și unul care nu părea a avea vreo noimă.

Casa fusese deja golită de bogățiile care săreau în ochi: impunătoarele vaze de agată, tăvile de argint, farfuriile de majolică, paharele din cristal de Murano aurit și cele mai bune stofe fuseseră toate puse la adăpost cu trei, patru zile înainte, înfășurate în draperii de mătase brodată, apoi în tapiserii flamande groase, și băgate în două cufere. Cel mai mic era atât de bogat împodobit cu marchetărie de lemn aurit, că a trebuit să fie acoperit și el cu pânză de sac pentru a-l feri de umezeală. A fost nevoie de bucătar, de grăjdar și de cei doi gemeni ca să-l tragă în curte, unde fusese săpată o groapă mare sub lespezile de lângă latrinele servitorilor. După ce cuferele au fost îngropate și acoperite cu un strat de scârnă proaspătă (frica dezleagă imediat mațele), am dat drumul celor cinci porci, cumpărați la un preț mult umflat cu câteva zile în urmă, iar ei s-au îmbulzit în curte, rostogolindu-se, dând din picioare și arătându-și bucuria prin grohăituri, așa cum știu s-o facă numai porcii când dau de căcat.

După ce a dispărut orice urmă de obiect prețios, stăpâna și-a scos minunatul colier – cel pe care-l purtase la petrecerea din casa Strozzi, unde camerele erau luminate de schelete cu lumânări înfipte în coaste, iar vinul, mulți au jurat după aceea, era tare și gros ca sângele – și i-a dat fiecărui servitor câte două perle mari. Pe cele rămase, i-a vestit ea, le vor împărți între ei dacă vor găsi cuferele nedeschise după ce va trece năpasta. Credința este o marfă care se scumpește la vremi sângeroase și, ca stăpână, Fiammetta Bianchini era iubită, pe cât era de temută, iar în felul acesta ea stârnea cu agerime fiecare om să-și măsoare puterile cu el însuși și cu ea. Cât despre locul unde își ascunsese restul bijuteriilor, n-a scos o vorbă.

După ce s-au făcut toate astea n-a mai rămas decât o casă modestă, cu câteva ornamente, două lăute, o Madonna cucernică în dormitor și un lambriu de lemn cu nimfe durdulii în salon, atât cât trebuie pentru profesia ei îndoielnică, dar fără duhoarea lipsei de măsură din palatele multora dintre vecinii noștri. Și într-adevăr, câteva ore mai târziu, când s-a înălțat strigătul mulțimii și clopotele bisericilor au început să bată unul după altul anunțându-ne că liniile noastre de apărare căzuseră, singura mireasmă dinspre casa noastră era cea a porcului care se frigea încet frăgezindu-se în zemurile ce se scurgeau din el.

Cei care au scăpat cu viață vorbeau cu un fel de groază plină de respect despre prima spărtură din ziduri; cică pe măsură ce ziua înainta și lupta era tot mai sângeroasă, o pâclă s-a furișat dinspre mlaștinile din spatele liniilor inamice, groasă și întunecată ca o tocană, ascuzând vederii mulțimea atacatorilor de dedesubt, astfel încât apărarea noastră n-a putut să tragă spre ei și să-i nimerească, așa că dușmanii, ca o armată de fantome urlând prin ceață, au năvălit peste noi. După aceea, oricât curaj ne-am fi făcut, n-am fi putut ține piept numărului mare de soldați pe care i-au aruncat în luptă. Ca să ne mai ștergem rușinea, am câștigat un trofeu, când o archebuză de-a noastră a făcut o gaură cât un pesmet de împărtășanie în pieptul căpeteniei lor, marele Carol de Bourbon. Mai târziu, aurarul Benvenuto Cellini s-a lăudat cui voia să-l asculte cu ochirea lui miraculoasă. Dar adevărul este că Cellini se lăuda cu orice. Când îl auzeai vorbind – ceea ce făcea întruna, începând din casele nobililor până în tavernele mahalalelor – credeai că apărarea cetății se bizuia numai pe el. Carevasăzică pe el ar trebui să dăm vina, pentru că, fără căpetenie, dușmanii nu mai aveau cum să se oprească din sminteala lor. Încă de la prima spărtură, au năvălit în toată cetatea ca un val uriaș de gândaci. Dacă ar fi fost năruite podurile de pe Tibru, cum chitise de Ceri, căpetenia apărării, am fi putut să-i înconjurăm în Trastevere și să-i ținem acolo destul pentru a ne regrupa într-un fel armata. Dar Roma alesese tihna în paguba bunului-simț și odată cucerit Ponte Sisto, nimic nu i-a mai putut opri.

Și astfel, în ziua a șasea a lunii mai din anul Domnului 1527, a început a doua nimicire a Romei.

Tot ce nu putea fi răscumpărat sau cărat era măcelărit sau nimicit. Acum toată lumea spune că soldații luterani *lansquenets* au făptuit cele mai mari nelegiuiri. S-o fi jurat Sfântul Împărat Roman Carol Quintul că va fi apărătorul Domnului, dar nu se dădea înapoi să se folosească de săbiile ereticilor ca să-și umfle armata și să-și îngrozească dușmanii. Pentru

ei Roma era o vacă bună de muls, era însăși casa antichristului și, ca mercenari pe care împăratul uitase, taman la timpul potrivit, să-i plătească, urmăreau cu aceeași turbare să-și umple buzunarele și să-și curățească sufletele. Fiecare biserică era o cloacă de vicii, fiecare mănăstire de maici o adunătură de târfe ale lui Christos, fiecare orfan străpuns ca într-o frigare de o baionetă (trupurile lor erau prea mici ca să-și irosească muniția cu ei) era un suflet salvat de erezie. Dar, deși toate astea ar putea fi adevărate, pot să spun că am auzit la fel de multe blesteme în spaniolă sau în germană amestecate cu țipetele și pun rămășag că, atunci când căruțele și catârii au ieșit în sfârșit din Roma încărcate cu aur și tapiserii, o mare parte din pradă a luat drumul Spaniei și al Germaniei.

Dacă s-ar fi mișcat mai iute și ar fi furat mai puțin în cel dintâi atac, poate că ar fi pus mâna pe prada cea mare: însăși Sanctitatea Sa. Dar când au ajuns la palatul Vaticanului, papa Clement al VII-lea își ridicase deja fustele (pentru a da cu ochii, de bună seamă, de o pereche de cardinali storciți sub burdihan) și, împreună cu zeci de saci îndesați în grabă cu bijuterii și relicve sfinte, fugise ca de dracu', la castelul Sant'Angelo, unde podul mobil se ridicase în urma lui, căci se zăreau deja năvălitorii, cu o duzină de preoți și curteni încă agățați de lanțurile sale, de-au trebuit să scuture podul ca să-i dea jos și i-au privit cum se îneacă în șanțul de dedesubt.

Cu moartea pe urme, cei care scăpaseră, au fost cuprinși de tulburare pentru soarta sufletelor lor. Câteva fețe bisericești, văzând cum se apropie ceasul Judecății, au oferit fără plată confesiuni și indulgențe, dar alții și-au făcut o mică avere vânzând iertarea la prețuri nemăsurate. Poate că Dumnezeu îi urmărea în vreme ce lucrau: de bună seamă că atunci când i-au găsit luteranii, înghesuiți ca niște șobolani în cotloanele cele mai întunecate ale bisericilor, strângându-și în jur veșmintele umflate, mânia care s-a abătut asupra lor a fost

cu atât mai îndreptățită și au fost goliți de măruntaie, mai întâi pentru bogăția lor și abia pe urmă pentru mațele lor.

În vremea asta, pe măsură ce în depărtare vacarmul cruzimilor creștea, în casa noastră noi lustruiam de zor furculițele și făceam lună paharele rămase. În iatac, stăpâna, care se ocupase cu aceeași grijă ca întotdeauna de frumusețea ei, făcu ultimele îndreptări la toaleta ei și se pregăti să coboare. De la fereastra iatacului se zărea acum câte o siluetă alunecând cu iuțeală pe străzi, uitându-se înapoi speriată de valul ce sta s-o-nghită. Nu peste mult timp, strigătele s-au apropiat, încât puteam desluși chinurile fiecăruia în parte. Venise vremea să ne strângem laolaltă forțele de apărare.

Când a intrat stăpâna, eu adunasem deja servitorii în sufragerie. Las pe mai târziu descrierea înfățișării ei: toți cunoșteau îndeajuns puterea ce răzbătea din frumusețea ei, dar în acea clipă erau mai îngrijați să-și scape pielea decât s-o admire pe a ei. În stânga stăpânei, Adriana, camerista ei, se ghemuise cuprinzându-și atât de strâns trupul cu brațele, încât de-abia mai putea răsufla. Baldesar, bucătarul, stătea în ușă, cu fața și mâinile lucind din pricina nădușelii și a seului din frigare, iar la capătul mesei de curând aranjate, stăteau cei doi slujitori gemeni slăbuți, fiecare cu câte un pahar în mână, singura deosebire dintre ei fiind că unul tremura mai tare decât celălalt.

— Dacă nu ești în stare să ții paharul, lasă-l jos, Zaccano. Glasul stăpânei era puternic și grav. Oaspeții noștri nu-ți vor mulțumi când își vor căuta locurile călcând pe cioburi.

Zaccano scoase un geamăt în vreme ce-și desclește degetele din jurul paharului pe care-l lăsă să cadă în palma stângă a lui Giacomo care, ca întotdeauna, părea să știe dinainte ce va face fratele lui.

— Bravo, Giacomo. Tu ai să servești vinul.

— Da, stăpână...

— Baldesar? rosti ea, fără a catadicsi să-i arunce o privire.

— Sunt trei puști în pivniță. Și în bucătărie avem un sertar plin cu cuțite, răspunse el ștergându-și mâinile pe pantaloni. Dacă luăm fiecare câte unul...

— Dacă luați fiecare câte unul, spune-mi, rogu-te, cum veți mai tranșa porcul?

El îi înfruntă privirea.

— Iertare, stăpână, dar asta e curată nebunie. Nu auziți ce se întâmplă afară? Acum porcii suntem noi. Ne sfârtecă bucăți.

— Chiar așa. Dar în ciuda vulgarei lor lipse de maniere, mă îndoiesc că vor cuteza să-și astâmpere foamea prăjindu-ne și mâncându-ne după ce ne vor ucide.

Din locul unde se ghemuise, Adriana scoase un vaiet lung și se prăbuși pe podea. Am dat să mă duc spre ea, dar Fiammetta m-a oprit cu o privire.

— Ridică-te, Adriana, rosti ea tăios. Este un lucru bine știut că atunci când o femeie zace la pământ, e mult mai ușor să i se ridice fustele. Hai, ridică-te. *În clipa asta!*

Adriana se ridică, înăbușindu-și scâncetul. Groaza ei făcea și camera să tremure.

Fiammetta se răsuci și am văzut cum furia i se ciocnea de spaima noastră.

— Ce s-a întâmplat cu voi? Bătu în masă de zăngăniră tacâmurile. Ia gândiți-vă puțin. Nu ne pot măcelări până la unul. Cei care vor scăpa își vor salva pielea fie prin șiretenie, fie cu vreun cuțit bont – lucru pe care să știi că ți-l iert, Baldesar, pentru că sosurile tale mă fac să uit în ce hal hăcuiești carnea. Sunt încredințată că atunci când vor ajunge aici, unii vor fi încă setoși de plăceri și de sânge, dar alții vor fi sătui. Iadul își prăjește până și diavolii, iar acest măcel turbat pricinuiește greață, dar și sminteală. Deci îi vom izbăvi de ei înșiși. Le vom deschide ușa casei, ca să le oferim găzduire și alinare, o artă pe care o stăpânim. Și în schimb, deși vor lua – ba chiar noi o să le dăruim – tacâmurile, paharele, covoarele, podoabele și tot ce mai pot smulge de pe pereți, cu puțin noroc ne vor cruța viețile. Nu e

puțin lucru, pentru că după ce ai umblat ani de zile pe drumuri, o casă în care să poposești poate fi atât mângâiere, cât și adăpost pentru pradă, pentru că cel mai bun lucru, după o târfă, este un bucătar iscusit. Și această casă are, vă amintesc, și una, și alta.

În tăcerea care se lăsă aproape că auzeam aplauzele altui public: unul alcătuit din fețe bisericești, bancheri sau învățați, oameni puternici care, după ce mănâncă și beau pe săturate, se bucură de arta conversației cu o femeie frumoasă, îndeosebi atunci când eleganța este piperată cu puțină deșănțare – iar stăpâna mea era meșteră la așa ceva. Dar de data asta n-au urmat aplauze. O credeau oare? Pe mine, unul, mă câștigase. Dar nu conta, de vreme ce au rămas. Încă nu se clintea nimeni.

Fiammetta trase aer în piept.

— Deci, pentru cei care vor să plece, ușa e acolo.

Așteptă.

În cele din urmă, bucătarul se întoarse spre ea, bombănind:

— Eu sunt singur la bucătărie. Dacă vreți mâncare bună, dați-mi fata să m-ajute.

— Nu e încă pregătită. Va trebui să te descurci cu unul din băieți. Zaccano! Nu te îngrijora. Nu veți fi despărțiți mult timp. Giacomo, pregătește lumânările. Vreau să fie toate în sfeșnice când se lasă amurgul. Tu, Adriana, îmbracă-te în stofa cea mai fină. Ia rochia albastră cu guler înalt din scrinul meu și o pereche de pantofi de satin care să se brodească. Dă-ți cu puțin roșu în obraji – doar un pic. Trebuie să fii drăgălașă, nu ispititoare. Și vezi să nu-ți ia toată ziua!

Fata, sfâșiată între bucurie și spaimă, o porni spre scară. După ce camera se goli, Fiammetta se așeză în capul mesei. Acum, când lumina îi cădea drept pe față, vedeam o ușoară năduşeală pe pielea ei.

— Ai făcut foarte bine, i-am spus eu încet. Acum nu va mai pleca nimeni.

Ea ridică din umeri și închise ochii.

— Atunci pesemne că vor muri aici.

Am stat o clipă cu urechile ciulite. Afară zgomotul se întețea. În curând cele câteva suflete pierdute vor da năvală ca turbate.

În orice caz, îndoiala se furișase printre noi. Eu n-am făcut decât să-i dau glas.

— Suntem în stare să le ținem piept?

Ea clătină din cap.

— Cine știe? Dacă sunt atât de înfometați și istoviți după cum se zvonește, poate că o să avem noroc. Să ne rugăm să fie spanioli. N-am cunoscut până acum vreunul care să nu aleagă să guste plăcerile vieții în locul cucerniciei morții. Dacă vin luteranii, ar fi bine să ne ținem de mătănii și să nădăjduim că vom deveni martiri. Dar mai întâi o să-mi umplu burta cu bijuterii.

— Și pe urmă ce-o să faci? O să le caci în iad ca să șpertuiești paznicii cu ele?

Râsul ei se înălță ca o flacără a speranței.

— Uiți, Bucino, că sunt curtezana unui cardinal. Am destule indulgențe cât să-mi cumpere măcar un loc în purgatoriu.

— Și cu piticul curtezanei cardinalului ce se va întâmpla?

— E destul de mititel ca să fie ascuns sub rasa unui penitent, spuse ea și, în clipa aceea, un glas se ridică deasupa vacarmului rostind câteva vorbe ciuntite, dar ușor de recunoscut: *„Casa de la gente nobile... Estamos aqui“*.

Se părea că dușmanul sosise. Dacă mila e a Domnului, unii spun că norocul e al diavolului și că el are grijă de ai lui. Tot ce știu însă este că Roma era în ziua aceea terenul de joacă al sorții și, când au venit să umple gropile cu cadavre, au fost măcelărite multe suflete nevinovate, dar la fel de mulți vinovați au scăpat cu viață. Cât despre împrejurarea în care ne găseam, îi las pe alții să hotărască.

Stăpâna mea s-a ridicat și și-a netezit fustele; era o femeie elegantă care se grăbea să-și întâmpine oaspeții.

— Să nădăjduim că apare cât mai repede și căpitanul lor. N-aș vrea să-mi irosesc cel mai bun brocart aurit pe o gloată

de soldați. Vezi ce face Adriana. Dacă arată ca o fiică, ar putea supraviețui mai multă vreme decât dacă arată ca o slujnică. Deși nu ne-ar face nici un bine dacă ar aduce prea mult cu o fecioară.

Am pornit spre scară.

— Bucino!

M-am întors.

— Mai știi să faci jonglerii?

— Când înveți ceva în copilărie, nu mai uiți niciodată, am răspuns eu. Cu ce vrei să jonglez?

Stăpâna zâmbi.

— De pildă cu viețile noastre.

Le-a trebuit mult să ajungă la noi. Dar siluirea și jaful sunt niște trebi care iau timp și erau atâtea de făcut. Era aproape întuneric când m-am urcat pe acoperiș și i-am văzut năvălind pe stradă. Au dat colțul răcnind; nouă sau zece erau în frunte, cu săbiile scoase și pe jumătate despuiați, cu gurile căscate ca niște hăuri negre, cu trupurile zvâcnind bezmetic, de parcă erau păpuși mânuite de diavol și dansând după ce le cânta el. În spatele lor veneau încă vreo doisprezece, trăgând o căruță încărcată și ceva mai în urmă era un bărbat călare, deși, dacă ăsta era căpitanul lor, era limpede că nu-i mai conducea.

Când au ajuns în *piazza* noastră, s-au oprit o clipă. Orașul avea multe case bogate, toate cu uși încuiate și ferestre oblonite. Câțiva soldați se clătinau. Roma avea vin mai bun decât satele amărâte pe care le prădaseră și pesemne că dăduseră deja pe gât câteva butoaie. Un bărbat masiv din spate scoase un răcnet, înșfăcă un topor din căruță, ridică brațul, o luă la fugă împleticindu-se și lovi cu putere în cerceveaua ferestrei casei negustorului de mirodenii din colț. Răsunetul loviturii se auzi în toată clădirea și apoi dinăuntru izbucniră țipete. Larma îi atrase pe ceilalți ca lumina fluturii de noapte. Doisprezece dintre ei n-au avut nevoie decât de vreo zece minute ca să pătrundă sfărâmând totul în cale. În

urma lor, alții stăteau cu ochii ațintiți asupra piațetei. Ofițerul tocmai cobora de pe cal când m-am dat eu jos de pe acoperiș ca să o vestesc pe stăpână. Dar curtea se golise deja și m-am întors taman la ţanc ca să aud ușile de la intrare descuindu-se și s-o văd ieșind în amurgul din piațetă.

Și ce-au văzut ei când ușile se dădură în lături? Până în acel moment al vieții ei, Fiammetta Bianchini primise mai multe complimente decât și-ar fi dorit oricine, multe dintre ele destul de valoroase pentru a fi îngropate în cufere masive, sub o grămadă de bălegar. Dar acum complimentele vor fi simple, ca bărbații pe care-i înfrunta. Stăpâna avea o ținută semeață, așa cum au doar femeile bogate obișnuite să meargă călare cu bărbia ridicată deasupra mulțimii și era tare frumoasă. Pielea ei era netedă, de albeața alabastrului și corsetul cu fir de aur îi strângea sânii, dezvelindu-i vederii și în același timp ascunzându-i: era de o sfioșenie desăvârșită și ademenitoare într-un oraș cu bărbați bogați care simțeau nevoia să se prefacă virtuoși chiar și atunci când umblau pe străzi cu mătărângile sculate ca niște prăjini de steaguri sub veșmintele bisericești.

Avea ochii verzi ca lăstarii abia mijiți, buzele pline și roșii, iar obrajii împrumutaseră ceva din roșeața piersicii. Dar ceea ce o făcea deosebită era părul. Pentru că părul stăpânei era ca un râu auriu când se revarsă primăvara, cu nuanțe la fel de bogate ca năvala apelor; șuvițe de aur alb și de floarea-soarelui împletite cu miere și castan roșu, atât de ciudate și totuși atât de firești încât erau limpede un dar de la Dumnezeu, și nu unul din sticluțele spițerului. Și pentru că nu avea verighetă pe deget și un soț în casă, când avea oaspeți și-l lăsa liber, lung și vălurit, astfel încât în serile când o apucau năbădăile și își azvârlea capul pe spate ca să râdă sau să se prefacă supărată, această perdea bogată de păr se unduia și, dacă erai prin apropiere, ai fi putut jura că soarele răsărise doar pentru tine în ziua aceea.

Deci, pe bună dreptate, țărănoii ăia cu picioarele ca niște butuci, care miroseau a moarte și a băutură au încremenit

la vederea ei. Roma era pe atunci un oraș plin de femei frumoase, multe ajunse și mai frumoase din pricina moravurilor ușoare și fiecare dintre ele ar fi fost ca o licoare răcoroasă pentru bărbații însetați. Dar puține aveau agerimea minții stăpânei mele, mai ascuțită decât o scobitoare, și șiretenia ei când trebuia să se lupte.

— Bună seara, oșteni ai Spaniei. Ați făcut cale lungă și sunteți bine-veniți în mărețul nostru oraș.

Glasul ei răsuna puternic și vorbele și le șlefuise în întâlnirile, nicidecum puține, cu negustori și clerici itineranți spanioli. O bună curtezană poate subjuga în multe limbi și Roma le școlise pe cele mai bune.

— Unde e căpitanul vostru ?

Bărbatul călare de peste drum se întoarse, dar alții erau mai aproape decât el. Acum, după ce glasul ei spărsese vraja, începură să vină spre ea, dar unul pășea înaintea celorlalți, zâmbind cu brațele deschise în semn de implorare și triumf, iar cuțitul pe care-l purta îi sporea farmecele.

— Eu sunt căpitanul, rosti el cu o voce groasă, în vreme ce în spatele lui oamenii chiuiau și fornăiau. Iar tu ești pesemne târfa papei.

O încolțise. Ea nu se clinti, doar se îndreptă și mai mult de spate, până ce se înălță cu vreo cinci degete deasupra lui.

— Târfele le-ați avut deja, domnule. Aceasta este casa Fiammettei Bianchini. Ea oferă hrană și adăpost bărbaților care nu au cunoscut încă adevărata ospitalitate romană.

El mormăi, privind-o țintă, nedumerit parcă de vorbele ei. În spatele lui, trei bărbați ieșiră din rând, adulmecând omorul. Căpitanul descălecase și își croia drum prin mulțimea strânsă în fața casei. Lui Zaccano, aflat lângă mine pe acoperiș, începură să-i tremure mâinile atât de tare, că îmi făceam griji pentru pușca pe care o ținea. Cu greu ai fi găsit la Roma doi frați mai frumoși, dar firile lui Giacomo și Zaccano erau într-atât de îngemănate încât era primejdios să-i desparți. Dar, fără grăjdar, n-aveam de ales.

Un alt soldat cu fața înnegrită de focurile trase îl împinse deoparte pe tovarășul lui și se duse mai aproape de stăpână. Mâna lui se întinse spre trupul ei. Ea nu se clinti până când mâna nu ajunse la câteva degete de pieptul ei și atunci, cu iuțeala unei rândunici pe înserat, își ridică mâna dreaptă și o abătu peste a lui. Soldatul urlă de mânie și de durere.

— Îmi cer iertare, domnule, spuse ea și, cu repeziciunea cu care se-ntinde o pată de cerneală, scoase o batistă de mătase brodată pe care i-o oferi. Aveți mâinile murdare. După ce vă spălați, voi fi fericită să vă cunosc. Vă rog, păstrați batista.

El o luă și, după ce se șterse grăbit, se întoarse din nou spre ea. N-am aflat niciodată dacă o făcuse pentru a-i da batista înapoi sau pentru a adăuga ceva, pentru că în clipa aceea mâna mi-a zvâcnit și Zaccano, speriat, a luat-o drept semnul de atac. Împușcătura a răsunat milostivă deasupra capetelor noastre. Privirile lor cătară în sus. La marginea acoperișului, trei puști și vreo șase cozi de mătură aranjate ca să semene cu niște țevi de pușcă erau îndreptate spre stradă. Cu fumul împușcăturii încă deasupra ei, casa părea cumva apărată. Stăpâna și cu mine ne-am sfădit pe urmă, când a venit vorba despre această împrejurare. Sunt încredințat că, deși ea nu pierduse încă jocul, împușcătura le dăduse de gândit. Ea în schimb gândea că fără împușcătură ar fi putut să câștige. Dar așa cum au stat lucrurile, șovăiala a ținut atâta cât i-a trebuit căpitanului să ajungă în față.

Era la fel de înalt ca ea, dar slăbănog; chiar și fața lui era mai mult osoasă și, deși după ce se curățise întinerise cu zece ani, privirea nu i se îmblânzise. Omorul e treabă de om în toată firea, chiar și când îl săvârșesc tinerii. O hartă grosolană a orașului stătea înfiptă în centura căpitanului. Judecând după mărimea căruței, îi ajutase să caute comori fără să orbecăie ca alții. El și oamenii lui adunaseră deja destulă pradă pentru a se îmbogăți, dar rangul și strategiile lui îl îndrituiau să-și aleagă obiectele cele mai prețioase. Și unul dintre ele se găsea acum în fața lui.

— Domnule, spuse ea zâmbind, iertați-i, vă rog, pe servitorii mei. S-au înghesuit să-și apere stăpâna. Sunt doamna Fiammetta Bianchini și am plăcerea de a vă pofti împreună cu oamenii dumneavoastră la un ospăț în casa mea. Bucino! – și în vreme ce glasul ei se ridica până la mine, privirea nu i se dezlipea de fața căpitanului – Mă auzi? Suntem printre prieteni și nu mai e nevoie de arme. Aruncați-le jos și întoarceți-vă la bucătărie.

Ne-am supus poruncii. Trei puști vechi și șase cozi de mătură s-au lovit de pietrele de dedesubt și soldații au hohotit, încântați de jalnicul nostru șiretlic.

— Domnilor, vă oferim purcel de lapte în sos de trufe, clapon fript, saramură de știucă și cei mai buni cârnați – nici nu ghiciți cât sunt de mari...

Râsetele lor se prefăcură în chiote de bucurie și stăpâna râdea cu ei, deși nu-și slăbea prada din ochi.

— Pe urmă marțipan, budinci cu lapte, fructe glasate și cele mai de soi vinuri din pivnița noastră. Avem lumânări din ceară din cea mai bună amestecată cu uleiuri aromate, muzică duioasă de lăută care încântă și auzul Sanctității Sale și, după ce veți mânca și veți bea pe săturate, veți putea dormi în așternuturi curate întinse pe paie proaspete în încăperile și grajdurile de jos. Iar pentru dumneavoastră, domnule căpitan – și făcu o pauză de o clipă –, un pat sculptat, cu saltea din fulgi de gâscă, moale ca un nor. Casa noastră e și a domniilor voastre oricât doriți să stați. Când veți pleca, vă veți putea alege orice bogăție se află în ea. Nu vă cerem în schimb decât să ne apărați de cei ce vor veni.

Aș spune că, dacă domnul căpitan era de familie bună, pesemne că mai întâlnise femei ca ea. Sau poate că până atunci doar le visase. Ei bine, acum ea era aievea. Nici unul dintre oamenii lui nu-l scăpa din ochi. Deși se putea ca el să fi omorât mai puțini oameni decât unii dintre soldații lui – cei care dau ordine se află de multe ori în primejdie –, era destul ca să-i aducă sub ascultare. Și deocamdată i se supuneau. Deși poate că avea legătură și cu mirosul porcului fript

care se rostogolea valuri-valuri prin ușile deschise până în piațetă. Vă jur că vedeam de pe acoperiș cum le curg balele.

Căpitanul dădu din cap, apoi se uită în jur și zâmbi.

— Ospitalitatea romană! Ce v-am spus? strigă el și răcnetele se întețiră în jurul lui. Băgați căruța în curte și armele în teacă. În noaptea asta vom dormi în paturi moi, găzduiți de doamna Bianchini. Să-i arătăm că purtările spaniole sunt pe potriva bogăției romane.

Apoi se întoarse spre ea și îi întinse mâna. Și, deși mâna lui nu era mai puțin mânjită de sânge și mai puțin murdară decât cea a soldatului care o atinsese, ea își puse ușor mâna într-a lui și se înclină.

Cât despre mine, ei bine, m-am întors la jonglerii. După ce oaspeții noștri s-au îndopat până n-au mai putut, am luat în loc de mingi șase cutii de pomadă din alamă de-ale stăpânei și le-am învârtit prin aer în lumina lumânărilor, deși parfumul lor de mosc nu prea izbutea să înlăture duhoarea atâtor guri care râgâiau. Bețivii pot fi cei mai mari dușmani ai unui pitic, deoarece curiozitatea lor se preface iute în cruzime, dar aceștia se săturaseră de sânge măcar pentru o vreme și nu voiau decât distracție. Așa că au zbierat și mi-au aplaudat îndemânarea, au zâmbit la schimonoselile mele diavolești și s-au prăpădit de râs când am mers clătinându-mă în jurul camerei cu un șervet aranjat ca o mitră papală pe cap, binecuvântându-i pe cei care se apropiau să-mi atingă mantia, prea bețivi și prea gălăgioși ca să-și dea seama ce pierd. Așadar Adriana și-a păstrat fecioria, bucătarul, cuțitele de bucătărie și stăpâna noastră, colierul de perle și cea mai bună oglindă de Murano. Cel puțin în seara aceea.

Totuși n-au scăpat toți cu viață. Înainte de ivirea zorilor, setea de sânge i-a potopit iarăși și doi oameni s-au sfârtecat peste masa din sufragerie. Este adevărat că în casa noastră cardinali și diplomați pierdeau tributul unui orășel când era în joc patul stăpânei mele, dar până atunci nimeni nu murise

pentru că ținea morțiș să bea vin dintr-o cupă de argint. Într-o clipă, unul își înfigea degetele în beregata celuilalt, în vreme ce potrivnicul îi flutura cuțitul pe sub nas. Până când a coborât căpitanul din dormitor, pe jumătate dezbrăcat și cu sabia afară din teacă, încăierarea se terminase, amândoi zăceau pe pardoseală și sângele țâșnea din ei în băltoacele de vin roșu. Erau atât de beți, că, dacă ar fi fost adormiți și nu morți, de bună seamă că nici unul nu și-ar fi amintit nimic dimineața. I-am înfășurat în cearșafuri vechi și i-am aruncat pe scări în partea cea mai răcoroasă a pivniței. Deasupra, petrecerea a purces fără întrerupere.

În cele din urmă, lipsa de măsură i-a doborât. În curte până și porcii dormeau grohăind, prăvăliți peste bogățiile noastre ascunse. Mirosul din casă nu se primenise. Duhnea a râgâieli și urină, și fiecare încăpere era plină cu bărbați care răsuflau greu și sforăiau, unii în paturi, alții pe paie, câțiva lați acolo unde căzuseră. Cel puțin acum erau inamici credincioși. Ușile noastre erau zăvorâte, iar santinelele, zăcând fără cunoștință lângă cănile goale, se aflau la post. În cuhnie, bucătarul dormea sub masă, iar Adriana și gemenii erau închiși în cămară, pentru ca pe timpul nopții nimeni să nu le facă vreun rău, ispitit de feluritele lor farmece, iar eu ședeam pe masă, ciugulind ce mai rămăsese pe oasele de porc și învățându-l înjurături spaniole pe papagalul stăpânei, pe care, deși el nu-mi va mulțumi niciodată, îl salvasem mai devreme de frigare. Afară, zgomotele orașului se auzeau ca un cor de țipete ieșind din iad: împușcături de departe se amestecau la răstimpuri cu urlete.

La un moment dat, în toiul nopții, grozăvia a ajuns mai aproape de noi, când un bărbat dintr-o casă învecinată a început să țipe; un singur țipăt prelung, de durere, urmat de gemete și răcnete, apoi un alt țipăt și încă unul, de parcă îi tăia cineva mădularele, unul câte unul. Cei care își zăvorăsc casele au și altceva de salvat în afară de pielea lor. Unde își ascunde un negustor bogat monedele sau soția lui bijuteriile?

Câte tăieturi trebuie să suferi până le spui unde să caute? La ce-ți mai folosesc inelele cu nestemate când nu mai ai degete pe care să le porți?

În aceeași clipă se auziră bătăi în ușa dintr-o latură a casei.

— Bucino! Adriana! Pentru numele lui Dumnezeu... O voce gâjâită, apoi o tuse și mai gâjâită.

Unul dintre paznici mormăi ceva, apoi se puse iar pe sforăit. Am deschis ușa și Ascanio mi-a căzut în brațe cu pieptul zbătându-i-se și cu fața lac de sudoare. L-am întins pe banchetă și a dat pe gât niște vin cu apă, care se scurgea pe bărbie fiindcă tremura tot.

— Dumnezeule! spuse el văzând haosul din bucătărie. Ce s-a întâmplat aici, Bucino?

— Suntem sub ocupație, am spus eu nepăsător, tăindu-i o bucată din resturile de carne. Și am distrat inamicul.

— Și Fiammetta...?

— E sus, cu căpitanul gărzii spaniole. Și-a folosit farmecele ca să-i cumpere protecția.

Ascanio izbucni în râs, dar râsul i se întoarse în plămâni și preț de o clipă tusea îl împiedică să vorbească.

— Oare când îi va bate moartea la ușă crezi că stăpână-ta se va oferi mai întâi să-i facă poftele?

Ca toți bărbații din Roma, și Ascanio o dorea pe stăpâna mea. Era ajutorul celui mai mare gravor-tipograf al orașului, Marcantonio Raimondi, un bărbat cu o poziție destul de însemnată pentru a fi oaspete de ocazie la seratele stăpânei și, ca și stăpânul lui, Ascanio era cunoscător într-ale vieții. Câte seri nu stătuserăm împreună când cei puternici se duceau să se culce cu frumoasele și noi beam ce rămăsese de la ei, flecărind despre scandaluri și politică până noaptea târziu? Deși Roma era acum pedepsită pentru ușurătatea și dezmățul ei, fusese odată un loc minunat, plin de viață, pentru cei care aveau dibăcia sau agerimea de a se bucura de ceea ce oferea. Dar asta nu se mai întâmpla de-acum...

— De unde vii?

— De la atelierul lui Gianbattista Rosa. Diavolii luterani au luat tot. Abia am scăpat cu viață. Am fugit tot timpul cu burta lipită de pământ. Acum știu cum se vede lumea de la înălțimea ta.

Începu iarăși să tușească. I-am umplut încă un pahar și i l-am întins. Era băiat de la țară, cu o minte ascuțită și degete iscusite pentru a așeza literele în tiparniță și, asemenea mie, îndemânarea l-a împins mai departe decât se așteptase. Cărțile stăpânului său se aflau în bibliotecile celor mai mari învățați ai Romei și în atelierul lui erau gravate operele de artă ale celor pe care însuși papa îi chema să-i înfrumusețeze tavanele și pereții sacri. Dar în aceeași tiparniță se imprima cerneala pe foile satirice și scandaloase agățate pe urmă de statuia lui Pasquino din Piazza Navona și, cu câțiva ani înainte, o serie de gravuri se dovediseră a fi prea deșănțate chiar și pentru privirea neclintită a Nesfinției Sale, iar Ascanio și stăpânul lui cunoscuseră ospitalitatea unei temnițe romane, care îi lăsase slabi de piept. Lumea glumea cum că acum amestecau cerneala pentru nuanțele mai deschise cu scuipatul lor. Dar erau binevoitori. Până la urmă și-au câștigat existența răspândind noutăți în loc să le facă, astfel că nu erau destul de bogați sau de puternici ca să rămână mult timp dușmanii cuiva.

— Isuse Christoase, ai văzut ce-i afară? Măcel! Zidurile orașului sunt pe jumătate arse. Barbari nemernici! I-au luat tot lui Gianbattista și pe urmă i-au dat foc la tablouri. Ultima dată când l-am văzut îl biciuiau ca pe-un catâr ca să-și care bogățiile până la căruțele lor. Fir-ar să fie de treabă!

Prin somn, bucătarul mormăi și izbi cu o lingură de lemn podeaua. Ascanio sări ca ars.

— Îți spun eu, Bucino, o să murim. Știi ce zice lumea?

— Că e pedeapsa lui Dumnezeu pentru păcatele noastre?

Ascanio dădu din cap.

— Împuțiții ăia de eretici germani recită din Sodoma și Gomora în vreme ce sfărâmă altare și jefuiesc biserici. Ascultă la mine, îl tot văd pe nebunul ăla cocoțat pe statuia Sfântului Pavel ocărându-l pe papă.

— „Priviți-l pe bastardul Sodomei! Pentru păcatele tale va fi nimicită Roma!“ spun eu, cu voce de mormânt.

Numai despre asta se vorbise în ultima vreme; cum sălbaticul cu părul roșu ca para focului și trupul deșirat venise de la țară, se cățărase gol pușcă pe umerii de piatră ai Sfântului Pavel cu un craniu într-o mână și un crucifix în cealaltă, blestemându-l pe papă pentru ticăloșiile lui și vestind nimicirea orașului în două săptămâni. O fi profeția o artă divină, dar este una greșită: peste două luni, el zăcea încă în temniță.

— Ce? Chiar crezi că dacă Roma și-ar fi îndreptat moravurile nu s-ar mai fi întâmplat asta? Ar trebui să mai citești și tu foile alea ale tale cu bârfe, Ascanio. Roma e putredă de zeci de ani. Păcatele papei Clement nu sunt mai mari decât cele ale unei cete de sfinți hoțomani dinaintea lui. Noi nu suferim de rea-credință, ci de rea-voință politică. Împăratul ăsta nu îngăduie nimănui să-l înfrunte și orice papă care l-a sprijinit – mai cu seamă un Medici – s-a aflat întotdeauna în primejdie să fie strâns de coaie.

Ascanio chicoti și mai luă o înghițitură de vin. Țipetele se auziră din nou. O fi fost tot negustorul? Sau poate, de data asta, bancherul? Sau notarul cel gras, a cărui casă era pe măsura burții și care își câștiga traiul trăgându-și pentru el o parte din banii de șperț pe care-i vărsa în vistieria papală? În stradă glasul lui suna a glas de țap jugănit, dar când e vorba de durere, toți oamenii țipă la fel.

Ascanio începu să tremure.

— Bucino, de care bunuri de preț n-ai putea să te lepezi?

— De coaie, spun eu aruncând în sus cu două cutii cu pomadă de-ale stăpânei.

— Găsești întotdeauna un răspuns isteț, nu? Nu-i de mirare că stăpână-ta te iubește. Oi fi tu un bețivan mic și urât, dar știu o mulțime de bărbați în Roma care ar vrea să fie în locul tău, chiar și acum. Ești un norocos.

— E norocul osândiților la chinurile iadului, spun.

Ce întâmplare că acum, când eram atât de aproape de moarte, adevărul părea să iasă la iveală atât de ușor.

— Am avut norocul ăsta încă de când mama s-a uitat prima dată la mine și a leșinat de groază, adaug eu zâmbind.

Se uită o clipă la mine, apoi clătină din cap.

— Nu știu ce să cred despre tine, Bucino. Deși ești o piticanie cu mădularele strâmbe și capul mare, te umfli în pene ca nimeni altul. Știi ce spunea Aretino despre tine? Că însăși viața ta este o ocară adusă Romei, pentru că urâțenia ta este mai adevărată decât toată frumusețea ei. Mă întreb ce ar gândi despre toate astea. Să știi că și el s-a așteptat la ce se întâmplă acum. Chiar a spus-o în ultimul lui *prognostico* când l-a atacat pe papă.

— Atunci mai bine că nu e aici, pentru că amândouă taberele i-ar fi dat foc la condei.

Ascanio nu spuse nimic, își puse capul pe masă, de parcă era prea mult pentru el. Într-o vreme îl găseai cocoșat deasupra mașinilor până noaptea târziu, scoțând din tiparniță foi scandaloase pentru a da de știre orașului despre frământările dinlăuntrul lui. Atunci îi plăcea să se afle în miezul lucrurilor, ca să simtă că ia și el parte la vieții cetății. Dar duhoarea temniței îi vlăguise sufletul și prin vine îi curgea amărăciunea. Scoase un oftat și se ridică.

— Trebuie să plec, spuse el încă tremurând.

— Mai bine rămâi aici o vreme.

— Nu, nu, nu pot... Trebuie să plec.

— Te duci înapoi la tiparniță?

— Nu... nu știu.

Se ridicase și umbla de colo-colo clocotind de nervi, zvâcnind și tremurând, cu ochii în toate părțile. Afară, țipetele vecinului nostru se prefăcuseră în gemete de animal rănit.

— Știi ce am să fac de îndată ce se termină toate astea? O să-mi mut stârvul împuțit în altă parte. Mă așez undeva de unul singur. Să simt și eu gustul traiului bun.

Dar traiul bun ni se scurgea printre degete. Privirea i se roti din nou prin cameră.

— Ar trebui să vii cu mine, Bucino. Știi să faci socoteli în minte și degetele tale de jongler ar fi numai bune pentru culegerea literelor. Gândește-te bine. Chiar dacă scapi acum, nici cele mai bune târfe nu rămân în meserie mai mult de câțiva ani. Ar putea să ne fie bine la amândoi. Eu am bani, iar tu cunoști străduțele dosnice; pun rămășag că ne poți scoate teferi de aici în noaptea asta.

Se auzi un zgomot dinlăuntrul casei. Cineva se trezise. Ascanio ajunse la ușă înaintea mea. Asuda din nou și respira greu. L-am însoțit până la ieșire și pentru că îmi fusese prieten i-am spus de un drumeag dosnic aproape de poarta San Spirito, unde mai-nainte stătuse un zid de apărare, dar acum era doar o spărtură. Dacă ar ajunge până acolo, ar putea avea sorți de izbândă.

Afară piațeta pustie era cufundată în întuneric.

— Mult noroc, i-am urat.

Se ținea aproape de zid, cu capul plecat și, după ce a dispărut după colț, mi-a trecut prin minte că n-o să-l mai văd niciodată.

Când m-am întors în bucătărie am zărit ceva pe pardoseală, sub masă, ceva ce-i căzuse pesemne din haină când se ridicase să plece. M-am aplecat și am cules de jos o pungă de pânză. Din ea ieși o cărticică stacojie legată în piele: sonetele lui Petrarca. Pielea netedă era gravată cu litere de aur și prinsă cu colțare de argint și un meșteșugit lăcățel de argint care avea pe el un șir de cifre. Era un obiect din biblioteca unui învățat, acel soi de carte care ar fi adus faima oricărui tipograf odată ajuns într-un alt oraș. M-aș fi dus după el dacă n-aș fi auzit pași pe lespezile de afară. Așa încât am strecurat volumul sub vestă cu o clipă înainte ca stăpâna mea să se ivească în ușă.

Purta un halat de mătase, părul despletit îi era încâlcit și pielea din jurul gurii era roșie și umflată din pricina țepilor din barba căpitanului. Dar ochii îi străluceau. Era unul din marile ei înzestrări – să îi facă pe ceilalți să creadă că paharul ei se golește la fel de repede cu ale lor și astfel să

rămână cu mintea limpede multă vreme după ce ațâțarea din vintre li se îneca în alcool.

— Am auzit voci. Băgă de seamă murdăria din bucătărie. Cine a fost aici?

— Ascanio. Se întorcea de la atelierul lui Gianbattista. L-au luat pe tipograf și i-au nimicit lucrările.

— Ah! Și Marcantonio, și tiparnița? Ți-a spus ceva?

Am scuturat din cap.

— Ah, Doamne!

Se duse la masă, se așeză pe locul lui și își sprijini palmele pe tăblie. Clătină încet din cap, întinzându-și gâtul, de parcă revenea la viață după un somn lung. Este un obicei pe care i-l cunosc bine și uneori, când ea e prea obosită sau noaptea e prea lungă, vrea să mă urc pe o banchetă în spatele ei și să-i masez umerii. Dar în noaptea asta nu are chef.

— Unde e Adriana?

Arăt spre cămară.

— S-a ghemuit acolo cu gemenii. *Virgo intacta*, toți. Deși nu mă pun chezaș că va mai ține mult. Ce face căpitanul nostru?

— Doarme și se mai trezește din când în când ca să lovească în jurul lui de parcă se războiește cu cineva. Se oprește preț de o clipă.

Eu nu-i pun întrebări. Nu pun niciodată. Cred că de aceea îmi spune adesea multe.

— Trebuia să-l fi văzut, Bucino – e spaniol până în măduva oaselor. E atât de preocupat de bunul lui nume, încât îngrijorarea l-a măcinat. Poate că s-a plictisit de puterea pe care o are. Pesemne aproape că s-a bucurat să-i ia altcineva frâiele din mână după atâta timp.

Zâmbi ușor, dar zâmbetul ei nu era vesel. De bună seamă că țipetele răzbătuseră prin obloanele iatacului la fel de ușor cum răzbătuseră în bucătărie.

— Dar sub împietrirea chipului e tânăr și mă îndoiesc că ne putem bizui mult timp pe protecția lui. Trebuie să dăm de cardinal. E singura noastră nădejde. Alții se vor dovedi

prieteni de vreme bună, dar, dacă Eminența Sa e încă în viață – și soldații lui Carol au de ce să se poarte bine cu el, fiindcă l-a sprijinit pe împărat în Senat –, sunt încredințată că ne va ajuta.

Ne privim peste masă, cântărind, fără îndoială, ce sorți de izbândă avem.

— Dată fiind împrejurarea, plec chiar acum, spun eu, pentru că știm amândoi că nu mai e nimeni. Dacă mă mișc repede, s-ar putea să mă întorc înainte de a se trezi toată casa.

Își abate privirea, de parcă stă la îndoială, apoi își strecoară mâna sub halat și întinde pumnul în fața mea. În căușul palmei se odihnesc șase rubine și smaralde, cu marginile puțin ciobite în locurile unde le desprinsese din monturi.

— Pentru drum. Ia-le. Pot deveni perlele coroanei tale.

În piațetă e liniște, vecinul nostru fie a murit, fie are un căluș în gură. În jurul meu Roma e prinsă între pâlpâirile focului și lumina zorilor; o parte din oraș arde mocnit ca jăraticul în întuneric, în vreme ce trâmbe de fum se înalță la răsărit spre cerul cenușiu de borangic, vestind o nouă zi numai bună pentru măcel. Mă târăsc ca Ascanio, cu burta la pământ și lipit de ziduri, înainte de a intra în strada principală. Trec pe lângă câteva cadavre aruncate în șanț și într-un loc un glas mă cheamă, dar nu e în drumul meu și poate că e strigătul cuiva care are un coșmar. Mai încolo se nălucește spre mine o făptură singuratică, ieșind amețită din întuneric și părând că nu mă zărește. Când trece prin fața mea, văd că își strânge cămașa însângerată, poate de la mațele pe care și le ține în mână.

Palatul cardinalului se află lângă Via Papalis, acolo unde orașul se adună ca să caște gura și să aplaude marile alaiuri religioase în drum spre Vatican. Străzile de aici sunt atât de frumoase, încât trebuie să te gătești ca să le străbați. Dar cu cât e mai mare bogăția, cu atât mai mare e ruina și mai apăsătoare duhoarea morții. În lumina zorilor se văd cadavre peste tot, unele cu mădularele smulse și nemișcate, altele încă

zvâcnind sau gemând încet. Câțiva oameni scotocesc prin acest măcel, împungând ca să găsească resturi ale bogăților, precum corbii care scot ochi și ficați. Sunt prea prinși de ceea ce fac ca să mă bage în seamă. Dacă Roma ar fi fost Roma, și nu un câmp de bătălie, ar fi trebuit să umblu mai cu fereală pe străzi. Chiar dacă am statura unui copil, oamenii bagă de seamă de departe umbletul meu legănat și, până apucă să dea cu ochii de veșmintele mele aurite – și uneori chiar și atunci –, încearcă să-mi facă tot felul de mizerii. Dar în dimineața aceea, în vălmășagul războiului, păream pesemne doar foarte mic și de aceea nu eram nici o făgăduială, nici o primejdie. Deși nu cred că este destul pentru a lămuri de ce n-am murit. Pentru că pe drum am văzut multe trupuri de copii sfârtecate. Și nici n-am scăpat pentru că mi-am păstrat mintea limpede, fiindcă am călcat pe rămășițele a tot felul de oameni, dintre care unii, judecând după veșmintele lor – sau ce mai rămăsese din ele –, avuseseră un rang sau o avere mai mare decât am avut eu vreodată, deși acum nu le mai slujeau la nimic.

Mai târziu, când poveștile celor care scăpaseră cu viață și care urlaseră în timpul nopții au înșirat zeci de feluri în care inamicul poate stoarce aur din trupuri uscate și spintecate, am înțeles că oamenii măcelăriți în primul atac fuseseră norocoși. Dar atunci nu părea așa. Pentru fiecare suflet mort pe lângă care treceam, era unul care-și dădea duhul, proptit de zid și privindu-și cioturile picioarelor sau încercând să-și vâre mațele înapoi în burtă.

Și totuși, ciudat lucru, nu era atât de înfiorător. Sau poate că nu era atât de înfiorător tocmai pentru că era atât de neobișnuit. Uneori îți părea că iei parte la un spectacol sălbatic. În jurul Vaticanului, acolo unde germanii erau acum stăpâni, străzile erau pline de costume de carnaval. Era de mirare că năvălitorii mai știau împotriva cui să lupte, pentru că mulți dintre ei purtau veșmintele celor uciși. Am văzut bărbați mărunți înecați în catifele și blănuri, ținând puștile în sus cu brațele acoperite de brățări cu giuvaieruri.

Dar adevăratul spectacol era oferit de nevestele și copiii lor. Femeile care însoțesc armatele de mercenari sunt faimoase, trăind ca pisicile în călduri în jurul focurilor de tabără. Dar femeile acestea erau diferite. Erau luterane, eretice lacome, mânate de Dumnezeu și de război, care își zămisleau și își alăptau pe drum copiii, slabe și neînduplecate ca părinții lor, cu trăsăturile tocite precum gravurile pe lemn. Pe trupurile lor ca niște bețe, rochiile lungi cu perle și fustele de catifea cădeau ca niște corturi, pieptenii cu giuvaieruri le țineau părul moale și valuri de trene din mătase neprețuită se înnegreau în sângele și mocirla de la picioarele lor. Parcă era o armată de stafii ieșind în pași de dans din iad.

Pentru bărbați, trofeul cel mai de preț erau veșmintele bisericești. Am văzut mai mulți „cardinali" preumblându-se pe străzi în mantii roșii ca focul, cu pălăriile puse de-a-ndoaselea și cu căni mari cu vin în mâini – deși nimeni nu se ostenea să-și pună veșminte de preot, pentru că și în vălmășag se țin rangurile, iar stofele lor nu erau îndeajuns de bogate. Or fi socotind ereticii că orice podoabă aparține diavolului, dar sunt la fel de lacomi ca oricare când împopoțonarea e plătită cu aur adevărat. În dimineața aceea, nu erau împotmolite în noroi cupe de împărtășanie bogate sau *monstranci*[1] cu nestemate. În schimb, canalele de scurgere erau înfundate cu obiecte de ceramică și de lemn sfărâmate: multe statui sparte ale Fecioarei și ale lui Isus pentru ca breasla sculptorilor să aibă de lucru în următoarea jumătate de veac. Apoi erau relicvele. În lipsa credinței, coasta Sfântului Anton sau degetul Sfintei Ecaterina nu sunt decât niște vechi oase îngălbenite, și în dimineața aceea erau împrăștiate pe străzi bucăți de sfinți pentru care pelerinii ar fi străbătut o mie de kilometri ca să le sărute sau să se roage acum câteva zile. Dacă au făcut vreo minune în șanț, eu n-am auzit de ea, deși biserica va folosi în curând acest cuvânt pentru

1 Cruci. (N. tr.)

a zugrăvi aducerea lor înapoi în lăcașurile sfinte și raclele se vor redeschide pentru credincioși la fel de repede ca prăvăliile; atât de repede, vă jur, încât mulțimea de pelerini creduli ce va veni se va scotoci în pungă după *scudi*, pentru a vedea ceea ce ar putea fi la fel de bine osul coapsei unui negustor de pește sau degetul unei prostituate.

Casa cardinalului nostru este una dintre cele mai frumoase case din Roma. Stăpâna mea era de ani de zile favorita lui și el îi era credincios ca un bărbat căsătorit soției sale. Era un om ager la minte, respectat între apropiații papei, atât ca politician, cât și ca prelat, și până în ultima clipă jucase la doi stăpâni, sprijinind jocurile de putere ale papei, dar și cauza împăratului. Nepărtinirea lui era cunoscută și la o adică ar fi trebuit să-i salveze viața. La o adică...

În fața intrării palatului sunt doi bărbați înarmați. Mă fâțâi pe lângă ei, rânjind și țopăind ca unul al cărui creier e la fel de storcoșit ca și trupul. Unul din ei se uită la mine, împungându-mă cu baioneta. Scheaun, ceea ce pare să-i încânte întotdeauna pe bărbații înarmați, apoi casc gura, îmi vâr două degete înăuntru și scot un mic rubin sclipitor, pe care-l las să-mi alunece în palmă. Apoi întreb dacă pot intra la cardinal. Mai întâi într-o germană stâlcită, apoi în spaniolă. Unul din ei răspunde cu un noian de vorbe, apoi mă înșfacă și-mi desface falca, dar ceea ce vede îl face să-mi dea drumul repejor. Mai fac o dată scamatoria și încă o nestemată poposește lângă prima.

Apoi întreb din nou același lucru. Iau fiecare câte un rubin și mă lasă să intru.

Din holul principal bat cu privirea până în curtea din spate. Bunurile adunate grămadă ale Eminenței Sale erau gata să fie luate, deși nu toate erau valoroase. Cardinalul stăpânei mele e un om cultivat și are o galerie de obiecte prețioase, a căror valoare ține atât de vechimea, cât și de greutatea lor în orice metal prețios. Pătrunzând în palat, aud un strigăt venind de sus și văd un Hercule musculos de marmură căzând peste balustradă, capul și brațul drept fiindu-i pe dată retezate în clipa când se strivește de lespezi. La jumătatea coridorului, un bărbat cu o cămașă murdară, întors cu spatele, curăța pardoseala. Se ridică, țintind cu privirea capul despărțit de trup. Santinela se duce la el și îl lovește cu piciorul; omul cade pe o parte. Până aici merge loialitatea slujitorilor Eminenței Sale; când o armată nu e plătită de atâta vreme ca aceasta, e limpede că nu mai are însemnătate dacă prada vine de la un prieten sau de la un dușman.

Îl urmăresc cum se ridică și se întoarce spre mine. Se mișcă anevoie de parcă avea picioarele la fel de strâmbe ca ale mele, dar pesemne că pentru o față bisericească era o noutate să stea atâta vreme în genunchi. Mă recunoaște pe dată și fața i se luminează, nădăjduind – ce? Că venisem în fruntea unei armate de bravi soldați romani cum nu mai existase de bună seamă decât în vechimea pe care el o cinstește? Dar nădejdea se spulberă repede. Fiind unul dintre cei mai fini căutători de plăceri ai Romei, avusese întotdeauna o oarece noblețe în priviri. Dar acum n-o mai are. Părul rărit i se lipește de cap ca smocurile de iarbă de pământul tare și pielea îi e aproape galbenă; sănătatea, averea și încrederea lui în lumea pământeană, toate se risipiseră. Părea că n-are rost să-i cer ajutorul. N-are s-o mai ducă mult. Dar, deși lumea lui se prăbușește, mintea îi merge repede.

— Stăpâna ta ar trebui să știe că nu mai sunt protectori sau sprijinitori, spuse el dintr-o suflare. Însuși papa este împresurat. Catedrala Sfântul Petru a fost prefăcută în grajd pentru cavaleria imperială și acum, după ce prințul de Bourbon a murit, nu mai au căpetenie să oprească măcelul. Singura nădejde este ca soldații să se încaiere între ei pentru pradă și, în vălmășagul care se va isca, să fugim ca să ne salvăm viețile. Spune-i doamnei că ar fi bine să se prefacă pioasă sau să-și găsească un alt oraș unde frumusețea și agerimea ei vor fi prețuite. Roma... Roma noastră... a dispărut pentru totdeauna. Privi înspăimântat peste umăr, spre ruinele vieții lui. Spune-i că încă o visez în chip de Maria Magdalena și

mă rog lui Dumnezeu să-i ierte păcatele așa cum mă rog să mi le ierte și pe ale mele.

Deși am mers cât de repede am putut, drumul de întoarcere a durat mai mult. Poate din pricină că eram deznădăjduit, pentru că fără cineva care să ne apere se putea foarte bine să fim storși până vom crăpa. Lumea se prăbușea, dar ziua se scălda într-o lumină trandafirie și jafurile reîncepuseră mai dihai. Am străbătut străzi unde profeția cardinalului se adeverea deja și unde picioarele mi-au amorțit de atâta trudă, de a trebuit să mă opresc ca să mi le simt din nou. Între casa lui și a noastră, un detașament mare de luterani călcau pe urmele spaniolilor, cruzimea lor întețindu-se pe măsură ce rămânea mai puțin de furat. Am ocolit ca să nu dau nas în nas cu ei, mergând spre est și trecând foarte aproape de tiparnița lui Marcantonio. De jur împrejur totul fusese cotropit sau ars și locuitorii erau fie ostatici, fie morți. Când am ajuns în cartierul nostru, soarele era deja deasupra capului și căldura lui iuțea setea de sânge. Cei care ne călcaseră erau acum apărătorii noștri, în vreme ce soldații spanioli și germani răcneau și se sfădeau între ei. De data asta am luat-o la fugă biruindu-mi osteneala și astfel, când am intrat în piațeta noastră, tremuram din pricina amorțelii din picioare și a spaimei. La poartă nu mai erau santinele și ușile erau date în lături de putea intra oricine ar fi avut arme.

În curte porcii guițau mânați pe lângă ziduri și câțiva bărbați dimpreună cu bucătarul erau îngropați în scârnă și scormoneau cu prăjini de steag în cufere. În nebunia căutării comorilor, nimeni n-a băgat de seamă un pitic deznădăjduit.

Bucătăria era pustie. I-am găsit pe Giacomo și Zaccano în sufragerie, lângă perete, cu cioburi de pahare și ulcioare în jurul lor. Când m-am apropiat, Giacomo și-a ridicat privirea, dar Zaccano a rămas cu capul aplecat, cu o gaură mai întunecată decât catifeaua roșie a hainei în stânga pieptului, dar atât de curată că nu părea destul de crudă sau de adâncă pentru a-i fi lăsat sufletul să iasă. M-am proțăpit în

fața lui Giacomo, astfel încât ochii noștri erau la aceeași înălțime și l-am întrebat ce se întâmplase. Mi-a întors privirea și a deschis gura, dar din ea n-a ieșit decât un firicel de sânge. De Adriana, nici urmă.

Am luat-o spre scară. Pe prima treaptă stătea tremurând o făptură. Prin murdăria și duhoarea care-l înconjura, l-am recunoscut pe grăjdar. Avea o tăietură adâncă în obraz și părea scos din minți de spaimă, dar avea toate mădularele la locul lor și degetele i se jucau nevricos cu o perlă murdară. Se amăgise fără îndoială, crezând că, trădându-și stăpâna și averea ei, va dobândi și restul colierului.

— Unde e stăpâna?

A ridicat din umeri.

L-am scuipat în față și am urcat scara în patru labe, pentru că așa mă mișc mai repede când sunt obosit.

Încă mai cred că am fost blagosloviți pe lângă mulți alții. Dacă orașul ar fi scăpat de măcel, casa noastră ar fi fost una dintre multele case care ar fi dat o mare petrecere. Și mai cu seamă că Fiammetta Bianchini urma să-și sărbătorească douăzeci și unu de ani de viață. Era în floarea tinereții. În cei șase ani de când mama ei o adusese, fecioară, la Roma, se culcase cu un număr generos de bărbați dintre cei mai bogați și mai cultivați din oraș. Și învățase de la ei lucruri care de bună seamă o vor ajuta acum. Pentru că, în vreme ce o soție îi aparține soțului și trebuie să cunoască un singur bărbat și să-i fie credincioasă, iar o târfă obișnuită aparține tuturor și este folosită de toți, stăpâna mea avusese noroc pentru că a putut să-și aleagă unii curtezani și în felul acesta a putut să-și păstreze ceva din ea însăși. Alături de agerimea minții, dibăcia și frumusețea ei vădită, căpătase o oarece încredere în chestiunile trupești, lucru neîngăduit celorlalte femei. Așa că acum, deși norocul și împrejurările îi erau împotrivă, talentele ei o vor ajuta de bună seamă să scape cu viață din această nenorocire. Sau măcar cu astfel de gânduri mă mângâiam când am ajuns sus.

Am auzit un murmur în spatele ușii, aproape ca o litanie. Am apăsat pe clanță, gândind că ușa e încuiată. Dar s-a deschis.

Stăpâna mea era îngenuncheată lângă pat, în combinezon, cu capul plecat și acoperit, încât nu-i vedeam chipul și avea dinainte-i o biblie cu paginile sfâșiate și stropite cu sânge. Lângă ea stătea în picioare o femeie slabă ca o scobitoare, cu o față ca pielea porcului și buze ce i se mișcau neîncetat a rugăciune, iar în spatele ei o alta, mult mai grasă, ținea în pumn foarfeca de tranșat a bucătarului. Harpii luterane – știind a mânui cuțitul și cuvântul Domnului. S-au întors când am intrat și în clipa aceea de mare mirare și pentru ele, și pentru mine am văzut pardoseala acoperită până la înălțimea gleznei cu șuvițe de păr auriu.

Grăsana cu foarfeca a venit spre mine, răcnind. Am trântit ușa și m-am învârtit în jurul femeii. Stăpâna mea a țipat și șalul i-a căzut de pe cap. I-am văzut fața șiroind de sânge și pielea capului ca miriștea rămasă pe câmp, cu cicatrici în locurile unde focul îi mâncase rădăcinile. Părul ei, toată acea splendidă revărsare de frumusețe și bogăție dispăruse.

— Ah, nu, te rog, să nu-i faci nici un rău! strigă ea, fluturându-și brațele ca o nebună. El e Bucino, despre care v-am vorbit: blândul și tristul Bucino, al cărui trup poartă un teribil stigmat, dar are un suflet curat și va găsi alinare în iubirea Domnului.

Femeia șovăie o clipă, privindu-mă. Am rânjit, dezvelindu-mi dinții și bolborosind ceva și ea se dădu cu un pas înapoi, încremenită de hidoșenia mea.

— Ah, Bucino, vino și îngenunchează cu noi și ascultă ce am să-ți spun. Stăpâna își întinse mâinile spre mine și acum glasul ei se schimbase, vorbea rar, cu grijă, ca unui nerod. Am fost înrobită de târfa Babilonului, dar aceste femei bune mi-au arătat calea adevărată a Domnului nostru Isus. Bogățiile, veșmintele noastre, averea noastră ascunsă, toate au fost dăruite lui Dumnezeu. La fel și sufletul meu. Am fost salvată de răul meseriei mele, pentru a mă naște din nou întru nemărginita milostenie a lui Dumnezeu. Și de aceea, mi-am înghițit și ultima nestemată a mândriei. După ce vei face și tu la fel, ne vom putea ruga împreună și atunci, cu mila Domnului, ne vom putea începe călătoria spre o viață mai bună.

Mi-am dus mâinile mai întâi la vestă, apoi la gură și, adunând cât mai multă salivă, am înghițit restul rubinelor și smaraldelor în vreme ce cădeam în genunchi, pe jumătate sufocându-mă, rostind iar și iar numele Domnului și mulțumindu-i că ne salvase.

Și astfel, în aceeași noapte, când era bezna cea mai adâncă și învingătorii noștri protestanți dormeau somnul drepților și al ghiftuiților pe saltele din fulgi de gâscă, noi, fariseii și blestemații, ne-am furișat afară din grajd, unde fusesem împreună cu porcii rămași. Și în vreme ce mațele noastre măcinau pietre, am mers în tăcere printre ruinele Romei până ce am ajuns la spărtura din zid de la San Spirito, unde nebunia primului atac lăsase prea multe găuri căscate în zidărie pentru a fi păzite la lăsarea întunericului.

Ne-am strecurat afară prin spărturile pe unde se năpustiseră înăuntru, o pocitanie și o târfă rasă în cap, încovoiați sub povara înfrângerii. Am mers toată noaptea și, când sângeriul zorilor a alungat întunericul, ne-am pomenit intrând într-un convoi de pribegi care abia se târau, unii rămași fără nimic, alții cărând în spinare ce mai putuseră salva. Dar norocul lor n-a ținut mult, pentru că odată cu prima rază de lumină au dat buzna vulturii: soldați rătăciți care încă nu ajunseseră în oraș și de aceea prăduiau pe unde puteau. Dacă stăpâna mea ar fi fost siluită, dar i s-ar fi lăsat părul, sunt încredințat că s-ar fi pomenit din nou culcată pe spate și eu, fără îndoială, întins lângă ea țintă pentru baionete. Însă acum, capul ei însângerat și parfumul cocinei i-au ținut la o distanță respectabilă. Oricum n-aveau ce să fure de la noi, în afară de un mic volum al lui Petrarca. Ca niște buni creștini ce eram, toate bogățiile noastre erau lăuntrice.

Am rămas puri cât de mult am putut (cine nu mănâncă, nu-și deșartă mațele multă vreme; asta a fost toată înțelepciunea cu care m-am ales în acele zile de neuitat) și apoi, în cea de a treia seară, când n-am mai putut aștepta, ne-am abătut din drum și am intrat în pădure, unde am găsit un pârâu lângă care ne-am putut așeza pe vine până când ușurarea mațelor ne-a făcut din nou, dacă nu bogați, măcar cât de cât avuți. Și deși era o biruință măruntă pe lângă ceea ce pierduserăm, tot era mai bine decât moartea și ne-am îmbărbătat unul pe altul cu bucuria ei. În noaptea aceea ne-am ospătat cu fructele pădurii și cu apă rece de izvor – de mai sus de abluțiunile noastre –, și ne-am numărat darurile divine, adică douăsprezece perle mari, cinci smaralde și șase rubine, dintre care pe cel mai mare stăpâna fusese nevoită să-l ungă cu alifia de față ca să-i alunece pe gâtlej. Doamne, ce chin o fi fost, gata să se înăbușe cu viitorul ei, în vreme ce harpiile băteau la ușă! Fusese o înghițitură cu care te poți mândri și i-am și spus-o pe când ședeam înghesuiți unul într-altul în întuneric, încercând cu puterile minții noastre de orășeni să nu ne temem de zvonurile pădurii.

— Chiar așa a fost. Am fost mult mai vitează decât tine care ai înghițit doar niște smaralde amărâte. Și – mă opri înainte de a apuca să-i răspund – să n-aud glume cum faci de obicei despre cât de mult am repetat asemenea manevre.

Și, deși nu prea avea haz și eram atât de istovit, mă chinuisem atât de mult să nu-mi arăt frica, încât am izbucnit în râs. Nu mă puteam opri. După ce râsul mă mușcase pe mine, acum țopăia ca un purice pe ea, astfel că, deși ne tot sâsâiam unul pe celălalt, să ne potolim, ne prăpădeam de râs și nu ne puteam opri, de parcă astfel ne înfruntam soarta și puteam scăpa cu viață.

După ce ne-am potolit, ne-am rezemat de copaci și ne-am uitat în gol, sleiți de încăpățânarea noastră de a rămâne în viață.

— Ei, și acum ce facem, Bucino? întrebă ea în cele din urmă. Ce facem acum?

— Păi, cred că o vreme ai putea fi o călugăriță răpitoare, am spus eu. Deși ți-ar putea pune la îndoială zelul când vor vedea cu câtă furie te-ai ras în cap.

Dar în ciuda râsetelor noastre de dinainte, nu era lucru de glumă și am simțit că o treceau fiori. Nu-i vedeam fața în întuneric, deși spaima din ochii ei era grăitoare și tăietura de pe frunte strălucea sângerie pe pielea albă. Am tras aer în piept.

— Sau am putea să ne luăm un răgaz ca să ne lingem rănile și, după ce se vor vindeca, vom putea s-o luăm de la capăt. Orașul nu va rămâne veșnic ocupat și vor fi întotdeauna bărbați de gust care vor dori ceea ce ai de oferit.

— Nu la Roma, spuse ea, cu glasul înăsprit de furie și de spaimă. Eu nu mă mai întorc acolo. Pentru nimic în lume.

Ceea ce, m-am gândit eu, era foarte bine, de vreme ce cei mai mulți bărbați, mai cu seamă cei care au ceva pe conștiință, vor femei blânde ca mielușeii de primăvară și, când vom afla ceva pentru care să merite să ne întoarcem, amândoi vom fi prea bătrâni ca să mai culegem roadele. Deci nu ne vom întoarce la Roma.

Am ridicat din umeri, încercând să nu-mi arăt îngrijorarea.

— Încotro, atunci?

Amândoi știam răspunsul. Ținând seama că războiul își ștergea sângele de pe degete pe toată întinderea țării, nu ne putem duce decât într-un singur loc. Într-un oraș bogat unde să fim la adăpost, condus de bărbați cu maniere și bani pentru a plăti ceea ce soldații își iau cu tăișul baionetei. Un stat neatârnat care prețuiește frumusețea și se pricepe la negoț, unde niște surghiuniți ageri la minte și dibaci își pot găsi norocul. Unii cred că este cel mai minunat loc de pe pământ, cel mai înfloritor și mai liniștit. Doar că, în ciuda poveștilor despre vraja și minunățiile lui, nu jinduisem niciodată să mă duc acolo.

Dar nu era hotărârea mea. În acele ultime zile, ea își pusese viața în primejdie și pierduse mai mult decât am avut

eu vreodată și merita, dacă de asta avea nevoie, să-și dorească să se întoarcă acasă.

— O să fie bine, Bucino, spuse ea liniștită. Știu că ți-e teamă, dar, dacă izbutim să ajungem acolo, cred că ne-am putea descurca. Ne facem tovarăși; împărțim totul, cheltuieli și foloase, avem grijă unul de celălalt. Îți jur că vom izbândi.

M-am uitat la ea. Mă dureau și oasele de atâta alergat. Stomacul mi se strânsese și mi-era foame. Voiam să dorm din nou într-un pat, să mănânc porc în loc să miros a porc, să-mi petrec din nou vremea cu oameni care au și creier, nu doar sete de sânge, și pentru care averea nu e doar o pradă. Dar mai presus de toate, nu mai voiam să umblu singur prin lume. Pentru că lumea fusese mult mai caldă de când ne regăsiserăm.

— Bine, am spus. Numai dacă n-o să mă ia apa, mergând în necunoscut.

Ea zâmbi și își trecu mâna peste a mea.

— Fii liniștit, o să am grijă să nu te înghită apa.

Au ajuns noaptea cu barca, vâslind dinspre continent.

Pe digul de la Mestre, pocitania cocârjată începu să se tocmească. Era limpede după starea hainelor lor și după bagajele puține că amândoi veneau de departe și accentul roman puternic, împreună cu stăruința lui de a călători la adăpostul întunericului pentru a se feri din calea patrulelor pentru ciumă, l-au îndemnat pe barcagiu să ceară de trei ori mai mult decât făcea. În acea clipă, se amestecă femeia. Era înaltă și slabă, înfășurată ca o turcoaică din cap până-n picioare, de nu i se vedea decât fața, dar vorbea atât de bine dialectul și s-a târguit atât de aprig, încât barcagiul aproape că a ieșit în pierdere, încuviințând să fie plătit numai după ce îi va depune taman la casa din oraș unde-i spusese ea.

Apa era neagră și vălurită sub norul gros. Aproape imediat ce s-au desprins de uscat, întunericul i-a învăluit și nu se mai auzea decât clipocitul undelor când loveau barca, astfel încât o vreme, parcă s-ar fi îndreptat spre largul mării

și parcă acel oraș crescut din apă, despre care oamenii vorbeau cu groază și venerație, era doar o părere, o plăsmuire născută din nevoia de miracole. Dar taman când bezna se făcuse aproape de nepătruns, o străbătu licărul unor lumini pâlpâitoare ca strălucirea părului sirenelor trimisă de lumina lunii pe oglinda apei. Barcagiul trăgea la vâsle cu bătăi puternice și luminile se făceau mai puternice și creșteau din toate părțile, până când, în cele din urmă căpătară formă clădiri ridicându-se deasupra apei precum niște pietre palide de mormânt. Zăriră un pasaj de trecere mărginit de stâlpi colorați, care îi călăuzea din largul mării spre ceea ce părea a fi un canal lat, pe ale cărui laturi se înălțau șoproane și magazii. Lângă digurile îndesate cu piatră și grămezi de scânduri, era ancorat un șir de bărci. Canalul cotea leneș preț de câteva sute de metri, apoi se întâlnea cu o fâșie de apă mult mai lată.

Barcagiul cârmi la stânga și peisajul începu să se schimbe. Trecură pe lângă case și o biserică a cărei fațadă severă de cărămidă se înălța spre cer, iar piațeta din fața ei era netedă și pustie. Apoi, când cornul șiret al lunii se strecură printre nori, începură să apară pe amândouă părțile case mai mari, ale căror fațade aurite cu basoreliefuri păreau să țâșnească direct din apă. Femeia, care păruse nepăsătoare cât traversaseră, de parcă ar fi fost o călătorie pe care o făcea zilnic, era acum înmărmurită. Pocitania, dimpotrivă, se ținea strâns de marginea bărcii, cu corpul gheboșat încordat ca al unul animal, întorcându-și neliniștit căpățâna dintr-o parte într-alta, înfricoșat și de ce ar putea vedea, și de ce ar putea pierde din ochi. Barcagiul, care îmbătrânise văzând cum se minunează oamenii, încetini nădăjduind că priveliștea îi va aduce un bacșiș. Aici canalul era lat și negru, ca un măreț coridor lustruit dintr-un și mai măreț palat. În ciuda ceasului târziu, mai erau câteva bărci pe apă, cu o înfățișare deosebită, lucitoare și înguste, cu mici cabine în mijloc și făpturi singuratice la cârmă, care își croiau drum cu o singură prăjină lungă, mișcându-se lesne prin apa întunecată.

În lumina palidă ca de ceară, clădirile de pe amândouă malurile erau tot mai gigantești, ca niște năluciri, cu trei, patru caturi, cu intrări joase și doar câteva trepte de piatră le despărțeau de valurile clipocitoare. Unele aveau uși mari ce dădeau spre niște grote în care erau legate bărci înguste ale căror prore argintii sclipeau ici și colo sub un felinar. Femeia se însufleţise și privirea ei era ademenită de caturile de sus, unde, sub șirurile de ferestre cu bolți ascuțite, piatra roasă de timp strălucea ca o horbotă în lumina lunii. Multe erau întunecate, pentru că noaptea cufundase totul în beznă, dar la câteva scânteierea candelabrelor, mulțimea lumânărilor – mărturia unei nemaipomenite bogății – lumina încăperile mari, cu ecou, astfel încât puteai deslusi siluete care se mișcau și zumzetul unor glasuri legănate și înghițite de apă.

La fiecare cincizeci, o sută de metri, se căsca un gol între case și piatra făcea loc canalelor înguste ca niște degete și negre ca iadul care se vărsau toate în canalul mare. După vreo douăzeci de minute, femeia îi făcu semn barcagiului și el încetini bătaia vâslelor, cotind pe unul din aceste canale. Se făcu din nou întuneric și zidurile caselor țâșneau ca pereții unui munte, ascunzând luna. Înaintarea deveni leneșă. Ceva mai departe cheiul pietruit se lărgi de-a lungul apei. Aerul era aici mai umed, zăduful zilei părea lipit de piatră, și adăstau felurite mirosuri: miros de putreziciune, damful pătrunzător al urinei, miasmele sărăciei. Și zgomotele erau deosebite, clipocitul apei suna a gol, aproape furios, de parcă se lovea de zidurile înguste și se întorcea de unde plecase. Trecură pe sub poduri atât de joase, încât puteau să le atingă arcul cu degetele. Barcagiul trebuia să vâslească mai avan și ochii îi sticleau în beznă ca ai pisicilor. Aceste alei cu apă răspundeau una într-alta, în unghiuri diferite, în unele locuri atât de neașteptat, încât trebuia să oprească de tot barca înainte de a coti și, în vreme ce făcea asta, striga pentru a-i vesti pe cei care ar fi putut veni spre el din cealaltă parte. Sau auzea alt glas strigând înaintea lui în întuneric, un glas

care se rostogolea și se prăbușea în noapte. Legile apei cereau ca primul care strigă să fie primul care pornește, în vreme ce barca cealaltă așteaptă. Unele aveau pe punte lumânări în vase de sticlă, sclipind din întuneric ca niște licurici dănțuitori, dar altele rămâneau negre și doar oftatul adânc al apei era mărturia trecerii lor.

Au plutit încet prin acest păienjeniș de canale, până când au ajuns într-un canal mai lat, unde se înșirau din nou case bogate. Din față luneca spre ei o barcă neagră și lucioasă, luminată de această dată de un felinar roșu atârnat deasupra. Femeia se însufleți pe dată și se duse la capătul bărcii pentru a vedea mai bine. Făptura de la cârmă părea a se topi în întuneric, cu pielea și costumul de culoarea nopții, dar cabina era mai colorată, împodobită cu perdele și ciucuri aurii și când cele două bărci s-au apropiat una de cealaltă, au zărit o femeie tânără în veșminte elegante, cu sânii și gâtul mai albe la lumina lunii și lângă ea, umbra unui bărbat care-și trecea degetele prin părul ei. În vreme ce bărcile alunecau una pe lângă cealaltă, o mână cu inele se strecură afară și trase perdeaua ca să se ascundă de priviri și în aerul nemișcat al nopții gestul acela răspândi o undă de lavandă și mosc peste apă. În barca împinsă de vâsle femeia închise ochii, ridicând capul ca un vânător spre adierea parfumată și, multă vreme după ce bărcile se despărțiseră, ea rămase așa, savurând clipa, respirând adânc. Din celălalt capăt al bărcii, piticul o observa cu luare-aminte.

Glasul barcagiului spulberă tăcerea.

— Cât mai avem? mormăi el, simțind durere în brațe la gândul drumului de întoarcere. Ai spus că e în Cannaregio.

— Aproape am ajuns, răspunse ea parcă pentru sine. N-am mai fost de mult aici.

Peste câteva clipe, îi făcu semn spre o întindere de apă mai mică. Canalul ducea într-o fundătură pe a cărei latură se ridica o casă de trei caturi în apropierea unui pod șubred de lemn.

— Aici. Aici. Am ajuns. Se simțea emoția în glasul ei. Poți duce barca până la trepte. Baba de chei e în stânga.

Barcagiul vâsli până acolo și legă barca. Clădirea arăta jalnic, stucatura se cojea, obloanele sparte erau trase. Fluxul se ridicase în timpul călătoriei și apa clipocea pe treapta de sus. Le puse bagajele pe pietrele ude și le ceru banii cu asprime și, deși piticul încercă să-l înduplece să aștepte până se deschide ușa, el nici n-a vrut să audă, iar când au început să bată, el se și făcuse nevăzut în întunericul înșelător.

Zgomotul bătăilor de pumni în lemnul ușii se ridica în aerul din jur.

— Deschide, strigă femeia. Sunt eu, Fiammetta, m-am întors acasă. Deschide ușa, mamă.

Așteptară. Fiammetta strigă din nou. De data asta, o lumină licări la primul cat și o față se ivi la fereastră.

— Meragosa?

Se auzi un glas de femeie mormăind.

— Deschide ușa. Eu sunt.

Deasupra, silueta părea să șovăie, apoi trase oblonul și se auziră pași coborând pe scară. În cele din urmă, falnicele uși de lemn se deschiseră și ieși la iveală o bătrână zdravănă ca o căruță, șuierând din pricina sforțării și ținând în mână o lumânare firavă.

— Meragosa! Femeia, care tăcuse atâta timp, era tulburată. Eu sunt, Fiammetta.

— Fi... Fiammetta. Sfântă Fecioară! Nu te-am recunoscut. Ce-ai pățit? Am crezut că... am auzit ce s-a întâmplat la Roma... Toată lumea vorbește... Am crezut că ai murit.

— În halul în care suntem, tot aia e. Pentru numele lui Dumnezeu, ajută-ne să intrăm. Unde e mama? Doarme?

Meragosa gemu ușor, de parcă o lovise cineva.

— Mama ta... Doamne-ajută, am crezut că știi.

— Ce să știu?

— Mama ta... a murit.

— Ce?! Când? De unde să știu?

— Acum o jumătate de an. Noi... eu ți-am trimis vorbă la Roma.

Ochii femeilor nu se vedeau în întuneric.

— Ce vorbă mi-ai trimis?

Răspunsul veni tot ca un fel de mormăit.

— Doar că... păi, că s-a stins.

Se lăsă tăcerea. Femeia mai tânără își coborî privirea și păru că șovăie o clipă, ca și cum ar fi vrut să se încredințeze de simțămintele ei. Piticul se apropie, cu privirea țintă la femeie. Ea respiră adânc.

— Carevasăzică, Meragosa, acum locuiești în casa mea.

— Nu... adică... Bătrâna se bâlbâia. Mama ta... S-a îmbolnăvit dintr-odată și pe patul de moarte mi-a spus că pot să rămân... după tot ce am făcut pentru ea.

— O, *carina*! Vocea i se îmblânzise, era ca o mângâiere pe blana unei pisici. După ce te-ai silit atâția ani, minți la fel de prost ca o târfă bătrână. Chiria acestei case este plătită din truda coapselor mele și am venit amândoi s-o luăm în stăpânire. Bucino, du bagajele înăuntru. Odaia noastră este la primul cat, deasupra intrării...

— Nu! Trupul masiv al femeii le blocă drumul. Nu puteți rămâne aici. Am... am luat chiriași. Aveam... aveam nevoie de bani... ca să am cu ce ține casa.

— Pot să doarmă pe chei până mâine-dimineață când vor pleca. Bucino!

Piticul se mișcă iute pe lângă picioarele bătrânei și ea țipă când o atinse, scăpând o vorbă de ocară de pe buze.

— Cum i-ai spus? Șobolan? Ai grijă, Meragosa! De aici, unde stau, singura scârnăvie pe care o văd în casa asta ești tu.

Se lăsă tăcere. Nimeni nu se clinti. Apoi, dintr-odată, bătrâna se supuse bombănind și se dădu la o parte ca să-i lase să intre.

Și astfel, tânăra femeie și piticul pătrunseră în întuneric, în vreme ce în urma lor apa înghițea lacomă treptele de piatră.

Capitolul 2

Veneția, 1527

Dumnezule, orașul ăsta pute! Nu peste tot – de-a lungul cheiurilor din sud unde acostează vasele, te îmbată aroma lăsată în urmă de mirodenii, iar pe Canale Grande cu bani se cumpără nu doar lux, ci și aer curat –, dar oriunde ne-am duce, acolo unde casele dărăpănate se ridică din apa stătută și o duzină de familii trăiesc înghesuite unele peste altele ca zarzavaturile putrezite, mirosul de mortăciune și de mizerie ne înțeapă nările. Și pentru că eu trăiesc cu nasul mai aproape de pământ, uneori abia mai pot să respir.

Bătrânul care măsoară înălțimea apei fântânii din *campo* în fiecare dimineață zice că acum miroase mai rău pentru că vara e secetoasă și că, dacă mai scade, vor trebui să aducă apă curată cu bărcile și atunci numai oamenii cu bani vor avea ce bea. Închipuiți-vă un oraș clădit pe apă care moare de sete. El zice că vara asta e atât de rea pentru că războiul a împins încoace mulți fugari și odată cu ei amenințarea ciumei. Cei care vin contagiați de pe mare, zice el, sunt descoperiți, pentru că orașul trimite ofițeri la bordul fiecărui vas comercial ca să vadă dacă oamenii au febră sau bube, și, dacă găsesc așa ceva, îi duc pe toți cu căruțele până la una din insulele îndepărtate, ca să stea în carantină. De aceea nu mai e nici o leprozerie în Veneția, ci doar câteva ființe cu mințile rătăcite care au mai rămas să-și privească mădularele putrezind într-o veche bolniță înconjurată de apă. Dar nu-i pot opri pe toți, și în ultima vreme uscatul ascunde la fel de multe primejdii ca și largul mării. Mă privește țintă când spune toate astea, pentru că bănuiește că așa am ajuns și noi aici.

Bârfele se răspândesc mai repede decât mirosurile. Peste canalele înguste femeile cotcodocesc și cârâie una la alta ca niște pescărași flămânzi și ivirea unui pitic trezește curiozitatea și în cele mai posace suflete. Cască ochii la mine toți negustorii de pe o întindere de un kilometru, și peste drum de casa noastră o babă ca un liliac și pe deasupra știrbă șade la fereastră zi și noapte cu privirea îndreptată în amândouă direcțiile deodată, astfel încât, dacă stăpâna mea și cu mine vorbim despre altceva decât despre vreme, trebuie să închidem ferestrele, pentru că nu există taine când vorbele trec slobode peste apă.

Dar în ciuda zvonurilor, bătrânul încă îmi vorbește, fără îndoială pentru că este singur și pentru că bătrânețea l-a încovoiat ajungând să fie cât mine de mic, astfel încât gura mea ajunge la urechile lui surde și mă poate auzi mai bine decât pe ceilalți. Locuiește în acest cartier de optzeci și unu de ani și ține minte tot, de la marele foc de la șantierele navale stârnit de scânteia de la potcoava unul cal, până la marea bătălie de la Agnadello, din urmă cu peste douăzeci de ani, când Veneția a fost biruită de o alianță a statelor italiene și guvernul s-a simțit atât de umilit, încât, spune el, și-a osândit generalii și zile întregi nu auzeai decât tânguirile oamenilor pe străzi și pe apă.

Veneția, spune el necontenit celor ce stau să-l asculte, era atunci cel mai însemnat oraș din lume, dar acum numărul femeilor ușoare amenință să-l întreacă pe al călugărițelor și nu mai există decât blasfemie, batjocură și păcate. Deși mi-ar face mare plăcere să-l cred – traiul în orașul pe care-l zugrăvește el ar fi pentru noi un minunat prilej de îmbogățire –, neputința îi face deseori pe bătrâni cârcotași, pentru că, pe măsură ce moartea se apropie, ei se mângâie cu gândul că pleacă din iad ca să ajungă în rai și nu pe dos.

Și totuși, în acele prime luni, când stăpâna trebuia să stea închisă în casă și eu mă sileam să-mi găsesc drumul printre canale, trăncăneala lui îmi bucura auzul și făcea din el istoricul și cea dintâi călăuză a mea.

Am început însă cu un somn lung și adânc, pentru că trupurile noastre erau însetate de uitarea pe care ți-o dă ușurarea de a te ști la adăpost. În odaia de deasupra canalului, stăpâna mea zăcea pe patul mamei ei ca o moartă. Eu mi-am făcut culcuș pe o saltea de paie lângă ușă, ca să abat cu trupul meu orice curiozitate răuvoitoare a bătrânei. Mă gândesc uneori la somnul acela pentru că nu mai dormisem niciodată așa: avea o dulceață care mă ispitea să dau paradisul în schimbul făgăduinței unei uitări atât de adânci. Dar încă nu eram pregătiți să murim și, în dimineața celei de a treia zile, m-am trezit împuns de săgețile de lumină care spintecau obloanele rupte și cu o foame sfâșietoare în stomac. Mi-am amintit de bucătăria noastră din Roma: de peștele cu bășici sub pielea rumenită când îl scoteam din cuptor, de gustul desăvârșit al claponului împănat cu rozmarin și usturoi și de mierea caldă care se prelingea din prăjiturile cu migdale, de-ți venea să-ți mănânci buricele degetelor ca să-ți potolești pofta; mi-am pipăit umflătura de deasupra vintrelor, unde se ascundea un mic volum al lui Petrarca și o pungă cu smaralde, rubine și perle, care mă bucura mai mult decât orice tresărire de plăcere.

Stăpâna încă dormea, cu fața pe jumătate îngropată în saltea, cu turbanul murdar înfășurat în jurul capului. Jos, în bucătăria umedă, Meragosa mă întâmpină cu un țipăt de papagal înjunghiat, de parcă diavolul însuși intrase în încăpere. Într-o oală pusă pe foc, aburea o zeamă care fusese poate îmbogățită cândva cu oase de animal, deși acum nimic nu mai mărturisea trecerea lor pe-acolo. Când am întrebat dacă se mai găsea și altceva în casă, a început să-și fluture brațele și să răcnească din nou, împroșcând ocări în spaima ei. Deși multe lucruri îți pricinuiesc suferință în viață, nimic nu este mai greu de îndurat decât o târfă bătrână pentru că, deși trupul ei își pierde vlaga, poftele îi rămân la fel de aprige, chinuind-o cu amintirea burții pline și a veșmintelor bogate de care știe că nu se va mai bucura niciodată. Așadar, când am întrebat-o unde aș putea găsi o casă de amanet bună,

lupta dintre neîncredere și lăcomie se deslușea limpede pe chipul său.

— De ce? Ce-ai de vânzare? întrebă ea, plimbându-și privirea șireată pe trupul meu.

— Destul ca să pun niște carne în terciul ăla.

— Aici numai evreii dau bani cu împrumut, spuse ea sec, privindu-mă. Dar toată lumea știe că îi înșală pe străini. Mai bine lasă-mă pe mine să fac târgul.

— O să-mi încerc singur norocul. Unde îi găsesc?

— Unde? Aici în Veneția au ghetoul lor. E ușor de găsit. Rânji. Dacă știi drumul. Și îmi întoarse spatele, făcându-și de lucru la soba de gătit.

Despre păienjenișul de canale și străduțe al acestui oraș voi vorbi mai încolo. El are oricum legenda lui, închegată din poveștile cu vizitatori bogați, prea zgârciți ca să-și tocmească o călăuză, pentru a fi apoi găsiți plutind pe canalele dosnice cu gâtlejurile și pungile sfârtecate. M-am dus pe jos. Ușa noastră din dos dădea spre o străduță atât de îngustă, încât abia de puteau trece doi oameni unul pe lângă celălalt. Aceasta dădea la rândul ei în alta și apoi, peste pod, în alta, care în sfârșit răspundea într-o piațetă sau *campo* cum îi spun ei. Aici am dat de bătrânul meu care stătea lângă iubita lui fântână și, deși vorbea greoi, gesturile lui erau destul de simple. Mai târziu, când am șovăit neștiind încotro s-o iau, străzile se umpluseră de oameni care se duceau sau se întorceau de la biserică și negustorii pe care i-am întrebat m-au îndrumat numaidecât, pentru că, după cum voi afla în curând, nu este ceva neobișnuit pentru venețieni să se ducă din casa Domnului direct la evrei ca să ridice bani, taina negoțului fiind sfântă în felul ei pentru un stat întemeiat pe comerț.

Ghetoul era un mic oraș în oraș, închis cu un brâu de ziduri și porți mari de lemn; înăuntru casele și prăvăliile erau îngrămădite unele în altele. Casele de amanet se deosebeau după tendele albastre întinse pe fațade, care fluturau în vânt ca niște pânze de corabie. Cea pe care am ales-o era ținută

de un tânăr cu ochi negri blânzi și o față lungă, alungită și mai mult de buclele încâlcite. M-a dus într-o încăpere din spate, unde cercetă ultimele noastre două smaralde, lungi și solide, sub o lupă aparte, Veneția fiind orașul cu cea mai bună sticlă, atât pentru mărit, cât și pentru falsificat obiecte. Apoi mi-a deslușit ce scrie în înscrisul întocmit de stat, mi l-a dat să-l iscălesc și mi-a numărat banii. Cât ne-am tocmit, m-a tratat cu mare cuviință, nearătându-se mirat de statura mea (se uita cu luare-aminte mai degrabă la giuvaieruri decât la mine), deși, dacă m-a păcălit sau nu, ei bine, n-aveam cum să știu, decât din ceea ce-mi spuneau măruntaiele mele care în clipa aceea erau prea zbuciumate din cauza foamei.

Ajuns în zăduful de afară, mirosul propriului meu trup nespălat deveni la fel de pătrunzător ca mirosul orașului din jur. De la o prăvălie de vechituri de la marginea ghetoului, mi-am cumpărat o haină și niște pantaloni pe care le puteam scurta ca să mi se brodească și niște combinezoane noi pentru stăpână. De mâncare am ales bucate ușor de mistuit: pește prăjit în zeama lui, legume înăbușite și pâine moale, cremă de ou cu vanilie și o jumătate de duzină de prăjituri cu miere, nu atât de însiropate ca ale lui Baldesar, dar destul să-mi lase gura apă când le-am luat în mână. Am mâncat una și, când am găsit drumul spre casă, mi se învârtea deja capul de la dulceața ei. În bezna de pe scară, am strigat-o pe Meragosa, dar nu mi-a răspuns. Am lăsat o parte din mâncare pe masă și am dus restul împreună cu o sticlă și niște pahare ciobite umplute cu vin și apă sus, în odaie.

Stăpâna se trezise și ședea în pat în capul oaselor. M-a privit când am intrat, dar apoi și-a întors repede capul. Obloanele și ferestrele erau deschise, ea era dezvelită, iar lumina îi venea din spate. Era prima dată după multe săptămâni când se simțise la adăpost și se dezbrăcase și trupul ei mărturisea chinurile călătoriei. În locurile unde fuseseră odată pernuțe de carne, oasele îi ieșeau în afară ca niște scânduri, iar coastele asemenea scheletului unui vapor îi împungeau combinezonul subțire. Dar capul era cel mai grozav: după ce-și

desfăcuse turbanul, erai numaidecât săgetat de priveliștea părului scurt, plin de coji, în neorânduială, și de cicatricea crestată care începea în creștet și șerpuia până la linia părului.

Luni în șir ne luptaserăm să scăpăm cu viață ca să ne mai gândim și la viitor. Încrederea în ce avea să vie care ne mângâiase în noaptea petrecută în pădure s-a spulberat destul de repede când ne-am întors la drumul mare. Odată cu retragerea armatei, fugarii erau în aceeași măsură dornici să se jefuiască unul pe celălalt și să-și scape pielea și, când am ajuns în port ca să ne suim în vaporul spre Veneția, cele mai multe vase fuseseră deja luate cu japca de soldați ca să care prada din Roma. În săptămânile de arșiță care au venit pe urmă, stăpâna a fost doborâtă de fierbințeală și, deși eu îi îngrijisem cât putusem de bine rănile cu alifiile pe care izbutisem să le găsesc, era limpede acum, în lumina mai crudă a lipsei de primejdie în care trăiam, că nu fusese de-ajuns.

Mi-am dat seama din privirea ei că știa și ea asta. Nu era urâtă nici așa, Doamne ferește; numai sticlirea limpede a acelor ochi verzi ar fi fost de-ajuns pentru a atrage luarea-aminte a oricărui bărbat de pe stradă. Dar marile orașe sunt pline de femei care își pot câștiga prânzul ridicându-și fustele. Cele care știu să te țină în mrejele lor, și nu cele care-ți dăruiesc o plăcere de o clipă, sunt cele care stăpânesc casele și toaletele potrivite cu ele. Și pentru a face asta trebuie mai întâi să se iubească pe ele însele.

M-am ocupat de mâncare, aranjând peștele, legumele și vinul, deși n-am găsit decât un cuțit bont și o furculiță știrbă, pe care i le-am așezat pe genunchi, iar alături i-am pus o rochie curată. De aproape simțeam că draperiile din jurul patului păstrau încă în faldurile lor mirosul bolii mamei ei. Dimineața scotea la iveală mult mai mult decât pierderea frumuseții.

— E duminică, spusei eu vesel. Și am dormit trei zile. Soarele strălucește și aici sunt case de amanet ținute de evrei care plătesc bine niște giuvaieruri frumoase. Am împins farfuria

spre ea. Carnea e fragedă, deși nu prea are gust. S-o luăm încet.

Nu s-a mișcat și privirea ei era încă ațintită spre fereastră.

— Nu-ți place? Mai avem cremă de ou și prăjtură cu miere, dacă vrei.

— Nu mi-e foame, spuse ea și glasul acela, de obicei melodios, era sec, mort.

Mi-a povestit odată, la scurtă vreme după ce ne-am cunoscut, cum la spovedanie, îi era deseori greu să se hotărască ce păcate să mărturisească mai întâi, pentru că deși ușurătatea și preacurvia făceau parte din meserie, ea socotea că lăcomia era cea mai mare slăbiciune a ei; pentru că încă din copilărie îi plăcea să mănânce.

— Fiindcă ți s-a micșorat stomacul. De îndată ce vei începe să mănânci, sucurile îl vor mări.

M-am cățărat la capătul patului cu farfuria mea și am început să mănânc, îndesându-mi bucăți de pește în gură, lingându-mi sosul de pe degete, cu un ochi ațintit asupra mâncării și cu celălalt spre mâinile ei, ca să văd dacă le mișcă. Preț de câteva clipe nu se auzi decât mestecatul meu. Încă o îmbucătură și voi încerca din nou.

— Trebuia să-mi spui.

Glasul ei eram acum tăios. Mi-am înghițit nodul din gât.

— Ce să-ți spun?

Fiammetta plescăi din limbă.

— Câte bijuterii mai avem?

— Patru perle, cinci rubine și perla mare din colierul tău. Am așteptat. Mai mult decât trebuia.

— Mai mult decât pentru ce? Pentru o minune?

— Fiammetta...

— Ia spune-mi... de ce ți-e atât de greu să te uiți la mine, Bucino?

— Dar mă uit la tine, am spus eu ridicându-mi capul și privind-o țintă. Tu ești cea care își abate privirea.

Se întoarse spre mine cu ochii ei verzi și reci ca smaraldele pe care tocmai le amanetasem ca să avem ce mânca.

— Și? Ce vezi?

— Văd o femeie frumoasă care a avut noroc chior și care are nevoie de mâncare și de o baie bună.

— Mincinosule! Uită-te mai bine. Sau poate ai nevoie de ajutor.

Își strecură mâna sub cearșaful murdar și scoase o oglinjoară cu ramă de fildeș. Odinioară, la Roma, aproape că nu trecea o oră fără să-și cerceteze frumusețea, dar când te fugărește necuratul nu mai ai timp de asemenea deșertăciuni și oglinzile sunt puține și ascunse în cala unui vapor de marfă. Răsuci mânerul oglinzii între degete și razele soarelui îi atinseră luciul răspândind curcubee de lumină în toată camera.

— Se pare că Meragosa a furat tot ce a putut găsi sub podea, dar n-a izbutit să pună mâna pe lucrurile de care nu știa. Oglinda era între șipcile patului. Când eram mică, aici își ascundea mama banii pe care-i câștiga.

Îmi întinse oglinda. Era grea, dar sticla era încă bună. Am zărit o față sub cupola diformă a frunții și, preț de o clipă, m-a mirat din nou propria înfățișare, pentru că, spre deosebire de restul lumii, eu nu-mi dau seama zilnic cât de urât sunt. Pe lângă mine, stăpâna era o nouă Venus. Dar e drept că nu cu înfățișarea mea ne putem câștiga traiul.

— M-am privit în această oglindă de când eram copil, Bucino. Cercetarea chipului făcea parte din educația mea. Mama a primit în dar oglinda de la un bărbat care avea o prăvălie în Merceria. Era agățată pe perete, lângă pat și acoperită cu o mică draperie de catifea ca să-i ferească argintul de soare. Sub ea era o etajeră pe care își ținea uleiurile și parfumurile și mă ridica în fiecare zi până la ea ca să mă văd.

— Foamea strâmbă lumea la fel ca oglinzile pătate, am întrerupt-o eu. Mănâncă și pe urmă mai stăm de vorbă.

Fiammetta scutură din cap, mâniată.

— ...Și de fiecare dată când mă uitam, ea spunea: „Nu te-nvăț asta ca să ajungi o înfumurată, ci pentru că frumusețea este darul pe care ți l-a dat Dumnezeu și trebuie să-l

folosești, nu să-l irosești. Cercetează acest chip ca și cum ar fi harta oceanului, drumul tău spre Indii. Pentru că el îți va aduce noroc. Să crezi întotdeauna ce-ți spune oglinda. Pentru că în vreme ce ceilalți vor încerca să te lingușească, ea n-are de ce să te mintă".

Se opri. Eu tăceam.

— Deci, ia spune, Bucino, acum minte? Dacă da, spune-mi, pentru că suntem singurii marinari rămași pe această corabie.

Am tras adânc aer în piept. Dacă aș fi fost deștept, aș fi putut de bună seamă să înfrumusețez puțin adevărul, de vreme ce ea trăise toată viața hrănindu-se cu spuma bogată a vorbelor măgulitoare și, în lipsa lor, mintea ei se va vlăgui la fel ca trupul. Dacă aș fi fost deștept...

— Ești bolnavă, am spus. Și slăbănoagă ca o târfă de pe stradă. Suferințele ți-au ros carnea. Numai carnea, atâta tot, iar mâncarea te va împlini din nou.

— Vorbe bine ticluite, Bucino. Îmi luă din mână oglinda și se privi preț de câteva clipe. Acum, rosti ea, spune-mi cum arată fața mea.

— Ai chipul cenușiu. Pielea capului ți-e plină de coji, ai prea puțin păr și o tăietură până la sprâncene. Dar îți vei redobândi strălucirea și dacă îți piepteni frumos părul după ce va crește va fi ușor să ascunzi semnele care or să-ți rămână.

— După ce va crește! Uită-te la mine, Bucino! Sunt cheală. Glasul ei era ca scâncetul unui prunc.

— Ai părul scurt.

— Nu. Sunt cheală. Își lăsă capul în jos și-și trecu degetele peste pielea aspră. Pune mâna! Aici. Și aici. Și aici. Nu am păr deloc și nu-mi va crește la loc. Pielea mi-e crăpată ca pământul după secetă. Pune mâna. Sunt cheală. Ah, Isuse... cu asta m-am ales fiindcă m-au pizmuit vacile alea germane slăbănoage. Trebuia să-mi ridic fustele în holul casei și să las bărbații să sară pe mine. Aș fi îndurat mai ușor mătărângile a două duzini de protestanți decât asta.

— Crezi? Și cum ar fi fost după ce își vor fi ostoit poftele și te vor fi socotit păcătoasă și pe urmă ne-ar fi măcelărit pe toți, ca să nu se mai simtă vinovați?

— Ha! Măcar am fi murit mai repede. Acum vom muri încetul cu încetul de foame din pricina urâțeniei mele. Uită-te la mine. Ce preț mai au acum talentele mele la pat? Sunt cheală, Bucino, fir-ar să fie! Și suntem pierduți.

— Ba nu, spun eu cu un glas la fel de strașnic ca al ei. Poate că tu oi fi, dar eu nu sunt pierdut. Tu ești de bună seamă pe jumătate moartă de foame și răpusă de tristețe și de melodramă.

— O! Când ți-am dat eu voie să mă ponegrești?

— Când ai început să te ponegrești singură. Acum suntem tovarăși, nu uita. Ai făgăduit că, dacă voi izbuti să-mi târăsc stârvul până aici, vom izbândi împreună. De ce te afunzi în mocirla asta în care-ți plângi de milă? Mama ta nu te-a învățat așa ceva. Am fi putut s-ajungem hrană pentru viermi, precum jumătate din cei ce au rămas la Roma. După ce vom găsi balsamuri pentru răni și îți vei pune burta la cale, nici nu va veni bine vara că vom mânca din farfurii de argint. Dar, dacă ți-au răpit și curajul când ți-au ras căpățâna, spune-mi pe dată, pentru că n-am venit în gunoiul ăsta de oraș, unde mizeria din canale curge ca din niște vene deschise și unde sunt doar un pic mai mare decât șobolanii, pentru ca tu să te dai bătută.

Am coborât din pat. Unii spun că e caraghios să vezi un bărbat bondoc înfuriindu-se și că atunci când piticii bat din picior, regii și nobilii râd de ei. Dar stăpâna nu râdea.

— O să mă întorc când vei avea în măruntaie și altceva decât fiere.

Am pornit spre ușă și am rămas acolo o vreme. Când m-am uitat înapoi, Fiammetta privea țintă farfuria, cu fălcile încleștate și, deși mai târziu nu va recunoaște, lacrimi îi picurau pe obraji.

Am așteptat. A întins mâna și a luat o bucată de pește. M-am uitat cum îi intrau în gură șuvițele de carne, am văzut

firicelele de salivă de la colțurile buzelor, în vreme ce se nevoia să mestece. Mirosi, apoi sorbi puțin din pahar. Am rămas pe loc. A mai luat o îmbucătură, apoi încă un gât de vin.

— Când a părăsit Roma, avea destui bani să trăiască bine aici, a șoptit ea furioasă. Asta își dorea. Să se întoarcă în casa asta și să trăiască aici ca o doamnă. Dar n-a găsit decât murdărie și boală. Nu știu ce s-a petrecut aici.

Am și eu destule amintiri despre mama mea. A murit când eram mic. Unii au spus că a murit răpusă de nefericirea de a fi zămislit un monstru, dar eu nu cred, pentru că în vârtejul cețos al trecutului zăresc chipul unei femei care îmi zâmbea, o văd ținându-mă în brațe, mângâindu-mă pe creștet, de parcă aș fi fost o minune, și nu o rușine. Pe mama stăpânei o cunoscusem în cei doi ani cât stătusem în slujba lor și ea tânjea tot mai mult după casa ei, așa că se hotărâse să părăsească Roma. Fusese frumoasă, fără îndoială, pentru că încă se ținea ca o doamnă, și nu ca o târfă, dar fața ei se ascuțise tot numărând bani. În primele șase luni, stătea cu ochii pe mine ca un șoim care pândește un șoarece în iarbă, așteptând să iasă din ascunzătoare ca să se repeadă la el și mi-ar fi scos ficatul și l-ar fi dat la câini dacă ar fi dispărut fie și un nasture din casă. Unii spuneau că și-a obligat fiica să se vândă ca să aibă ea o bătrânețe îndestulată. Dar moraliștii pe care i-am cunoscut fie trăiau din pomana bisericii, fie își hrăneau cucernicia din punga lor și, de unde mă trag eu, oricine are un negoț bănos ar fi prost să nu lase copiilor șmecheriile meseriei. Tot ce știu este că Madame Bianchini era o femeie cu capul pe umeri și cu un pumn strâns ca găoaza curului când era vorba de bani. Când era în putere, era nevoie de cineva mai deștept decât Meragosa ca s-o stoarcă de bani. Deși îi dusese dorul după ce plecase, stăpâna fusese instruită și nu era ea femeia care să tânjească mult timp după ceea ce nu putea avea. Mama ei o învățase și acest lucru. Dar uneori chiar și în cei care își învață bine lecția deznădejdea sapă mai adânc decât voința.

M-am întors și m-am cățărat în pat lângă ea. Se freca furioasă la ochi cu dosul palmei.

— Cunoști vorba aceea, Bucino? rosti ea în cele din urmă. Cică dacă dormi în patul în care a murit cineva, vei muri și tu dacă patul n-a fost stropit cu agheasmă.

— Da, și altă vorbă spune că Dumnezeu nu îngăduie să moară cineva în ziua când se duce să se împărtășească. Și totuși pământul înghite în fiecare zi o mulțime de văduve și călugărițe cucernice. Cum? N-ai auzit vorba asta?

— Nu, spuse ea și zâmbetul îi aprinse pentru o clipă scânteia curajului. Întinde paharul și eu i-l umplu. De data asta soarbe mai mult. Crezi că a avut sfrenție? N-am văzut nici un semn pe ea și sunt încredințată că mi-ar fi spus. Dar se știe că aici e mai răspândit și decât la Roma. Corăbiile și sfrenția merg mână-n mână, așa-mi spunea. Mă privi. Deja ai hotărât să părăsim acest oraș, Bucino? Ți-am spus că o să duhnească și mai rău vara.

Am scuturat din cap și am mințit-o din ochi. Altădată ar fi băgat de seamă.

— Când locuiam aici cunoșteam o fată poate cu câțiva ani mai mare ca mine, spuse ea. O chema Elena și nu mai știu cum, dar noi îi spuneam La Draga. Nu știu de ce suferea, că avea un mers neobișnuit și ochi răi, dar era ageră la minte și se pricepea la plante și la leacuri. Mama lua de la ea tot felul de licori. Era una, Lichiorul Curtezanelor îi spuneam. Agheasmă și rinichi de iapă în baiț. Jur că asta spunea mama că era. Făcea să-ți vină sângerarea dacă îți întârzia. La Draga putea să scornească tot felul de leacuri de-astea. Odată, când toți credeam că o să mor, m-a vindecat de tuse măgărească. Își trecu degetele peste marginea tăieturii de pe frunte și prin părul țepos. Dacă am putea să dăm de ea, sunt încredințată că s-ar pricepe să mă vindece.

— Dacă e în Veneția, o s-o găsesc.

— Cât ai primit pentru smaralde?

Îi spun și ea dă din cap înțelegătoare.

— Nu cred că m-a păcălit.

Fiammetta râse.

— Dacă te-a păcălit, ar fi primul care a făcut-o.

Afară, un pescăruș gras zbură țipând spre soare. Fiammetta se uită pe fereastră.

— Să știi că aerul e mai bun pe canalele mari. Multe vile au grădini, cu tufe de frangipan și de levănțică și chioșcuri acoperite cu iasomie sălbatică. În vremurile ei bune, mama era uneori invitată în asemenea locuri. Se întorcea a doua zi dimineața și mă trezea; se urca în patul meu și îmi povestea despre oaspeții bogați, despre mâncăruri și toalete. Uneori avea ascunse în rochie o floare sau câteva petale, dar mie mi se părea că nu miros doar a grădină, ci și a bărbați. Încerca să găsească vorbele potrivite ca să-mi zugrăvească tot ce era acolo. „Frumos ca în Arcadia", îmi spunea cel mai adesea.

Își întoarse privirea spre mine și mi-am dat seama că primejdia trecuse.

— Ca în Arcadia... Ar merita să fie asta ținta noastră, ce zici, Bucino?

Capitolul 3

Jos, în bucătărie încă nu e nimeni și mâncarea e neatinsă. Între pereții ocrotitori ai încăperii, după ce mi-am umplut burta, îmi simt mirosul cum se ridică și îmi înfundă nările. Proptesc ușa cu un scaun rupt, amestec o găleată cu apă de pe sobă cu câteva căni din găleata cu apă rece din fântână și-mi scot hainele năclăite de sudoare. La Roma, ne spălam cu săpun adus de la Veneția, atât de parfumat și de gras, că îți venea să-l mănânci, dar aici nu avem decât o coajă tare care, dacă mă frec cu sârg, face o spumă subțire în care s-ar putea îneca păduchii, dar care mă îndoiesc că îmi va înlătura mirosul.

Călătoria a lăsat urme și asupra mea, mâncându-mi rotunjimea corpului și subțiindu-mi coapsele în așa hal, încât îmi atârnă pielea. Îmi săpunesc cu râvnă boașele și le țin o clipă în mână; mădularul mi-e chircit ca un melc presărat cu sare. A trecut ceva vreme de când mi-a fost de folos precum agerimea minții. Deși nu pot câștiga nimic de pe urma staturii mele pocite (dacă nu punem la socoteală oh-urile și ah-urile unei gloate plictisite care se uită cum face un pitic jonglerii cu focul și apoi țopăie în jurul lui de parcă l-ar fi pârlit), sunt împăcat cu trupul meu de vreo treizeci de ani și mi-e drag fiindcă în ochii mei nu e atât de ciudat ca în ochii celorlalți. Cocoșați. Ologi. Pitici. Copii cu buză de iepure. Femei fără spintecătură pentru prunci. Bărbați cu țâțe, dar și cu coaie. Lumea e plină de povești despre pocitaniile lăsate de diavol pe pământ, dar adevărul e că urâțenia e mult mai răspândită decât frumusețea, și, în vremuri

mai bune, izbuteam să-mi fac poftele când mă îmboldea nevoia. Așa cum bărbații sunt mânați de mătărângile lor, femeile, am aflat eu, sunt animale mai curioase, chiar mai năbădăioase și, deși poate că se topesc de-a-npicioarelea de dorul unui trup desăvârșit, tânjesc și după ceva nou, linguș-irile le tulbură și ajung să se bucure de gusturi nou-dobândite, chiar dacă nu vor să mărturisească deschis. Așa s-a întâmplat și cu mine.

Dar nici în casele cele mai deșucheate, murdăria și sărăcia nu îmbie la plăceri.

Mă clătisem și-mi trăsesem pe mine hainele noi, când văd scaunul cum se zdruncină și pe Meragosa cum împinge ușa și năvălește în bucătărie. Punga mea e pe masă, lângă farfuria cu mâncare. O acopăr repede cu pumnul, dar nu atât de repede încât să n-o vadă ochii ei mijiți.

— Ooo... sfinte Isuse! Se preface că o trec fiori de scârbă. Șobolanul s-a ghiftuit în sfârșit! Deci i-ai găsit pe evrei?

— Da. Asta-i a ta. Fac semn spre farfurie. Dacă vrei.

Împunge peștele cu degetul.

— Cât te-a costat?

Îi spun.

— Te-au amăgit. Data viitoare să-mi dai mie banii să-ți târguiesc.

Dar se așază și mănâncă destul de repede. Stau și mă uit la ea o vreme, apoi trag scaunul rupt mai aproape de ea. Se dă repede înapoi.

— Nu te apropia. Te-oi fi spălat, dar tot puți ca o hazna.

Se luptă să țină deschise baierele pungii și să-și înfrâneze pizma care stă să se reverse din măruntaiele ei. Dar îi vine greu să-și țină cumpătul. Mă las din nou cu grijă pe spetea-za scaunului, cu ochii țintă la ea în vreme ce mănâncă. Are pielea ca aceea a unei pungi ponosite și i-au căzut aproape toți dinții din gură. De bună seamă că a fost urâtă dintotdeauna. Din amvon, hidoșenia femeii o fi fiind mărturia păcatelor ei, dar pesemne că o fi fost o vreme când era și ea o bucățică bună, iar mușteriii ei vedeau drăgălășenie, iar nu

putreziciune. Câte ceasuri am petrecut privind boșorogi cu gâturi ca gușa de găină curgându-le balele când vedeau trupul stăpânei, în vreme ce își spuneau unii altora prostioare cuminți despre frumusețea ei, întruparea desăvârșirii dumnezeiești? Vorba *păcat* nu le ieșea niciodată din gură. Unul dintre ei i-a trimis chiar niște poezii de dragoste, în care versurile șerpuiau între trupesc și dumnezeiesc. Le citeam împreună cu glas tare și ne veseleam. Ispitirea altuia este destulă pricină de distracție atunci când nu pici în mrejele ei.

— Cunoști o femeie pe care-o cheamă La Draga? o întreb eu după o vreme. Numele ei adevărat este Elena nu mai știu cum.

— Elena Crusichi? Mă privește scurt. Poate că o cunosc. Ori poate că nu. Ce treabă ai cu ea?

— Stăpâna vrea să o vadă.

— Stăpână-ta, zici? Vrea să se vadă cu La Draga? Ce lucru de mirare! Și cu ce s-o ajute? Să-i țeasă o perucă?

— Nu-i treaba ta ce-o să facă pentru ea, Meragosa. Și, dacă vrei să ai burta plină și de-acu-nainte, ai grijă ce vorbești.

— Da' de ce? Pentru că ai punga mare? Sau poate pentru că m-am procopsit cu o vestită curtezană de la Roma? Ține seama că am văzut-o. Am urcat în iatac și m-am uitat bine la ea când erai plecat. Nu mai e-n stare să facă bani. Oho, la vremea ei o fi putut. A fost cea mai ispititoare fecioară din Veneția. A fost crescută încât să facă orice bărbat să-i atârne limba de-un cot de la o sută de pași. Dar de-acum, gata. Fofoloanca i s-a lărgit și tot capu-i e numai țepi pârliți. E o arătare, soarta n-are să-i mai zâmbească vreodată, și nici ție, șobolanule.

Cu cât ocărăște mai mult, cu atât mai liniștit mă simt. Așa sunt eu uneori.

— Ce s-a întâmplat cu mama stăpânei, Meragosa?

— Păi ți-am spus. A murit. Vrei să știi cum? A putrezit de atâtea boli pe care i le-au dat o sută de bărbați de tot soiul, uite-așa. Își înfige din nou furculița în peștele rămas, fornăind. Și eu a trebuit să stau lângă ea și să îndur duhoarea.

Acum, pentru prima oară, înțeleg de ce mama stăpânei a părăsit Roma atunci, pentru că întotdeauna mi s-a părut a fi o femeie mistuită mai degrabă de patima negoțului decât de dorul de casă. Dar nici un bărbat nu mai râvnește carne tânără și proaspătă când este mâncată de sfrenție. Pesemne știa de-atunci ce-o paște. Mai bine să mori fără să te știe nimeni și să-i lași fiicei tale prada adunată.

Aștept să-și înghită îmbucătura.

— De fapt, te înșeli, Meragosa, rostesc eu calm. Și ridic punga, făcând să zornăie monedele și rubinele. Nu s-a întâmplat deloc așa.

— Cum adică?

— Vreau să spun că mama stăpânei se simțea foarte bine când a venit aici. De fapt, și-a trăit fericită ultimii ani, bine slujită și îngrijită. Pe urmă, acum juma' de an, a luat o gripă. Ai îngrijit-o și i-ai alinat cât de bine ai putut ultimele zile, ținând seama că i-ai fost credincioasă, și s-a stins iute și fără dureri. Un sfârșit trist, dar nu îngrozitor. Îți amintești acum?

Rămâne cu gura căscată, cu bucăți de pește pe jumătate mestecate printre dinți. Zornăi din nou punga. Dar și-a dat seama numaidecât. Parcă o și văd numărând monedele, întorcând totul și pe față, și pe dos.

— Și atunci când stăpâna te va întreba cum a fost, asta o să-i spui.

Îi scapă din gură îmbucătura care cade pe masă, lângă mâna mea. N-o bag în seamă, îmi strecor mâna în pungă și scot un ducat de aur pe care-l pun între noi.

— Dacă îi spui asta, dacă îi povestești stăpânei mele în așa fel încât să te creadă, te încredințez că, așa cum vezi acum banul ăsta, vei vedea în fiecare zi a anului carne în bucătărie și câte o rochie nouă la Sărbătoarea Tuturor Sfinților. Și până la moarte traiul îți va fi îndestulat și nu vei fi aruncată în drum cum ar merita o cotoroanță ca tine.

Se întinde neîndemânatică spre bani.

— Dar...

Și pentru că un scamator, chiar dacă și-a ieșit de mult din mână, se poate mișca iute ca o maimuță la nevoie, m-am și cățărat pe masă și mi-am vârât mutra sub nasul ei, înainte s-apuce să țipe.

— Dar, dacă nu faci așa – și în vreme ce zbiară, ascultă totuși, pentru că mi-am lipit gura de urechea ei și nu se poate să nu audă fiece cuvânt –, atunci îți făgăduiesc că o să mori mult mai curând, rugându-te să nu fiu decât un șobolan. Numai că până atunci vei fi pierdut atâtea burice de degete și bucăți din trup, încât toți se vor întreba ce diavol a supt din țâțele tale pe când dormeai.

Spunând toate astea îmi casc gura mare și, deși se dă înapoi îngrozită, nu poate să nu-mi vadă cei doi canini ascuțiți ca dinții de ferăstrău, mândria gurii mele.

— Deci, spun eu, trăgându-mă îndărăt și împingându-i banul sclipitor peste masă, hai să vorbim despre La Draga.

E plecată de atâta timp, încât mă întreb dacă nu cumva a luat ducatul și a fugit cu el. Dar nici amenințarea colților mei de șobolan n-au putut s-o înduplece s-o însoțesc. Tămăduitoarea vine, se pare, doar când primește vorbă și chiar și atunci numai la oameni pe care-i cunoaște sau despre care știe ceva. E aproape întuneric când în sfârșit sosesc. Între timp stăpâna a adormit din nou, așa că vin mai întâi la mine, în bucătărie.

Aproape toată viața am fost curios să văd ce fac oamenii când dau întâiași dată cu ochii de mine. M-am obișnuit atât de mult cu purtările lor, încât pot deosebi frica de scârbă, sau chiar milă prefăcută, înainte ca ei să-și recapete cumpătul. De aceea mă cuprinde mirarea pomenindu-mă privitorul, și nu cel privit.

La prima vedere La Draga pare micuță, aproape cât un copil, dar destul de repede se dovedește că este doar o părere, pricinuită de faptul că are șira spinării răsucită spre stânga, de aceea trebuie să se încovoaie ca să nu se prăbușească și stă cu un umăr mai sus decât celălalt. Cât despre

vârstă, e greu de spus, pentru că o durere necontenită face mai multă stricăciune unei făpturi decât o plăcere turbată, mai cu seamă la tinerețe. Dar fetei îi este vătămat mai mult trupul. De fapt, când îi vezi fața, prinsă între frumusețe și groază, aproape că-ți stă inima-n loc. Pielea îi e străvezie și netedă, întinsă desăvârșit peste oase, dând chipului o înfățișare aproape plăcută. Până își ridică privirea. Pentru că are ochi ieșiți din mormânt; două gropi adânci în care stau pitiți ochii sălbatici, de o albeață lăptoasă când se deschid.

Chiar și eu, care am trăit de atâta vreme cu urâțenia, mă simt încolțit de nebunia ce mă tem că se ascunde în privirea ei. Dar spre deosebire de mine, La Draga nu este nevoită să îndure chinul de a vedea cum cască lumea ochii la hidoșenia ei. Cu adevărat, nu pare s-o tulbure. Sau dacă simte ceva, de bună seamă că n-o arată. Mă ridic s-o întâmpin și îi ofer scaunul, dar nu primește.

— Am venit pentru doamna Fiammetta. Unde e?

Și rămâne încremenită dinaintea mea, încordată și cu luare-aminte la ce este în jurul ei, ca și cum chiar ar vedea.

— E... e sus.

Dă din cap scurt.

— Atunci mă duc numaidecât la ea. Sunteți... slujitorul ei, da?

— Mmmda...

Ridică puțin capul, ca și cum ar vrea să-mi audă glasul mai bine și fruntea i se încrețește puțin.

— Cât de mic sunteți?

— Cât de mic sunt?

Lipsa ei de curtoazie mă ia pe nepregătite, și fără să mă gândesc, i-o întorc:

— Cât de oarbă sunteți?

În ușă Meragosa rânjește. Fir-ar să fie! De bună seamă.

— Știam că sunteți pitic, domnule. Acum pare să zâmbească, dar pare un zâmbet strâmb. Și, chiar dacă nu aș fi știut, e ușor de ghicit. Scaunul s-a mișcat când v-ați ridicat, dar

glasul dumneavoastră vine tot de aici. Și întinde mâna, cu palma în jos, măsurându-mi fără greș înălțimea.

În ciuda mândriei rănite, eram impresionat.

— Deci știi deja cât de mic sunt.

— Dar ai doar mădularele mici, trunchiul este cât al oricărui bărbat.

— Da.

— Și ai capul mare în partea din față. De parcă ar ieși din el rotunjimea unei pătlăgele vinete.

O vânătă? În clipele când sunt mândru de mine, îmi place să-mi asemui scăfârlia cu coiful boltit al unui războinic. Dar nici cu o vânătă nu e rău.

— Să-mi fie cu iertare, dar nu sunt eu bolnavul, rostesc tăios, pentru că nu vreau să-i dau prilej Meragosei să asculte înșiruirea strâmbăciunilor mele.

— Bucino! se aude de sus glasul stăpânei. Ea este? A venit?

Femeia își ridică din nou capul, de data asta mai viguros, de parcă ar fi vrut să vadă de unde vine vocea și în clipa aceea seamănă cu o pasăre care ascultă un ciripit din apropiere. De cum s-a întors, a uitat și de mine.

Sus, mă uit din ușă cum cele două femei se întâmpină cu o veselie aproape copilărească, stăpâna dându-se jos din pat și întinzând mâinile spre tămăduitoare. Deși poate că La Draga e mai bătrână, de bună seamă că amândouă erau niște copilițe când s-au văzut ultima oară. Doamne, câte s-or fi întâmplat de atunci și până acum! Dar stăpâna îmi va povesti fără doar și poate mai târziu tot ce va afla. Cât despre La Draga, degetele ei sunt ca niște ochi când își trece mâinile peste trupul și fața stăpânei și apoi peste pielea capului, pipăind urmele rănilor închise și cojile, găsind imediat tăietura încă netămăduită care se întinde de la păr până pe frunte. O cercetează îndelung și în această vreme în încăpere se lasă tăcerea; chiar și Meragosa stă încordată lângă mine, așteptând să audă ce va spune La Draga.

În cele din urmă, își lasă mâinile în jos.

— Trebuia să vii mai de mult la mine.

Vocea ei e caldă, dar văd scânteia spaimei scăpărând în ochii stăpânei.

— Am fi venit, dar ne-a luat ceva vreme să ne salvăm viața, rostesc eu cu hotărâre în glas. Asta înseamnă că nu ne poți ajuta ?

— Nu, spune ea și se întoarce spre mine cu acea mișcare scurtă din cap cu care m-am deprins deja. Înseamnă că vindecarea va dura mai mult.

Începând din acea noapte, stăpâna doarme în așternuturi curate, încălzită de minciunile Meragosei (rostite cu același zel cu care mi-a spus mie adevărul) și îngrijită de o femeie cât o vrabie, oloagă și oarbă, ale cărei alifii și creme miros atât de tare a rânced, încât abia aștept să ies în duhoarea orașului.

Și astfel, am rămas la Veneția.

PARTEA A DOUA

Capitolul 4

Pe măsură ce stăpâna mea se însănătoșește și părul îi crește la loc, eu învăț din ce în ce mai bine orașul.

Încep cu ceea ce știu: străduțele care pornesc de la casa noastră; prima dă într-o a doua, a doua dă spre un pod, a treia dă în *campo*. Clădirile înghesuite, fântâna mică de piatră, biserica, cuptorul brutarului unde mirosul pâinii proaspete adună în fiecare dimineață o mulțime de oameni; parcă am fi la țară, nu într-un mare oraș. Dar orice oraș trebuie să înceapă undeva și bătrânul meu îmi povestește că, pe vremea când Veneția s-a născut din lagună, nu erau decât zeci și zeci de insulițe alcătuite din pâlcuri de case cufundate la întâmplare în apa mlăștinoasă și că toată lumea mergea numai cu barca. Dar pe măsură ce fiecare comunitate s-a mărit, ajungând să aibă biserica ei, *campo* și fântâna ei cu apă proaspătă, ele s-au unit cum au putut, construind noi case și poduri, până când a apărut un oraș în care străzile mari erau de apă și mijlocul de a-ți câștiga traiul era marea.

Nu știu dacă asta e sau nu o născocire, dar îmi convine, pentru că în mintea mea Veneția e alcătuită din niște cercuri mai mici și mai mari care se unesc și se întretaie, fiecare ca un filigran din pământ și apă, ca horbotele pe care călugărițele le dăruiesc rudelor. În fiecare zi mai găsesc una, până când am ajuns să am în minte harta părții de miazănoapte a insulei. Ca un Tezeu al zilelor noastre, desfac fire ale memoriei ca să mă ajute: fațada unei anumite case cu un mozaic aurit, soclul cu o Sfântă Fecioară decapitată într-un colț, scândurile putrezite ale unui vechi pod de lemn, arcada unui

pod nou de piatră, mirosurile aparte care răzbat dinspre o străduță care dă spre apă. În felul acesta, pot să merg din ghetoul evreiesc dinspre apus, pe străzile din jurul pieței din Merceria, traversând Piazza San Marco, trecând pe deasupra mănăstirii San Zaccaria și peste vreo zece canale mici și să ajung până la falnicele ziduri ale șantierului naval Arsenale, fără să mă ia apa – deși nu mă simt pe de-a-ntregul stăpân pe mine, pentru că mai sunt părți ale orașului unde și o busolă s-ar rătăci pentru că străzile sunt încovoiate ca niște cuie folosite și canalele întortocheate ca venele pe mâna unei babe.

Și simțurile mele se împământenesc. Pricep mai bine dialectul venețian al moșului meu, pentru că felul meu de a vorbi este acum la fel de străin ca și al lui și pot să-mi schimonosesc gura să mă fac înțeles de ceilalți. Cât despre mirosuri, ei bine, ori mi s-au astupat nările, ori răcirea vremii, furtunile și ploaia au mai curățat orașul. Astă-vară fugeam ca să scap de duhoare, acum fug ca să mă încălzesc.

Între timp, La Draga vindecă pielea capului stăpânei cu degetele ei pricepute, iar făptura ei îi domolește tulburarea. Casa noastră, deși la fel de sărăcăcioasă, este acum însuflețită de râsete, de acele râsete pe care doar glasul unei femei le poate ivi, astfel că până și Meragosa și-a mai pierdut din acreală. Părul stăpânei, care are acum lungimea părului unei călugărițe răzvrătite, i-a crescut des și are în el destul soare și destulă miere pentru a alcătui un nimb auriu în jurul chipului ei tot mai gingaș, iar ceea ce era înainte o rană ca un fulger este acum năluca palidă a unei cicatrici. Mâncarea bună a împlinit-o, astfel încât sânii îi împung acum dantela corsajului, dar, fiindcă rochiile pe care le poartă mai au încă parfumul altor femei, e mereu nemulțumită de felul în care sunt cusute și de lipsa lor de eleganță. Într-adevăr, e din nou vioaie și o supără că nu face nimic, așa că săptămâna trecută, după ce evreul nostru cu ochi negri ne-a mai schimbat un rubin, i-am cumpărat o lăută, una ieftină, din lemn de pin și de

santal, dar cu cinci corzi și un sunet destul de bun să-și pună din nou la treabă degetele și glasul.

Poate că adulmecă prilejuri noi. Pentru că în săptămânile din urmă, de când au sosit din Levant primele corăbii, mânate mai devreme ca de obicei de vânturile prielnice, orașul e în mare fierbere.

Deși m-am silit să nu mă dau în vileag în fața ei, în ultimele luni m-a durut inima de dorul Romei, al trăiniciei și depravării ei, atât de familiare mie. Dar acum parcă m-a cuprins și pe mine neastâmpărul. De sus, de pe marele pod și până jos la cheiurile de pe insula de la miazăzi, pretutindeni se face un negoț turbat. Podul mobil Rialto se ridică să treacă atât de multe corăbii cu catarge înalte, încât oamenii aproape că nu mai pot tăia de-a curmezișul canalul, iar celelalte ambarcațiuni sunt atât de înghesuite unele într-altele, încât alcătuiesc ele însele poduri, iar o armată de marinari și de salahori înghesuiți într-un lanț uman aduc baloturile și lăzile pe uscat. Nu mai sunt cerșetori; până și ologii de meserie au găsit în ei destulă sprinteneală ca să câștige bani cât pentru o zi de muncă. Îți poți înjgheba un trai bun din mărfurile acestor corăbii: mătase, lână, blănuri, lemn, fildeș, mirodenii, zahăr, vopseluri, metale neprelucrate, pietre prețioase. Te simți bogat numai uitându-te la ele. În vreme ce Roma scotea bani din vânzarea iertării păcatelor, Veneția se îngrașă hrănindu-le. Lăcomie, vanitate, invidie, avariție – materia primă pentru toate astea se găsește aici și pentru fiecare ladă sau balot în parte care intră sau iese din oraș se plătește guvernului o taxă.

Ați putea crede că acest stat este condus de cei mai bogați oameni ai creștinătății. Firește, nu au un rege și nici nu sunt apăsați de tirania unei singure familii care să le împuțineze foloasele muncii. Dogele, care are o înfățișare destul de regească atunci când îl scot la vedere, cu penajul lui alb și auriu, în caleașcă, e pus acolo mai mult de frumusețe decât pentru a conduce, fiind ales prin vot secret, după mai multe tururi de scrutin, prin niște manevre atât de întortocheate, că nici

moșul meu n-a reușit să mi le deslușească. După ce va muri – ceea ce cred că se va întâmpla destul de curând, pentru că e deja zbârcit ca un liliac bătrân – familia lui va fi scoasă de la viitoarele alegeri. În felul acesta, Veneția se mândrește că este o republică adevărată. E o treabă știută de toată lumea, pentru că Veneția o spune tot timpul. La Roma, când vizitatorii venețieni începeau să laude meritele și minunățiile orașului lor, cei mai mulți adormeau, amețiți de ceea ce părea a fi înflorituri. Deși mai sunt și alte orașe bogate, Veneția este neprețuită... Deși și alte orașe sunt bine apărate, Veneția este de nepătruns. Veneția este cel mai măreț, cel mai frumos, cel mai vechi, cel mai drept, cel mai liniștit oraș. Veneția – La Serenissima.

Fiindcă le știam mândria nemăsurată, mă așteptasem la mai multă paradă. Dar adevărul este că oamenii care conduc acest stat arată mai degrabă ca niște preoți decât ca niște conducători. Îi vezi peste tot, în marea Piazza San Marco și pe Rialto, în uniforma lor alcătuită din veșminte lungi, negre, ca niște togi aruncate pe umăr și cu niște tichii negre foarte simple pe creștet. Se adună în fiecare dimineață de sâmbătă, când se întrunește Marele Sfat și parcă sunt un stol mare de corbi grași. Stăpâna mea știe să deosebească ierarhiile subtile ale rangurilor, după blănurile pe care le poartă – dacă e hermină, sobol sau vulpe – și după feluritele nuanțe ale catifelelor mai închise la culoare, dar ca să înțelegi pe de-a-ntregul regulile trebuie să te fi născut în această lume, să ai zilele nașterii, căsătoriei și morții trecute într-o carte de aur păstrată în palatul dogelui și ele să fie cercetate de puterile statului, ca să se încredințeze că sângele nu a fost amestecat cu al oamenilor de rând.

Dar, dacă bărbații sunt modești, femeile nici nu se văd. Și în privința asta, hoinărelile mele au ajuns emoționante, deoarece pentru a ne câștiga traiul, datoria mea este să adulmec rivale. La sfârșitul primei luni, eram deznădăjduit. Deși nu se află oraș în toată creștinătatea care să nu aibă legi pentru a ține departe de străzi atât femeile avute, pe cele modeste,

cât și pe cele mai bogate târfe, la Veneția aceste legi par chiar a fi respectate. În zilele de piață, mai zărești câte o matroană în toată splendoarea ei, tropăind pe tocuri înalte dintr-o parte într-alta a unui *campo*, mângâindu-și bijuteriile, urmată de slujnice guralive și de căței care latră. Dar în restul timpului, femeile bogate călătoresc pe apă în bărci acoperite sau stau închise în casele lor. Cele tinere fac tot ce pot ca să atragă atenția: fetele se dichisesc ațâțător în fața ferestrelor, dar trebuie să fii de două ori cât mine ca să te alegi cu altceva în afară de un cârcel la gât, iar când tineri nobili îmbrăcați cu tunici și ciorapi multicolori oftează ridicându-și privirea spre ele (dacă oamenii în toată firea sunt ca niște corbi, tinerii sunt ca niște papagali bălțați, țanțoși și împăunați), fetele se prostesc imediat, fluturându-și brațele și chicotind și sunt repede trase înăuntru de un tutore la pândă.

Dar orice bărbat are nevoie din când în când să-și mai facă de cap și, acolo unde virtutea e la vedere, sălășluiește întotdeauna și viciul ascuns. Cel mai mare bordel este lângă piață aproape de falnicul hotel în care stau negustorii germani. Când vin corăbiile, negoțul merge strună, dar târfele au anumite ore de muncă, măsurate ca și pentru ceilalți venețieni, de bătăile clopotului din Marangona și, ca să se păstreze liniștea pe străzi, femeile ușoare sunt ținute închise pe timpul nopții. Dacă un bărbat simte nevoia să se descarce după ora închiderii, trebuie să-și primejduiască viața și să intre în păienjenișul de străduțe.

Moșul meu de la fântână s-a prefăcut mirat peste poate când l-am întrebat unde să mă duc, dar mi-a dat răspunsul destul de repede. Odată ce intri pe străduțe, viciul crește asemenea ciupercilor și, dacă nu ar fi fost atât de îngrijorat de soarta sufletului lui, i-aș fi putut arăta ultimul soi de distracție: strada țâțelor, unde femeile se cocoață pe pervazurile ferestrelor de la ultimele caturi, ca într-o maimuțăreală nerușinată a bogătașelor, despuiate până la brâu, legănându-și picioarele ca să se uite toți sub fustele lor. Chiar și aici însă, nerușinarea are o noimă; pentru că, după cum mi-a spus Meragosa

cu rânjetul ei știrb, asta a fost chiar ideea guvernului, pentru că statul este tot mai îngrijorat de numărul mare de tineri găsiți pe străduțe întunecate făcându-și unul altuia plăcere, în loc să păcătuiască așa cum a lăsat Dumnezeu.

Dar puritatea Veneției nu e primejduită doar de sodomiți. În acele nopți lungi și întunecate, când ne ascundeam în afara Romei, stăpâna mă îmbărbăta zugrăvind tablouri frumoase cu averea care putea fi dobândită în orașul ei de baștină și atunci am aflat că orașul oferă ca pradă pentru nobilime taman femei bogate. Este o simplă socoteală aritmetică întrebuințată și la moralitate. Dacă acei conducători din Cartea de Aur vor să-și păstreze averea neștirbită, trebuie să pună stavilă căsătoriilor. Prea multe fiice cu zestre mare și prea mulți fii moștenitori ai unor părți însemnate din averea familiei sunt o adevărată nenorocire. Deci, ca să nu întineze sângele, mănăstirile de maici din Veneția sunt înțesate cu femei de viță nobilă, iar palatele de familie adăpostesc o groază de burlaci, bărbați obișnuiți cu traiul bun care caută femei cu gusturi la fel de rafinate, dar cu moravuri ușoare, pentru a-i sluji și a-i distra.

Aici intră în scenă curtezana.

Și în această privință, Veneția este cel mai bănos oraș negustoresc al creștinătății, unde cererea și oferta sunt în armonie deplină. În palatul dogelui se află, pe lângă Cartea de Aur a Neamurilor, și o altă carte – una mai nerușinată – cu amănunte despre un alt soi de cetățeni. Este o carte atât de scandaloasă, încât până și eu, care nu știam aproape nimic despre Veneția – în afară de fapul că este o mare republică plutitoare care s-a luptat cu turcii pentru puterea asupra mării răsăritene –, auzisem de ea înainte de a veni aici. E vorba de Catastiful Curtezanelor: o listă cu numele celor mai frumoase, mai cultivate și mai dorite femei, cu un loc liber în dreptul fiecăruia, unde mușteriii pot să scrie sau să citească descrieri, prețuri, și chiar să afle valoarea lor în bani.

Singura greutate este să ți se treacă numele pe listă. Cum se poate anunța o curtezană dornică să se facă văzută într-un

oraș unde bogăția este socotită semnul grosolăniei, și nu al reușitei? Răspunsul este lesnicios. De vreme ce nici un bun negustor nu cumpără o marfă pe care n-o vede, sunt locuri publice unde vânzătorii pot veni să-și laude marfa. Și în privința asta, în ciuda ambițiilor ei de puritate, Veneția se dovedește a nu fi mai virtuoasă sau mai iscusită decât însăși Cetatea Sfântă.

Deoarece curtezanele, la fel ca toată lumea, se duc la biserică.

Capitolul 5

Ne-am așezat fiecare pe locurile noastre, în mijloc, unde e lume mai multă și unde, deși noi îi vedem pe cei din față, ei nu ne pot vedea pe noi. Pentru că nu am venit aici ca să fim văzuți. Dimpotrivă, până când nu vom avea haine mai bune și o casă mobilată pentru a primi oaspeți, trebuie să stăm în umbră. Dacă era după mine, n-aș fi adus-o aici. Eu sunt oricum iute luat la ochi și, dacă suntem văzuți împreună într-un loc public, lumea ne va ține minte. Bine măcar că are capul și fața acoperite, deși mulțumită leacurilor tămăduitoarei La Draga, stăpâna aproape că și-a recăpătat înfățișarea dinainte, destul pentru a face orice bărbat pe care l-ar privi să-i întoarcă privirea și să se oprească asupra ei. Și pentru că știe asta, îi va fi greu să se înfrâneze. Dar nu vreau să mă mai cert cu ea. Nu mai putea sta la nesfârșit închisă într-o odaie, cu mirosul rânced al pomezilor în păr și, pe măsură ce-și redobândea încrederea în sine, era tot mai dornică să afle de la mine ce se mai auzea prin oraș.

— Bucino, în afară de tine nu am cunoscut alt bărbat atât de apropiat de firea femeiască și totuși nu poți judeca la fel de bine ca mine concurența. Oricum, ești prea mic ca să vezi peste strane și de bună seamă vei pierde o parte din spectacol. A sosit vremea să merg și eu acolo. Data viitoare mergem împreună.

Biserica aleasă de noi este Santi Giovanni e Paolo – venețienii îi spun San Zanipolo. Ei au pentru clădirile lor mai multe nume decât numele drăgălașe cu care își alintă babele cățelușii. Nu are atâta aur și atâtea relicve ca San Marco și

înfățișarea ei nu înalță sufletește așa cum o face marele naos boltit de la Santa Maria dei Frari, dar este o biserică mare – una dintre cele mai mari din oraș – și însemnată, adăpostind în ea mormintele a peste o duzină de dogi, și atrage la slujbă o mulțime de oameni de vază și avuți, și, nu în ultimul rând, are în față un frumos și larg *campo*, unde, după slujbă, credincioșii se pot aduna, arătându-și pe lângă purtările cucernice și croiala noilor veșminte.

Astăzi e zi de sărbătoare și pe străzi e mare veselie. Sosim devreme, ca să cercetăm enoriașii care se adună. Pardoseala de piatră este însuflețită de foșnetul fustelor de mătase și de bocănitul tocurilor de lemn. Desigur, nu toate femeile sunt de meserie; într-un oraș în care femeile bogate sunt închise-n casă, o biserică grandioasă este și o piață pentru aranjamente matrimoniale și în acest scop chiar și fetelor respectabile le este îngăduit să se străduiască să atragă privirile cu veșmintele lor. Totuși, bărbații care au ochi să vadă bagă imediat de seamă deosebirea.

Stăpâna spune că primul lucru de care trebuie să ții seama este felul în care îți faci intrarea:

— O curtezană căutată se face văzută din clipa în care intră. Într-o biserică cunoscută se adună la slujba de duminică vreo patru, cinci sute de bărbați și te încredințez că pe puțin șaizeci, șaptezeci dintre ei sunt la fel de interesați de femei ca și de rugăciuni, deși unii încă nu-și dau seama. De aceea, cele mai istețe curtezane se îmbracă atât pentru locul în care se află, cât și pentru privitori. Trebuie să le dai răgaz bărbaților să te cerceteze cu privirea când intri, ca să știe unde te vor regăsi în timpul slujbei.

Astăzi în San Zanipolo sunt cel puțin patru femei care știu să-și facă intrarea, două brunete, două blonde. Pe toate le-am mai văzut; intră cu capul sus, cu rochiile atât de ample, încât de fapt poartă în jurul lor scena pe care apar, ceea ce înseamnă că își îngăduie să pășească foarte încet, ridicându-și delicat fustele deasupra pantofilor cu toc și a gleznelor, în vreme ce își aleg lespezile pe care să calce.

Se așază pe locurile alese, își întind fustele și își aranjează chipurile cu nepăsare șalurile, în așa fel încât să se zărească puțină piele, nu și pieptul – dacă dezvăluie prea curând o parte prea mare din trup, bărbații își amintesc că pe lângă rai mai e și iad. Una din blonde, cea cu părul prins într-un filet auriu, se înalță deasupra mulțimii, pentru că tocurile ei sunt mai înalte decât ale celorlalte. Mi-ar trebui o scară ca să-i ajung măcar până la talie, dar moda prostește bunul-simț și văd deja câteva limbi atârnând la vederea ei.

Începe slujba și mă uit spre locul unde șade stăpâna care urmărește cu ochi de vultur purtările lor la fel cum le-a cercetat veșmintele. Parcă o aud:

Acum, e musai să-i faci pe bărbați să nu-și mai ia ochii de la tine chiar și când nu faci nimic. Deci te rogi laolaltă cu ceilalți, cu capul drept, cu glasul duios, dar nu prea tare, cu privirea spre altar, dar tot timpul conștientă de privirile celorlalți. Profilul și ceafa sunt la fel de însemnate ca fața. Deși nu poți cuteza să-ți lași părul pe spate, ca fecioarele, poți lăsa să-ți atârne câțiva cârlionți ici și colo, iar restul părului să-l împletești cu voaluri aurite sau presărate cu nestemate, care sunt la fel de plăcute de cercetat ca orice podoabă a altarului. Și dacă ți-ai spălat și ți-ai uns de dimineață părul cu uleiuri potrivite – marile curtezane stau mai mult timp să se dichisească pentru slujbă decât preoții –, parfumurile lor pot întrece mireasma tămâiei. Deși trebuie să ai de asemenea și un parfum al tău, un amestec aparte și, când nu se uită nimeni, trebuie să-l împrăștii puțin cu mâinile. În felul acesta, cei din stranele din față și din spate vor ști că ești acolo. Dar toate astea sunt doar dichisuri și pregătiri pentru adevărata încercare – predica.

Din câte îmi spune stăpâna, pentru ca toate acestea să-și atingă ținta trebuie mai întâi să cunoști biserica unde te duci, pentru că, deși ea poate fi plină cu cei mai bogați bărbați din oraș, dacă din gura preotului ies flăcările iadului, împroșcând iute și șfichiuitor cu amenințări, orice târfă care știe meserie ar putea să se dea bătută și să plece acasă. Dar

dacă găsești un învățat care n-a auzit în viața lui de clepsidră, toate curtezanele din biserică au ajuns deja în rai.

Unde suntem și noi acum; pentru că, deși predicatorul din San Zanipolo e un dominican care se mândrește cu neprihănirea lui, își îndrăgește în mod deosebit glasul, ceea ce este o mare greșeală, întrucât este subțirel ca o trestie și mai degrabă adoarme sufletele, în loc să le izbăvească. După zece minute, capetele mai bătrâne se lasă pe piept. Când încep sforăiturile, fecioarele bogate se trezesc, își dau vălurile la o parte și aruncă pe furiș ocheade iuți ca niște săgeți, în vreme ce mamele lor se luptă cu versetele biblice.

Toată frământarea asta este paravanul desăvârșit pentru treburi mai însemnate. În vreme ce stăpâna urmărește cu ochi de vultur femeile, pe mine mă interesează și bărbații și ce se petrece în mintea lor. Încerc să mă pun în locul lor.

Îmi aleg un personaj – l-am văzut de când a intrat. E înalt (cum aș fi eu în altă viață), cu o ditamai burta, la vreo patruzeci de ani și după veșminte pare a face parte dintr-o familie de corbi de la putere: mânecile mantiei negre sunt tivite cu blană de sobol, iar soția lui este înzorzonată și pătrată ca un pat cu baldachin. Mă pun în locul lui. În față, în stânga mea este una din curtezanele brunete. Zanipolo este biserica la care mă duc de obicei. Dacă lucrurile merg bine, sper să donez un mic altar pentru că vreau să fiu îngropat aici. Mă spovedesc în fiecare lună și păcatele îmi sunt iertate. Îi mulțumesc mereu lui Dumnezeu pentru norocul meu și îi înapoiez partea cuvenită din acest noroc, iar El, în schimb, mă ajută să ajung viu și nevătămat acasă cu banii mei. Azi-dimineață am meditat asupra rănilor Mântuitorului pe cruce înainte de a mă ruga ca prețul argintului să rămână destul de mare pentru a putea să mai bag ceva bani într-o corabie care va pleca din nou spre Tunis la primăvară. În felul acesta voi strânge o zestre frumușică pentru a doua mea fiică, aproape coaptă, care, din această pricină, trebuie ferită de molipsire, pentru că bărbații tineri râvnesc tare mult crăpăturile din trupurile fetelor. Ca și cei bătrâni, uneori, pentru că multă dulceață și mângâiere se află acolo...

(Ah, iată! Puțin câte puțin, gând după gând, spiritul alunecă spre trup.) Aerul a ajuns înăbușitor și glasul preotului zumzăie înainte. În vreme ce mă mișc un pic ca să-mi fac mai mult loc o zăresc, la cinci rânduri mai încolo, dreaptă în mijlocul unei mări de umeri plecați, cu frumosul cap ridicat. Știam, firește, că e acolo – adică o băgasem de seamă de când intrase, cum altminteri? –, numai că îmi făgăduisem că astăzi nu voi... dar nu contează. Dumnezeu și cu mine am căzut la învoială, hotărând că un bărbat își mai poate face și el o plăcere din când în când. O privesc pe îndelete. Este cu adevărat frumoasă: părul castaniu-rubiniu – ce splendoare ar fi dacă l-ar lăsa să-i curgă ca un râu pe spate! –, pielea aurie, buzele pline și o carne care scânteiază când își potrivește șalul alunecat puțin de pe sâni. O, este atât de frumoasă, încât ai putea să crezi că însuși Dumnezeu a adus-o aici ca eu să pot admira desăvârșirea fără seamăn a creației Sale.

Acum – ah, uite! –, acum își mișcă puțin capul spre mine, deși nu mă privește de-a dreptul. Zăresc o umbră de zâmbet și apoi, apoi, un plescăit ușor al limbii care se mișcă pentru a-i umezi buzele. Pesemne că se gândește la ceva plăcut. Foarte plăcut! Și înainte de a-mi da seama ce se întâmplă, mă întăresc ca piatra sub haină și am trecut deja hotarul dintre izbăvire și ispită, deși zău dacă îmi aduc aminte când. Așa cum nu mă gândesc că de fapt buzele umezite și surâsul tainic nu sunt pentru mine, ci pentru bancherul din stânga mea, căruia nu i-a bucurat doar privirea și care abia așteaptă s-o vadă răsucindu-și limba pentru el, ca să nu mai spun de tânărul fiu al amiralului, aflat cu trei rânduri mai în spate, care s-a despărțit de curând de o doamnă și stă din nou la pândă.

Și astfel, după cum spune stăpâna, „Cât ai clipi, peștele intră în plasă".

Slujba se termină și mulțimea se înghesuie să iasă din biserică. Noi ne mișcăm cu iuțeală și odată ajunși afară, ne găsim un loc pe micul pod de piatră care dă spre *campo*, de unde putem privi în voie ultimul act al spectacolului. E frig și cerul amenință cu ploaia, dar mulțimea nu-și pierde cumpătul.

Locul e numai bun pentru cochetării, de-ți vine să crezi că femeile au fost ele însele arhitectele acestui *campo*. În dreapta bisericii, cum ieși, noua fațadă strălucitoare a clădirii ce adăpostește Scuola di San Marco naște prilejuri pentru tot felul de jocuri amoroase, întrucât pentru a aprecia calitatea basoreliefurilor de marmură, trebuie să zăbovești în anumite locuri, să-ți miști puțin trupul la dreapta sau la stânga, să-ți înclini capul până găsești unghiul potrivit. Veți fi uluiți să aflați câte ființe tinere și drăgălașe devin dintr-odată pasionate de splendorile artei. Mai spre mijloc se adună alte grupuri în jurul grandioasei statui ecvestre. Călărețul a fost un general venețian care și-a lăsat averea statului cerând în schimb să fie nemurit împreună cu calul său. El a vrut în *Piazza* San Marco, dar i-au dat Zanipolo. Acum stă acolo în șa, turnat în bronz, bătăios și fălos, neavând habar ce se întâmplă sub el, în vreme ce tinerii și tinerele își aruncă ocheade, prefăcându-se a studia mușchii încordați ai coapselor de metal ale calului. Mie-mi place animalul mai mult decât bărbatul, dar e adevărat că Veneția e un oraș care prețuiește catârii la fel de mult cum prețuiește caii și, deși în ultimele zile m-am simțit mai în largul meu pe străzi, tot îmi lipsesc tropăitul și fornăitul puternic al minunaților cai din Roma.

Asemănarea cu peștele de care vorbea stăpâna este foarte potrivită, pentru că acum toți enoriașii au ieșit și se adună în bancuri mici în jurul speciilor mai neobișnuite. Câțiva bărbați intră numaidecât în plasă; alții se învârt pe la marginea ei, ca și cum nu s-au hotărât încă încotro s-o ia. În mijloc, femeile se rotesc și plutesc, urmărindu-i pe toți cei din jurul lor. Au batiste, evantaie sau mătănii, care le alunecă uneori printre degete și cad la picioarele unui bărbat anume. Zâmbesc și se bosumflă, înclinându-și capul când încep conversațiile, acoperindu-și buzele de coral cu mâinile albe, îngrijite, când o măgulire sau o vorbă frumoasă le stârnește lor și celor din jur hohote de râs. Dar, chiar dacă gurile le rămân închise, ochii lor vorbesc.

Mânat de stăpână, părăsesc podul ca să le cercetez mai cu luare-aminte în piațetă. Dovada tulburării ce i-a cuprins este faptul că singurii care bagă de seamă făptura mea sunt câțiva guvernanți vârstnici și nevestele lor pline de negi, care nu se pot hotărî dacă să caște ochii la mine sau să se cutremure de scârbă. Deși nu sunt singurul pitic din oraș (am văzut unul într-o trupă de acrobați care dă uneori spectacole în *piazza*), sunt destul de ciudat pentru a fi eu însumi un număr de circ, ceea ce este încă o pricină pentru care e mai bine să nu fim văzuți împreună măcar până ne apucăm din nou de treabă, căci atunci urâțenia mea neobișnuită o va face și mai atrăgătoare.

Mă uit cu luare-aminte la femeile din mulțime pe care le cunoșteam dinainte: frumoasa brunetă cu fuste de un galben țipător și cu un evantai pe care-l închide și-l deschide tot timpul și femeia palidă, unduioasă ca salcia și cu pielea unei Madonna de marmură și cu ceea ce-mi pare a fi o plasă de stele în părul creț. Despre ele am aflat deja câteva porecle și bârfe. Pe celelalte încă le cercetez. Dacă n-aș fi atât de bondoc și de urât, aș putea să mă amestec acum printre curtezanii câtorva dintre ele. Dar băieții sunt prea înalți și prea iuți pentru a putea să țin pasul cu ei, privirile și zâmbetele aleargă dintr-o parte într-alta în vreme ce femeile își împart atenția între cei deja convertiți și cei care abia au fost ispitiți.

Și astfel peștii se întâlnesc cu pescarii și începe târguiala.

Tocmai voiam să mă întorc la stăpână, când ceva mi-a atras privirea. Poate felul în care își ține brațul, pentru că se spune că în urma atacului a rămas cu mâna stângă beteagă. Acum e în spatele a doi bărbați și nu-l văd bine din pricina lor. Răsare pentru o clipă lângă femeia în galben, apoi dispare din nou. Are barbă și îi zăresc doar jumătate de chip, așa că încă nu pot băga mâna-n foc. Ultima oară am auzit că fugise din Roma pentru a se refugia la Mantova, la un protector cu o inteligență la fel de nerafinată ca a lui. De bună seamă i se va părea că Veneția are moravuri prea serioase

pentru el. O simt mai degrabă în stomac decât în creier. Și o simt acum. E cu spatele la mine și îi urmăresc pe el și pe un alt bărbat îndreptându-se spre femeia cu stele în păr. O place, de asta sunt încredințat. Îi amintește de cineva și în catastif scrie fără doar și poate ceva despre umorul și inteligența ei.

Mă întorc pe pod, dar chiar dacă stăpâna are ochi de șoim, nu vede din cauza soclului statuii.

Arunc o ultimă privire, dar nu-l mai văd nicăieri.

Nu poate fi el. N-o să ne facă soarta una ca asta.

Capitolul 6

— Rogu-te, fără lingușiri, Bucino. N-avem vreme pentru așa ceva.

Ne-am așezat alături lângă un zid gros dinspre mare. Apa lagunei din fața noastră este netedă ca tăblia unei mese. După ce s-a risipit mulțimea, ne-am croit drum pe podul boltit de lângă Scuola San Marco, apoi am luat-o spre miazănoapte de-a lungul canalului care se desface din Canale Grande și am pornit spre țărm până când am ajuns chiar în vârful insulei. Cerul se înseninase și, deși era prea frig ca să ne oprim, aerul era curat și luminos, așa că vedeam dincolo de insula San Michele, până la Murano, unde o sută de sticlării scuipă trâmbe de fum în aerul palid.

— Așadar să începem cu femeia în galben, cea care nu-și putea ține capul nemișcat, nici măcar în biserică. Ori e vestită, ori e turbată să ajungă vestită.

— Numele ei este Teresa Salvanagola. Și ai dreptate, faima o face să fie obraznică. Are o casă lângă Scuola San Rocco...

— ...și o listă de mușterii mare cât țâțele ei, nu mă îndoiesc. Cine o întreține?

— Un negustor de mătăsuri și unul din Sfatul Celor Patruzeci, deși se mai ocupă și de alții. Recent, s-a înhăitat cu un tânăr burlac din familia Corner...

— ...căruia îi făcea ochi dulci când a fost ridicată ostia. Nu era nevoie să se ostenească, băiatul e deja bine prins în mreje. E drăguță, deși sulimanul de pe fața ei dovedește că începe să-și arate vârsta. Bine, următoarea. Tânăra drăgălașă

cu corset de mătase mov și dantelă grena. Delicată, cu un chip ca al unei madone de Rafael.

— Se zice că nu e din oraș. N-am putut afla mare lucru despre ea. E nou-venită.

— Da și foarte proaspătă. Și pesemne încă i se pare totul foarte amuzant, de parcă nu-i vine încă să creadă ce noroc a dat peste ea. Cea de lângă ea era mama ei? A, dar n-are nici o însemnătate. Să zicem deocamdată că era. Nu se poate descurca singură la vârsta asta fragedă și, când au ieșit, mi s-a părut că zăresc o oarece asemănare la gură. Dar ai văzut-o pe urmă? O, nevinovăția ei are ceva ademenitor... Ca mierea pentru albine, zum-zum... Cine mai era? Era una pe care n-o puteam vedea bine în piațetă din cauza statuii. Păr blond, creț și umeri ca niște pernuțe.

— Julia Lombardino, spun eu și zăresc din nou mersul lui șchiopătat și o bucată din barbă în vreme ce trece prin mulțime.

Fiammetta așteaptă.

— Și ce? Chiar și eu am aflat numele ei, Bucino. Încă n-am pentru ce să te felicit. Altceva...

Nu acum. N-are rost, dacă nu sunt încredințat că era el.

— E născută în Veneția. Inteligentă, vestită pentru cunoștințele ei spun.

— Și în afara, și înăuntrul iatacului, gândesc eu.

— Scrie versuri.

— Ferește-ne, Doamne, de poetese! Sunt mai plicticoase decât mușteriii lor. Dar, judecând după turma pe care a adunat-o în jur, se pare că se pricepe și la lingușeli, nu doar la rime. Mai era cineva despre care ar trebui să știu ceva?

Și, pentru că nu pot băga mâna-n foc, nu spun nimic.

— Nimeni care să merite osteneala, deocamdată. Mai sunt altele, dar în alte parohii.

— Ia spune-mi despre ele.

Și încep să-i depăn ce știu. Ea ascultă cu luare-aminte și-mi pune din când în când câte o întrebare. După ce termin, clatină din cap.

— Dacă toate se bucură de faimă înseamnă că sunt mai multe decât mă așteptam. La Roma nu erau atât de multe.

Eu ridic din umeri.

— E semnul vremurilor în care trăim. Când am venit noi, erau și mai mulți cerșetori. Războiul zămislește haos.

Își duce un deget la frunte. Cicatricea aproape că nu se mai vede, dar cred că încă o simte.

— Ai vreo noutate, Bucino? Știi ce se mai întâmplă la Roma?

Noi doi nu vorbim despre trecut. Se pare că e mai bine să privim înainte, și nu înapoi. Așa că trebuie să mă gândesc înainte de a deschide gura, pentru că e greu de știut ce trebuie spus și ce trebuie trecut cu vederea.

— Papa a fugit la Orvieto unde se zbate să facă rost de bani pentru răscumpărarea scaunului și unde cardinalii sunt siliți să meargă călare pe catâri ca primii creștini. Roma este condusă de soldați, iar vremea rea și stârvurile putrezite au adus ciuma și holera.

— Și ai noștri? Adriana, Baldesar?

Scutur din cap.

— Dacă ai ști, mi-ai spune, nu-i așa? mă chestionează ea, fără a mă lăsa să-mi abat privirea.

Trag aer în piept.

— Ți-aș spune.

Deși nu-i spun poveștile pe care le-am auzit despre gropile săpate lângă zidurile orașului, unde au fost azvârlite o sută de cadavre pe zi, unul după altul; fără nume, fără pietre de mormânt.

— Dar ceilalți? Gianbattista Rosa a scăpat?

— Nu știu. Se pare că Parmigianino e la adăpost, la fel și August Valdo, deși biblioteca i-a fost pârjolită. Germanii au făcut focul în sobe cu ea.

— Of, Doamne! Și Ascanio?

Parcă-l văd repezindu-se în mijlocul măcelului, lăsându-și în urmă cărțulia lui dragă.

— Nu știu nimic de el.

— Dar stăpânul lui, Marcantonio?

Scutur din cap.

— Înseamnă că a murit. Dacă ar fi scăpat cu viață, ar fi ajuns până acum la Veneția. Aici sunt cele mai bune tipărnițe din lume. Tace o clipă. Și cardinalul nostru? Da, a murit și el, spune ea, fără urmă de întrebare în glas.

Eu nu zic nimic.

— Știi, Bucino, uneori mă gândesc la noaptea aceea, când te-ai întors de la ziduri. Dacă am fi știut cum va fi, mă întreb dacă nu ne-am fi dat bătuți acolo, în clipa aceea.

— Nu, spun eu cu glas potolit. Dacă am fi știut, am fi făcut taman ce am făcut.

— Ah, Bucino, uneori vorbești ca mama. „Părerile de rău sunt luxul unei femei bogate, Fiammetta. Timpul trece repede și trebuie să alergi alături de el, nu împotriva lui. Ține minte că următorul bărbat ar putea fi mai bogat decât cel dinainte." Clatină din cap. Gândește-te, Bucino, unele mame își învață copiii rugăciuni pe care să le rostească în vreme ce numără mătăniile. La prima mea spovedanie știam deja lucruri pe care nu i le puteam spune preotului. Ha! Mai bine că nu ne poate vedea acum.

În spatele nostru, carenele corăbiilor se lovesc de cheiurile de piatră. Deși a ieșit soarele, vântul e tăios. Îl simt șuierându-mi în urechi și îmi ridic umerii ca să mi le apăr. În tinerețe aveam dureri care îmi sfredeleau creierul și mă tem că la iarnă se vor întoarce. La Roma auzi tot felul de povești de groază despre ținuturile de la miazănoapte: cică uneori degetele oamenilor îngheață pe timpul nopții și trebuie să și le frângă dimineața ca să le readucă la viață. Dar stăpâna este acum aproape pe de-a-ntregul refăcută și în curând va aduce căldură în tot felul de locuri.

— Așadar... Glasul ei sună altminteri, ca și cum s-ar fi schimbat odată cu vremea. Eu cred că lucrurile stau cam așa: dacă înlocuim burlacii cu clerul și punem la socoteală toți comercianții și negustorii și ambasadorii străini, găsim aici o piață la fel de bună ca la Roma. Și, dacă toate celelalte

femei seamănă cu cele de azi, cu veșminte potrivite m-aș putea întrece cu oricare dintre ele.

Când rostește aceste vorbe, mă privește drept în ochi ca să deslușească și cea mai mică umbră de îndoială. Și-a lăsat gluga pe spate, iar părul îi este strâns cu o bentiță în care sunt împletite flori nemuritoare, astfel că nu-ți poți da seama cât de lung este în fapt. Deși podoaba e de ocazie, fața este fără cusur. La Roma, în vremea ei, se știa că îi lăsa pe pictori să-i măsoare distanța dintre bărbie, nas și frunte pentru a cerceta proporțiile desăvârșirii. Dar felul în care acei ochi verzi necruțători priveau drept în ochii lor, ca și poveștile despre cum se îmbrăca numai în părul ei când era goală le făceau mâinile să tremure. Părul ei. Asta e singura mea îndoială.

— Știu, mă gândesc tot timpul la el. Dar La Draga are un leac. În unele mănăstiri unde vindecă maicile bolnave se vând buclele novicelor. Și cunoaște o femeie care știe să împletească păr nou în cel vechi cu fire aurite, astfel că aproape nu se văd locurile unde se unesc. Cred că am putea face o încercare. Dacă așteptăm să-mi crească părul, o să folosesc la fel de multă spoială pe obraji ca femeia aceea, Salvanagola. Avem destui bani pentru asta, nu? Câte rubine mai avem?

Respir adânc.

— După ultimul pe care l-am schimbat, două, printre care cel mare. Și câteva perle bune.

— Am cheltuit patru rubine în șase luni? Cum se poate?

Ridic din umeri.

— Acum ținem o gospodărie întreagă. Părul ți-a crescut și fața ta e frumoasă.

— La Draga nu ne cere prea mult, nu?

— Nu, dar nici puțin. Eram încredințat că te vei reface repede și așa s-a întâmplat. Nu se îndoiește nimeni de măiestria ei, dar are prețuri de vrăjitoare și piața le îngăduie.

— Ah, Bucino... La Draga nu e vrăjitoare.

— Bârfele spun că ar fi. Li se aseamănă destul de bine. Are ochii întorși și umblă ca un păianjen cu jumătate din picioare tăiate.

— Ha! Și tu ești un pitic cu umblet de rață și rânjet drăcesc, dar ești primul care ai pune la frigare pe oricine ar spune că strâmbătatea ta e de la diavol. Și de când dai tu crezare bârfelor?

Mă privește țintă.

— Știi, Bucino, cred că ești supărat pe ea pentru că stă mai mult cu mine decât cu tine. Ar trebui să stai cu noi. Istețimea ei e la fel de ascuțită ca a ta și citește destul de bine oamenii, fără a-și folosi ochii.

Ridic din umeri.

— N-am vreme de flecăreli muierești.

E adevărat că, deși vindecarea este nu doar spre folosul ei, ci și al meu, toată nebunia asta nesfârșită stârnită în jurul frumuseții femeilor plictisește de moarte bărbații. Dar nu e numai asta. Supărarea mea, cum îi spune Fiammetta, este îndreptățită. În ciuda degetelor ei vrăjite, La Draga încă îmi dă fiori pe șira spinării. Am dat peste ele odată, la sfârșitul zilei, râzând amândouă în hohote de o poveste pe care o spunea stăpâna despre splendoarea și bogăția vieții din Roma. Nu m-au băgat de seamă la început și, deși nimeni nu poate citi lăcomia în ochii unei oarbe, jur că în clipa aceea am simțit în ea dorința aprigă de îmbogățire și m-am întrebat atunci dacă era înțelept din partea stăpânei să aibă atâta încredere în ea.

La rândul ei, La Draga se purta cu mine cu aceeași băgare de seamă cu care mă purtam și eu cu ea. Când sunt de față nu râde, nici nu-și arată istețimea: ne vedem câteva clipe la sfârșitul fiecărei săptămâni, când vine să-și ia banii. Stă în ușa bucătăriei, chircită în pelerina ei, cu ochii ei lăptoși care parcă privesc înapoi, înlăuntrul scăfârliei. Ceea ce-mi convine, pentru că n-am chef să se uite în scăfârlia mea. Acum câteva săptămâni m-a întrebat dacă mă dor urechile din pricina frigului și mi-a spus că, dacă mă dor, ar putea să-mi dea ceva ca să-mi aline durerea. Mă înfurie că știe atât de multe despre trupul meu, ca și cum s-ar socoti mai brează ca mine, ea care are șira spinării răsucită și e oarbă

și nebună. Când îi văd ochii și simt duhoarea leacurilor ei, îmi vine să mă înec într-o apă mâzgoasă. La început, când mă copleșea dorul de casă mai mult decât voiam să recunosc, ea întrupa tot ce uram mai mult în acest oraș. Acum, chiar dacă o judec greșit, mi-e greu să mă lepăd de obiceiul de a mă ciondăni cu ea.

— Tot ce știu este că nu vindecă numai răni și că, în ciuda trupului încovoiat, nu-i e milă de nimeni, și nici măcar de ea. Așa ești și tu. Cred că s-ar putea s-o placi dacă te-ai sili... Dar, hai că avem lucruri mai însemnate de făcut decât să ne certăm din pricina ei. Dacă punem la un loc perlele și rubinul cel mare, ne ajunge ca să ne apucăm de treabă?

— Să vedem ce-om putea cumpăra, spun eu, ușurat că ne întoarcem la ale noastre. Dacă-i vorba de îmbrăcăminte, e mai bine decât la Roma. Evreii care sunt stăpâni peste piața de mărfuri de ocazie sunt șireți și vând ce e la modă mâine, înainte de a se învechi cele de azi. Da... Ridic mâna să nu-i dau prilej să-mi întoarcă vorba. Știu că nu-ți place, dar hainele noi sunt luxul târfelor bogate și până una, alta trebuie să te mulțumești cu-atât.

— Atunci le aleg eu. La fel și bijuteriile. Tu ai ochi buni, dar venețienii știu să ghicească o făcătură mult mai iute decât un străin. O să am nevoie și de un parfum numai al meu. Și pantofi – nu pot fi de ocazie.

Îmi cobor privirea, ca să-mi ascund zâmbetul: se simte bucuria în lăcomia ei, ca și în năvala de lămuriri pe care mi le dă.

— Dar mobilele? Câte trebuie să cumpărăm?

— Mai puține decât la Roma. Draperiile și tapiseriile pot fi închiriate. La fel scaunele, scrinurile, farfuriile, stofele, ornamentele, oglinzile...

— Ah, Bucino! Își împreunează mâinile, încântată. Tu și Veneția sunteți făcuți unul pentru celălalt. Uitasem că și orașul ăsta e de ocazie.

— Asta numai pentru că aici se spulberă tot atâtea averi câte se clădesc. Și, spun eu, pentru că trebuie să-i amintesc

că sunt la fel de bun în meseria mea ca ea într-a ei, fiindcă tot veni vorba, dacă suntem nevoiți să închiriem o casă, vom porni cu datorii și nu știm dacă o să avem cu ce le plăti.

Se oprește o clipă ca să se gândească.

— Nu putem începe și altminteri?

— Cum?

— Să luăm o casă cu chirie, dar s-o păstrăm doar până ce am prins în capcană prada potrivită.

Ridic din umeri.

— Știu eu? Ești din nou frumoasă, dar chiar și cu noul păr, va trece câtăva vreme până să ne punem pe picioare negoțul.

— Nu și dacă oferim ceva aparte. Ceva... repede și degrabă. Își rostogolește vorba în gură. Gândește-te așa: femeie tânără frumoasă vine în oraș și ia o casă într-un loc pe unde trece toată lumea. Femeia e nouă, proaspătă. Stă la fereastra deschisă, cu un volum de Petrarca în mâini – Doamne, avem deja cartea care ne trebuie – și le zâmbește trecătorilor. Se duce vestea și câțiva bărbați tineri – și mai puțin tineri – vin s-o privească. Ea nu se îndepărtează, cum ar cere buna-cuviință, ci dimpotrivă, îi lasă s-o admire cât mai mult timp și, când îi bagă în sfârșit în seamă, este sfioasă și cochetează cu ei deopotrivă. După o vreme, câțiva bat la ușă ca să afle cine este și de unde vine.

Acum are în ochi o sticlire poznașă.

— Tu nu mă cunoșteai pe atunci, Bucino, dar știam să joc acest rol cu cea mai mare măiestrie. Când am venit prima dată la Roma mama a luat o casă lângă podul Sisto pentru o săptămână. M-a pus să repet fiecare zâmbet și gest cu câteva săptămâni înainte. Am avut douăsprezece oferte în primele două zile – douăsprezece! – cei mai mulți bărbați bogați. După două săptămâni ne-am instalat într-o căsuță de pe Via Magdalena. Știu, știu, e cu două tăișuri. Dar aici n-am fost văzută niciodată – mama a avut grijă de asta – și nu sunt atât de bătrână, încât să nu pot părea mai tânără decât sunt. Pentru ei, aș putea fi o prospătură.

— Până îți intră în așternut.

— Ei, aici avem nevoie de La Draga. Știe ea o șmecherie. Acum râde, așa că nu-mi dau seama dacă e sau nu de râs.

— E pentru femeile care au nevoie să-și păcălească soții în noaptea nunții. Un dop din alaun cu rășină, terebentină și sânge de porc. Gândește-te numai! Feciorie pe loc! Vezi? Ți-am spus că o s-o placi. Păcat că nu ești mai înalt și mai puțin păros. Te-am putea îmbrăca în femeie ca să te dai drept mama mea. Acum râdem amândoi. N-avem ce să facem, vor trebui s-o folosească pe Meragosa ca mijlocitor și voi pierde prețul cel mai mare pe i-l vor oferi ei înainte de a ajunge la jumătatea scării... Ah, Bucino, trebuia să-ți fi văzut privirea! Cred că te-am păcălit pentru o clipă. Deși de bună seamă că aș putea s-o fac, dacă aș vrea, înțelegi... Of, de un veac nu te-am mai păcălit în halul ăsta!

Uneori, la Roma – când banii curgeau și când era atâta veselie în casa noastră, încât era cel mai plăcut loc pentru a-ți petrece seara chiar dacă nu te culcai până la urmă cu gazda – râdeam până ne dădeau lacrimile. În ciuda depravării și fățărniciei, orașul era un magnet pentru bărbați deștepți și ambițioși: scriitori care foloseau vorbe măiastre ca să se strecoare sub fustele femeilor sau să închipuie satire ucigătoare ca o ploaie de săgeți asupra bunului nume al dușmanilor lor, artiști înzestrați cu harul de a preface tavane goale în priveliști ale raiului cu madone atât de frumoase ca târfele, ridicându-se din nori. N-am cunoscut niciodată atâta bucurie ca atunci când mă găseam în preajma lor și, deși noi suntem în viață, în vreme ce mulți dintre ei sunt acum morți, îmi lipsesc grozav de tare acele seri.

— La ce te gândești?

— La nimic... La trecut.

— Tot nu-ți place aici, nu?

Scutur din cap. Dar îmi abat privirea.

— Parcă nu mai miroase atât de urât.

— Nu.

— Și acum, când au venit corăbiile și eu mi-am recăpătat frumusețea, putem să ne punem pe picioare.

— Da.

— Unii socotesc Veneția cel mai frumos oraș din lume.

— Știu, îi spun eu. I-am cunoscut.

— Ba nu i-ai cunoscut. I-ai cunoscut pe cei care laudă orașul pentru că i-a îmbogățit. Dar nu înțeleg cu adevărat frumusețea lui.

Fiammetta privește o clipă peste mare, mijindu-și ochii din pricina soarelui.

— Știu care-i necazul cu tine, Bucino. Trăiești cu ochii prea aproape de pământ.

— Pentru că sunt pitic, spun eu cu o mânie care mă miră și pe mine. Și mă ajută să nu intru la apă.

— Ah, iarăși apa!

Ridic din umeri.

— Ție nu-ți plac bărbații cu burtă, mie nu-mi place apa.

— Da, dar când au pungile la fel de mari ca burțile, trec repede peste asta. Apa nu o pot da la o parte, Bucino. Apa este orașul.

— Știu.

— Atunci poate că va trebui să înveți să-l vezi altfel.

Scutur din cap.

Mă înghiontește în joacă.

— Încearcă. Privește-l. Acolo, în fața ta.

Privesc. O adiere s-a ridicat sub soare și încrețește oglinda apei. Dacă aș fi pescar și aș vedea pe ea acum un om venind spre mine, mi-aș lăsa jos năvodul și m-aș duce cu el. Chiar dacă biserica lui va ajunge să vândă indulgențe bogaților și să-i osândească pe săraci.

— Vezi cum trec peste apă lumina și vântul, făcându-i oglinda să scânteieze? Acum gândește-te la oraș. Zugrăvește-ți în minte toate acele case bogate cu sculpturile și frescele lor, sau splendidele mozaicuri de pe San Marco. Fiecare este alcătuit din bucățele mici-mici de sticlă colorată, deși nu bagi de seamă asta când te uiți la ele prima oară, pentru

că ochiul tău vede numai întregul. Acum privește din nou apa. Strânge ochii, tare. Vezi? E la fel. O oglindă uriașă din milioane de picături de apă luminate de soare. Și nu e numai marea. Gândește-te la canale, cum se privesc casele în ele, neclintite, desăvârșite, ca într-o oglindă; numai când bate vântul sau trece o barcă, imaginea se desface și tremură. Nu știu când am văzut asta pentru prima oară – cred că eram copil, pentru că aveam voie să ies la plimbare cu mama sau uneori cu Meragosa –, dar încă îmi amintesc ce mult m-a tulburat. Dintr-odată, Veneția nu mai era un întreg, era făcută din bucăți, din fărâme de sticlă, apă și lumină.

Mama credea că am ceva la ochi, pentru că îi strângeam tare în vreme ce ne plimbam. Am încercat să-i povestesc, dar n-a înțeles. Ochii ei nu zăboveau decât pe ce era în fața sa. N-avea timp de înflorituri și fantezii. Ani de zile am crezut că numai eu băgasem de seamă asta. Ca și cum era taina mea. Apoi, când aveam treisprezece ani și mi-a început sângerarea, m-a dus la mănăstire ca să învăț bunele purtări și să-mi păzesc prețioasa feciorie și deodată toate astea mi-au fost luate. Nu mai aveam nici apa, nici lumina soarelui. În locul lor, oriunde mă uitam vedeam numai piatră, cărămizi și ziduri înalte. Atunci am simțit multă vreme că sunt îngropată de vie. Se oprește o clipă. Am simțit același lucru când am ajuns la Roma.

Privesc peste mare. Înainte vorbeam despre o mulțime de lucruri: despre prețul perlelor, înălțarea sau căderea unei rivale, prețul păcatului, judecata Domnului și despre minunea prin care doi cerșetori ca noi au ajuns să fie poftiți la ospăț. Dacă m-aș fi născut om ca toți oamenii și cu o pungă la fel de mare ca mătărânga, m-ar fi cucerit istețimea ei în aceeași măsură ca și trupul. Dar, după cum îmi spune ea uneori, sunt mai mult femeie decât bărbat.

O mică flotilă de corăbii taie apa dinspre Murano spre țărmul de la miazănoapte și carenele lor se deslușesc ca niște pete negre pe marea multicoloră. Are dreptate, de bună seamă; dacă privești cu luare-aminte, luciul apei este un mozaic

în care fiecare fărâmă este un amestec sclipitor de apă și lumină.

Dar asta nu înseamnă că nu te poți îneca în ea.

— Cât ți-a trebuit să te obișnuiești cu ce făceai? întreb eu posac.

Ea râde și clatină din cap.

— Din câte îmi amintesc, cred că am început să am sentimente mai bune abia când au început să curgă banii.

Capitolul 7

Când ne întoarcem, e tot mai îngrămădeală pe măsură ce ne apropiem de oraș. Trecem pe lângă pâlcuri gălăgioase de bărbați, câțiva muncitori, câțiva tineri nobili cu tunici brodate și ciorapi la fel de colorați ca stâlpii cu dungi pentru ancorare de pe Canale Grande. Stăpâna își ține trupul acoperit și capul plecat, dar nici unuia din noi nu-i scapă freamătul din aer. Deși e un oraș cunoscut pentru ordinea care domnește aici, Veneția înțelege și nevoia de descătușare. De când am venit au fost atâtea zile de sărbătoare, că încep să pierd șirul sfinților pe care i-am sărbătorit. La căderea nopții, Piazza San Marco va geme de lume. Deși e încă prea devreme pentru devălmășia de pe străzi.

Când cotim în *campo* Santa Maria Nova, aud prea târziu năvala de pași și suntem loviți în plin. Izbitura mă lipește de zid și îmi pierd răsuflarea în aceeași clipă în care o văd pe ea clătinându-se pe picioare și întinzându-se pe pietre. Bărbații sunt atât de turbați să ajungă unde au de ajuns, că nici măcar nu se opresc să afle stricăciunile făcute. Dar de pe la mijlocul *campo*-ului un turc cu turban și veșminte verzi fluturând a văzut ce s-a întâmplat și, până să mă adun, el este deja lângă stăpână și o întreabă cum se simte.

Pelerina i-a alunecat pe jumătate, gluga i-a căzut de pe cap și, când o ridică de jos, le văd privirile întâlnindu-se și îmi dau seama că a stârnit-o și nu se va putea înfrâna.

Dacă n-ar fi atâtea reguli care să-i împiedice, cred că bărbații s-ar uita la femei tot timpul. Când ai burta plină, ce altceva să faci în viață? Vezi acest spectacol în fiecare zi când

treci pe lângă femei în piață sau pe străzi; felul în care bărbații le țintuiesc cu privirile, ca un fier atras de magnet, scoțându-le sânii din corsete, ridicându-le jupoanele și sfâșiindu-le furourile, savurându-le coapsele și pântecele, îngropându-și fața în barba care ascunde micul pliu umed. Orice v-ar spune preoții despre diavol, pentru cei mai mulți dintre bărbați toate astea sunt la fel de firești ca o a doua limbă care sporovăiește îndărătul vieții de zi cu zi, mai tare decât rugăciunea, mai tare chiar decât făgăduiala mântuirii. Și oi fi eu mic, dar cunosc vorbele ei ca orice bărbat de două ori cât mine.

Așa că înțeleg și eu câte ceva din fiorul pe care-l simte un bărbat dacă lucrurile se întâmplă pe dos și o femeie îl privește în același fel. De când mă știu, singurele femei pe care le-am văzut făcând asta cu cutezanță erau fie bete, fie de meserie. Și în vreme ce o bună parte dintre bărbați, dacă ar fi cinstiți, nu le-ar da la o parte nici pe bețive, nici pe cele de meserie, dacă ar avea de ales le-ar alege pe cele din urmă, pentru că numai femei ca stăpâna mea prefac dorința nu doar în păcat și deznădejde, ci și în bucurie și amăgire.

Asta am băgat de seamă la bărbații creștini. Cât despre ce pot face farmecele ei unui păgân – nu am văzut asta până acum, deși bârfele străzii spun că turcii sunt atât de geloși pe femeile lor, încât nu le îngăduie pictorilor să le înfățișeze pe pânză, ca nu cumva frumusețea lor să stârnească alți bărbați. Ceea ce, dacă stai să te gândești, ar însemna că sunt supuși ispitei ca oricare alt bărbat, de orice credință.

Când izbutesc să-mi recapăt răsuflarea, s-a terminat deja. Stau în picioare, unul în fața celuilalt; ea zâmbește, mai degrabă cu gingășie decât cu cochetărie, cu mâna la piept, ocrotind și dezvăluind albeața pielii de dedesubt, în vreme ce el, cu ochii negri pe chipul măsliniu, încă o mai țintuiește cu o privire la fel de nemiloasă ca o rază de soare. Se pare că farmecele ei au putere și asupra păgânilor.

— Ați pățit ceva, stăpână? spun eu tare, croindu-mi drum cu umerii în cercul magic și lovind-o în fluierul piciorului mai tare decât avusesem de gând.

— A, nu, n-am nimic. Acest domn galant... Se oprește.

— Abdullah Pashna. Din Istanbul, sau Constantinopole, cum încă i se mai spune aici. Și deși sunt fără îndoială la fel de mulți cu numele Pashna în Constantinopole, câți ai putea găsi cu numele Corner sau Loredan în Veneția, e un nume plin de taine. La porunca domniei voastre, doamnă...

— Fiammetta Bia...

— Dacă sunteți teafără, să știți că suntem în întârziere, mă vâr eu cam necuviincios. Îmi ridic privirea spre el. Iertare, mărite Pashna, dar stăpâna trebuie să ajungă la mănăstire. Și apăs cuvântul. Ca să-și viziteze surorile.

Spre neplăcerea mea, turcul se arată mai degrabă amuzat decât supărat.

— Atunci vă voi însoți pe amândoi până la ușă. Compatrioții domniei voastre s-au încăierat pe un pod din Cannaregio și tot orașul s-a adunat să vadă spectacolul.

— Mulțumim, dar ar fi mai bine să ne ducem singuri.

— Dacă aceasta este și părerea domniei voastre, doamnă Bia...

— Bianchini, rostește ea cu băgare de seamă. Sunteți foarte binevoitor, domnule, purcede ea, cu glasul mângâietor ca o pană pe piele. Dar socotesc că e mai bine să călătoresc numai cu slujitorul meu.

Pashna se uită la amândoi, apoi se întoarce și îi face Fiammettei o plecăciune, întinzând mâna. Parfumul greu de ambră al mănușii lui se ridică, amețindu-ne cu eticheta pe care e scris prețul. Simt că stăpâna șovăie și, dacă nu mi-ar fi teamă să n-o ologesc, i-aș da din nou un picior. Dar se ține tare.

— Atunci mergeți singuri. Își lasă mâna jos. Deși pentru un om bolnav de dor de acasă ca mine o femeie de o asemenea frumusețe și un pitic atât de... bine clădit și atât de pătimaș îmi încălzesc inima. Am o casă pe lângă Canale Grande, lângă Campo San Polo. Poate cu alt prilej, când nu vă duceți în vizită la „surorile" domniei voastre, ați putea...

— Mulțumim, dar... mă amestec eu.

O urnesc din loc și străbatem cu băgare de seamă piațeta, în vreme ce el ne urmărește până când cotim într-o altă străduță. După ce ne-am îndepărtat destul, mă reped la ea.

— Cum ai putut...

— Ah, Bucino, nu-mi ține lecții. Ai simțit mirosul mănușilor. Nu era un negustor turc oarecare.

— Iar tu nu ești o târfă oarecare ca să agăți bărbați pe stradă. Ce-ai fi făcut pe urmă? L-ai fi dus în iatac și m-ai fi pus pe mine să mă furișez înăuntru ca să-i fur bijuteriile?... Ar fi fost sfârșitul.

— Dar a fost o plăcere nevinovată. Era nerăbdător să se ducă și el să vadă încăierarea. Altminteri nu m-aș fi purtat așa. Dar trebuie să recunoști, Bucino, că l-am cucerit. Fără păr și cu îmbrăcămintea altcuiva pe mine, totuși l-am cucerit.

— Da, spun eu, l-am cucerit.

Casa a adormit devreme în seara asta. În bucătărie, Meragosa stă tolănită în scaunul rupt lângă sobă și din gura ei se rostogolește un sforăit – s-a învățat să doarmă așa pe măsură ce burta i se umple cu banii noștri. Deși n-aș putea jura, o bănuiesc că în ultimele săptămâni a șterpelit câțiva *scudi* din fiecare pungă cu care s-a dus la târguieli, dar am și altceva mai bun de făcut decât să-i pândesc fiecare mișcare și, până când nu vom fi iar pe picioarele noastre, trebuie să trăim cu un diavol pe care măcar îl cunoaștem.

Sus, stăpâna zace îngropată sub cuvertură. Acum doarme deseori așa, cu capul și fața acoperite, de parcă și în somn s-ar apăra de vreun atac. Dar deși sunt destul de obosit, încă n-am astâmpăr din pricina a ceea ce s-a întâmplat peste zi; pe fereastră răzbate o licărire dinspre miazăzi, unde orașul e în sărbătoare. Strecor câteva monede din pungă între șipcile patului, ies în stradă și o pornesc spre San Marco.

Deși nu vreau să mărturisesc deschis, orașul încă mă înfioară noaptea. La lumina zilei, m-am învățat să merg pe cele mai înguste *fondamenta* ale canalului fără teama de a cădea

în apă. Dar după apusul soarelui orașul începe să se prefacă într-un vis urât. În iad, cel puțin, din pucioasa clocotită iese fum, dar în nopțile fără lună și cu puține felinare aici nu prea ai cum să deosebești apa neagră de piatra neagră și în întuneric totul răsună altfel și te pomenești că vocile care mai întâi veneau spre tine sunt deodată în spatele tău. Întrucât multe dintre parapetele podurilor trec de nasul meu și mai toate ferestrele încep deasupra capului meu, orice călătorie după lăsarea întunericului este ca o alergătură prin tuneluri întortocheate și uneori apa se aude tare din toate părțile și din pricina bătăilor inimii nu mai știu pe unde s-o apuc. Merg repede, pe lângă ziduri unde tovarăși de drum îmi sunt șobolanii care se înșiruie unul după altul ca verigile unui lanț. Singura mângâiere este că, deși par destul de fioroși, știu că se tem de mine la fel de tare cum mă tem eu de ei.

În noaptea asta cel puțin nu sunt singur pe străzi și când ajung în Merceria, sunt luat într-un șuvoi de trupuri atrase ca fluturii de noapte de luminile din marea *piazza*.

De felul meu, nu prea mă minunez cu una, cu două. Las asta pe seama celor care au răgazul și statura potrivite pentru așa ceva. Cerul este prea sus deasupra mea ca să pot desluși măcar umbra lui, iar ceea ce alții văd ca pe o arhitectură grandioasă mie îmi înțepenește ceafa. De fapt, mi-a trebuit ceva vreme să-mi dau seama cât de ușor era să mori pe vremea când marea bazilică San Marco era mai degrabă un prilej pentru a înfăptui fărădelegi decât pentru a te minuna, de vreme ce orice mulțime de pelerini care cască ochii în sus oferă unui pitic iute de mână un bun prilej de a șterpeli din buzunare. Dar eu sunt acum un cetățean onorabil și pun prea mult preț pe trupul meu cocârjat ca să ajung să mi se atârne mădularele lui între Stâlpii Dreptății și, deși romanului din mine încă i se par cupolele umflate ale bazilicii și zorzoanele bizantine prea încărcate pentru gustul său clasic, am văzut cum splendoarea ei bagă frica de Dumnezeu

– și de puterea imperiului venețian – în toți cei care vin să se minuneze de ea.

Cât despre mine, mie îmi plac mai curând sculpturile mai modeste din jurul coloanelor palatului dogelui din *piazzetta* din apropiere. Nu numai pentru că sunt la înălțimea ochilor mei, dar și pentru poveștile pe care le spun despre viața adevărată: vase cu fructe aidoma celor aievea încât coaja smochinelor pare să crape, un câine cu ochi speriați ronțăind un fagure de miere cu albine încă zumzăind înăuntrul lui și, febleța mea, povestea unui bărbat care face curte unei femei desfășurată de jur împrejurul coloanei și pe urmă – după căsătorie – în pat, unde stau amândoi întinși, înfășurați într-un cearșaf de piatră și părul ei cade în valuri de bucle tari peste pernă. Când eram tânăr, tata, care era atât de tulburat de sluțenia mea că vreme de câțiva ani m-a crezut idiot, mi-a dat odată o bucată de lemn și o dăltiță de sculptat în nădejdea că Dumnezeu mi-a înzestrat degetul mare cu har. Cred că se gândea la povestirile despre marii artiști florentini care au fost descoperiți prin sate cioplind madone din pietrele de pe drum. Eu n-am reușit decât să-mi ciopârțesc un deget. Dar mi-am amintit numele latinesc al alifiei pe care ne-a dat-o doctorul ca să opresc sângele și la sfârșitul zilei eram în biroul tatei cu un teanc de cărți în față. Aș mai fi pesemne și acum acolo, dacă n-ar fi murit șase ani mai târziu.

Dar să nu ne lăsăm pradă slăbiciunii sufletești, nu astă-seară; locul spre care mă îndrept acum este plin de veselie, de oameni și de gălăgie și este luminat de atâtea torțe și de felinare cu lumânări, încât vechile mozaicuri ale bazilicii sclipesc feeric.

Mă strecor prin intrarea dintre miazănoapte și răsărit. Am o teamă sănătoasă de mulțimi (noi, piticii, suntem ușor de vătămat ca niște copii în înghesuială și mai degrabă murim călcați în picioare decât în paturile noastre), dar știu că de data asta ar merita, așa că îmi croiesc iute drum printre

oameni până când ajung la un postament ridicat în fața bazilicii. Un grup de diavoli pe jumătate goi, vopsiți cu negru țopăie pe el, strigând măscări și împungându-se unul pe celălalt, dar și pe cei din mulțime, cu furci și din când în când țâșnesc flăcări dintr-o gaură din podea și unul dintre ei este tras în ea printr-un chepeng, în vreme ce răcnește și țipă, dar peste câteva minute se cațără înapoi pe scenă pentru a ațâța iar privitorii. În spatele lor, sub logia dinspre miazănoapte, un cor de castrați cu fețe netede cântă ca un stol de îngeri, numai că platforma pe care se află este prea aproape de țarcul cu câini care se bat și glasurile lor sunt pe jumătate înăbușite de urletele turbate ale animalelor care își așteaptă rândul să moară. În vremea asta, pe cealaltă parte, într-o groapă cu nisip împrejmuită, un bărbat și două femei zdravene se luptă, iar mulțimea îi aclamă și din când în când li se alătură.

La toate ferestrele din jurul pieței, sunt atârnate tapiserii și fâșii de pânză cu blazoane, iar locurile dintre clădiri sunt înțesate de tinere aristocrate îmbrăcate de parcă s-ar duce la nunta lor, astfel încât când îți ridici privirea parcă tot orașul și-a lăsat părul liber și îl arată mulțimii. Dedesubt s-au adunat bande de tineri cu ciorapi strălucitori, care strigă spre ele, în vreme ce un bătrân se plimbă încoace și-ncolo prin mulțime, cu o mătărângă de lemn cât o măciucă ieșindu-i din mantia de catifea, bucuros să-și arate marfa oricui vrea să privească.

Mă strecor pe la marginea mulțimii și îmi cumpăr niște zaharicale de la o tarabă din *piazzetta* de lângă iubita mea coloană, unde în timpul zilei își au tarabele măcelarii și cârnățarii. Marele chei din capăt este plin de corăbii lungi, cu catargele licărind de felinare, astfel încât marea însăși pare luminată. Pretutindeni sunt steaguri cu falnicul leu al Sfântului Marcu și în fața celor doi Stâlpi ai Dreptății, o trupă de acrobați alcătuiește o piramidă omenească înaltă cât patru caturi, în vârful căreia se va cocoța un pitic. De jur împrejur au pus torțe pentru ca spectacolul să fie bine luminat și

primele trei caturi sunt deja clădite. Îmi fac loc și spectatorii, luându-mă drept unul dintre artiști, mă împing și mă înghiontesc ca să ajung în față. Ultimii doi acrobați se cațără cu băgare de seamă ca niște pisoi, în vreme ce într-o parte, piticul este urcat pe umerii unui alt acrobat și își așteaptă rândul.

După ce ultimul cat este la locul lui, cei doi se apropie de piramidă, iar piticul îți flutură brațele spre mulțime, legănându-se primejdios, parcă e gata-gata să cadă. Este îmbrăcat în argintiu și roșu și, culmea, e mai mic și decât mine, deși are capul mai bine proporționat, ceea ce-l face mai puțin urât, și are un rânjet răutăcios. Se cațără pe spatele celor de la al doilea cat. În lumina torțelor se vede sudoarea de pe corpurile lor și mușchii zvâcnind în vreme ce se încordează pentru a ține în loc piramida ce se clatină sub greutatea lui. Stă o clipă nemișcat, înainte de a se cățăra mai sus. Pe stradă sunt o mulțime de spectacole care vor să ne facă să credem că sunt mai grele decât în fapt, dar aici nu e cu putință. Un pitic poate face tot felul de lucruri pe care alții nu le pot face, cum ar fi să șadă ore întregi pe călcâie sau să se ridice din șezut fără să-și folosească mâinile (v-ar mira să vedeți câți oameni sunt încântați să mă vadă repetând aceste mișcări cât se poate de ușoare), dar când ne ridicăm, oasele picioarelor noastre sunt prea scurte ca să se îndoaie firesc din încheieturi. Din cauza asta, suntem proști acrobați, dar minunați clovni și de aceea e mai amuzant să vă uitați la noi.

Acum a ajuns la al treilea cat și piramida tremură un pic din cauza neîndemânării lui. Unul din acrobații de jos scoate un urlet sălbatic și piticul se strâmbă și dă din mâini, făcând mulțimea să creadă că este cu adevărat în primejdie, ceea ce o face să râdă și mai tare de el. Dar piticul știe meserie și când în sfârșit ajunge în vârf și se asigură, scoate din vestă o bucată de mătase colorată prinsă de un bețișor, ca un fel de steguleț pe care-l flutură victorios. Apoi și-l lipește de spate și se apleacă până când se face covrig, ca un

cățel, cu mâinile și picioarele proptite pe umerii celorlalți, astfel încât steguleț flutură acum deasupra lor.

După o clipă mulțimea se dumirește: vede, în lumina torțelor, cum poziția pe care a luat-o este imaginea în oglindă a falnicului leu înaripat din piatră din vârful Stâlpului Dreptății de deasupra lui, cu aripa ridicată întocmai ca steguleț de pe spatele lui.

Fără să-mi dau seama, bat din palme nestăpânit, ca toată lumea, pentru că este nemaipomenit și pentru că, desigur, aș fi vrut să fiu în locul lui.

— Bucino, nici nu m-aș gândi la una ca asta. Îți poți folosi mult mai bine talentele în altă parte.

Vocea este puternică și joasă, ca a unui cântăreț care a fost instruit să țină nota mai mult timp decât corul și e o voce pe care aș fi recunoscut-o oriunde. Mă întorc și, deși nu mă pot gândi decât în câte buclucuri ne va băga, mă bucur să-l văd.

— Ia priviți, prieteni! Cel mai urât om din Roma a venit la Veneția să-și arate frumusețea, strigă el și mă înșfacă de mijloc, ridicându-mă până ce ochii mei ajung în dreptul ochilor lui. Pe cinstea mea că merită să se uite omul la tine! Câțiva peri în bărbie nu fac o barbă. Și ce-i cu cămașa asta de cerșetor de pe tine? Ce mai faci, micul meu erou? Și mă scutură ca să-și întărească spusele.

În jurul lui, un grup de nobili mai tineri și mai în vârstă, îmboldiți de ocările lui, râd de înfățișarea mea mai tare decât el.

— Nu râdeți! bubuie glasul lui. Poate că arată ca un măscărici, dar Dumnezeu a făcut cea mai nemiloasă glumă cu el. S-a născut cu trupul unui pitic și cu mintea unui filozof. Nu-i așa, prietene bondoc?

Zâmbește și mă pune jos, deși s-a cam înroșit la față din cauza greutății mele.

Adevărul e că nici el nu arată ca o cadră, dar s-a îngrășat din meșteșugul lui chiar înainte ca atacul asupra Romei să-i sfârtece mâna și să-i lase pe ceafă o cicatrice șerpuitoare.

— Iar tu, Aretino, ai trupul unui rege și mintea unei haznale.

— A unei haznale? Păi de ce nu? Omul petrece le fel de multă vreme golindu-și mațele ca și mâncând, chiar dacă poeții ar vrea să credem altfel.

Tinerii din spatele lui chiuie încântați.

— Văd că ți-ai găsit minți-pereche cu care să te împrietenești în acest oraș ciudat.

— O, da! Uită-te la ei! Crema Veneției! Toți sunt dornici să mă împingă înainte. Nu-i așa, băieți?

Tinerii râd din nou. Dar ultimele vorbe sunt rostite în dialectul roman și de bună seamă că au înțeles doar pe jumătate ce-am spus noi. Mă ia de umăr și mă împinge într-o parte, lăsându-i pe tineri puțin mai în spate.

— Deci, te afli la adăpost, spune el continuând să zâmbească.

Îmi înclin capul.

— După cum vezi.

— Ceea ce înseamnă că și ea este.

— Cine?

— Cum cine? Femeia fără de care n-ai fi părăsit Roma! Doamne, am înnebunit lunile astea căznindu-mă să aflu vești despre voi doi, dar n-am găsit pe nimeni care să știe ceva. Cum ați scăpat?

— Am fugit printre picioarele lor.

— Nici nu mă așteptam la altceva. Știi că nemernicii au năvălit în atelierul lui Marcantonio? I-au distrus toate plăcile și mașinile și l-au snopit în bătaie și pe urmă i-au dat drumul după ce și-a plătit eliberarea. De două ori. Ascanio l-a lăsat baltă, știai? La primul foc de armă. I-a furat cele mai prețioase cărți din bibliotecă și a fugit, lepădătura!

— Și acum ce face Marcantonio?

— Prietenii au adunat banii de răscumpărare și l-au dus la Bologna. Dar nu va mai face niciodată gravuri. Odată cu trupul i-au frânt și sufletul. Dumnezeule, ce circ al ticăloșiei! N-ai citit ce-am scris despre cele întâmplate? Scrisoarea mea către papă? Chiar și cei mai aprigi critici romani s-au arătat rușinați și îngroziți.

— Dacă-i pe-așa, sunt încredințat că vorbele tale au fost mai adevărate decât cele trăite de mine, spun eu sec și mă încordez ca să-i îndur hohotul de râs și bătaia pe spate. Ca și stăpâna mea, nu și-a ascuns niciodată talentele.

— O, îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru strâmbăciunea ta, Bucino. Că altminteri ar fi trebuit să te socotesc rivalul meu. Deci, ia spune-mi, ea e la adăpost, da? Slavă Domnului. Cum a fost?

Cum a fost?

— A fost o mare sărbătoare a morții, spun eu. Deși gândesc că, pe alocuri, ți-ar fi fost pe plac. Pe lângă romanii de rând, cel mai tare au fost loviți Curia și călugărițele.

— A, nu, îmi faci o mare nedreptate. De biciuit, i-am biciuit cu vorbe, dar nici măcar eu nu mi-aș fi dorit istorii ca acelea pe care le-am auzit.

— Ce cauți aici, Pietro?

— Eu? Unde altundeva să mă fi dus? Acum ridică glasul, făcând semn spre bărbații din spatele lui: Veneția e cel mai măreț oraș din lume.

— Parcă spuneai asta despre Roma.

— Da, spuneam, înainte.

— Dar Mantova?

— A, nu, Mantova e plină de dobitoci.

— Să însemne asta că ducele nu mai socotește poeziile tale măgulitoare?

— Ducele! El e cel mai mare dobitoc dintre toți. N-are simțul umorului.

— Și Veneția îl are?

— O, Veneția are totul. Giuvaierul Orientului, falnica republică, stăpâna mărilor răsăritene. În pântecele corăbiilor ei se adăpostesc comorile lumii, palatele ei sunt spumă de piatră și de zahăr, femeile ei, perle dintr-un colier neasemuit și...

— ...stăpânii ei nu știu să-și închidă pungile.

— Încă nu, gargui mic. Deși sunt toți nobili negustori ai acestui oraș, cu gusturi alese și pofte mari. Și cu bani. Și

sunt tare dornici să facă din Veneția o nouă Roma. Nu l-au iubit niciodată pe papă și acum, când el își topește medalioanele sfințite ca să-și plătească răscumpărarea, pot pune mâna pe toți artiștii lui preferați. Jacopo e aici. Îl știi? Jacopo Sansovino, arhitectul.

— I-auzi! spun eu. Poate că va pune mâna în sfârșit pe câteva comenzi onorabile.

— Dar are deja de lucru! Cocoașele alea de cămilă din plumb așezate pe monstruozitatea aia din aur – iertare, marea bazilică – stau să cadă și aici nu știe nimeni cum să le țină la locul lor. Nu înțelegi, micul meu prieten, noi suntem oameni mari aici. Și în curând vom avea și mai mare putere. Deci unde spuneai că este ea?

Scutur din cap.

— Hai, spune! Mai e supărată pe mine? După ce ai privit moartea în față, ce mai contează o mică bârfă? Oricum, a făcut-o faimoasă.

— Era faimoasă dinainte, spun eu.

Amintirea trădării lui mă păzește de farmecul său. Mă îndepărtez de el. Trebuie să plec.

Mă apucă de braț ca să mă țină în loc.

— Noi doi nu ne-am certat. Și nici nu ve vom certa vreodată. Hai, du-mă la ea. Orașul ăsta are destule bogății pentru noi toți.

Rămân neclintit și nu spun o vorbă. El își lasă mâna jos.

— Știi că aș fi putut să tocmesc pe cineva să vă urmărească. Mă jur pe dinții lui Dumnezeu că aș fi putut plăti să fiți uciși pe străzi. Asasinii de aici izbândesc mai bine decât la Roma. Are de-a face pesemne cu apa asta întunecată. Și parcă-mi amintesc că nu e deloc pe gustul tău. Doamne, Bucino, pesemne că o venerezi cu adevărat, dacă ai urmat-o până în locul ăsta jilav.

— Parcă spuneai că este cel mai măreț oraș din lume.

— Așa și este. Face din nou semn spre băieți ridicând glasul. E cel mai măreț oraș din lume. Apoi, coborând din nou glasul: Să știi că aș putea s-o ajut.

— N-are nevoie de ajutorul tău.

— Ba cred că da. Dacă n-ar avea, aș fi aflat deja ceva despre ea. Dar mai bine întreab-o.

Grupul se apropie și îl înconjoară din nou. Îl ia pe unul din ei de după umeri cu mâna sănătoasă și dispar împreună în mulțime, dar nu înainte de a-mi arunca o ultimă privire. Văzându-i acum mai de aproape, îmi dau seama că nu sunt atât de bine îmbrăcați pentru niște stăpâni ai străzilor. Deși n-ai spune asta după felul în care umblă pe ele.

Un lucru e limpede. Chiar și cu dopul de alaun și cu sângele de porc aduse de La Draga, nu vom putea păcăli pe nimeni că stăpâna e fecioară. Să-l ia naiba!

Casa e cufundată în întuneric când intru, dar în vreme ce urc scara aud muzică din camera de sus.

Deschid încet ușa. E prea prinsă de cântec ca să bage de seamă c-am intrat. Șade pe marginea patului, cu fața spre fereastră, picior peste picior pe sub fuste, pentru a sprijini lăuta, iar lumina lumânării ieftine de la picioare îi aruncă umbre pâlpâitoare în jurul chipului. Ține mâna stângă pe coada lăutei, în vreme ce degetele mâinii drepte sunt îndoite, mișcându-se ca picioarele unui păianjen peste strune. Sunetele pe care le scoate mă înfioară, nu numai prin frumusețea lor – mama ei, care i-a rafinat cu multă grijă talentele, a învățat-o pesemne să cânte când abia începuse să meargă –, ci și pentru că îmi vorbesc despre ceea ce ne așteaptă. N-am mai auzit-o cântând de când am fost alungați din rai acum un an și, când începe și cu glasul, chiar dacă nu este cântecul sirenei care l-a atras pe Odiseu spre stânci, este atât de duios, încât pruncii care stau treji în leagăne ar adormi numaidecât. Notele urcă și coboară în vreme ce cântecul urzește o poveste despre frumusețea redobândită și dragostea pierdută. Nu încetez niciodată să mă minunez cum de o femeie a cărei meserie este să sugă sămânța din atâtea mădulare ofilite are un glas care poate întrece glasul unei călugărițe

fecioare. Ceea ce dovedește că, deși poate că Dumnezeu nu-i iubește pe păcătoși, păstrează uneori cele mai minunate daruri pentru ei. Acum vom avea nevoie de toate. Degetele ei rămân deasupra strunelor în vreme ce sunetul se stinge.

Bat încet din palme de lângă ușă. Se întoarce, zâmbind ușor, pentru că simte întotdeauna când are public și înclină capul grațios.

— Mulțumesc.

— Te-am văzut cântând doar pentru bărbați, spun eu. E altfel când cânți singură?

— Altfel? Ciupește o strună și ea zbârnâie. Nu știu. Întotdeauna am cântat pentru un public, chiar și când nu era de față.

Ridică din umeri și mă gândesc, ca de atâtea ori, cât de ciudat trebuie să fie să fii crescut pentru a face plăcere altora. Este o chemare, ca și aceea a călugărițelor robite Domnului. Dar, din fericire, ea nu nutrește deloc asemenea simțăminte. Și asta face parte, cred eu, din învățătura primită.

— Deși instrumentul ăsta este o porcărie, Bucino. Lemnul e prea uscat și s-a îndoit, strunele sunt prea strânse și cuiele sunt prea înțepenite ca să le pot potrivi.

— Pentru urechile mele sună foarte bine.

Râde.

— Care sunt de tablă, când e vorba de muzică.

— Cum dorești. Dar, până când ți se va umple patul cu mușterii, va trebui să te mulțumești cu complimentele mele.

Dar stăpâna mea nu-i dintre acelea care să se arate sfioase și modeste și știu că îi face plăcere.

— Deci, unde rămăseserăm? Ai fost în *piazza*?

— Am fost. Aud din nou vocile castraților din cor laolaltă cu lătrăturile câinilor și văd steguleț piticului și aripa leului pe cerul nopții luminat de torțe. A fost foarte frumos.

— Mă bucur. Veneția își pune întotdeauna veșminte frumoase pentru spectacolele pe care le oferă. Este unul dintre marile sale talente. Poate că până la urmă o să-ți placă orașul ăsta.

— Fiammetta, spun eu cu blândețe, și se întoarce, pentru că n-o strig prea des pe nume. Trebuie să-ți spun ceva.

Știe că e ceva serios și zâmbește.

— Să-ncerc să ghicesc. Ai intrat în vorbă cu un nobil negustor care are o casă pe Canale Grande și a căutat toată viața o femeie cu ochi verzi și păr blond ciopârțit.

— Nu tocmai. Aretino e aici.

Capitolul 8

Păcat că au sfârșit dușmani, pentru că se asemănau sub multe chipuri. Erau amândoi străini la Roma, amândoi de obârșie modestă, dar având destulă învățătură pentru a nu se teme de cei mai puternici, dar mai proști decât ei. Aveau o ascuțime a minții vie și o foame și mai vie de bogăția pe care aceasta ar putea să le-o aducă și păreau să nu înțeleagă ce înseamnă să nu izbândești. Că ea era mai tânără și mai frumoasă era un lucru firesc, de vreme ce femeile își plămădesc norocul cu înfățișarea lor, nu cu condeiul. Și dacă el avea gura mai rea, asta se întâmpla pentru că, deși ea avea multă pricepere când era vorba de plăcerile trupești, el era la fel de târfă ca și ea, chiar dacă își câștiga traiul vânzându-și agerimea minții, și nu trupul.

Când s-au cunoscut, amândoi își făcuseră o situație, fiecare în felul său. Aretino își croise drum între apropiații lui Leon al X-lea, unde povestirile sale nerușinate despre scandalurile zilei îl ridicaseră în ochii unui anume cardinal Giuliano di Medici, care a devenit protectorul lui, atât pentru ca veninul să nu se îndrepte spre persoana sa, cât și pentru a-l ținti spre alții. După ce Leon a murit și scaunul papal a rămas liber, Aretino i-a ponegrit cu atâta dibăcie pe toți rivalii lui Giuliano, încât atunci când unul dintre ei a fost ales papă, pentru el a fost mai înțelept să se facă nevăzut o vreme. S-a întors doi ani mai târziu, la următoarele alegeri papale, când, în sfârșit, calul lui a câștigat cursa. Intra în scenă Clement al VII-lea.

Pe vremea aceea stăpâna mea era deja cineva puternic și demn de luat în seamă. Atunci Roma era patria curtezanelor. Pentru că acolo se născuseră. Un oraș plin de clerici rafinați,

prea pământeni ca să fie sfinți, mai ales când era vorba de plăcerile trupului, care își alcătuiseră fiecare curtea lui, cu femei la fel de rafinate în lume, pe cât erau de năbădăioase în pat. Pofta de frumusețe era atât de mare, încât orice fată cu o istețime pe potriva înfățișării sale și a dorinței mamei ei de a-i asigura traiul putea să strângă o mică avere atâta vreme cât își păstra înfățișarea plăcută. Cei doisprezece pretendenți pentru fecioria stăpânei au avut drept urmare o casă plătită de ambasadorul francez, un bărbat căruia, după cum povestește ea acum, îi plăceau fetele tinere, dar era mort după băieți și de aceea ea și-a însușit de timpuriu farmecele veșmintelor bărbătești și ale sodomiei. Deși acestea sunt talente prețioase pentru o curtezană de renume, ele îngrădeau o tânără femeie cu priceperea ei, și mama stăpânei a început curând să dea din coate ca să-i găsească alți bărbați s-o întrețină. Unul dintre ei era un cardinal din apropierea noului papă și, pentru că îi plăceau deopotrivă arta conversației și arta amorului, casa stăpânei a ajuns un loc vestit pentru plăcerile spiritului și totodată ale trupului. Astfel numele ei a ajuns la urechile lui Pietro Aretino.

Într-o altă viață ar fi putut fi fără doar și poate ibovnici (el era frumușel pe atunci și era de-ajuns să petreci o oră în tovărășia unuia din ei ca să înțelegi cum schimbul de inteligență și de forță dintre ei ar fi putut aprinde scânteia patimii). Dar mama stăpânei era ca balaurul care păzește comoara și era îndeajuns de iscusită ca să știe că atunci când bărbații bogați întrețin femeile în felul în care s-au obișnuit ei înșiși, n-au nici un chef să găsească un poet satiric de hazna vârându-și nasul în ulcica lor cu nectar. Habar n-am ce s-a întâmplat de fapt, pentru că abia fusesem primit în slujbă și eram încă nedezlipit de abac și de bucătărie, dar îmi amintesc totuși dimineața în care am găsit numele stăpânei în niște satire agățate de statuia lui Pasquino, simbol al desfrâului Romei. Deși pentru o curtezană de vază asta însemna că o face și mai cunoscută, era totodată o jignire și purtarea lui era

cel puțin lipsită de cavalerism și, o vreme, cele două părți s-au silit să se umilească ori de câte ori aveau prilejul.

Dar povestea nu se sfârșește aici. Trebuie spus că după câțiva ani, când Aretino a scris niște sonete fără perdea pentru a-l sprijini pe gravorul căzut în dizgrație, Marcantonio Raimondi, a ales să nu amintească numele stăpânei printre cele ale târfelor romane date în fapt acolo. Iar mai târziu, când cenzorul papal, posacul episcop Giberti, a arvunit un asasin ca să-l înjunghie în plină stradă, aflând despre vătămarea lui, stăpâna a socotit mai bine să nu sărbătorească întâmplarea, cum au făcut mulți alții, păstrându-și gândurile pentru sine.

S-a dus la fereastră, ca să nu-i văd chipul. La fel ca multe dintre curtezane, are priceperea de a trăi deodată două feluri de simțăminte: cele pe care le are și cele pe care se preface că le-ar avea pentru a fi pe placul clienților. Astfel, se arată deseori cucerită când de fapt e plictisită, blândă când e furioasă, amuzantă când e tristă și întotdeauna gata să dea așternuturile la o parte ca să se joace, atunci când cel mai mult își dorește să doarmă în ele.

— Stăpână...

Se întoarce spre mine și spre mirarea mea ochii îi râd.

— Ah, Bucino, nu fi îngrijorat. Firește că trebuia să apară la Veneția. Trebuia să fi bănuit. Unde altundeva să se ducă? A ponegrit deja aproape tot restul Italiei. Și murdăria iese întotdeauna deasupra apei. Ce este? De ce te uiți așa la mine? Doar n-ai crezut poveștile alea care se spuneau despre noi, nu? Toate erau minciuni. Bârfe ca la Roma, nimic mai mult. Puțin îmi pasă de el.

— Din păcate, nu-i atât de lesne, spun eu, un pic arțăgos pentru că găsește cu cale să se prefacă tocmai față de mine, deși bănuiesc că se amăgește și pe ea însăși. Deși e o lepădătură, din câte am văzut se învârte pe lângă oameni de vază. Și știe că n-o ducem bine.

— De ce? De unde știe? Ce i-ai spus despre mine? Acum se înfurie numai gândindu-se la asta. Doamne, Bucino, doar n-o să faci prostia să spui altora cu ce ne ocupăm noi, mai ales unui fanfaron veninos. Cât timp eu am putrezit în odaia asta, tu trebuia să descoperi care sunt ticăloșii orașului. Cum de ți-a scăpat un nemernic atât de scârbos ca Aretino?

— Poate pentru că nu poartă fustă, spun eu sec. Văd că furia ți-a luat mințile. Nu i-am spus nimic. N-a fost nevoie. Chiar dacă puterea pe care se fălește că o are este numai pe jumătate adevărată, faptul că nu ești cunoscută dovedește că nu ne merge bine.

— Of! Am scăpat cu bine din măcelul de la Roma, ca să fim bălăcăriți de un poet de hazna. Nu merităm soarta asta.

— Nu e chiar atât de rău pe cât crezi. A vorbit frumos despre tine. Cred că s-a temut că ai murit în ruinele Romei. Zicea că ne poate ajuta.

Fiammetta scoate un lung oftat și clatină din cap. Până la urmă, ia lucrurile așa cum sunt. Credeți-mă, nu toate femeile ajung atât de repede să priceapă în ce ape se scaldă.

— Nu știu ce să zic. Trebuie să fii cu băgare de seamă cu Aretino. E isteț și te lingușește ca să-l crezi prieten. Dar, dacă-l superi, are o limbă de viperă. Și condeiul lui se duce întotdeauna acolo unde sunt banii. „Neînțelegerea" noastră s-a petrecut de mult, dar nu m-aș îndatora față de el pentru nimic în lume.

Se oprește câteva clipe.

— Dar ai dreptate, Bucino. Faptul că e la Veneția ne silește să luăm o hotărâre. Acum, după ce știe că suntem aici, trebuie să ținem seama de asta pentru că altminteri bârfele lui ne-o vor lua înainte. Dacă Veneția încă n-a auzit de mine este pentru că n-am fost încă anunțată. Dar știm amândoi că sunt pregătită pentru asta. Și, deși casa asta nu e pe Canale Grande, cu părul de la călugărițe, cu tapiserii și mobile potrivite, putem să-i dăm pe tavă bârfitoarei de peste apă câte ceva de mărturisit la următoarea spovedanie.

Femeile sunt slabe din fire, prea năzuroase și cad prea ușor pradă bătăilor inimii ca să se țină drepte ca bărbații.

Așa spune orice filozof, de la Sfântul Pavel până la moșul de la fântână. Dar n-au cunoscut-o pe stăpâna mea.

— Ai tăria târfelor faimoase, spun eu rânjind, și cânți la lăută ca un înger.

— Iar tu mă lingușești ca o găleată cu lături. Trebuia să te las să jonglezi cu mingile lângă masa bancherului. Dacă...

— Știu, știu. Dacă avea o maimuță, și nu un pitic, ai fi cumpărat maimuța. Deși mă îndoiesc că ar fi rezistat la apă la fel de bine ca mine.

E atât de târziu, încât e devreme. Lumina dimineții se strecoară prin obloane, aruncând dungi pe pardoseală și a trecut atâta timp de când n-am dormit, că nici nu-mi mai dau seama dacă sunt obosit.

— Of, Doamne! Cască, rezemându-se de tăblia patului. Știi ce-mi lipsește cel mai mult, Bucino? Mâncarea. Îmi doresc atât de mult ceva bun, că dacă aș fi încă neatinsă, mi-aș vinde fecioria pentru o porție zdravănă de sardine prăjite cu portocale și zahăr. Sau niște vițel cu sos de vișine și dovleac copt, cu nucșoară și scorțișoară și...

— Nu. Nu vițel, mistreț. Cu miere și ienupăr. Și o salată de andive cu mirodenii și capere. Și anșoa proaspătă și sărată... Și ca desert...

— ...tartă *ricotta* cu gutui și mere...

— Piersici însiropate în *grappa*.

— Prăjituri cu marțipan.

— Și la sfârșit fructe glasate.

— Ah... ah! Izbucnim în râs. Ajutor! Îmi curg balele!

Scot o hârtie jegoasă din buzunar și din ea, restul de pere glasate pe care le-am cumpărat în *piazza*.

— Poftim, gustă, spun eu și i le întind. În cinstea celei mai grozave târfe și a celui mai grozav bucătar, laolaltă din nou sub același acoperiș.

Capitolul 9

A doua zi dimineață, La Draga și cu mine ne-am întâlnit în bucătărie ca să ne tocmim asupra prețului noului păr pentru stăpână. Ținând seama de ce mi-a spus Fiammetta, mă silesc să mă arăt prietenos. Îi ofer o gustare, dar suntem deja neîncrezători unul față de celălalt și de aceea nu primește și rămâne în ușă în vreme ce socotește prețul materialelor și al mâinii de lucru. Face adunarea la fel de iute ca mine și, după ce mă încredințez că nu mă amăgește, iese mai mult decât mă așteptasem, deși eu n-am de unde să cunosc prețul pe care-l cer călugărițele pentru bucle. Dar mi-e greu s-o întreb de-a dreptul.

— Hmmm. Negoțul ăsta cu păr aduce bani frumușei mănăstirii...

O văd cum își înclină din nou capul. Azi stă cu ochii închiși și gura întredeschisă, cu o mutră de săracă cu duhul.

— Banii nu-i ia mănăstirea. Îi iau călugărițele.

— Și ce dacă? Novicele nu cunosc obiceiul operelor de binefacere?

— Cred că tu nu cunoști obiceiurile Veneției, șoptește ea și expresia de săracă cu duhul se risipește destul de iute. Părul cel mai bun vine de la fetele cele mai bogate. Au nevoie de bani pentru veșminte și ca să-și țină chiliile în bună rânduială.

— În bună rânduială? Și cum, mă rog, deosebești tu buna rânduială de proasta rânduială? Ei fir-ar să fie! Am vorbit mai repede și, vă jur, mai răutăcios decât avusesem de gând.

Respiră mai greoi ca înainte, dar glasul rămâne rece.

— Eu îmi dau seama când mă aflu într-o odaie nemobilată, cu pardoseala neacoperită și în care miroase a sudoare și a prăjeală. Și că e altfel decât parfumul pomezilor cu lavandă și decât sunetul glasurilor într-o odaie cu covoare și tapiserii. Poate că ești unul dintre aceia obișnuiți să vadă numai cu ochii. Când mai treci prin Merceria, caută-l pe negustorul de covoare a cărui nevastă oarbă știe calitatea fiecărei țesături. Le merge foarte bine. Se oprește. Sunt așteptată la mănăstire după-amiază. Cumpăr sau nu părul?

Mă gândesc la câinele meu sculptat, cu fagurele cu albine în gură. Fir-ar să fie! Parcă sunt înconjurat de un roi întreg. Am trăit prea mult timp pe lângă femei ca stăpâna, crescute să farmece bărbații, care își îmblânzesc înțepătura cu măguliri. Poate că, dacă La Draga ar avea ochi să vadă cum lovesc vorbele ei, n-ar mai avea limba atât de ascuțită. Totuși, treaba ei nu e să mă măgulească. Și nici a mea s-o măgulesc pe ea.

— Poftim.

Îmi deschid punga și îi întind câte monede mi-a cerut. Pentru fiecare clinchet își înclină capul, dar venind spre mine, se împiedică de piciorul scaunului. Știam că așa o să se întâmple. Se clatină, dar se ține dreaptă. Văd o umbră trecând peste fața ei. Pe străzi umblă zvonul că mai vâră și câte un blestem în amestecurile ei de ierburi și alifii și că de aceea e mai bine să n-o superi. Dar pe noi n-o să ne blesteme. Îi dăm prea mulți bani. Mă duc la ea și îi apăs metalul rece al ducaților în palmă și ea se dă înapoi, de parcă atingerea mea o arde, deși a făcut deja mâna căuș ca să țină monedele. Mi se pare sau chiar zăresc o clipă încolțind un zâmbet? Orice mijlocitor pe care l-am cunoscut își ține pentru el o parte din bani și aici, în Veneția, toți se pricep la asta mai bine ca oricine. Ce mi-a spus Meragosa despre ea chiar ieri? Că, în ciuda purtărilor sale, s-a născut sărmană ca o târfă și că și-ar omorî bunica dacă ar avea destul aur. Desigur, așa îi bârfește Meragosa pe toți, dar adevărul este că într-o meserie ca a noastră apar întotdeauna căpușe înfometate în căutarea

unui trup gras din care să sugă sânge și noi suntem deocamdată prea slabi și prăpădiți ca să pierdem sânge, așa că trebuie să fim cu băgare de seamă.

Dar, dacă planul nostru va merge, n-o să mai avem nevoie mult timp de ea.

În schimb Meragosa este acum ca un mielușel sperios și caraghios, curioasă și nerăbdătoare să vadă ce va ieși din învârteala noastră. În zilele ce vin, se va apuca chiar să umple găleți întregi cu apă ca să înceapă să curețe jegul de un deceniu de pe pereți și de pe lemnărie, în cinstea noii noastre vieții. Casa noastră e plină de căpușe.

Acum, după ce mi-am deschis punga, negustorii evrei cu mărfuri la mâna a doua se înghesuie să ne servească. Au lucruri de o calitate atât de bună, încât chiar și cei care îi ocărăsc pe la spate abia așteaptă să facă negoț cu ei față-n față. Eu am o oarece înțelegere pentru ei, întrucât, deși în multe locuri din lume piticii fac parte din guvern și evreii dețin pământ, la Veneția, ca și în restul creștinătății, ei fac doar treburile murdare, cum ar fi să dea bani cu camătă sau să cumpere lucruri deja folosite, și au devenit atât de pricepuți în treburile astea, încât oamenii îi urăsc tocmai din această pricină. Dar și pentru că l-au omorît pe Domnul nostru, Isus Christos, ceea ce îi face în ochii multora să fie mai înfricoșători decât diavolul însuși. Înainte de a veni la Veneția, singurii evrei pe care-i cunoscusem erau oameni care păreau să se furișeze în umbră și de aceea te speriai de ei. Dar în orașul ăsta sunt atâția străini cu religii ciudate, încât evreii ți se par cât de cât de-ai casei și, deși noaptea sunt obligați să rămână în ghetou, în timpul zilei umblă pe străzi ca toți ceilalți. Și într-adevăr tânărul cu pielea palidă de la casa de amanet ascunde în ochii lui negri atâta seriozitate, încât îmi vine uneori să las deoparte treburile bănești și să vorbesc cu el despre viață.

Negoțul cu hainele pe care le cumpărăm e al unchiului său, pentru că aici toți se cunosc între ei. Vine din ghetou cu cele două ajutoare care cară în spinare baloturi uriașe și, când

le desfac, camera stăpânei se preface într-o tarabă cu haine din piață: curcubee de catifele, brocarturi și mătăsuri; rochii cu nori de batist alb ieșind din mânecile strâmte, corsaje decoltate mărginite de dantele îmbietoare, metri întregi de jupoane; vârtejuri de pelerine și șaluri; voaluri în filigran de aur și argint; și saboți cu șireturi de legat până sus, unele înalte cât un braț de cărămizi ca să ridice o femeie frumoasă dincolo de primejdia fluxului și să-i înalțe capul spre rai. În toți acei ani în care luxul era pentru noi ceva obișnuit, am ajuns bun cunoscător al veșmintelor femeiești, înțelegând de ce o anumită culoare sau croială i s-ar potrivi mai bine decât altele stăpânei. Deși nu este o pricepere cu care s-ar lăuda îndeobște bărbații, întrucât ținta lor în viață este mai degrabă de a scoate, și nu de a pune aceste veșminte, eu am descoperit că aici sinceritatea este mai bună decât măgulirile, dacă vrei să câștigi încrederea unei femei frumoase. Sau cel puțin a femeii pe care am ajuns s-o cunosc cel mai bine.

Totuși, stăpâna nu-și pierde vreme cu răsfățuri și se preface pe loc într-un negustor la fel de dibaci ca omul din fața ei, mai ales pentru că în învălmășeala asta de haine de ocazie găsești întotdeauna și veșminte noi la preț mic. (În privința asta, evreii sunt la fel ca toți venețienii și, deși respectă spiritul legilor, nu se dau înapoi de la o mică șmecherie negustorească primejdioasă dacă toate părțile au de câștigat și nu sunt date în vileag.) Stăpâna scotocește prin grămezi, mai ridică un obiect, mai aruncă altul, arătând ce cusururi are, întrebând cât costă, bombănind când nu găsește ceva anume, punând în balanță calitatea și prețul și chiar mirosind – „Asta ar trebui s-o dai la câini, miroase a sfrenție“ –, deși are grijă să laude destule lucruri și să se însuflețească, de obicei pentru cele pe care nu vrea să le cumpere, ca să-i încurajeze.

Așa cum ea are treburile ei, eu le am pe ale mele. M-am prefăcut la loc în *major-domo*, *il capo*, contabilul și cel care ține punga cu bani. Stau cu hârtia și tocul în față, uitându-mă cum zboară stofele. Grămada cu obiecte cumpărate crește

tot mai mult și, la fel de repede pe cât socotesc ei, socotesc și eu, așa că atunci când vine momentul plății, eu sunt cel care vorbește, în vreme ce stăpâna se preface că o apucă amețeala din cauza tocmelii și a prețurilor. Și astfel, toți ne-am păcălit unii pe ceilalți atât cât schimbul să pară cinstit și ei să plece mulțumiți cu marfa pe care n-au vândut-o, pe cât suntem noi cu banii cheltuiți.

Astă-seară am mâncat iepure înăbușit cu mirodenii, în haine noi, ea cu o rochie de brocart verde potrivită cu culoarea ochilor ei și eu într-un costum cu ciorapi noi și tunică de catifea, cu mâneci scurtate să fie pe măsura mea – pentru că nici un pitic nu poate sluji o doamnă de vază într-un costum care arată mai degrabă tocit decât la modă. Meragosa este și ea încântată de rochia ei, pentru că, deși e mai mult de bucătărie decât de salon, este una în plus pe lângă cea pe care i-am promis-o și i-am și adus-o, și astă-seară își calcă pe inimă și ne hrănește bine, așa că toți trei suntem veseli gândindu-ne la viitor.

A doua zi dimineață, La Draga vine devreme, cu falduri strălucitoare de păr auriu, însoțită de o tânără cu ochi la fel de vioi ca degetele tămăduitoarei noastre. Ieri, stăpâna a cumpărat un al doilea șal de la evrei (a fost ideea ei, nu a mea) și acum, când îl pune în mâinile lui La Draga, fața tămăduitoarei se luminează. Dar numaidecât, devine neîncrezătoare, șovăind între plăcere și stânjeneală când aude complimentele pe care i le face stăpâna. Cât despre mine, sunt politicos, dar ies cât de repede pot, pentru că nu vreau să isc încă o înfruntare. Oricum astăzi gândurile mele se îndreaptă mai curând spre negoț decât spre frumusețe. Mi-am scos deja punga dintre șipcile patului și mă duc să mă întâlnesc cu evreul cu ochi negri ca să schimb ultimele bijuterii.

Ca toți ceilalți patroni și cei ai casei de amanet deschid obloanele când bate clopotul de la Marangona. Plouă și nu sunt primul venit. Un bărbat cu pelerină și pălărie așteaptă deja, cu o pungă între faldurile veșmântului, încercând

să pară că n-ar fi acolo. Am mai întâlnit oameni ca el. Într-un oraș în care negoțul este o fală, deosebirea dintre o corabie care acostează cu o avere la bord și una care cade în mâinile piraților sau în ale unui proprietar prost înseamnă ruina pentru negustorul care a plătit călătoria cu bani pe care nu-i avea. Cei care aparțin familiilor conducătoare sunt avantajați prin naștere și prin educație, pentru că și cei mai săraci dintre ei își pot vinde voturile celor mai bogați, căci nobilii mai ambițioși vor să ajungă într-unul din consiliile guvernamentale mai mici, care alcătuiesc piramida acestui vestit stat. (Veneția este mai vicleană în privința asta, pentru că deși alegerile de la toate straturile de guvernământ sunt secrete, toate numirile pot fi aranjate într-un fel. Asta face ca Roma, unde corupția e pe față, să pară la o adică onestă.) Dar pentru cetățenii negustori, nu există o asemenea plasă de siguranță și, după ce au intrat în grațiile puterii, pot cădea în dizgrație cu o iuțeală amețitoare. Când ne alegem covoarele, scrinurile și serviciile de masă, am face bine să nu încercăm să aflăm ale cui sunt viețile distruse pe care le cumpărăm de ocazie.

Patronul casei de amanet ne dă drumul la amândoi și eu aștept în față, în vreme ce ei doi se târguiesc în dos. Bărbatul iese din prăvălie după vreo jumătate de oră cu capul plecat și cu sacoșa goală.

Intrat în sanctuar, mă cocoț pe un scaun înalt, îmi scot punga și o golesc de bijuterii pe masa dintre noi. Se repede imediat la rubinul cel uriaș și bag de seamă cu bucurie că ochii îi sticlesc văzându-i mărimea. În vreme ce îl răsucește în palmă, încerc să-mi închipui prețul. Cred și eu că stăpâna era cât pe-aci să se sufoce când l-a înghițit, dar acum se va dovedi că a meritat. Ar putea să facă vreo trei sute de ducați. Gândul la stăpână cucerindu-l pe turc și îmbrăcată din nou cu haine frumoase îmi redă puțin încrederea pierdută la Roma, astfel încât acum pot și eu să-mi închipui cum vom închiria o casă lângă Canale Grande pentru câteva săptămâni. Momeală bogată pentru pești mai bogați.

Peste masă, negustorul cercetează piatra cu o lentilă specială, încreţind muşchii obrazului drept ca s-o ţină. Câţi ani o fi având? Douăzeci şi cinci? Mai mult? O fi însurat? Are o nevastă drăguţă? Îl ispitesc uneori şi alte femei? Poate că evreii au târfele lor în ghetou, pentru că nu-mi amintesc să fi văzut vreo evreică pe străzi. Îşi ia lentila de la ochi şi pune jos piatra.

— Mă întorc numaidecât, murmură el şi cutele de pe frunte i se adâncesc.

— S-a întâmplat ceva?

Ridică din umeri şi se ridică.

— Vă rog, aşteptaţi. Uitaţi, las piatra aici.

Iese din încăpere şi eu iau piatra în mână. E perfectă. Fără cusur. E dintr-un colier primit de stăpână de la fiul unui bancher care s-a îndrăgostit atât de tare de ea, încât s-a cam ţicnit şi până la urmă tatăl lui i-a dat bani Fiammettei ca să-l lase în pace. Mai târziu l-a trimis cu treburi departe şi a murit la Bruxelles de gripă. Cred că rubinul lui i-a ajuns mai aproape de inimă în călătoria prin măruntaiele ei decât se apropiase tânărul vreodată de ea, deşi stăpâna nu era niciodată crudă cu cei care se topeau după ea. A fost – şi nădăjduiesc că va fi din nou – una din primejdiile meseriei. Stăpâna va...

Gândul mi-e curmat. Uşa se deschide şi evreul cu ochi de căprioară conduce înăuntru un bătrân cu o kipă pe claia de păr argintiu, care se apropie încet de masă, cu privirea în podea. După ce se aşază, trage piatra spre el şi îşi pune lentila la ochi.

— E tatăl meu, spune patronul, cerându-şi iertare pentru necuviinţă cu un zâmbet uşor. Se pricepe foarte bine la bijuterii.

Bătrânul nu se grăbeşte. Aerul devine greu de respirat – nu ştiu dacă e din pricină că încăperea e mică sau pentru că eu sunt tot mai muncit de neastâmpăr – când bătrânul spune:

— Da... E foarte bun.

Scot un oftat, dar îmi rămâne în gât când văd faţa tânărului. Mormăie ceva pe limba lui şi tatăl îşi ridică privirea

spre el şi îi răspunde tăios. Mai schimbă între ei câteva vorbe aspre, furioase, apoi bătrânul împinge rubinul peste masă spre mine.

— Ce este?

Tânărul clatină din cap.

— Îmi pare rău, piatra e falsă.

— Ce?!

— Rubinul domniei voastre e din sticlă.

— Dar... dar e cu neputinţă. Toate sunt din acelaşi loc. Le-aţi văzut pe celelalte. Le-aţi cumpărat. Chiar dumneavoastră mi-aţi spus că sunt de calitate.

— Aşa şi erau. Mai am două aici. Pot să vă arăt deosebirea.

Mă uit bine la el.

— Dar e fără cusur.

— Da. De aceea nu eram sigur. Şi tăietura m-a descumpănit. Dar aţi auzit ce-a spus tata. E un fals bine făcut. La Veneţia sunt mulţi sticlari pricepuţi. Dar dacă te uiţi bine...

Nu mai ascult. Mă văd în camera mea căutând punga sub saltea, mă gândesc, cern în minte o mie de imagini şi de amintiri. E cu neputinţă. Pietrele n-au ieşit din cameră decât odată cu mine. Iar când stăpâna dormea, dormeam şi eu. Sau n-a fost aşa? De bună seamă că uneori a fost singură. Dar nu le-ar fi lăsat acolo, sunt încredinţat. Şi cine să le ia? Meragosa? La Draga?

— Nu vă cred. V-am văzut faţa. Nu eraţi sigur. Iar dânsul... întind mâna spre bătrân, furios că el tot nu se uită la mine... dânsul nu-şi vede nici mâna. Cum poate să-şi dea seama?

— Tata s-a ocupat de pietre preţioase toată viaţa, spune cu blândeţe tânărul. Îi cer părerea doar când am îndoieli. Nu s-a înşelat niciodată. Îmi pare rău.

Clatin din cap.

— Atunci o s-o duc în altă parte, spun eu, coborând de pe scaun şi băgând pietrele la loc în pungă. Nu sunteţi...

Acum, bătrânul ridică glasul ca să se alăture glasului meu, la fel de furios ca și mine. De data asta mă privește. Are ochii cețoși și pe jumătate orbi, ca ai nebunei La Draga și mi se întoarce stomacul pe dos când îi văd.

— Ce zice? răcnesc eu furios.

Fiul lui ezită.

— Spune-mi ce-a zis.

— Zice că orașul ăsta e plin de oameni care uneltesc împotriva noastră.

— Cum? Adică împotriva evreilor?

Dă din cap ușor.

— Și ce-și închipuie? Că am venit aici în ultimele șase luni și v-am dat pietre adevărate ca să vă strecor acum una falsă? Da?

Face un gest, ca și cum ar vrea să spună că asta e doar părerea bătrânului.

— Spune-i că, atunci când locuiam la Roma, casa noastră era atât de bogată, că jucam zaruri cu pietre mai scumpe decât cele pe care le veți vedea voi vreodată în grajdul ăsta.

— Vă rog... Vă rog, putem să facem afaceri și de-acum înainte. Și când spune asta, îmi dau seama că tremur. Vă rog, luați loc.

Mă așez.

Îi spune ceva pe un ton ferm bătrânului, care bombăne și se ridică, târșâindu-și picioarele spre ușă. Ușa se trântește în urma lui.

— Îmi pare rău. Tata își face griji pentru multe lucruri. Dumneavoastră sunteți străin, așa că pesemne nu știți că Marele Sfat a votat pentru închiderea ghetoului și alungarea noastră din nou din Veneția, deși avem cu ei un contract de ședere. E vorba de bani, de bună seamă, și dacă plătim din nou, putem fără îndoială să schimbăm sorții, dar tata este unul dintre bătrânii comunității și asta îl înfurie. De aceea este uneori bănuitor față de oameni.

— Da, înțeleg, dar eu n-am venit aici ca să vă înșel.

— Nu, nu cred.

— Dar cineva m-a înșelat pe mine.

— Da. Și a făcut-o cu destulă dibăcie. Dar Veneția este foarte dibace.

— Dar cum... cum se poate face un asemenea fals? Îmi aud glasul tremurând când spun asta. În urmă cu cinci minute, plănuiam viitorul bogat și acum orbecăi în întuneric. Of, Doamne. Of, Doamne... Cum de-am putut fi atât de proști?

— O să vă mire cât de simplu este. În topitoriile de sticlă din Murano sunt oameni care pot face pietre atât de frumoase, încât nici soția dogelui nu și-ar da seama că sunt false când le poartă. Dacă au originalul, fac o imitație nu la fel de bună, destul de repede ca să-l înlocuiască, dar pe urmă, fac una mai bună într-un răstimp ceva mai lung. Umblă tot felul de povești...

— Dar eu cercetez punga în fiecare zi.

— Și ați luat la mână fiecare piatră în parte?

— Păi... nu... doar atât cât să văd dacă sunt toate.

Tânărul ridică din umeri.

— Deci vreți să spuneți că nu valorează nimic?

— În bani, nu. Probabil că a costat vreo zece, douăzeci de ducați... ceea ce e multișor pentru un fals. Dar e un fals izbutit. Îndeajuns de izbutit pentru a putea fi purtat ca bijuterie. Stăpâna domniei voastre... gândesc că vindeți în numele cuiva, nu?

Dau din cap.

— Ar putea să-l poarte la gât, cei mai mulți nu-și vor da seama. Dar dacă vreți să-l amanetați acum, aici, nu are nici o valoare. Eu n-am nevoie de asemenea obiecte și este mai bine ca ele să nu circule pe piață.

— Și celelalte?

— A, celelalte sunt adevărate. Le cumpăr.

— Cât îmi dați?

Se uită la pietrele de pe masă, împrăștiindu-le cu degetul.

— Pe rubinul mic vă dau douăzeci de ducați. Își ridică privirea spre mine. E un preț bun.

Dau din cap.

— Știu. Și perlele?

— Încă douăzeci.

Patruzeci de ducați. Cu ei am putea închiria tapiserii pentru o cameră și cumpăra un set de pahare din care să bem. Deși am pune în ele numai vin oțetit. Nici un nobil vrednic de rangul lui nu se va apropia de noi sau cei care vor veni o dată, de bună seamă, nu se vor mai întoarce. Totuși spun:

— Primesc.

Întocmește chitanțele. Eu mă uit în jur. M-am obișnuit cu camera asta. Cărțile, catastifele și tocurile vorbesc despre un negoț bine rânduit și despre statornicie. Dar nu simt decât cum teama se zbate ca aripile unui liliac în jurul capului meu. Absoarbe cerneala de pe hârtie și o împinge spre mine. Mă privește în timp ce mă iscălesc.

— Sunteți din Roma, nu?

— Da.

— Și ați venit aici din cauza nenorocirilor.

— Da.

— Cred că a fost o treabă tare urâtă. Au murit acolo și mulți evrei. Eu n-am văzut orașul, dar am auzit că este foarte bogat. Am fost însă la Urbino. Și la Modena. Aici e mai bine decât în amândouă. În ciuda neînțelegerilor noastre cu statul, Veneția este un oraș sigur pentru noi, evreii. Poate pentru că sunt deja mulți locuitori foarte diferiți unii de ceilalți, nu credeți?

— Poate, spun eu... Îmi pare rău de supărările domniei voastre.

Dă din cap.

— Și mie de ale domniei voastre. Dacă mai aveți bijuterii de vânzare, vă rog, aduceți-le să le văd.

Se pare că până la urmă am vorbit despre viață.

Afară, cerul este la fel de cenușiu ca și clădirile și pe pietre șiroiește ploaia, astfel încât tot orașul este o oglindă mare, pătată și crăpată în milioane de locuri. Alerg ca un câine, cu capul plecat, lipit de ziduri, picioarele îmi sunt leoarcă până

la genunchi și tunica de catifea mustește de apă. Mă dor picioarele, dar nu mă opresc din alergat. Măcar scap de gânduri o vreme. N-am unde să mă duc decât acasă, dar tocmai pentru că mi-e groază să ajung undeva, o iau pe un alt pod și pe o altă străduță și mă pomenesc la marginea podului Rialto, unde străzile sunt înțesate de mulțimea care vine la piață și sunt zeci de taverne și vinării unde îți poți îneca amarul bând până uiți de toate. Poate că aș fi intrat într-una dacă ar fi fost pe placul meu, dar la prima cotitură ajung într-o stradă pe care n-o recunosc și de acolo ies într-un loc unde marginea apei este piezișă pe podul Rialto. Canale Grande este aici atât de plin de șlepuri și bărci care vin la marea piață de pește, încât până și ploaia miroase a pește și a mare.

Pe cealaltă parte, mulțimea ieșită de dimineață se revarsă din pasajul acoperit al podului, când o femeie începe să strige „Hoțul! Hoțul!“ din toți rărunchii. În aceeași clipă cineva se desprinde din mulțime și își croiește drum de-a lungul canalului. Încearcă să pătrundă pe uscat, unde străduțele o vor înghiți, dar înghesuiala e prea mare și atunci sare pe un șlep și începe să se cațăre peste marele canal pe vasele de pescuit legate laolaltă pentru a-și descărca mărfurile. Mulțimea se dezlănțuie, fluturându-și brațele și strigând în vreme ce el alunecă și cade pe scândurile ude. A ajuns la jumătatea drumului, unde este îndeajuns de aproape de mine ca să-i văd spaima întipărită pe chip și în clipa aceea nimerește într-o grămadă de mațe de pește și se prăvălește între carenele a două vase, încât aproape că aud cum îi trosnesc coastele când se lovește de lemnul lor.

Din cealaltă parte se ridică un răcnet victorios și, în câteva clipe, doi pescari zdraveni îl ridică, în vreme ce el urlă de durere, și îl târăsc înapoi peste bărci, spre mal. Mâine, dacă nu moare până atunci, va fi spânzurat în fața birourilor magistraturii, lângă pod, cu pielea de pe spate jupuită și cu mâna care a furat atârnată de gât. Și pentru ce? Pentru o pungă cu câțiva ducați, un inel sau o brățară, ale căror pietre n-avea cum să știe dacă nu erau cumva cioburi de sticlă.

Stau acolo, sub potop, și ascult țipetele lui în vreme ce apa îmi curge șiroaie pe față și din nas mi se scurge un amestec de muci cu apă de ploaie și groaza de sărăcie îmi macină măruntaiele ca pietrele de moară. Și, când nu-l mai văd și nici nu-l mai aud, mă întorc în strada mare și o pornesc spre casă.

Capitolul 10

Potopul se mai domolise când am ajuns acasă și mintea mea, dacă nu și sufletul, mi s-a mai înzdrăvenit. Doar stăpâna și cu mine știam unde plecasem de dimineață. Deci hoața, oricine ar fi fost ea, n-avea de unde să afle că înșelăciunea ei fusese dată în vileag.

În bucătărie nu e nimeni și pelerina Meragosei nu e la locul ei, dar e vremea când femeia se duce la piață și, deși e leneșă de obicei, se bucură îndeajuns de puterea și bârfele pe care le aduce o pungă cu bani ca să înfrunte ploaia.

Urc scara fără să fac zgomot și ajung pe palierul de unde pot vedea în camera din față. Fiammetta stă jos lângă fereastră, cu ochii acoperiți de ceea ce pare a fi o mască din frunze umede și are pe cap o volbură de păr auriu, iar noile plete se revarsă de sub o bentiță de mătase țesută până la jumătatea capului. Oricând altcândva aș fi fost vrăjit de această schimbare. Dar în cameră mai e cineva care-mi prinde privirea mai întâi. Tânăra femeie a plecat, dar în mijlocul patului șade La Draga ghemuită, cu ochii ei orbi ca albușul privind în gol, în vreme ce mâinile i se mișcă iute peste oale, pachețele și o farfurioară în care amestecă o alifie.

Dar deși e oarbă ca un miel abia fătat, își dă seama că sunt acolo, înainte să mă înfățișez în ușă. Când intru, văd limpede ca lumina zilei o umbră trecând peste fața ei și își trage repede mâinile de pe pat în poală. Și am înțeles atunci, pe loc, totul. Ce-a spus Meragosa despre ea? Că și-ar vinde și bunica dacă ar avea îndeajuns de mult aur. Printre atâtea râsete și bârfe, cred că s-a spus și povestea fugii noastre

din Roma. La Draga n-avea nevoie să găsească o pungă sub o saltea sau să simtă cu degetele mărimea unei pietre prețioase, deoarece, după cum e mereu dornică să-mi spună, ea vede lumea cu alte simțuri și este îndeajuns de deșteaptă ca să știe ce să vândă, cui să vândă și la ce preț. Știu cine ne-a furat. Și ea știe că eu știu, pentru că văd cum o cuprinde frica înainte s-o învinuiesc. Doamne, zău că nu e de mirare că am fost tot timpul bănuitor.

— Stai bine aici? spun eu îndreptându-mă spre ea. Nu simți nevoia să-ți strecori degetele pe sub scânduri ca să nu cazi?

— Bucino! Stăpâna își trage frunzele de pe ochi și se întoarce, atentă la strălucirea, dar și la greutatea noului ei păr. Ce s-a întâmplat? Doamne, ce-ai pățit? Arăți îngrozitor!

Pe pat, La Draga și-a ridicat brațele ca să se apere. Dar nu era nevoie să se ostenească. Pentru nimic în lume n-aș atinge-o. Numai gândul îmi face greață.

— Nu s-a întâmplat nimic, strig eu. Atâta doar că vrăjitoarea asta ne-a păcălit pe amândoi.

— Despre ce vorbești?

— Vorbesc despre furt și falsuri, despre asta vorbesc. Marele nostru rubin este fals; a fost șterpelit de degete dibace și înlocuit cu o bucată de sticlă. N-are nici o valoare. Și nici noi. Așa că, spun eu arătând cu degetul spre ea, poate că data viitoare când va veni cu nota de plată, o să-ți ceară mai puțin pentru că ai îmbogățit-o peste măsură. Ei, ce zici?

Și mai fac un pas spre arătarea din pat, ca să-mi simtă pe față răsuflarea, pentru că, într-adevăr, în ciuda vorbelor istețe, vreau s-o văd speriată.

— Ah, Doamne! Stăpâna își duce mâna la gură.

Pe pat, La Draga stă tot neclintită. Sunt acum destul de aproape ca să văd cât de palidă și lăptoasă e pielea ei, să cercetez cercurile vinete de sub ochi și buzele tremurând. Îmi apropii gura de urechea ei. Acum e speriată rău, pentru că simte cât de aproape sunt: îi simt, ca un animal, corpul tremurând înfricoșat, încremenit în acel moment de spaima ce premerge saltul sau fuga.

— Ei, ce spui? Ce spui? răcnesc eu.

În sfârșit, se mișcă, smucindu-și capul dintr-o parte într-alta și scoțând un șuierat ascuțit, ca sâsâitul șerpilor înainte de a ucide. Și, deși aș putea să-i crăp capul cu mâinile goale, mă dau înapoi, pentru că se apără fioroasă.

— Ah, nu, Dumnezeule! Las-o! Și stăpâna mă trage deoparte. Las-o în pace, n-auzi? Nu ea a furat. Meragosa e hoața.

— Ce?!

— Meragosa. Ea trebuie să fie. Doamne, știam! Am știut de dimineață că s-a întâmplat ceva când am văzut-o. Poate chiar ieri-noapte. N-ai băgat de seamă? Nu s-a uitat la rochie. Nici nu-i păsa. Dar apoi, când eram la masă, era parcă – cum să spun? – prea încântată de mâncare.

Încerc să-mi amintesc, dar nu văd decât zâmbetul ei strâmb și simt gustul sosului ei de iepure. Ferește-mă, Doamne, de mulțumirea de sine.

— Azi-dimineață, după ce ai plecat, a întrebat unde te duci. Nu m-am gândit că... adică... i-am spus că te duci la evreul acela. Numaidecât a plecat și ea. Am crezut că s-a dus la piață...

Dar nu aud restul vorbelor, pentru că sunt deja la jumătatea scării.

După ce am sosit la Veneția, Meragosa și-a mutat stârvul într-o cameră de lângă bucătărie. Nu era mare lucru în ea nici atunci, dar acum nu mai e aproape nimic. Vechiul scrin în care-și ținea hainele este deschis și gol. Crucifixul agățat deasupra patului a dispărut și până și așternuturile au fost smulse de pe saltea.

Cum? Când? Oricând e răspunsul. Oricând eram eu plecat, iar stăpâna dormea sau nu era cu băgare de seamă. Ar fi fost primejdios să port tot timpul punga asupra mea pe străzi. Piticii sunt un vânat bun pentru cei puși pe rele, iar unul cu pietre prețioase între picioare ar fi rămas și fără nestemate,

și fără boașe. Dar adevărata greșeală a fost felul în care am judecat lucrurile. Eram încredințat că amețind-o ba cu amenințări, ba cu promisiuni de îmbogățire, reușisem să-i pun hățul: am socotit că se vedea mai bogată în viitor prin credință, și nu prin hoție. Sau așa păruse în ultimele luni. Dar ea doar aștepta momentul. Aștepta momentul potrivit să ne fure în vreme ce arunca vina pe umerii altcuiva. Fir-ar să fie! Eu, a cărui îndatorire este să fiu deștept, m-am lăsat dus de nas de o târfă bătrână și afurisită.

Îmi ia mai mult timp să urc scara ca să mă întorc în cameră. Când ajung, mutra mea vorbește mai limpede decât ar putea s-o facă glasul meu.

Stăpâna își lasă capul în jos.

— Ah, cotoroanța aia plină de sfrenție! Jur că n-am lăsat-o niciodată singură aici... O aveam tot timpul sub ochi... Of, Doamne, cât de proști am putut să fim! Cât am pierdut?

Arunc o privire scurtă spre femeia de pe pat.

— Poți să spui. Acum nu mai avem nimic de ascuns.

— Trei sute de ducați.

Închide ochii și scoate un oftat adânc și lung.

— Vai, Bucino!

Îi cercetez chipul în vreme ce însemnătatea acestei pierderi se întinde ca o pată neagră, întunecându-ne viitorul. Vreau să mă duc la ea, să-i ating rochia sau s-o iau de mână, să fac ceva, orice, ca să-i alin pentru o clipă durerea, dar acum, după ce furia mi-a trecut, îmi simt picioarele ca niște bolovani și o durere adâncă, bine-cunoscută, începe să se ridice din coapse, de-a lungul șirei spinării. Să-l ia naiba de trup prost și pocit! Dacă aș fi fost înalt și aș fi avut niște mâini de măcelar, Meragosa n-ar fi cutezat să ne înșele. Ce-o mai fi râs de noi! Numai gândindu-mă la asta, mă simt în stare să fac moarte de om.

Tăcerea e apăsătoare. Pe pat, La Draga șade din nou nemișcată, cu capul plecat, cu fața de ceară, de parcă ar absorbi nenorocirea și durerea din jurul ei prin piele. S-o ia

naiba și pe ea! Dar mi-am pierdut destulă vreme fiind prost și fiindcă lumea tot s-a întors pe dos, ea este confidenta noastră acum, când noi ne-am făcut de râs și, fără ducații obținuți pe rubin, ne vom număra în curând printre datornicii ei.

Fac un pas spre ea.

— Ascultă... spun eu potolit și, după felul în care își mișcă acum capul, este limpede că știe că vorbesc cu ea. Îmi pare rău... am crezut că...

Începe să-și miște buzele în tăcere. Se roagă sau își vorbește sieși. Mă uit la stăpână, dar și ea este prea copleșită de nenorocire ca să-mi dea atenție.

— M-am înșelat. Am judecat greșit, repet eu deznădăjduit.

Buzele ei se mișcă întruna, ca și cum ar recita sau ar îngâna ceva. N-am crezut niciodată în puterea blestemelor; am fost blestemat destul din naștere ca să mă mai tem că voi fi lovit de niște vorbe și totuși mă înfior când mă uit la ea.

— Nu te simți bine? o întreb eu în cele din urmă.

Ea clatină ușor din cap, ca și cum vorbele mele ar tulbura-o.

— Ai alergat, nu-i așa? Te dor picioarele?

Vocea ei e mai aspră decât înainte, e atentă, de parcă ar vorbi cu altcineva, cu cineva din lăuntrul ei.

— Da, spun eu încet. Mă dor picioarele.

Dă din cap.

— O să înceapă să te înjunghie și spatele. Pentru că oasele picioarelor tale nu sunt destul de puternice pentru a-ți purta trunchiul care-ți apasă ca un bolovan în partea de jos a șirei spinării.

În vreme ce-mi spune asta simt durerea, ca un zvâcnet puternic lângă fundul meu gras.

— Dar urechile? A pătruns frigul în ele?

— Puțin. Mă uit la stăpână, care și-a venit în fire măcar atât cât să asculte ce vorbim. Dar nu e ca înainte.

— Nu? Trebuie să ai grijă. Când durerea ajunge la cap, e cel mai rău.

Da, o simt deja, în amintire: gustul lacrimilor mele, în vreme ce simt cuțite în craniu.

Se încruntă ușor. Acum are fața ridicată și ochii pe jumătate închiși, așa că îi văd doar pielea palidă.

— Se pare că multe sunt anapoda la tine, Bucino. Așa că mă întreb dacă ai și ceva bun în tine.

Este prima dată când îmi spune pe nume și pentru că se întâmplă atât de repede după umilirea mea, mă ia pe nepusă masă și șovăi o clipă.

— Ce e „bun" în mine? Sunt... mă uit la stăpână și o simt alături de mine, dar nu spune nimic. Păi... nu sunt prost. Ha! De obicei. Sunt hotărât. Sunt credincios și... deși latru, nu mușc. Sau dacă mușc, se dovedește că nu las nici o urmă.

Tace câteva clipe. Apoi oftează.

— N-a fost vina ta. Meragosa îi ura pe toți, spune ea și glasul îi este din nou blând. Împrăștia ură așa cum împrăștia duhoare. Sunt încredințată că nu ești nici primul, nici ultimul pe care l-a nenorocit cu lăcomia ei.

Începe să-și adune borcanele, pipăindu-le capacele și punându-le la loc, apoi trăgându-și desaga spre ea.

— O să vin să termin mesa în altă zi.

Mă îndrept spre pat, ca s-o ajut dacă are nevoie. Dar mă oprește.

— Nu te apropia de mine.

Continuă să-și strângă lucrurile când se aude un zgomot de jos. Ce-mi trece prin minte? Că Meragosa s-a răzgândit și s-a întors ca să-și ceară iertare?

Când ajung la el, urcă deja scara. E îmbrăcat de vizită, cu o pelerină elegantă și o tichie nouă de catifea pe cap și e uscat, ceea ce înseamnă ca a venit cu o barcă acoperită, deși dacă a nimerit drumul spre casa noastră înseamnă că altcineva l-a găsit înaintea lui. Fir-ar să fie! De câte scăpări o să mă mai fac vinovat?

Acum nu mai are rost să-ncerc să-l opresc. Mă întorc repede în cameră, rostind numele lui ca să-l audă Fiammetta. Ea se ridică și, în vreme ce se întoarce ca să-l întâmpine, își

lasă noul păr să-i alunece în jurul feței, ca să ascundă spaima pe care apuc s-o văd înainte de a-i înflori zâmbetul.

Rochie la mâna a doua, păr la mâna a doua, dar frumusețe de primă mână. Nici o îndoială în privința asta. O citesc în sticlirea ochilor lui.

— Ia uită-te! Ia uită-te! Fiammetta Bianchini! spune el, rostogolind vorbele în gură de parcă ar gusta-o odată cu ele. Ce plăcere, de mult așteptată, să te revăd!

— Da, îmi închipui, răspunde ea cu blândețe și după tonul ei nestânjenit ai putea socoti că-l așteaptă de dimineață să apară.

Nu încetează să mă minuneze: când lumea se prăbușește în jurul ei și cei mai mulți oameni ar face pe ei de frică, ea pare mai liniștită și mai însuflețită ca oricând.

— Veneția e mare. Cum ai reușit să ne găsești, Pietro?

— Ah... iertare, spune el zâmbind și aruncând o privire scurtă spre mine. N-am vrut să-mi încalc cuvântul, Bucino. Dar tu sari în ochi în orice oraș. De îndată ce află omul că ești aici, nu-i e greu să afle de unde vii și unde te vei întoarce.

Negustorii de haine de ocazie și casele de amanet. Are dreptate. N-a fost greu. Nădăjduiesc că ăia care m-au urmărit până acasă își scuipă acum plămânii, după ce au umblat prin ploaie.

Se întoarce din nou spre ea și schimbă priviri între ei.

— Nu ne-am văzut de mult.

— Da, de mult.

— Recunosc că ești la fel de... strălucitoare... da, la fel de strălucitoare cum te știam.

— Mulțumesc. Iar tu parcă te-ai mai rotunjit un pic. Și de bună seamă că ți-ai rotunjit și averea pe măsură.

— Ha, ha! Râsul lui e prea iute ca să însemne și altceva decât bucurie. Nu se află pe lume ceva la fel de tăios și de dulce ca limba unei curtezane romane. Bucino mi-a spus că ați fugit, dar mă bucur că isteția-e la fel de întreagă precum trupul, pentru că am auzit povești cumplite. Știi, de bună seamă, că am prevestit cele întâmplate. Am scris exact așa cum a fost în acel *prognostico* întocmit la Mantova.

— Sunt încredințată de asta. Și de aceea ai fost pesemne încântat să auzi cum a năvălit armata recitând chiar vorbele tale despre dezonoarea și lipsa de moralitate a scaunului papal.

— A, nu... nu. Nu știam... E adevărat? Chiar așa a fost? Bucino, nu mi-ai spus!

Se uită la mine și eu mă silesc cu greu să nu râd. Dar e prea isteț ca să nu observe.

— Ah, doamna mea! Câtă cruzime să te joci cu sensibilitatea unui poet! Dar te iert, pentru că gluma a fost... cum nu se poate mai bună. Clatină din cap. Trebuie să-ți spun... cred că mi-ai lipsit.

Ea deschide gura ca să-i dea un răspuns spiritual, dar ceva din glasul lui o face să se oprească. O văd că șovăie.

— Și dumneata mi-ai lipsit, domnule... În felul meu. Ai scăpat cu viață din mâinile lui Giberti?

Dă din umeri și își ridică mâinile, dintre care una este beteagă.

— Dumnezeu e milostiv. Mi-a dăruit două mâini. Cu puțină strădanie, stânga poate spune la fel de multe adevăruri ca și dreapta.

— Mai multe, sper, îi răspunde ea cam tăios.

El râde.

— Îmi mai porți pică pentru versurile acelea?

— Nu pentru versuri. Doar pentru minciuni. N-ai fost niciodată în patul meu, Pietro, și a fost urât din partea ta să spui că ai fost.

Se uită la mine și pentru prima dată pare s-o bage de seamă pe La Draga, care stă ghemuită, neclintită și tăcută ca o stâncă.

— Păi... spune el ușor stingherit. Cred că vorbele mele nu ți-au dăunat. Dar, *cara*, n-am venit să deschid răni vechi. Dumnezeu știe că m-am săturat de ele. Nu. Am venit să mă pun în slujba ta.

Ea nu spune nimic. Acum am nevoie să se uite la mine, pentru că trebuie numaidecât să vorbim, dar ochii ei îl privesc țintă numai pe el.

— Sunt un vizitator norocos al Veneției. Am o casă. Pe Canale Grande. Și am obiceiul să primesc oaspeți: literați, câțiva dintre negustorii puternici, câțiva nobili cu înclinații artistice din acest oraș minunat. În strădania mea sunt ajutat de câteva femei fermecătoare...

Văd în ochii ei scânteia furiei.

— De bună seamă, nici una nu e pe potriva ta, dar se bucură, în felul lor, de destulă faimă. Dacă ai vrea să vii într-o seară... Sunt încredințat că...

Nu-și duce vorba până la capăt. Ah, ce știință este insulta! Deși e în joc viitorul nostru, nu pot să nu mă veselesc, pentru că de mult n-am văzut-o pe doamna mea în tovărășia unui potrivnic pe măsura ei.

Camera s-a răcit sub privirea ei. Râde ușor și își unduiește grațios părul în jurul umerilor. Slavă Domnului că există călugărițe lacome.

— Spune cinstit, Pietro, arăt ca și cum aș avea nevoie de opere de binefacere?

E primejdios. Mi se taie răsuflarea.

— A, nu. Tu personal, nu, niciodată. Dar... Și arată cu brațul sănătos spre cameră.

— Ah! Râsul doamnei mele răsună ca argintul lovind în cristal. O, desigur. L-ai urmărit pe Bucino și crezi că... Ah, îmi pare tare rău. Asta nu e casa noastră.

Și în vreme ce eu fac ochii mari auzind o minciună atât de sfruntată, ea se întoarce spre La Draga.

— Dă-mi voie să ți-o prezint pe Elena Crusichi. O femeie cumsecade din parohia aceasta și un suflet mărinimos, căruia Dumnezeu i-a dăruit un alt fel de văz, ca să fie oarbă la relele acestei lumi și mai aproape de adevărurile Lui. Bucino și cu mine o vizităm deseori, pentru că are nevoie de mângâiere, de vorbe bune, precum și de haine și hrană. Elena?

La Draga se ridică încet, cu moliciunea celei mai fine catifele și se întoarce spre el cu un zâmbet visător pe buze și cu ochii mai larg deschiși decât am văzut-o vreodată, astfel încât nu poți să nu te pierzi în întunericul cețiilor lor lăptoase.

— Nu te teme, domnul meu. Glasul stăpânei este mângâietor ca mătasea. Harul ei nu e molipsitor.

Dar deși faptul că e oarbă l-a luat pe nepregătite, nu se teme. În schimb, începe și el să râdă.

— O, doamnă! Cum am putut să mă înșel în asemenea hal? Să urmăresc un pitic care aduce haine de ocazie într-o casă modestă și să gândesc că are vreo legătură cu ființa domniei tale? Se oprește, în timp ce cercetează fățiș rochia ei nu tocmai nouă. Iar domniei voastre, doamnă Crusichi, nu pot să vă spun decât că mă simt onorat să mă aflu dinaintea ochilor domniei voastre lipsiți de vedere. Va fi plăcerea mea să vă trimit mai târziu un coș cu merinde, ca să vă rugați lui Dumnezeu și pentru nevrednicul de mine.

Se întoarce spre stăpână.

— Deci, *carissima*, s-a isprăvit șarada dintre noi?

Ea nu răspunde și pentru prima dată mă tem pentru ea. Tăcerea se adâncește. Nu mai avem aproape nici un ban și nici vreun mijloc de a-i obține. Iar cel care ne-ar putea ajuta, cu prețul mândriei noastre, va ieși în curând pe ușă.

Dar în clipa în care se întoarce să plece, se petrece ceva miraculos. Din pat se aude o voce limpede și gravă, ca un clopot care cheamă călugărițele la rugăciune în miezul unei nopți liniștite.

— Signor Aretino!

El se întoarce.

Ea îi zâmbește, cu buzele întredeschise, ca și cum ar fi rostit deja ceva și zâmbetul este atât de duios, atât de pur, sub norul de nepătruns al ochilor ei și îi luminează fața de atâta bucurie, încât în acea clipită pare că însuși harul lui Dumnezeu strălucește prin pielea ei. Deși nu știu dacă să cred sau nu...

— Vă rog, veniți la mine. Aici.

El pare buimăcit și noi la fel. Dar face ce i se spune. Când ajunge la marginea patului, ea se ridică în genunchi și își pune mâinile pe pieptul lui, înaintând cu degetele spre gât, unde eșarfa i-a alunecat puțin și se vede un capăt al cicatricii. Degetul ei o găsește. Mă uit la stăpână, dar privirea ei este ațintită asupra lor.

— Rana aceasta s-a vindecat mai bine decât mâna, rostește calm La Draga. Ați avut noroc. Dar... Degetele ei alunecă în jos peste tunica lui... Aici e ceva care nu e bine, e o slăbiciune înăuntru. Și își pune palma aproape de locul unde e inima lui. Trebuie să aveți grijă. Pentru că o să aveți necazuri într-o bună zi, dacă nu vă păziți.

O spune cu atâta gravitate, încât deși el râde, își întoarce tulburat ochii de la ea. Cât despre mine, am rămas cu privirea ațintită spre ei: pentru că dacă aici nu e mâna Domnului și nici vrăjitorie, nu pot să spun decât că n-am întâlnit în viața mea o escroacă mai mare.

Capitolul 11

În primele zile, ne ascundem deznădejdea ciondănindu-ne. Noi, care am înfruntat sulițele spaniole și furiile luterane, am fost trași pe sfoară de o curvă bătrână și grasă, care în clipa asta întinde arginți peste o masă, ca să-și plătească o friptură de porc și un vin bun. Durerea pe care ne-o stârnește biruința ei ne înăcrește sufletele în aceeași măsură în care lumea din jurul nostru este tot mai dușmănoasă, așa că ne certăm nu numai pe seama trecutului, ci și a viitorului.

— Ți-am spus, nu fac asta.

— Să vorbim măcar. Nu putem sta aici fără să facem nimic. Ai spus chiar tu că te poți măsura cu orice femeie din oraș. Adevărul este că, oricât de umilitor ar fi să folosim casa lui Aretino, știm că răsplata va fi mare.

— Nu neapărat. Va fi ca o bătaie între pisici. Îi cunoști gusturile, cerneala în care își înmoaie pana. Îl distrează să vadă femeile torcând și zgâriindu-se pentru atenția bărbaților. N-am jucat niciodată pentru el și n-o să încep acum.

— Niciodată nu s-a întâmplat să nu ai de lucru, ca acum, Fiammetta. Dacă nu începem de undeva, suntem distruși.

— Mai bine pe stradă.

— Dacă te încăpățânezi, acolo vom sfârși.

— Nu mai spune! Se pare că amândoi suntem loviți de nenorocirea asta, dar numai eu trebuie să fac ceva ca să scăpăm de ea.

— Și ce-ai vrea să fac eu? Să fac jonglerii în vreme ce tu te faci târfă de stradă? Împreună, abia am câștiga atât cât să cumpărăm pâinea de care avem nevoie ca să-ți desfacem

picioarele și să întindem mâinile. Eu nu te-am furat și tu nu m-ai furat, Fiammetta. Dar, dacă nu vom lupta împreună, mai bine ne-am da bătuți de pe acum.

— Împreună? Crezi că putem lupta împreună. Ca tovarăși. Asta vrei să spui?

— Da, ca tovarăși. La bine și la rău. Nu așa ne-am înțeles?

— Asta ce înseamnă? Înseamnă că doi oameni își spun unul altuia adevărul, oricât de greu ar fi.

— Da.

Continuă să se uite la mine.

— Atunci de ce nu vorbim despre Meragosa, Bucino? Despre femeia care a luat de la noi prin înșelăciune o mică avere. Dar nu ne-a înșelat numai pe noi, nu? Pentru că și-a înfipt colții ei de hoață și în altcineva. Înainte de a ne înșela pe noi, a înșelat-o pe mama. Nu? Vocea ei este tăioasă și rece.

— Ce vrei să spui?

— Mi-ai spus că Meragosa a avut grijă de ea. Că a îngrijit-o înainte de a muri. Și pentru că te-am crezut, am crezut-o și pe ea când mi-a spus același lucru. Dar nu era adevărat, nu-i așa? N-a ajutat-o pe mama. S-a uitat la ea cum moare și a stors-o de bani. Mi-a spus ieri La Draga înainte de a pleca. Mi-a spus că se zvonea că mama a murit de sfrenție. Și că n-au chemat-o niciodată s-o vadă. Și totuși ea este cea mai bună tămăduitoare. Poate că n-ar fi putut s-o vindece, dar ar fi ajutat-o. Meragosa n-a chemat-o. A lăsat-o pe mama să putrezească.

Fiammetta mă obligă să mă uit în ochii ei.

— Vrei să-mi spui că nu știai asta, Bucino? Numai eu am fost amăgită?

Dau să deschid gura ca să rostesc minciuna, dar îmi rămâne între dinți. Are dreptate. Dacă nu ne putem spune unul altuia adevărul, suntem pierduți și, of, Doamne, avem mare nevoie acum unul de celălalt.

— Ascultă... Eu... n-am socotit atunci că e bine să știi.

— Nu? Nu crezi că dacă mi-ai fi spus aș fi fost mai bănuitoare față de ea și aș fi urmărit-o cu mai multă luare-aminte? Și n-am fi ajuns în halul în care suntem azi.

Oh, Doamne, dar asta e o mlaștină în care o să ne înecăm amândoi!

Trag aer în piept.

— De fapt, știi ce gândesc eu, Fiammetta? Gândesc că tu știai. Dar ai ales să crezi ce ți-a spus ea pentru că te făcea să suferi mai puțin.

— Deci tu n-ai a te învinui pentru nimic, nu-i așa? Și îmi aruncă aceste vorbe cu dispreț, apoi se întoarce și iese.

Dacă eu port cea mai mare vină, atunci sunt pedepsit cu cruzime: picioarele îmi zvâcnesc și mă doare spatele de-mi vine să urlu în vreme ce străbat în lung și-n lat străzile ca s-o găsesc. Zi după zi îmi târăsc picioarele prin piețe în nădejdea că voi zări pocitania privind lacomă stofe noi sau pipăind săpunuri parfumate cu care să-și spele crăpăturile scârbavnice. Dar dacă are de gând să cumpere, n-o să cumpere din prăvălii sau de la tarabe. Încerc să văd lumea cu ochii ei. Unde m-aș duce acum, ce bogății aș râvni, sub ce stâncă m-aș ascunde? Trei sute de ducați. Poți trăi ca un nobil câteva luni sau ca un șobolan câțiva ani. Dar, deși e lacomă, cred că e prea șireată ca să-i risipească pe toți.

După ce colind piețele, mă duc în găurile de șobolani de lângă Arsenale, unde trăiesc muncitorii de pe corăbii, unde străinii pot să dispară pe străzile mahalalei cu case cu o singură odaie și unde o femeie își poate irosi toată viața cosând pânze de corabie și împletind funii, într-o hală atât de mare, încât cei care au văzut-o spun că ar încăpea în ea o corabie. Cineva s-ar rătăci ușor aici. O dată mi s-a părut că o văd trecând peste un pod de lemn de lângă zidurile șantierului naval și am fugit până am simțit că-mi pocnesc pulpele ca s-o prind din urmă, dar când am ajuns-o, s-a prefăcut într-o altă hoașcă hidoasă îmbrăcată cu o pelerină mult prea bogată pentru ea și a început să zbiere de m-a făcut să mă

clatin. Umblu pe străzi de mahala și bat la uși, dar n-am bani ca să dezleg limbile și, deși ocările pe care le primesc sunt pe măsura stării mele sufletești, după o vreme și umilința te ostenește.

În cele din urmă, ajung într-o parte împuțită a orașului, unde nasul meu este izbit de duhoarea dintr-un canal de scurgere, devenit o mlaștină în care un pitic s-ar putea afunda la fel de repede ca o pietricică. Fug de duhoare și dau de o cârciumă nenorocită, unde îmi petrec noaptea turnându-mi în stomac *teriaca*, o tărie care ar fi socotită otravă în orice stat, mai puțin în cele în care guvernul obține foloase bănești din fabricarea ei. Asta nu mă împiedică să beau tot mai mult. Deși mi-a fost întotdeauna frică de înec, acum sunt cufundat în licoarea cu pricina, dar uneori pedeapsa poate fi o dulce suferință. Mai pierd o zi și o noapte vărsându-mi mațele și în cele din urmă mă trezesc pe marginea unui canal, cu mângâierea că mai jos nu pot să cad.

Sunt trei zile de când am plecat de acasă. N-am lipsit niciodată atât de mult fără știrea stăpânei. E timpul s-o las pe Meragosa pe seama diavolilor ei și să mă întorc acasă, să-i înfrunt pe ai noștri.

Când mă târăsc în sfârșit înapoi spre casă este deja trecut de amiază. Ajung, după ce trec podul, iar soarele strălucește atât de tare pe apă, că mă dor ochii dacă mă uit. Of, Doamne, într-o bună zi, Veneția va fi frumoasă și noi vom ști să ne bucurăm de ea. Dar nu astăzi. O văd înainte de a mă vedea ea pe mine. Stă la fereastră și se uită prin obloanele întredeschise, cu un halat adunat în jurul ei, cu părul lăsat pe umeri, ca și cum ar aștepta pe cineva. Cât pe-aci s-o strig, pentru că știu că e îngrijorată, când ceva din privirea ei mă oprește. Pe partea cealaltă, hoașca-liliac e la postul ei, mormăind ceva pe tăcute. Par să se privească una pe cealaltă. Ce văd ele? Drumul de la vis la coșmar? Pentru că, de fapt, ce le desparte pe cele două, în afară de o fâșie de apă și foarte mulți ani?

Când cercetez femeile de pe stradă (căci asta este, nu uitați, treaba, dar și plăcerea mea), mă gândesc uneori că trupurile lor seamănă cu niște fructe: înmuguresc, se întăresc, se coc și se înmoaie, pentru ca apoi să se zbârcească și să putrezească. Putreziciunea mă sperie cel mai mult, pentru că trece fie printr-o epocă umedă, fie printr-una uscată: carnea se umflă ca bășica porcului, e grasă, păstoasă, parcă stă să crape – hrană pentru viermi –, sau se macină agale prin uscare și zbârcire. Așa se va întâmpla și cu stăpâna? Va veni o vreme când acești obraji pufoși vor atârna ca niște foi de pergament și aceste buze, atât de pline, încât limbile bărbaților abia așteaptă să le desfacă, se vor ofili până se vor subția ca o stridie închisă? La asta se gândește ea acum? Își privește în față asfințitul? Ținând seama că avem mai puțin de patruzeci de ducați în pungă și trebuie să plătim chiria peste o săptămână, e timpul să nu ne mai văicărim și să ne apucăm de treabă. Urc scara, mânat de dorința de a face ceva.

Când deschid ușa, ea se întoarce și în acea clipită nu știu la ce să mă uit mai întâi: la felul în care își ține brațul într-o parte sau la corpul de pe pat. Străfulgerarea din ochii ei mă face să mă hotărăsc. El este pe jumătate îmbrăcat, cu cămașa desfăcută pe pieptul bombat și de sub cearșaf îi ies picioarele goale, lungi și păroase ca ale unui păianjen. Răsuflă atât de greu și fornăie, încât e greu de spus dacă este vlăguirea plăcerii sau buimăceala alcoolului, pentru că mirosul pe care-l împrăștie e pe potriva celui pe care-l împrăștii eu.

Mă uit din nou la ea. I-a făcut ceva la braț. Fir-ar să fie! Care e prima regulă a unei târfe pricepute? Să nu rămână niciodată singură cu un bărbat dacă nu are un ajutor în spatele ușii.

— Ce...

— N-am pățit nimic. Este hotărâtă și limpede la minte acum: vraja s-a risipit. Nu mi-am dat seama că era atât de beat decât când l-am adus sus. În *piazza* era destul de treaz.

— Era de mult pe afară?

— Nu.

— I-ai luat punga?

Dă din cap.

— Și altceva?

— Avea un medalion, dar nu prețuiește prea mult.

— Dar inelul? spun eu și amândoi ne uităm la veriga groasă de aur îngropată în carnea degetului ca un cârnat.

— N-am putut să-l scot.

— Hai să-l ducem de-aici.

Mă uit prin cameră, gândind cât de repede îmi lasă răgaz aburii băuturii. Lăuta, cu corpul ei burtos, de lemn, e proptită de ușă.

— Nu, spune repede Fiammetta. Las-o acolo! Are un pumnal. Îl putem folosi.

Îl găsesc, în vreme ce ea închide obloanele. Zgomotul lor îl trezește puțin, se ridică și se prăbușește într-o rână. Acum, fața lui e la marginea patului. Îi dau pumnalul Fiammettei, îi arunc hainele lângă ușă și mă proptesc în fața lui, astfel încât îl privesc drept în față. Sunt în formă bună pentru asta: răsuflarea mea duhnește mai tare decât a lui și sunt încredințat că arăt ca un om pe care nu-l mai sperie nici o grozăvie a iadului. Mă uit la stăpână și ea dă din cap. Doamne, jur că e aproape o plăcere să-i răcnesc în față, cu gura larg deschisă ca să-mi arăt colții.

Răcnetul și făptura mea îl buimăcesc și îl zguduie atât de tare, încât s-a dat pe jumătate jos din pat înainte ca eu să apuc să-mi amintesc cât de mic sunt. După ce se dă jos, este întâmpinat de licărirea lamei țintind în jos – anume – din mâinile ei. Știu bine că e întotdeauna mai anevoie pentru un bărbat să-și arate vitejia când boașele îi flutură între picioare. Țipă un pic în vreme ce se duce spre ușă, dar mai mult din trufie. Când își va recăpăta bărbăția, va fi la jumătatea drumului spre casă și își va face griji că a luat sfrenție. Uite-așa, pedeapsa noastră apropie puțin păcătoșii de Dumnezeu. Până când următoarea învârtoșare va face ca fapta noastră bună să nu fie altceva decât deșertăciune.

Răsplata noastră – însuflețirea pe care ți-o dă munca–, se risipește mai repede.

— Zău că aș fi putut să-i fac față. Mă duceam să mă prezint din nou turcului, când l-am întâlnit în *piazza*. Avea o pelerină nouă și, deși nu prea-i înțelegeam accentul, avea înfățișarea unui negustor înstărit și a spus că pleacă peste două zile. L-am crezut mai bogat.

— Putea să aibă și o mătărângă îmbrăcată în aur! Se știe că nu trebuie să-i aduci acasă când ești singură. Dacă te ataca?

— Nu m-a atacat.

— Atunci ce-ai pățit la braț?

— Doar o vânătaie. Era prea beat ca să-și dea seama ce face.

— Hmmm. Niciodată n-ai ales atât de prost.

— N-am avut niciodată de ales dintre atât de puțini. Hai, zău, Bucino, nu tu voiai să lucrez din nou?

— Nu așa.

— N-ar fi fost așa dacă ai fi fost aici, nu?

Își întoarce privirea și o văd din nou la fereastră, scrutând viitorul gol.

— Trebuia s-aștepți, spun eu calm.

— Și unde-ai fost?

— Știi unde. Am căutat-o pe Meragosa.

— Trei zile și două nopți? Trebuie să fi fost o căutare temeinică, Bucino.

— Păi... am nimerit într-o cârciumă și m-am apucat să beau.

— Bravo. După cum duhnești, am crezut o clipă că ai găsit-o. Că ți-a făcut o ofertă mai bună și ai primit.

— Nu fi caraghioasă! Știi că n-o să te părăsesc niciodată.

— Știu oare? Se oprește, furioasă, și clatină din cap. Trei zile, fără să știu nimic de tine, Bucino. Orașul ăsta scuipă cadavre la fiecare flux. De unde să știu unde ești?

Se lasă tăcere, în vreme ce flacăra care o însuflețește se stinge. Dacă n-ar fi fost atât de furioasă, s-ar fi lăsat cu lacrimi.

Prin crăpătura obloanelor, baba strigă tare un torent de înjurături din pricina gălăgiei pe care o facem și a moralității noastre îndoielnice. Mă duc la fereastră și deschid iute obloanele crăpate. Jur că dacă aș avea o archebuză, aș trage cu ea și aș face-o praf, pentru că m-am săturat de ochii ei urduroși și de bombănelile ei. Mă uit în jos la apa care scânteiază în lumina soarelui și dintr-odată sunt din nou într-o pădure de lângă Roma, în fața mea e un râu și în palma mea sclipește un rubin abia spălat, laolaltă cu făgăduiala viitorului plănuit de noi doi. Să ia naiba orașul ăsta colcăind de sfrenție! Eu, oricum, n-am vrut să venim aici. Fiammetta are dreptate. Orașul ăsta înghite cerșetorii la fel de repede cum un crap înghite boiștenii. Nu mai avem mult până crăpăm amândoi aici, plutind cu fața-n jos într-un canal de scurgere.

— Iartă-mă, spun. Îmi pare rău că te-am speriat.

Clatină din cap.

— Și mie că te-am trimis pe drumuri. Se oprește și își plimbă degetele peste urma de pe braț. N-are rost să ne certăm.

Cât de tare s-a speriat de furia lui? mă întreb. Dacă s-a speriat n-ar recunoaște nici față de ea, sunt încredințat. Dintre toate curtezanele pe care le-am întâlnit – și m-am foit printre fustele multor curtezane la Roma – ea n-a avut niciodată slăbiciunea pe care le-o dau celorlalte simțămintele puternice.

— M-am... m-am gândit la ce-ai spus. Despre oferta lui Aretino. Trebuia să te fi ascultat.

Răsuflu adânc, pentru că pare a fi mai degrabă o nouă piedică, decât o biruință.

— Ascultă, nu m-aș învoi, dacă n-aș crede că încă ține puțin la tine. Știu că te-a necăjit la Roma și ești furios pe el din cauza asta. Dar asta-i meseria lui, să ponegrească oamenii și totuși unii spun că are o inimă generoasă și cred că aici s-a mai îmblânzit.

— S-a îmblânzit? Aretino?

— Știu că pare cu neputință, dar sunt încredințată că așa este.

Adevărul este că, dacă n-aș fi fost atât de amărât încât n-am mai ciulit urechile și n-am mai căscat ochii la ce se petrece în jur, aș fi văzut că s-a schimbat. În vreme ce la Roma

se proclamase singur personalitate publică, scuipându-și veninul pentru oricine era dispus să-l plătească, aici este un cetățean necunoscut. Nu tu satire politice, nu tu pamflete sau tăieturi pe viu pentru a salva cinstea orașului. Deși umblă vorba despre niște scrisori adresate papei și împăratului pentru a-i împăca (îngâmfarea lui n-a murit de tot), când e să-și spună părerea despre Veneția, n-auzi din gura lui decât un torent de laude pentru acest paradis pământean, un stat liber, prosper și cucernic. Eu, unul, îl plăceam mai mult leu decât pisică domestică, dar pana lui i-a adus dușmani în toată Italia și are și el nevoie de un cămin și de noi protectori pe care să-i măgulească și să-i lingușească. Deocamdată se cuibărește pe lângă cei deja faimoși: Jacopo Sansovino din Roma, care se pare că a fost într-adevăr arvunit pentru a stăvili prăbușirea cupolelor bazilicii San Marco – chiar acum s-a descărcat plumb de pe corăbii, pentru a se porni lucrările –, și Tițian Vecellio, despre care unii spun că ar fi un pictor la fel de bun ca toți cei pe care i-a dat Roma sau Florența (eu sunt nepriceput în privința asta, deși îmi place să văd cum madona lui desfrânată îi uluiește pe bărbații de sub ea, când se ridică la cer deasupra altarului din Santa Maria dei Frari). Cu asemenea prieteni, Aretino își poate îngădui să aștepte patronii potriviți.

Ceea ce înseamnă că, deocamdată, ar merita să mergem la seratele lui.

— Păi, de vreme ce nu avem de ales, du-te să-i spui că o să vin.

Și sunt încredințat că m-aș fi dus dacă n-am fi avut musafiri două nopți mai târziu.

Capitolul 12

— Hai o dată! Deschide ușa, târfă măreață!

— Uhu-hu-hu! Hai, deschide-o! Am venit aici pentru vestita curtezană din Roma.

Suntem treji și ne ascundem după jaluzele în câteva clipe. Este noaptea cea mai întunecată și după cum răcnesc, beau probabil de câteva ceasuri. Un barcagiu mai puțin iscusit ar fi pierdut câțiva dintre ei în apă, dar printre șipcile jaluzelelor vedem că este o ambarcațiune elegantă cu felinare la amândouă capetele. Și după cum arată, ei sunt și mai eleganți – nobili, vreo șase, șapte, toți încă tineri pentru a purta ciorapi lungi colorați și îndeajuns de bogați pentru a nu se sinchisi că-i deranjează și pe alții, nu doar pe noi.

— Fia-mmett-a Bian-chi-ni!

Bat cu vâslele pe apă la fiecare silabă, cu voci melodioase ca tirul artileriei.

— Dulce și albă Bianchini.

— Micuță flacără, Fiammetta.

— Micuță flacără dulce și albă.

— Curvă bună de podoabă.

Râd în hohote de propriile stihuri neghioabe. Cred că nu e casă pe o distanță de câteva sute de metri care să nu fi fost trezită de zarva lor. Tineri cu otrava băuturii și a foloaselor rangului lor curgându-le prin vine. Adevărul este că ei încalcă mai multe legi și despică trupurile mai multor femei decât cei care trăiesc în sărăcie. Dar pe câți dintre ei îi vezi în ștreang cu jumătate de spinare tăbăcită, pentru a sluji de pildă altora? Doamne, cât îi disprețuiesc, chiar și

când plătesc cât se cuvine – ceea ce mă îndoiesc că au de gând să facă în noaptea asta.

Niște bărbați de rangul lor nu puteau afla cine suntem și unde stăm decât pe o singură cale. Deși nu-l cred pe Aretino un om crud, este cu siguranță un mare bârfitor și orice le-o fi spus despre ea, ei au luat-o drept semn că e la îndemâna lor. Simt furia Fiammettei în întuneric, lângă mine. Dau să deschid fereastra, dar mâna ei mă oprește. În aceeași clipă, se aud jaluzele trosnind și apoi torentul unor schimburi de ocări. Stăpâna are dreptate. Dacă ne-ar vedea acum, ar fi și mai rău. Panarama e tot mai gălăgioasă în beznă.

— Poți să-ți strângi picioarele atinse de sfrenție, drăguță! N-am venit aici pentru niște hoaște deșălate!

— După ce din vecina voastră s-au înfruptat cardinali și papi!

Dar și-au găsit nașul, pentru că după urletele care se ridică până la noi, aș zice că zeama care se revarsă peste ei este mai groasă decât apa. Rămânem în spatele ușilor închise în vreme ce țipetele și fanfaronada lor continuă, până când, în cele din urmă, tinerii nobili se plictisesc de jocul lor și barca se îndepărtează lin și dispare în noapte. Așteptăm până când glasurile lor sunt înghițite de liniște, apoi plecăm de la fereastră și ne întoarcem în paturile noastre, dar ecoul ocărilor lor de bețivani îmi adastă în minte și sunt încă treaz când se luminează de ziuă.

Mă strecor devreme afară ca să iau pâine. Coada e lungă și aud oamenii bombănind în jurul meu. Peste *campo*, un pâlc de babe mă fluieră când intru iar pe strada noastră, iar când ajung la ușă mă pomenesc holbându-mă la un desen grosolan înfățișând o mătărângă cu boașe cu tot, mâzgălite cu cărbune ars pe zidul nostru. Ei fir-ar să fie, acum și vecinii ne sunt dușmani! Urc scara cu inima grea, așteptându-mă la o nouă izbucnire de furie sau disperare.

Spre mirarea mea, găsesc numai agitație.

Le aud sporovăiala însuflețită prin ușă. Când intru, o văd pe stăpână în capul oaselor, îmbrăcată, iar în fața ei pe pat, șade La Draga.

— Ah, Bucino, privește! Uite ce mi-a cumpărat Elena – cremă pentru piele. Ca s-o facă mai albă.

— Frumos din partea ei, spun eu sec.

La Draga se întoarce spre glasul meu și ne aflăm față-n față. Deși, desigur, numai eu văd. Azi ochii ei sunt larg deschiși, două adâncituri ca niște nori albi groși care te absorb în vreme ce îi privești. Cu nici două săptămâni în urmă, ne sfâșiam peste acest pat, dar iată că acum se întoarce în gura leului. Are curaj, recunosc, și a făcut-o pe stăpână să zâmbească acum, când n-are pricini să zâmbească, și asta nu e puțin lucru.

— A venit să ne ofere ajutorul ei dacă avem nevoie.

— Atunci, nu-mi doresc decât să avem bani ca s-o folosim... să te folosim, spun eu, poticnindu-mă în vorbe, pentru că încă mă fâstâcesc în fața ei.

— A, nu vrea s-o plătim. Ne dăruiește prietenia ei, după pierderea pe care am suferit-o, nu-i așa, Elena?

Doamna mea îi zâmbește și îi ia mâna și sunt sigur că și o oarbă simte căldura zâmbetului ei în strângerea mâinii.

— Dar, în vreme ce stăteam de vorbă și eu îi povesteam ce s-a întâmplat azi-noapte, mi-a venit o idee minunată. Ah, Bucino, o să-ți placă! E o idee perfectă. Câți bani mai avem? Patruzeci de ducați, parcă așa ai spus, nu?

— Nu... Om fi noi acum cei mai buni prieteni, dar eu nu vreau să știe și altcineva în afară de noi cât de cumplită este umilința noastră. Nu... nu știu.

La Draga mi-a citit în glas la fel de repede cum ar fi citit oricine din privire și s-a ridicat deja, retrăgându-și mâna din mâna stăpânei și trăgându-și șalul – șalul pe care i l-am dat când steaua noastră era la zenit.

— Trebuie să plec. Am fost chemată în cealaltă parte a orașului la o femeie care nu poate să nască. Îi face o plecăciune stăpânei, apoi se întoarce spre mine. Dacă aveți nevoie de mine, signor Bucino, trimiteți-mi vorbă și o să vin.

Stăpâna este atât de însuflețită că abia a așteptat ca ea să iasă pe ușă, ca să-mi spună:

— Deci, patruzeci de ducați, da?

— Da, spun eu. Patruzeci, dar...

— Plus cei nouă ducați din punga negustorului. Medalionul e ieftin, bag mâna-n foc, și evreul nu se va atinge de pumnalul lui. Mai avem și cartea. Poeziile lui Petrarca pe care Ascanio le-a uitat la noi, acelea cu lăcățel frumos. O să luăm ceva bani pe ele, nu? Am cărat cărțulia destul cu noi și deși este cam jerpelită, înfloriturile aurite și lăcățelul de argint sunt făcute de mari maeștri din Roma. Evreul o s-o ia, nu-i așa?

— Habar n-am, spun eu. Nici măcar n-o putem deschide.

— Putem sparge lăcățelul.

— Dar i-am micșora valoarea. Ce vrei să...

— Cred că e valoroasă totuși, dacă Ascanio avea de gând să-și clădească averea cu ea. Chiar dacă luăm pe ea cincisprezece ducați, să zicem. Asta ar însemna că am avea cu totul șaizeci și patru de ducați. Cred că putem s-o luăm cu șaizeci și patru de ducați.

— Ce să luăm, Fiammetta? Despre ce vorbești?

— O gondolă. O gondolă a noastră. Un dormitor plutitor. Sfântă Fecioară, nu pricep de ce nu mi-a venit ideea asta mai de mult! Mi-a trecut prin minte abia azi-dimineață, când îi povesteam Elenei despre brutele cu barca lor. Nu-ți amintești de femeia aceea din prima noapte?

Prima femeie pe care o văzusem? De bună seamă! Cum aș fi putut s-o uit? Draperiile aurite, degetele lenișe din părul ei, valul de parfum și plăcere plutind pe apă. Deși abia sosisem, istovit și speriat, neobișnuitul acelei privelști mă subjugase.

— E primejdios, dar îți jur că o să izbândim. În asemenea gondole nu sunt femei de stradă. Sunt foarte deosebite în Veneția. Mama îmi spunea întotdeauna că negustorilor aflați în trecere aici le place așa ceva, pentru că e romantic. Numai aici poate avea un bărbat o asemenea întâlnire. Și de aceea, cele mai grozave femei pot cere o plată corespunzătoare. Asta dacă ele și gondolele lor sunt îndeajuns de elegante.

Și zău că unele chiar așa sunt; gondole tivite cu negru și auriu, cu felinare roșii care se leagănă și cabine prefăcute în dormitoare micuțe, numai satin și mătăsuri și perdele de damasc, cu gondolieri arabi, cu pielea neagră și lucioasă, care le conduc în întunericul nopții și își feresc privirea când este nevoie. Firește că m-am gândit la ele. Cine sunt? Cât cer? Pentru cât timp?

— Dar dacă e vreme rea? zic eu. Mă îndoiesc că e foarte romantic să stai cu mătărânga într-un vânt aprig pe Canale Grande în această perioadă a anului.

— Știu, acum nu e prea bine. Dar se încălzește și sunt locuri unde gondola se poate adăposti. În felul acesta, am putea să avem un venit regulat și să rămânem propriii noștri stăpâni. La Draga o să ne ajute și, dacă avem noroc, am putea chiar să ne găsim un binefăcător. Știu, știu că nu este genul de negoț cu care suntem noi doi obișnuiți. Dar e ceva și tu ai dreptate. Trebuie să începem de undeva. Mama cunoștea femei care trăiau foarte bine așa dacă găseau o clientelă potrivită. Ei, ce spui?

Și pentru că știu de ani de zile ce înseamnă când își încleștează fălcile și pentru că forța adormită care se trezește în ea este de o mie de ori mai atrăgătoare decât furia ei sau deznădejdea noastră, nu mai fac prostia de a-mi răci gura încercând să câștig o bătălie pe care de bună seamă o voi pierde.

— Bine, o să-i duc evreului sonetele.

Capitolul 13

Uitasem cât prețuiește un obiect frumos. În toate lunile acelea petrecute pe drumuri, când stătuse strivită în haina mea, coperta se cam tocise și se pătase, dar pielea își păstrase culoarea roșie aprinsă, liniile și literele de aur erau lucrate cu multă măiestrie și marginile cărții fuseseră salvate de legăturile și de lăcățelul din filigran de argint. Stăpâna are dreptate. Este tot ce poate oferi Roma mai de preț și în casa unei curtezane înstărite ar fi un obiect foarte apreciat: atât pentru plăcerea de a o încuia și a o descuia, cât și pentru frumusețea sonetelor lui Petrarca. Cel puțin dacă o dăm la amanetat, putem spera s-o recuperăm cu timpul.

Evreul pare destul de încântat să mă vadă. În camera din dos, pe raft văd apă și o farfurie cu pesmeți mici și tari, care alcătuiesc, pesemne, cina lui și îmi oferă un pesmet. Îmi dau seama de onoarea ce mi se face, primesc, deși n-are nici un gust și e atât de uscat că abia îl înghit.

Cartea e pe masă, așezată între noi. O privește, dar n-o atinge.

— Nu e o Biblie, spun eu. E o carte de Petrarca.

— Cine e Petrarca?

— E... a fost... poet și filozof.

— Era creștin?

— Da.

— Deci cartea e despre religie?

— Da. Nu. Nu chiar. Cred că e mai degrabă despre viață și dragoste.

— Îmi pare rău. Nu pot s-o iau. Legea spune clar: este oprită amanetarea obiectelor creștine.

— Adică bijuteriile mele erau păgâne?

Evreul zâmbește.

— E vorba numai despre cuvinte. Cărți. Și anumite obiecte. Obiecte din biserici. Sau arme.

— Adică dacă rubinele mele erau incrustate pe un pumnal, n-ai fi luat nici unul din ele?

— Nu, nu le-aș fi luat. Nu puteam. Nu e doar o lege a Veneției, ci și a rabinatului.

— Și ce-i cu asta? Te-ai pângări dacă ai lua asemenea lucruri?

— Pângărirea ar fi de amândouă părțile.

— Atunci ai putea s-o iei măcar pentru pielea și argintul ei, pentru că nu te va deranja conținutul. E încuiată și eu nu știu s-o deschid.

Numai Dumnezeu știe de câte ori încercasem, jucându-mă cu cifrele lăcățelului ca și cum aș fi dat cu zarul, ca să descopăr ordinea lor. Uneori, în timpul călătoriei, stăteam cuibărit în culcușul meu din măruntaiele corabiei și, pentru că închipuirea mea nu putea îngroșa pereții de lemn dintre mine și apa mării, dacă aș fi avut sculele trebuitoare, aș fi sfărâmat lăcățelul numai ca să intru într-o altă lume care să mă facă s-o uit pe cea în care mă găseam.

După ce tata m-a învățat să citesc, mi-am dat seama că lăcomia mea de a citi îi aducea multă mângâiere. O cucerise pe mama cu sonetele de dragoste ale lui Petrarca. Și pentru că, fiind profesor, socotea că toate cunoștințele unui om sunt la fel de prețioase ca bunurile lui, dragostea lui pentru cuvinte am moștenit-o și eu. Dacă n-aș fi fost încă prea tânăr când a murit, cred că viața mea ar fi fost alta. Dar deși i-ar fi fost rușine acum de meseria, ca și de trupul meu, îmi place să cred că l-ar mișca faptul că sunt în stare să citez multe argumente filozofice în adunările noastre carnale mai erudite.

— Și ce zice acest Patracta?

— Vorbește despre frumusețe și dragoste.

— Ce zice despre ele?

— Păi, sunt sonete, poezii de dragoste. Dar, mă grăbesc eu să adaug, văzând parcă o ușoară încruntătură pe fața lui, este nu doar poet, ci și filozof și ne spune că dragostea trupească dintre bărbat și femeie poate deveni o boală care le veștejește voința și le ia mințile împingându-i în iad, în vreme ce dragostea de Dumnezeu transcende trupul și slobozește sufletul pentru a-și începe călătoria spre rai.

— Și creștinii încuviințează una ca asta?

— Da. Mă gândesc din nou la tata, pentru care Petrarca era aproape un sfânt. Deși principiile lui sunt onorate mai degrabă prin încălcarea decât prin respectarea lor.

— Adică...?

— Adică e ușor de spus, dar greu de făcut.

Stă un moment să cugete.

— Dar eu cred că legile Domnului nu sunt menite să fie ușoare. Asta e povara și încercarea. Pentru noi toți.

Îmi place seriozitatea lui. Arată curiozitate, dar și o anumită siguranță. Cred că trebuie să fie neobișnuit pentru el. Să trăiești și totodată să nu trăiești într-un oraș. Să fii păgân și totodată să simți că ești înconjurat numai de păgâni. Să te socotești alesul Domnului, în vreme ce alții socotesc că ești un trimis al diavolului și că viața ta este atât de otrăvitoare, încât trebuie să fii închis într-un ghetou după apusul soarelui și chiar să-i plătești din banii tăi pe soldații care îți păzesc porțile. Ce fac ei aici toată noaptea? Își petrec timpul rugându-se? Sau dansează, râd, spun povești și își bagă sulele în găurile calde ale nevestelor lor, ca toți ceilalți? Știu atât de puține despre ei, că, din partea mea, ar putea să fi venit din Indii. Și poate că ei, despre noi... unii dintre noi...

Întinde mâna și atinge cu degetele marginea de argint a cărții, apoi lăcățelul rotund, gravat. După o clipă, o trage spre el.

— Zici că și pe dinăuntru e ornamentată?

— Cel care a făcut-o era cel mai mare tipograf și gravor al Romei. Măiestria lui era vestită în tot orașul.

— Și lăcățelul?

— Cred că a fost ideea ajutorului lui.

— Unul care lucra cu metale și rotițe?

— Da.

— Am mai văzut asemenea obiecte. Are aici înăuntru un mecanism prin care fiecare dintre aceste rotițe cu cifre se depărtează unele de celelalte dacă sunt aliniate cum trebuie.

— Asta am bănuit și eu. Dar n-am reușit niciodată să le pun în ordine.

Își trage lampa mai aproape, își pune lentila la ochi și studiază lăcățelul.

— Ce vezi?

— Niște lucruri mici care au fost mărite, niște goluri acolo unde nu erau înainte spații libere.

— În felul acesta îți dai seama când e un obiect fals?

— Nu. În cazul nestematelor, îți dai seama după felul în care trece lumina prin piatră. Nu există flacără în inima unei pietre care nu e adevărată. Își pune jos lentila. Te-ai minuna dacă ai vedea cât de diferit arată obiectele când pătrunzi în ele cu ochiul.

— Crezi că ai putea să-l deschizi?

— Poate. O să-ncerc.

— Îți mulțumesc. Îi observ fața în timp ce se apleacă asupra încuietorii. Pot să te-ntreb ceva?

Nu răspunde, dar ghicesc că ridicând ușor din umeri a încuviințat.

— Ce-ai face dacă n-ar trebui să faci asta?

— Dacă n-aș face asta? Se oprește. Dacă n-ar trebui să fac asta? Arată în jurul camerei de parcă ar vrea să-și amintească unde se află. Clatină din cap. Dacă n-ar trebui să fac asta... M-aș urca pe o corabie și m-aș duce acolo unde se găsesc cele mai splendide pietre și aș scotoci în pământ ca să văd de unde vin și cum s-au alcătuit.

— Și pe urmă le-ai dezgropa de acolo și le-ai vinde?

— Nu știu. (Îmi dau seama că întrebarea îl miră.) O să-ți spun după ce o să ajung acolo.

— Cât îți trebuie ca să deschizi cartea?

— Închid prăvălia la ultimul dangăt de clopot. Întoarce-te atunci.

Mă dau jos cu greu de pe scaunul înalt.

— Dacă desfaci încuietoarea, o să te uiți la ce e înăuntru?

— Nu știu, spune el, întinzând mâna după lentilă. O să-ți spun după ce o să izbândesc.

Afară, orașul se schimbă. În vreme ce noi vorbeam despre legile Domnului și despre tainele pământului, o pâclă rece se rostogolea dinspre mare, pătrunzând pe străduțe, alunecând peste apă, frecându-se de piatra rece. Pe măsură ce merg, strada se desface în urma mea, tenda albastră a prăvăliei dispare în câteva clipe. Oamenii umblă ca nălucile, glasurile li se desprind de trupuri; apar deodată și tot așa dispar din nou. Pâcla e atât de deasă, încât, după ce traversez Merceria, abia mai văd pe unde calc și nu-mi dau seama dacă întunecimea e pricinuită de vremea rea sau dacă e începutul amurgului. Șerpuiesc pe străzile pe care le cunosc bine și fără să le văd, și ajung la Campo dei Miracoli.

Deși e un *campo* destul de mic, acum simți de parcă intri în largul mării, nimic de jur împrejur și orizontul e vârtos și pustiu până departe, în Indii. Am aflat de cețurile Veneției de la moșul de la fântână; mi-a spus povești înfricoșătoare despre pâcla care se lasă grea ca îndoiala, pentru ca oamenii să nu mai deslușească unde se sfârșește uscatul și unde începe apa. În dimineața următoare, zice el, găsești întotdeauna unul sau doi oameni cu conștiința încărcată plutind cu fața-n jos pe un canal, la nici o sută de metri de casa lor. Poate că, trăind cu o conștiință încărcată de atâta timp, ea a devenit o parte din mine pentru că, deși urăsc apa, tulburarea mea e pricinuită mai degrabă de emoție decât de frică, întrucât această sălbăticie aproape că te însuflețește, ca și cum fiecare pas pe care-l faci este o aventură.

Fațada de marmură verde-cenușie a bisericii Santa Maria dei Miracoli se ivește din întunecime ca o măreață statuie de gheață și pâcla se rotește astfel încât simt că eu stau

locului și clădirea se mișcă. Ușile de la mijloc sunt deschise, licărirea lumânărilor dinăuntru încălzește pâcla rece și mă cheamă spre ea.

Preț de o clipă, cât îi trec pragul, parcă aș fi tot în ceață. În jurul meu, pardoseala și pereții sunt de marmură, iar lumina vineție-cenușie care se cerne prin ferestrele înalte e rece și cețoasă. Deși trec pe lângă această biserică aproape zilnic în drum spre piețe sau mai departe, n-am intrat niciodată. Printre pelerinii care vin la Veneția umblă o vorbă cum că te ajunge moartea din urmă până vizitezi toate bisericile din oraș, și eu sunt întotdeauna prea prins cu treburi ca să fiu curios, mai ales față de niște capele prea mici din pricina meseriei. Dar acum, când lumea s-a oprit în jurul meu, am vreme să casc gura.

Clădirea asta are o prospețime care se simte. Nu e vorba doar de curățenia ei, ci de felul în care totul pare simplu aici, scurgerea timpului nu și-a lăsat urma, ca în atâtea alte biserici: nu sunt morminte, nu se bate nimeni pentru rangul altarelor de familie. Pe tavanul boltit ca un butoi, icoanele sunt atât de strălucitoare încât aproape că simți mirosul vopselei și pe altarul din capăt – pe care șade o icoană a Maicii Domnului a Minunilor, așteptând să fie adorată – paravanul de marmură are multe înflorituri sculptate, ca dantela care îmbracă altarul. Statuile sfinților și ale Fecioarei privesc în jos, în pace, spre vreo doisprezece oameni așezați în strane. Poate că și ei au ieșit din marea cenușie căutând ceva solid de care să se prindă, dar aerul străveziu și tăcerea te fac să te simți, dacă simți ceva, rupt, ca și cum aici nu e nici uscat nici apă, ci undeva între ele.

Mă așez în spate și mă uit cum biserica se umple pentru slujba de seară; congregația este tăcută și solemnă, ca și cum ar fi îngrozită de vreme. Sus, în balconul de deasupra ușilor, aud pașii călugărițelor care vin înșiruite una după cealaltă de la mănăstirea din apropiere și intră în biserică nevăzute, pe o pasarelă care leagă cele două clădiri. Dacă ciulești bine urechile, poți deslușì vorbele schimbate când

și când de glasurile mai tinere, deși, ca întotdeauna, ele vor rămâne ferite de ochii lumii în timpul slujbei.

La Draga nu trebuia să fie atât de tăioasă cu mine când a venit vorba de mănăstiri, pentru că nu sunt chiar atât de neștiutor. Chiar și la Roma sunt vestite călugărițele Veneției. În vreme ce orice oraș creștin își dăruiește fetele lui Dumnezeu, și nu unor soți, ca să nu se ruineze dând zestre fiecăreia, Veneția se laudă că are tot atâtea mirese ale lui Christos câte mirese de nobili. În felul acesta, statul pare imaculat și familiile conducătoare rămân bogate. Totuși nu prea mai e o taină faptul că armatele de recruți arată mai puțină însuflețire decât cele de voluntari sau mercenari. La Roma, stăpâna plătea călugărițe să-i brodeze cearșafurile și eu am petrecut multe ceasuri plăcute în mănăstiri, înghiontit și împuns pe sub vestă de tinere călugărițe în veșminte la modă, care chicoteau, curioase să afle dacă sunt adevărate zvonurile despre bărbații pitici, în vreme ce stăpâna făcea schimb de bârfe cu celelalte.

Deși s-ar putea ca stăpânirea Veneției să fie mai aplecată spre virtute, purtările tinerelor de pretutindeni nu se prea deosebesc atunci când apare plictiseala încarcerării nedorite. Sunt încredințat de asta, pentru că face parte din îndatoririle mele; trebuie să înțeleg căile prin care dorința biruie legile Domnului și faptul că, deși bărbații sunt poate cei care le încalcă mai des, nici femeile nu sunt ca stânca în fața păcatului, nici măcar cele făgăduite lui Dumnezeu. Într-adevăr, ținând seama cât de multe știu despre puterea patimii omenești, aș cuteza să spun că dacă aș trăi ca om sărac în Germania, avându-l predicator pe Luther, de bună seamă că aș socoti ditirambele lui împotriva celibatului clerului drept o dovadă de bun-simț, și nu de erezie. Ceea ce mă duce din nou cu gândul la Petrarca și la faptul că îndemnurile lui de a ne depărta de dragostea trupească pentru a ne apropia de cea sufletească se potriveau mai bine cu vârsta lui decât cu cea a tânărului poet amețit care scria sonete de dragoste pătimașă unei femei pe nume Laura, care, dacă e

să dați crezare felului în care o zugrăvea el, era la fel de frumoasă ca stăpâna. Deși ea se purta cu mai multă modestie.

Aștept până începe slujba, apoi mă strecor afară. De aici nu se aude clopotul de la Marangona și pe ceața asta îmi va lua ceva timp până să ajung înapoi în ghetou.

Vremea rea a adus frigul și merg repede ca să nu mă apuce deznădejdea și să-mi țin sângele în mișcare. Parcă m-aș mișca printr-o pătură și simt cum mă macină neliniștea. Dacă a izbutit, și cartea este la fel de frumoasă pe dinăuntru cum este pe dinafară, voi găsi fără îndoială un colecționar care s-o cumpere, dacă nu cu prețul unui rubin, măcar cu atât cu cât să pot tocmai un gondolier câteva zile. Dacă nu... Dacă nu, nici nu vreau să mă gândesc acum.

Evreul stă în ușa prăvăliei, privind în întunecime de parcă ar aștepta.

— Îmi cer iertare, spun eu. Ceața e deasă și îți ia mult să găsești drumul.

Credeam că o să mă lase să intru, dar nu se urnește și fața lui e cenușie ca pâcla.

— Am întârziat. Trebuie să închid numaidecât.

— Ai descuiat-o?

Se uită la mine, dar tot nu-i văd ochii. Ia de pe o masă un pachet învelit în pânză.

— Am scris cifrele de pe încuietoare pe o bucată de hârtie care e înăuntru, spune el, întinzându-mi-l și uitându-se în jur de parcă n-ar vrea să fie văzut cu mine.

— Mulțumesc. Cât face? Adică...

— Nu mai poți veni aici. Glasul lui e furios. Înțelegi?

— De ce? Ce s-a întâmplat?

— Legea ne oprește să ne îndeletnicim de cărțile creștinilor.

— Știu, spun eu, dar...

— Să nu mai vii aici. Nu mai fac negoț cu tine.

Dă să închidă ușa. Dau să-l opresc mâna, dar e mai puternic decât mine.

— Prăvălia mea e închisă pentru tine.

Și îmi trântește ușa-n nas.

Rămân acolo, roșu la față de furie. Lovesc în lemnul ușii. Al naibii evreu! Cu ce drept îmi spune el mie ce să nu fac? Dar adevărul este că furia lui m-a tulburat. Mă chinui să desfac pachetul. Din pânză se desprinde o bucată de hârtie care zboară în șanț. O apuc și încerc să deslușesc pe întuneric. Sunt scrise patru cifre: 1 5 2 6? Da, 1526, 1526. Le-am învățat. Mototolesc hârtia și o îndes în vestă. Dar n-am cum să deschid cartea aici, acum.

Pe vremea asta cumplită îmi va lua mult până voi ajunge acasă. Ies din ghetou înainte de a se închide porțile și străbat drumul înapoi până la marginea celui mai apropiat *campo*. În stânga este un mic pod din piatră reconstruit de curând. Tot nu-l văd, dar știu că e acolo. Într-un colț e un felinar, unul nou, potrivit cu noul pod, care este mândria comunității și este aprins în fiecare seară la lăsarea amurgului. Pe vreme bună luminează *fondamenta* pe amândouă părțile. Când ajung la jumătatea podului îi deslușesc lumina firavă, dar dacă o să stau dedesubt o să pot măcar să aranjez cifrele în ordine. Încă am degetele țepene de frig și de accea mi-e greu să învârtesc rotițele. 1.5.2.6.

Aud un clinchet și, în vreme ce încuietoarea se desface, mă gândesc că dacă citești laolaltă cifrele ele nu alcătuiesc doar un șir, ci și o dată și mă întreb ce s-a întâmplat în anul acela ca să-l facă pe Ascanio să-l aleagă drept cifru.

Și în clipa în care scot lăcățelul și deschid cartea, știu ce este.

Capitolul 14

De bună seamă că le mai văzusem. Erau puțini în meseria noastră care să nu fi aruncat măcar o privire asupra lor, deși n-am avut niciodată o copie, pentru că treceau imediat dintr-o mână într-alta la prețuri pentru bogătași și, când s-a dat legea, au dispărut iute, ca gândacii sub un bolovan. Cenzorul papei, cardinalul Giberti, și oamenii lui au făcut o treabă bună. Se zvonea că le puseseră pe foc în curtea Vaticanului, așa cum Savonarola arsese măsuțele de toaletă din Florența cu ani în urmă. După numai un an, era cu neputință să găsești măcar o copie în oraș. Sau cel puțin, din câte știu eu.

Mai târziu s-au făcut copii grosolane gravate în lemn care subțiaseră atât de mult liniile trase de penița lui Giulio și amestecaseră umbrele în așa hal, încât cu greu mai deslușeai ce era acolo. Gravurile dintâi erau limpezi ca lumina dimineții, pentru că Marcantonio Raimondi era vestit la Roma pentru mâna sigură cu care incrusta linii în alamă. Dacă el era cel mai bun gravor al orașului, Giulio Romano era fără îndoială cel mai bun desenator al său, căci, deși îi lipseau farmecul și ușurința maestrului său, Rafael, înțelegea trupul omenesc atât de bine, de parcă ar fi cercetat fiecare mușchi de sub piele și felul în care și-a așezat personajele era o mărturie a poftei noastre pentru spectacolul imaginilor, dar și a destoiniciei și plăcerii cu care răsucea și cerceta forma umană.

Se cuvine să amintim însă că înainte de apariția acestor gravuri, romanii nu erau nicidecum neștiutori în zugrăvirea

artistică a desfrâului. În casele mai bogate, puteai vedea nenumărate nimfe durdulii hăituite de satiri sau Lede gata să leșine, vrăjite de bătăile aripilor lebedei în care s-a prefăcut Zeus și se zvonește că în palatul Chigi era chiar și o statuie a unui satir într-o zvâcnire priapică în fața unui tânăr. Cât despre femei, ei bine, oricine gustă asemenea lucruri poate găsi Venere despuiate, cercetându-și sfioase desăvârșirea în oglinjoare ținute la distanță, fără a-și da seama că sunt privite de multe perechi de ochi. Și totuși, dorința pe care o stârneau o fi ea modernă, dar subiectul era aproape clasic, goliciunea lor fiind astfel înveșmântată, încât să te ducă cu gândul la mituri, pentru a fi apreciată numai de cei cultivați. Și, oricât de fără perdea era reprezentarea, se lăsa întotdeauna și ceva pentru închipuirea privitorului. Sfârșitul, punctul culminant, coitul lipseau.

Până la Giulio Romano.

Bietul meu evreu cu ochi triști! Oare cât i-a trebuit ca să înțeleagă? O fi deschis cartea la jumătate sau avusese grijă să înceapă cu pagina de titlu? Nu e nici urmă de Petrarca în ea, deși pesemne el nu și-a dat seama de la prima pagină. Un titlu scurt: un singur cuvânt: *Pozițiile*. Poate se gândise că totuși e vorba de filozofie sau chiar de un tratat teologic. Și pe urmă, curiozitatea stârnită de discuția noastră îl îndemnase fără îndoială să dea pagina. Dar următoarea? Și următoarea?

Pozițiile: șaisprezece gravuri cu șaisprezece perechi, care arată șaisprezece poziții de împreunare. În ceața lăsată nu deslușesc amănuntele, dar în vreme ce dau paginile, mintea mea adaugă ceea ce nu văd ochii. Atât de mare e puterea acestor gravuri! Odată ce le-ai văzut, nu le mai poți uita. Fiecare era limpede, vioaie, chiar acrobatică. Așezate printre simboluri oarecum clasice – o coloană neobișnuită și o draperie care flutură – aceste trupuri din zilele noastre erau prinse în încleștarea dragostei. În unele gravuri perechile se încolăceau pe paturi; într-una o femeie era rezemată de perne pe pardoseală, cu dosul ridicat, într-alta se pogora peste

bărbat, de parcă se așeza pe un scaun; sau un bărbat învârtea o femeie în jurul camerei, înfiptă în mătărânga lui. Figurine cu trupuri de zei și zeițe și cu minți de târfe, bărbați țanțoși și unduitori, femei cu carnea revărsată catifelat. Și toți înamorați, înrobiți de patimă.

Simt din nou furia turbată a evreului împotriva mea. Ce am citit în ochii lui? Scârbă înveninată de ațâțare? Scandaloasa ațâțare. N-ar fi singurul. Cei mai mulți bărbați, după ce încep să se uite, nu se pot opri, deși am întâlnit câteva suflete gingașe care, după ce terminau, se grăbeau să tragă linia între poftele ce le simțeau și scârbă de sine.

Cei care cunoșteau opera lui Giulio Romano nu erau defel mirați. Toată lumea îi cunoștea plăcerea pentru actul în sine, dar și pentru zugrăvirea lui. Chiar și papa Clement al VII-lea, care era unul dintre cei mai de seamă patroni ai săi. Ca membru al familiei Medici, Clement se trăgea dintr-un nobil șir de strămoși dedați plăcerilor trupului: unchiul lui, Lorenzo Magnificul, scrisese un sonet nerușinat despre virtuțile sodomiei în căsnicie, iar papei însuși îi făcea plăcere să încurajeze arta la fel de mult ca orice prelat. Deși umbla vorba, care s-a răspândit ca focul prin Roma după ce au apărut gravurile, că Giulio ar fi desenat mai întâi perechile chiar pe zidurile Vaticanului fiindcă nu-i fuseseră plătite operele pe care le isprăvise deja.

Totuși, deși Clement o fi fost nemulțumit să descopere niște desene atât de fără perdea împodobindu-i salonul, de bună seamă nu se aștepta să se trezească într-o bună dimineață și să găsească gravurile lui Marcantonio umblând din mână în mână – la un preț mic – prin societatea romană. Aici intrând firește și cei mai de seamă membri ai Curiei. Luni de zile nimeni n-a mai vorbit decât despre asta. Pentru meseria noastră gravurile au fost mană cerească. Stăpâna nu-și mai încăpea în piele de bucurie, încercând să le recunoască pe celelalte curtezane după o brățară uitată pe o încheietură sau după buclele de Meduză ale unei anumite pieptănături. Clienții veneau cu copii ascunse sub pelerină:

bărbați cărora le plăcea să-și închipuie o poziție înainte de a trece la treabă, bărbați sfioși care își doreau de mult ceea ce nu îndrăzniseră să numească. Aceleași gravuri care înfierbântau mințile tinerilor erau folosite să întoarcă tinerețea în mădularele bătrânilor. O vreme a părut că aproape toată societatea romană, de la laici la clerici, avea de lucru în pat.

Dar taman când scandalul se încinsese mai bine, erau unii, ca mine, care urmăreau și trebile politice, nu doar plăcerile, și care știau că ne îndreptam spre prăpastie. Ca să-i dăm crezare lui Giberti, cenzorul cu față acră al papei, erau vremuri primejdioase. Jumătate din Germania era sfâșiată de răzmerițe și erezii și tiparnițele lor lucrau zi și noapte, scoțând imagini ale Romei închipuite de ei, care-l înfățișau pe sfântul nostru papă în chip de antichrist și pe târfa diavolului domnind asupra cetății Sodoma. Nu era bine ca Sanctitatea Sa să fie văzut că face o propagandă care să rivalizeze cu a lor.

De aceea, prin mijlocirea lui Giberti, mâna papală s-a făcut pumn. Și a strâns tare. Giulio a fugit imediat la Mantova, unde avea un protector mai bogat și mai puțin pătat, în vreme ce Marcantonio și ajutorul lui s-au pomenit în temnița Vaticanului, iar toate copiile gravurilor au fost confiscate și plăcile lor au fost nimicite.

Sau așa am crezut noi, toți.

Dar acum, în vreme ce stau aici la marginea podului învăluit în ceață, ținând în mâini cartea deschisă, nu mai știu ce să cred. Fără îndoială, s-ar putea să mai fi rămas o ultimă copie ascunsă undeva în atelier, sub acoperământul nevinovat al unui volum al lui Petrarca. Deși ar fi fost o șiretenie nepotrivită cu priceperea negustorească a lui Marcantonio cel cu picioarele pe pământ, te puteai aștepta la un asemenea șiretlic din partea ajutorului său, mai ales dacă țineai seama că își punea la cale viitorul departe de maestrul lui.

Dar nici asta nu lămurește pe de-a-ntregul faptul de mirare că țin acum în mâini această carte.

Pentru că această copie a *Pozițiilor* nu este alcătuită numai din gravuri.

Are și vorbe.

Stihurile – *Sonete fără perdea*, cum erau ele cunoscute – nu erau nici ele noi. Însuși blestemul nostru, Pietro Aretino, le scrisese după scandal, în sprijinul vechiului lui prieten Marcantonio și pentru a-i da cu tifla și mai vechiului lui dușman Giberti. Adăugându-și vâna de dramaturg la harul lui de a pune pe hârtie limba vorbită de popor, Aretino compusese fiecare sonet ca pe o discuție între bărbatul și femeia fiecărei perechi, un dialog al desfrâului pentru fiecare poziție, scris într-un limbaj care preamărea mătărângi și fofoloance, cocoșei și funduri; cu gura plină de vorbe zemoase care proslăveau cărnurile bogate în călătoria lor de la Dumnezeu la nebunia păcatului. Preamărire, blestemăție și sfruntare. Aretino în lumina cea mai proastă și cea mai bună. Totul era acolo.

Nu i-a luat mult cine știe cărui tipograf mărunt să scoată niște gravuri mai proaste, în lemn, care să le însoțească, ajungând astfel să fie hăituit prin oraș până la cel mai apropiat rug. Cât despre Aretino, ei bine, Giberti a trecut altcuiva sabia răzbunării. După o altă bătălie publică a cuvintelor, poetul s-a pomenit înjunghiat într-o uliță dosnică, se pare de către amantul respins al uneia dintre cuceririle lui, un bărbat despre care toți știau că avea nevoie de bani. Cu gâtul împodobit de o rană sângerie și cu mâna cu care scria ciumpăvită, Aretino a părăsit pentru totdeauna Roma. Câteva copii ale cărții nerușinate au rămas ascunse undeva sau au fost scoase pe furiș din oraș, dar ele erau atât de grosolane, încât nu făceau nici un bine nici gravurilor și nici cuvintelor.

Dar adevăratul triumvirat al imaginației erotice a Romei – însuflețirea lui Giulio incrustată cu măiestria lui Marcantonio și trezită la viață de limba scârbavnică a lui Aretino – n-a dăinuit pentru viitorime.

În afară de ceea ce țin eu acum în mâini: un delicios păcat așezat alături de gravuri de mâinile dibace ale lui Ascanio, iar pe cealaltă pagină sonetele care le însoțesc, tipărite cu litere ornate, cu înflorituri. O carte care ar putea pune lumea pe jar, închisă în legătura de piele moale a sonetelor lui Petrarca.

Capitolul 15

— Ah, Bucino! Corabia noastră se întoarce acasă din Indii. Ești un Marco Polo al piticilor! Veneția ar trebui să-ți înalțe o statuie. Privește, rogu-te! Fiecare linie e atât de pură, atât de desăvârșită! Vezi? Se deslușește fiecare fir de păr de pe capul Lorenzinei. Deși de aici coapsele ei par cât ale unui taur. Dar e adevărat că Giulio ne-a zugrăvit întotdeauna trupurile mai grase decât ale bărbaților. Nici când mâncam tot timpul nu eram îndeajuns de voluptuoasă pentru gustul lui. E foarte bine că sunt puține poziții în care femeia e deasupra. Pentru că altminteri i-ar fi vătămat pe bărbați.

Ochii ei strălucesc ca niște smaralde lustruite și se simte bucuria și râsul care clocotesc în ea. Nu cred că stăpâna ar fi mai mulțumită nici dacă dogele însuși s-ar fi arătat doritor să fie patronul ei în clipa aceea, acolo.

— O, Doamne! Ți-l amintești pe acesta? „Nu sunt Marte, sunt Ercole Rangone și te fut, Angela Grega, și, dacă aș avea lăuta cu mine, ți-aș cânta, în vremea asta, un cântec." Doamne, aici e mai multă poezie decât i-a ieșit vreodată pe gură când era onorabil. Și acum vorbește Lorenzina... Ascultă: „Dă-mi limba ta și proptește-ți tălpile de perete, încleștează-mi coapsele și ține-mă strâns... Într-o bună zi o să-ți împlânt mădularul în curul meu și te încredințez că o să iasă întreg". Închipuie-ți-o pe Lorenzina spunând asta! Ții minte delicata și sfioasa privire pe care ți-o strecura când o întâlneai pe străzi? Poate că până la urmă era adevărat că avea dinți acolo jos. Deși mă îndoiesc. Aretino e un mare mincinos. Zău că da. Se laudă că le dă glas femeilor și pe urmă

nu ne lasă să spunem decât vorbele pe care vor bărbații să le audă. Spune mereu că tot ce scrie el e adevărat, dar îți dau cuvântul meu, aici e la fel de multă plăsmuire ca în orice poem curtean de dragoste.

— Cum adică? Vrei să spui că în pat curtezanele vorbesc de fapt ca nevestele? întreb eu. Ce amăgire! N-o să-mi mai pun bani deoparte din simbrie.

— Ah, Bucino! Nu mai fi atât de modest! Bag mâna-n foc că poți îndupleca o nevastă să vorbească puțin mai deocheat. Îmi amintesc cum se uitau la tine matroanele romane în piață. Erau taaare curioase! Cum? Crezi că n-am văzut? E treaba mea să bag de seamă asemenea lucruri... Deosebirile. Noutățile. Plăcerea noutății. Să iei din altă parte ceea ce nu poți avea acasă. Asta vrem toți. O știi la fel de bine ca mine. Privește-le! Nu-i de mirare că bărbații nu se mai săturau de ele. Mă îndoiesc că cineva din afara bisericii a văzut vreodată atâta sodomie. Ha! Bietul Giberti! Am făcut să-i încolțească-n suflet groaza de diavol, nu-i așa?

Și zău că are dreptate. Atâta vreme cât aceste gravuri păreau să stăpânească Roma, ceea ce alții socoteau a fi păcat, noi, păcătoșii, ziceam că-i meserie cinstită. Le dădeam oamenilor ce doreau la un preț bun. Și am tras foloase frumușele din asta.

— Deci, ia, spune, Bucino, cum să facem să vindem această comoară? Să încercăm să găsim un cardinal venețian? Știu că scumpul meu cardinal din Roma și-ar fi dat aproape toate obiectele de artă ca să aibă cartea asta în colecția lui.

— Un cardinal? Nu cred, spun eu. Mai toți sunt oameni de stat înainte de a fi cardinali și sunt cu mult mai scârboși decât cei din Roma.

— Atunci cui o să i-o vindem?

Mi-am pus și eu aceeași întrebare din clipa când am deschis cartea pe pod, în ceață. Pentru că, deși vânzarea ei este fără îndoială plină de făgăduieli, este pândită și de primejdie. De îndată ce o carte ca asta apare pe piață, cel care o

vinde va deveni la fel de ticălos ca și cel care o cumpără. Ca să nu mai spunem nimic despre cei care au alcătuit-o.

— Nu ai nici o îndoială că vrem să ne scăpăm de ea? întreb eu calm.

— Mai încape vorbă!... Adică, dacă eram acum pe picioarele noastre, aș ține-o sub pernă; cu cartea asta în iatac, aș ajunge cea mai căutată târfă din toată creștinătatea. Râde. Dar nu suntem pe picioarele noastre, Bucino, și, dacă vom primi un preț bun, vom avea o mică avere.

— Și după ce iese din mâinile noastre, ce se va întâmpla? Vestea despre ea se va răspândi ca focul prin grinzile acoperișului. Chiar și în lipsa plăcilor sunt atâția tipografi în orașul ăsta că în câteva zile vor ieși o mulțime de copii proaste, la fel ca la Roma. Până la urmă se va întoarce împotriva noastră. Așa se întâmplă întotdeauna cu asemenea lucruri și, deși faima aduce bani, faima proastă e primejdioasă.

— Așa este. Dar în clipa asta, mai bine faimă proastă decât deloc.

— Poate, dar ce se va-ntâmpla cu ceilalți? Giulio este la adăpost la Mantova, Marcantonio e deja cu un picior în groapă în Bologna, dar Aretino acum se dă venețian și arde de dorința de a-și face loc în cărțile bune ale stăpânirii. Darea în vileag a numelui lui dimpreună cu cele mai nerușinate sonete din lume în această clipă de cumpănă nu-i va atrage dragostea protectorilor și a celor care fac legile.

Fiammetta ridică din umeri.

— Dar toată lumea știe că el le-a scris și că-i un depravat.

— Poate. Dar nici măcar el nu se cacă în saloanele patronilor lui. Gândește-te bine, Fiammetta. Veneția se fălește că e mai virtuoasă decât Roma. Aici sunt mai multe oprelişti, mănăstirile sunt mai aspre și dogele este atât de cinstit, încât își trimite propria fiică acasă când poartă o rochie mai bogată decât îngăduie legea. De cum va apărea cartea, Aretino ar putea stărui că țintea numai destrăbălarea Romei, dar adevărul este că ea va învârtoșa mătărângile bărbaților din orice oraș. Până și bărbații de stat vor fi stârniți pe dată

și vor fi siliți să nimicească lucrarea pentru binele poporului. Iar odată cu distrugerea lor, se va nărui și nădejdea lui Aretino de a se pune la adăpost sub aripa unui protector.

Stăpâna rămâne tăcută pe moment.

— Nu-i datorăm nimic. Știi la fel de bine ca mine că el ni i-a trimis pe cap pe mitocanii aceia.

— E adevărat, spun eu. Deși nu cred că vrea să te ruineze. Mai degrabă încearcă să te aducă la el.

— Pentru că vrea să câștige jocul. Întotdeauna i-a plăcut.

— Și ce-i cu asta? Acum vrei să-l vezi pierzând?

— Eu... da... ba nu... Oftează teatral. Of... nu știu.

Am urmărit-o jucând atâta timp rolul târfei șirete, încât uit uneori că este încă o femeie tânără. Se încruntă și oftează din nou.

— S-a purtat urât cu mine, Bucino. Nu te-ai înfuriat niciodată pe cineva care te-a făcut să suferi?

— Ba am dat în clocot, spun eu amintindu-mi fața înfumurată a unui anumit bărbat pe când mă prezintă unei tinere triste. Doamne, nu m-am mai gândit la el de atâta vreme! Și n-o să mă gândesc acum. Dar, urmez eu, dacă același om ar veni la mine cu o pungă dolofană, nu l-aș mai lăsa să-mi scape. Vreau să spun că acum, când are atâta trecere, avem mai degrabă pricini să ni-l facem prieten decât dușman.

Ea zâmbește a zeflemea văzând că iau seama la sfatul ei de odinioară.

— Da, știu... o curtezană trebuie să pună meseria deasupra simțămintelor! Ah, de câte ori nu m-a cicălit mama cu asemenea vorbe? Îți spun eu, Bucino, aș putea să scriu o carte despre tagma asta. Cu costuri și foloase. Pentru că uneori, este la fel de greu ca orice lucru pe care i l-ai cere unui bărbat.

— Știu, spun eu. Stau de atâta vreme în preajma ta și înțeleg foarte bine.

— Dar... Acum, vocea ei este puternică, de parcă ar declama în fața lumii. Tot mai bine decât orice altceva ne-ar fi oferit viața. Deci, ce înțelegem din asta? Nu ne dă mâna

să ni-l facem dușman pe Aretino. Ceea ce înseamnă că nu ne dă mâna să vindem cartea. Ceea ce înseamnă că avem un obiect neprețuit, pe care nu ne putem îngădui să-l păstrăm pentru că suntem săraci ca niște călugărițe dominicane – mă rog, ca puținele dintre ele care se supun legilor bisericești. Așa că, n-avem ce face, trebuie să devin târfă de gondolă.

Mă uit la ea și mă gândesc că e atât de frumoasă când se însuflețește. De bună seamă, mai degrabă felul în care oamenii fac față greutăților decât reușitei îi deosebește. Jur că mai bine trăiesc cu ea, așa săracă, decât cu oricine altcineva bogat. Încă și mai bine ar fi să nu trebuiască să aleg.

— Ce-ar fi să nu ni-l facem dușman pe Aretino, să păstrăm cartea, să uităm de gondolă și totuși să ne îmbogățim?

Ea îmi aruncă o privire pătrunzătoare.

— Spune-mi cum.

Până la urmă, mă duc singur. Trebuie s-o înduplec, pentru că amândoi știm că și-ar putea juca bine rolul, dar va avea curând propriul ei spectacol dacă izbutim și dacă e să se lase cu gâlceavă, mai bine să rămână între el și mine.

Îmi aleg cu grijă momentul, mă dichisesc, mă dau cu apă de lavandă și îmi pun vesta și pantalonii noi ca să arăt ca un egal, nu ca unul care vine să ceară ceva. Mănânc bine ca să fiu sigur că n-o să-mi ghiorțăie mațele și mă sui într-o barcă, pe care o plătesc să aștepte, ca, dacă el se uită pe fereastră, să vadă că nu m-a mânat deznădejdea. Și, deși apa mă sperie, e mai bine așa decât să ajung cu picioarele tremurând, ceea ce mi se întâmplă întotdeauna după ce merg prea repede sau prea mult.

E o dimineață senină, cu un soare mângâietor de primăvară care face Canale Grande să licărească și ultramarinul și aurul de pe Ca' d'Oro să scânteieze, de parcă ar fi intrarea în rai și chiar îți vine să crezi că așa este, după numărul de vizitatori și pelerini care se leagănă în micile bărci din mijlocul canalului ce se cască spre ea. Casa lui Aretino, despre care știu deja că a închiriat-o de la un anume episcop

Bollani, se înalță pe aceeași parte a canalului spre est, aproape de vacarmul din Rialto. Este o clădire grandioasă – una pentru care stăpâna și-ar mai dărui o dată fecioria –, dar aici nu cască nimeni ochii; apa e prea înțesată de bărci ale negustorilor care răcnesc croindu-și drum spre țărm, încărcate cu legume și carne pentru piețe.

Casa, deși mare, e dărăpănată, ornamentele ei sunt mâncate de apa sărată și de vânt și ușa dinspre canal este atât de înfricoșătoare, încât pare mai degrabă intrarea într-o temniță, iar nu într-o casă.

Barcagiul își croiește drum spre chei, făcând schimb de înjurături cu cei care îi stau în cale sau îi zgârie vopseaua bărcii. Apa e atât de vălurită din pricina înghesuielii, încât distanța dintre marginea bărcii și țărm se mărește tot mai mult, iar picioarele mele sunt prea scurte ca să pot sări fără să-mi dea barcagiul un ghiont puternic care mă face să zbor pe pontonul de lemn cu capul înainte, stârnind hohote de râs cincizeci de metri împrejurul meu. În timp ce mă adun de jos, privesc spre fereastra de la balcon, dar acolo nu e nici un martor al umilinței mele. Mă închipui stând acolo, sus: Doamne, ce priveliște mi s-ar așterne dinaintea ochilor! Veneția întinsă la picioarele mele, de parcă mi-ar aduce ofrandă minunățiile orașului.

Mă ridic și intru. Scara de piatră de la intrare este sfărâmicioasă și recunosc mirosul de urină pe lângă cel de apă puturoasă; se pare că și bogătașii ajung împleticindu-se acasă, beți și nesimțiți.

Priveliștea arată mai bine când cotesc spre catul de deasupra și o tânără nurlie cu obraji dolofani și sâni și mai dolofani iese să mă întâmpine pe palierul luminat de soare. Văd uimirea pe fața ei când dă cu ochii de mine. Ivindu-mă din întuneric, semăn pesemne cu un duh rău care a venit să sugă tinerețea și virtutea din sfârcurile ei. Ah, auziți ce spun? La primul semn de trai bun cad numaidecât pradă ispitei. Ținând seama de faima lui Aretino, dacă aș mai avea un strop de tinerețe, orice virtute s-ar fi spulberat de mult.

— Scumpă doamnă, spun eu, înclinându-mă – ceea ce le face întotdeauna să râdă, pentru că am picioarele prea mici pentru asta. Vă rog să nu vă speriați. Sunt una dintre vietățile mai mici ale Domnului, dar mă bucur de milostenia Sa și, după cum vedeți, am o alcătuire desăvârșită. Mă rog, aproape desăvârșită. Și am venit să vorbesc cu stăpânul vostru.

Îi ia ceva să-și stăpânească chicotelile.

— A! Cine să-i spun că sunteți?

— Piticul unei curtezane romane.

Chicotește din nou, apoi dispare pe coridor. Mă uit după ea. E de bună seamă o comoară la casa omului, dar mai degrabă izvor de mângâieri decât de inspirație.

Aretino îmi iese în întâmpinare. E îmbrăcat de casă, cu cămașa pe jumătate ieșită din pantaloni, cu barba și părul în neorânduială și cu pete de cerneală pe mâna stângă. Acum, că îl văd pentru prima oară fără haină, bag de seamă că mâna dreaptă îi atârnă moale lângă trup.

— Prietene maimuțoi! Mă bate ușor pe piept. Noi suntem bărbați – sau cel puțin așa ne prefacem unul față de celălalt. Ce plăcere să te văd! Scriam ceva, dar o să mă opresc. Mai ales dacă-mi aduci vești de la stăpâna ta cu limbă ascuțită. Hai, intră.

Îl urmez în *portego*, sala mare care servește și de hol din *piano nobile* al tuturor caselor grandioase din Veneția și care se întinde din spatele casei până la fațadă și se deschide spre canal. Am învățat de mult să-mi înăbuș pizma, pentru că este păcatul cel mai păgubos, pe lângă trândăvie, dar acum râca mi se adună în gură ca fierea și aproape că mi-e greață s-o înghit. Nu pentru că încăperea e bogată. Nu este. Ornamentele sunt modeste: două tapiserii zdrențuite, blazoane și arme, câteva scrinuri și fotolii și două candelabre ruginite; gusturi învechite, modă de mult apusă. Nu. Nu bogăția mă înnebunește, ci lumina. Încăperea este însuflețită de lumină, de splendide valuri aurii care năvălesc prin ferestrele dinspre canal, scăldând pereții și tavanul poleit și reflectându-se de

pe o pardoseală de *terrazzo*, un mozaic alcătuit din mii de bucățele de piatră lustruită. Noi trăim de atâta timp într-o lume subpământeană din piatră întunecată și apă înghețată, încât mă simt ca un șobolan de canal ieșit la soare. Respir adânc, umplându-mi plămânii cu această minunăție. Ah, dacă ne-am găsi și noi un asemenea loc, jur că n-o să mă mai văicăresc.

— Îți place? Face Roma de rușine, nu? Numai ce-a dat Domnul – aer, lumină și piatră. Cu puțin ajutor de la mintea omului. Asta e Veneția, prietene. Raiul pe pământ. Cum de am putut trăi până acum altundeva? Din păcate, e prea devreme pentru masă, dar mi s-a făgăduit niște pește bun pentru mai târziu. Îți pot oferi fructe și vin. Anfrosina! strigă el, deși nu se ostenește să aștepte răspunsul ei. Adu coșul cu poame de iarnă pe care ni l-a trimis contele Manfredo de la țară. Și o sticlă din vinul lui Signor Girolamo.

Fata apare în ușă, cu ochii încă plini de făptura mea.

— Și niște pahare de cristal potrivite, ai grijă, pentru că oaspetele meu este – după cum spunea Platon despre Socrate – un bărbat scund, urât, dar foarte înțelept.

Anfrosina, care știe despre Socrate și Platon cât știe și despre mine, chicotește din nou și iese.

— Ai picat la vreme, Bucino. În țară e mare cerere de scrieri despre nenorocirea de la Roma. Dacă publicul ar fi îndestulător, i-ar putea face pe împărat și pe papa să se rușineze și să-l împingă pe primul să se poarte mai bine, iar pe al doilea să fie mai cuvios, pentru că amândoi sunt la fel de îndărătnici. De aceea, adun povestiri pe care le voi țese într-o tapiserie a suferinței: țelul meu este să dau viață uriașei serbări a morții, în care, pe lângă romanii de rând, Curia, preoții și călugărițele au fost cel mai crunt loviți. Zâmbește amintindu-și vorbele mele. Vezi? Data viitoare când oamenii vor spune că Pietro Aretino e un mincinos să le aduci aminte că el nu schimbă nici măcar o vorbă. Așa că deapănă-mi cât mai multe fire de amintiri din căpățâna aia a ta. Care este, de pildă, locul Fiammettei în istoria asta? Căci îmi dau seama că povestea ei a fost cu totul neobișnuită.

O curtezană care i-a întâmpinat pe invadatori și apoi și-a pierdut părul și mințile când a înfruntat un grup de eretici hrăpăreți. El ar fi putut născoci de bună seamă o asemenea poveste, deși spusă de el ar fi ajuns și mai îngrozitoare.

— Nu eu trebuie să spun povestea. Dacă vrei s-o afli, întreab-o pe ea.

— Vai, nu vrea să-mi vorbească. Încă e supărată pe mine. Ah, furia unei femei! E ca lava vulcanului, nu poate fi oprită și tine o veșnicie până se răcește. Ar trebui s-o sfătuiești de bine, Bucino. Pe tine te ascultă. Ar face bine să îngropăm o dată pentru totdeauna securea. Acum suntem amândoi în pribegie și, deși Veneția are și ea femei frumoase, puține au agerimea și inteligența ei. Și, crede-mă, aici e un loc numai bun pentru un trai bogat, libertate, onoare, prosperitate...

— Am auzit că asta spui prin tot orașul. Pesemne scoți bani frumoși din lingușelile aduse Veneției.

— Ha! Încă nu, deși trag nădejde că dogele își va întoarce fața către mine. E foarte dornic să-și vadă orașul preamărit în vorbe tipărite.

Nurlia Anfrosina vine cu fructe și vin, le așază frumos pe masă, ca la un ospăț, și este răsplătită cu o mângâiere pe fund. Mă gândesc că pesemne te plictisești de ea după o vreme. Deși mă gândesc că e plăcut s-o ai în preajmă. Mi-o alung din minte, pentru că nu e bine să amesteci negustoria cu plăcerea.

Mă îmbie să mă servesc.

— Vezi ce frumos se poartă prietenii cu mine? Coșuri cu bunătăți proaspete de la țară. Cele mai bune vinuri. Sunt iubit mai mult decât merit.

— Poate că ești mai mult temut decât iubit.

— Nu. De acum înainte, Aretino este un bărbat pașnic, cuvios, de toată lauda. Măcar pentru o vreme. Rânjește.

Răsuflu.

— Deci nu vor mai fi poezii cu mătărângi și fofoloance și prelați care sodomizează curtezane în Veneția. Gata cu

preacurvia până când vom muri din cauza ei, în cinstea lui Adam și a Evei, care au abătut asupra noastră păcatul rușinii.

Se holbează la mine.

— Bucino ai o memorie mai bună decât mine. Nu știam că îți place atât de mult opera mea, încât să poți recita din ea cu atâta elocință.

— E și opera mea, într-un fel.

— Așa este. Și, după cum știi, am cea mai bună părere despre ea și sunt sigur că mă voi întoarce la ea într-o bună zi. Dar deocamdată, sunt un scriitor reformat, care se apleacă mai degrabă asupra chestiunilor civice și spirituale.

— De bună seamă. Deci nu știi nimic despre o barcă plină cu bețivani care a tras sub fereastra noastră acum două nopți.

Se oprește o secundă.

— Hmm. Stăpâna ta a primit admiratori?

Nu spun nimic.

— E adevărat că i-am adus laude în fața câtorva care știu să prețuiască adevărata frumusețe. Dar numai pentru că mi-e dor de ea.

Tac în continuare.

— Dar e bine, nu? Adică n-are necazuri? Nădăjduiesc că nu pentru asta ai venit. Nu-i vreau răul. Tu știi asta mai bine decât oricine.

Purtarea lui mă ajută în ceea ce-i voi spune.

— De fapt, spun eu, am venit pentru că vreau să discut cu tine o propunere de afaceri.

— Afaceri. Ah! Întinde mâna după sticlă și îmi toarnă vin. E un vin auriu și lumina soarelui care inundă încăperea se joacă printre bulele lui. Ascult.

— Mi-a picat în mâini ceva, o operă de artă de o mare valoare. O copie a *Pozițiilor* lui Giulio. Mă opresc din nou. Cu gravurile originare...

— Originare?! Ale lui Marcantonio?

— Da, spun eu nemaiîncăpându-mi în piele. Dimpreună cu *Sonetele fără perdea*.

— Dar cum? E cu neputință! Plăcile lui Marcantonio au fost nimicite cu mult înainte de a așeza eu pana pe hârtie.

— Zău că nu știu. Tot ce știu este că le am.

— Cum ai pus mâna pe ele?

Mai iau câteva poame. Sunt cam acre, dar e început de an și soarele n-a avut timp să le îndulcească.

— Să zicem că am dat de ele în ultimele zile petrecute la Roma. Când mulți oameni căutau să scape cu zile.

— Ascanio, mumură el. El a fost, nemernicul ăla!

— Mângâie-te cu gândul că a fugit din Roma fără cartea care l-ar fi îmbogățit.

Îmi aruncă o privire.

— Unde e? Pot s-o văd?

— A, n-am adus-o cu mine. Desfrâul din paginile ei ar fi mânjit străzile acestui oraș neprihănit.

Mormăie.

— Înțeleg. Ce vrei de la mine, Bucino?

— M-am gândit că am putea să ne facem tovarăși ca s-o publicăm. Cu trecerea pe care-o ai, am putea să comandăm copii bune și să le vindem prin oraș. Ne-am îmbogăți.

— Da, îngână el. Te-ar îmbogăți pe tine și mie mi-ar aduce dizgrația.

— A! Atunci, poate ar fi mai bine să le vând unui colecționar. Un om puternic, cu gust. Acum suntem cam strâmtorați și nădăjduiesc că s-ar găsi niște mușterii.

— Ooo! Mă strângi cu ușa! Ia o înghițitură fără să mă scape din ochi. Să știi că îmi lași un gust amar. Aveam o părere mai bună despre tine.

Îmi plec capul.

— Am învățat tot ce știu de la un om mai priceput decât mine. Un mare scriitor care și-a câștigat traiul răspândind scandaluri. Sau fiind plătit să n-o facă.

De data asta râde.

— Zău că-mi placi, Bucino. Dă-mi cartea și adu-o pe stăpâna ta să trăiască aici cu mine. Împreună vom stăpâni Veneția.

Acum e rândul meu să tac.

Oftează.

— Din păcate n-aș putea s-o întrețin. Pentru că n-am bani. Ăsta e cusurul planului tău. Astea, toate astea – face un gest cu mâna în jurul mesei și al încăperii – sunt din milostenia prietenilor.

— Nu vreau bani, spun eu.

— Nu? Atunci ce vrei?

Respir adânc.

— Vreau să-i găsești un protector. Un bărbat cu rang și avere. Cineva care prețuiește frumusețea și agerimea minții și care să se poarte frumos cu ea.

Se lasă pe speteaza scaunului.

— Cred că a fost spre binele amândurora că ne-am certat în urmă cu atâția ani. Pentru că am fi devenit dușmani în alte privințe și aș fi pierdut-o în alt fel. A fost chiar atât de greu?

— Nici cu gândul nu gândești, spun eu.

— Eu n-aș băga mâna-n foc. Însă odată, pe o străduță din Roma, mi s-a părut că-l aud pe călărețul morții în pașii criminalului care mi-a sfârtecat mâna cu care scriu. Și am rămas acolo și am văzut un bărbat cu un suflet mai mare decât al tău și al meu lovindu-se cu capul de zid ca să stăvilească durerea din piciorul amputat care-l târa spre moarte. Am plâns ca un prunc după ce a plecat, pentru că era unul dintre cei mai buni prieteni ai mei. Clatină din cap. Nu pot îndura suferința, Bucino. Iubesc prea mult plăcerea. Uneori simt în mine ceva femeiesc. De aceea îmi place atât de mult tovărășia lor. Asta mă va pierde. Dar îmi voi trăi viața înainte de a mă opri. Așadar doriți să-i găsesc un protector bun. Altceva?

— Să-i vâri numele în Catastiful Curtezanelor. O să scriu eu ce trebuie și tu vei găsi pe unul dintre prietenii tăi nobili care să ducă treaba la bun sfârșit.

— Nu, spuse el ferm. Asta nu.

Preț de o secundă nu știu ce să fac. Mă ridic de pe scaun.

— Atunci duc cartea altcuiva.

— Nu, stai! Dacă spui că ai învățat ceva de la maestrul tău, nu te pripi. Când doi bărbați fac un târg, trebuie să dea și să primească fiecare câte ceva. Stai jos.

Mă așez.

— O să găsesc o cale s-o vâr în registru. Mă lasă să aștept puțin. Dar nu vei scrie tu vorbele. Le voi scrie eu.

Mă uit la el.

— Și de unde să știu că n-o s-o păcălești?

— Pentru că, pentru că, pentru că, Bucino, chiar și când le înfloresc, eu spun adevărul. Mai cu seamă despre femei. După cum știi prea bine.

Mă ridic din nou.

— Și de unde să știu că o să-ți ții cuvântul dat și că, după ce ea se va pune pe picioare și va fi bogată, nu mă voi trezi a doua zi că găsesc copii ale *Pozițiilor* prin toată Veneția, cu numele meu pe ele?

— Pentru că, dacă tu îi vei fi credincios, atunci și eu îți voi fi ție. După cum știi prea bine.

Capitolul 16

Peste canal, baba-liliac stă la fereastră, cu ochii cât cepele. E mai răcoare acum și același vânt care ne zguduie cercevelele le zguduie și pe ale ei, dar nu se clintește. Fața ei e aprigă și mânioasă și, dacă ar reuși să-și ațintească asupra noastră privirea rătăcitoare îndeajuns de multă vreme, sunt încredințat că am simți cum ne lovește înfierarea ei, dar noi avem vrăjitoarea noastră pentru a ne ocroti și suntem prea prinși cu împodobirea unei tinere frumoase ca să mai dăm atenție acrelii bătrâneții.

La Draga și stăpâna sunt împreună de la începutul după-amiezii și n-am voie să intru până nu termină; treaba mea este să mă arăt uluit de ceea ce văd. Din fericire, necinstea nu este aproape deloc pusă la încercare. Fiammetta și-a pus niște pantofi cu tocuri atât de înalte, încât trebuie să stau în picioare în pat, ca s-o cuprind cu privirea. E îmbrăcată cu cea mai elegantă dintre rochiile de ocazie. E dintr-o mătase roșu-aprins. Mânecile crem pal sunt strânse la încheieturi și se desfac apoi în nori roșii la coate; corsajul este tivit cu aur pentru a atrage privirea asupra liniei amețitoare a gâtului, iar fustele largi și umflate cad ca o cascadă dintr-o cingătoare cu giuvaieruri prinsă sub sâni. E atâta bogăție de mătase, încât nu putem decât să nădăjduim că printre oaspeții lui Aretino nu se numără și dogele, despre care se știe că a trimis acasă unele femei venite la ceremonii pentru că veșmintele lor erau croite din atâția metri de material, încât nici nu era nevoie să fie măsurate pentru a se vedea că erau interzise prin lege.

Dar nimeni n-o va trimite acasă pe stăpână. Pentru că rochia este doar învelitoarea. Cât despre femeia pe care o acoperă, ei bine, după atâția ani în slujba ei, vorbele mele de laudă s-au subțiat de prea multă folosință. Voi spune totuși câte ceva despre părul ei, din care o parte nu-i aparține și de aceea poate fi bârfit, și care a fost aranjat și împărțit în bucle moi pe frunte și câțiva cârlionți în jurul obrajilor, iar restul cade în valuri molcome, șerpuitoare din ceea ce pare a fi o coadă împletită la ceafă din propriul ei păr. Închid ochii ca să-i văd chipul întipărit îndărătul pleoapelor și aerul se umple cu mireasmă de trandafiri, de mosc și cu făgăduiala verii.

— Ei, ce zici? Deschid ochii când mă întreabă. Ai putea să spui și tu ceva. Ne-am chinuit toată ziua. Câteva versuri de Petrarca te-ar ajuta? Sau poate din celălalt autor pe care-ți place să-l citezi. Cum îl cheamă? Spunea cam așa: doamna mea strălucește mai tare decât soarele și decât bucuria.

Dar știe că n-o să-i fac pe plac înainte de a glumi puțin. Mă silesc să nu mă dau în vileag.

— Miroși frumos, spun eu ca s-o măgulesc. Dacă rochia și părul n-au nici un Dumnezeu, le putem cere oaspeților să închidă ochii.

— Bucino! Azvârle în mine cu un pieptene care nu-i mai e de folos.

Arunc o privire spre La Draga taman la timp ca să văd cum îi trece o umbră de zâmbet peste fața de stafie în vreme ce își adună borcănașele și își ia șalul, pregătindu-se să plece. Mă uit la ea cum înaintează cu băgare de seamă spre ușă, fiecare pas fiindu-i deja întipărit în minte.

N-am mai vorbit cu ea despre bani de când ne-a fost furat rubinul. Deși s-a oferit s-o ajute pe stăpână, adevărul este că îi suntem datori, nu doar pentru perucă, dar și pentru noile alifii pe care i le-a adus pentru părțile femeiești și, nu mă-ndoiesc, și pentru câteva trucuri pentru a stârni poftele

bărbaților, cu care stăpâna știe că nu mă învoiesc și de aceea nici nu îmi spune nimic despre ele. Deși stăpâna mi-a zis că La Draga o să fie plătită după ce o să stăm mai bine cu banii, eu aș vrea mai degrabă să închei acum socotelile cu ea. Nu-mi place să fiu dator nimănui și, după ce cucerirea stăpânei și barca încărcată cu tineri nobili scandalagii au dat naștere la tot felul de vorbe, faptul că tămăduitoarea La Draga vine una-două în casa noastră nu ne-a îmbunătățit cu nimic faima între vecini.

Deși mulți dintre vecinii noștri trec pe partea cealaltă în *campo* când mă văd venind, moșul meu de la fântână încă îmi vorbește, măcar pentru a mă blagoslovi cu „sfaturi bune". Părerea lui despre La Draga este limpede. Este o vrăjitoare a pântecului, spune el și se închină când folosește aceste vorbe, pentru că orice e legat de părțile roditoare, sângerânde ale femeilor le trezește bărbaților bănuială și groază. Zice că ea s-a născut pe una din insule, dar a venit la oraș în tinerețe, deși se aude că părinții ei au murit la scurtă vreme după aceea. Cică în copilărie, când încă mai vedea puțin, a fugit de acasă și au găsit-o în *piazzetta*, lângă Stâlpii Dreptății, cu mâinile pline cu pământ adunat din rugul pe care un sodomit fusese ars cu o zi înainte. După ce s-a întors, a făcut din el și din tot felul de ierburi și plante o pastă, cu care a lecuit chiar în ziua aceea o femeie de prin partea locului de niște atacuri cumplite. Povești din astea s-au tot auzit multă vreme și nici nu mai știi adevărul, dar este îndeajuns de pilduitoare pentru ca odată ce o afli să n-o poți tăgădui. După aceea, zice el, toate femeile din regiune care se îmbolnăveau nu se mai încurcau cu doctorul, ci se duceau întins la ea. Pesemne că și de teamă că le-ar lovi cu blesteme pe femeile care n-ar fi venit la ea. Din câte spune el, cu cât lecuia mai multe femei, cu atât mai beteagă se făcea și cu cât i se ascuțea mai mult cel de-al doilea văz, cu atât mai tare orbea.

Deși nu mi-e frică de vrăjitoare (oricine a trecut prin dureri cumplite caută ajutor oriunde îl poate găsi), n-am cunoscut niciodată o tămăduitoare care să nu se creadă mai

înțeleaptă decât este. Pe de altă parte am văzut prea multe curtezane înnebunite după leacurile care să-i lege pe bărbați și să le ajute în meseria lor – și le iau și unii, și alții, de nu se mai pot opri – ceea ce nu este până la urmă de nici un ajutor. Poate că e o răutate să socotesc mărinimia pe care ne-o arată La Draga doar un mijloc de a face bani, adevărul este însă că ne-am putea lipsi de ajutorul ei. De bună seamă, dacă am și eu un cuvânt de spus.

A reușit să coboare, a ajuns deja afară și a luat-o la pas pe stradă, când o ajung din urmă. Dacă ne-am întrece prin oraș, nu m-aș măsura cu ea, pentru că, deși vederea n-o mai ajută, a învățat să se descurce destul de bine folosindu-și auzul. Știe deci că sunt pe urmele ei înainte de a se întoarce și deslușesc îngrijorare pe chipul ei.

— Bucino?

— Da.

Răsuflă ușurată.

— Am uitat ceva?

— Ai... ai plecat fără să te plătim.

Ridică ușor din umeri, dar privirea îi rămâne plecată.

— Ți-am mai spus că pot s-aștept.

Dă să plece. Chiar înainte de a o ataca în ziua aceea, și ea era la fel de stânjenită ca și mine să vorbim.

— Nu, spun eu mai tare. Mai bine să ne încheiem socotelile acum. Ai fost foarte mărinimoasă, dar stăpâna s-a vindecat și nu vom mai avea nevoie de tine o vreme.

Își înclină capul într-o parte, ca o pasăre care ascultă chemarea perechii.

— Cred că noi două mai avem treabă, spune ea cu glasul ca foșnetul unei adieri și cu un zâmbet oarecum prostesc pe față.

— Cum adică? Ce treabă mai aveți? Stăpâna s-a vindecat, zic eu și îmi aud tremurul din glas. Și n-avem nevoie de farmece de dragoste.

— Înțeleg. Zâmbetul îi piere și gura i se strâmbă puțin.

Stând aproape de ea, mă uimește felul neobișnuit în care i se mișcă fața. Dar e adevărat că nu-și dă seama cum îi face pe ceilalți să se simtă. Eu am aflat de puterea rânjetului meu deslușindu-l în oglinda fețelor celorlalți.

— Spune-mi, Bucino, ce ai tu la gât? Bucino?

Mâna ei se repede spre mine, dar La Draga nu-și poate da seama de înălțimea mea în întunericul ochilor ei și mi-o flutură pe deasupra capului, ca pe o pasăre cuprinsă de panică într-o colivie.

— De unde știi că am ceva la gât? i-o întorc eu și prinzând curaj datorită greșelii ei, mă apropii și mai mult de ea, până când aproape că ne atingem și o privesc drept în ochi, drept în ceața scârboasă a ochilor ei orbi; pesemne că îmi simte răsuflarea pe față, pentru că se înfioară, dar nu se dă bătută.

— Știu pentru că ieri ai jurat pe ce ai acolo, la gât.

Îmi amintesc că așa am făcut și mă înfurii că nu mi-am dat seama.

— E un dinte.

— Un dinte?

— Da. De la unul din câinii tatei. Mi l-a dat înainte de a muri.

— Și de ce ți l-a dat? Ca amintire? Ca podoabă? Ca să te ferească de ghinion?

— Eu... da... De ce nu?

— Chiar așa, de ce nu?

Acum zâmbește; același zâmbet visător, pe care i l-a aruncat lui Aretino, îi cuprinde toată fața și îi face pielea să strălucească. La fel cum nu știe când căutătura îi este înfricoșătoare, nu știe nici că acum s-a luminat. Deși sunt tot timpul pornit împotriva ei, are uneori atâta blândețe, încât sunt în primejdie să mă pierd cu firea.

— Da, doamna Bianchini are trupul vindecat. Dar n-a mai ieșit de mult în lume. E temătoare. Tu ai mereu treabă și alergi prin oraș și nu știi ce se petrece în fața ochilor tăi. Eu îi dau ceva care să-i ia spaima. Atât. Dacă ea crede în

acest leac, o să-i facă bine. E la fel ca dintele de câine pe care-l porți. Cu astfel de „farmece de dragoste" mă îndeletnicesc. Și nu cer bani pe ele. Așa că bagă-ți la loc punga.

N-am ce să spun. Știu că are dreptate și că eu am greșit. Și, deși am fost prost, nu sunt atât de prost încât să nu-mi recunosc acum prostia.

Un băiat vine spre noi de pe cealaltă parte a străzii. Îl recunosc; e unul dintre ajutoarele brutarului care vinde pâine în zori în piațetă. Se apropie, se oprește și face ochii mari pentru că, desigur, noi doi alcătuim o pereche cum n-a mai văzut în viața lui. Zâmbesc cu gura căscată ca să scap de el și o șterge de parcă l-aș fi scuipat. În câteva clipe, va duce vorba în tot târgul: cum vrăjitoarea și piticul se giugiuleau la lumina zilei. Povestea va fi înflorită cu puțină destrăbălare, pentru că păcatele trupului nu lipsesc niciodată din mințile trândave, îndeosebi când e la mijloc un beteșug și toată lumea știe că amândoi suntem în slujba târfei al cărei miros atrage bărci pline cu tineri care vin gâfâind la ușa ei în miez de noapte.

Ea așteaptă și, pentru că eu tac, spune:

— Bucino, de ce nu mă placi?

— Poftim?

— Amândoi o slujim. Ținem la ea. Și ea la noi. Și totuși noi doi ne certăm tot timpul.

— Eu... nu te plac. Adică...

— Poate mai crezi că am păcălit-o, că i-ar fi crescut oricum părul și fără ajutorul meu. Sau că sunt vrăjitoare, pentru că oamenii mă bârfesc la fel de mult cum te bârfesc și pe tine. Asta e? Sau pentru că nu-ți place să te uiți la mine? Chiar sunt mult mai urâtă decât tine?

Nu știu ce să spun. Eu, care am răspuns la toate, acum nu găsesc nici un răspuns. Simt că mi se face rău, ca unui copil prins cu minciuna. Fața ei e neclintită și pentru o clipă nu-mi dau seama ce va face. De data asta, când întinde mâinile, își atinge ținta. Îmi atinge fruntea cât o scăfârlie și acum e rândul meu să înțepenesc. Mă nedumerește răceala mâinilor ei.

Își trece încet degetele peste fața mea, bâjbâie peste orbite, le găsește, apoi peste nas, gură, bărbie, citindu-mă cu atingerea ei. Simt că tremur, mai cu seamă pentru că nu spune nimic, dar pe urmă își lasă mâinile în jos și după câteva clipe se întoarce și pleacă.

O petrec cu privirea până când trece podețul și se face nevăzută pe străduța din apropiere. Văd tot; mersul ei legănat, pietrele de sub tălpile ei, albastrul întunecat al șalului croșetat primit în dar. Văd totul limpede ca lumina zilei. Dar nu știu ce se petrece înlăuntrul meu. Deși știu de ce n-o plac. N-o plac pentru că, într-un fel, mă face să mă simt și mai mic decât sunt.

— A sosit, Bucino! A sosit! Vino repede...

Când ajung în cameră, o găsesc pe doamna mea în picioare adunându-și, înfiorată, pelerina.

— A sosit gondola. Așteaptă afară.

Mă uit pe fereastră. Acum, când suntem bogați în făgăguieli, nu ne mai pare rău că am cheltuit atâția bani pe transportul pentru o noapte. E o barcă mare. Nu la fel de somptuoasă ca una pe care am fi putut s-o închiriem ca să ne câștigăm existența, dar destul de elegantă; cârma din argint lustruit sclipește în lumina apusului, gondolierul cu pielea neagră, înveșmântat ca un curtean în catifea roșie cu auriu, stă semeț la pupa, cu unica vâslă odihnindu-se în lăcașul ei. Pesemne că de mult n-a mai văzut casa asta o asemenea paradă de bogăție și peste canal, iscoada noastră cu ochi ageri s-a aplecat atât de tare pe fereastră încât în orice clipă e în primejdie să se înece în curiozitatea ei. Numai că de data asta nu e singură. Ceva mai departe, apar fețe la toate ferestrele și, când ajungem jos și deschidem porțile ce dau spre canal, podul din apropiere se preface într-un loc de admirat priveliștea, unde ajutorul de brutar și alte cinci, șase persoane s-au adunat să caște gura. Mă gândesc la moșul meu care se fălește că știe tot și aproape că-mi doresc să-l fi vestit ca să ne vadă și el plecând.

Mă pregătesc să înfrunt zeflemelele. Tânărul arab ia mâna stăpânei și o ajută să se urce în barcă. Soarele a coborât peste pod și în lumina lui trandafirie fustele roșii care se rotesc în jurul ei par flăcări. Ea se uită în sus, cuprinde mulțimea dintr-o singură privire, apoi intră în cabină și se așază pe perne. Eu mă cocoț pe banca de lemn, în vreme ce gondolierul își cufundă vâsla în apă și desprinde barca de chei, cârmind-o în canalul principal.

— Târfă de apă!

— Vrăjitoareo!

— Arată-ne ce ai de vânzare!

Sunt deocamdată glasuri de băieți – încă nu li s-a schimbat vocea de-a binelea – și printre ocări răzbate dorința. Barca se îndepărtează și, în vreme ce alunecă pe sub fereastra babei, ea se apleacă în afară și trage ca din praștie o flegmă care cade cu un plescăit pe lemnul de lângă mine. Mă uit în sus și mă pregătesc să-i dau cu tifla, când, cu o lovitură zdravănă de vâslă, dispărem, tăind apa ca foarfecele croitorului mătasea, lăsând toate astea în urma noastră.

Arabul cunoaște apa la fel de bine cum cunosc eu uscatul. Stă în picioare, cu piciorul stâng pe marginea gondolei și trupul lui se răsucește precum al unui dansator în vreme ce cârmește lin după colțuri și alunecăm ca un lung oftat pe sub un tunel de poduri arcuite joase. Lumina zilei se stinge repede și gondola stă cufundată în apă, așa că mă pregătesc să țin piept fricii. Dar mintea mea e prea frământată ca să-mi mai fie frică. Este o călătorie de-a-ndăratelea față de cea pe care am făcut-o cu multe luni în urmă, când am ieșit prin păienjenișul de mici canale spre apa mai lată. Mi se pare că a trecut mult timp de atunci; noaptea de vară și zăduful lipicios, femeia cu miros de mosc și mâna ei trăgând draperia gondolei când bărbatul s-a întins spre ea. Stăpâna șade acum nemișcată și înaltă, cu capul semeț, cu gâtul grațios, cu mâinile împreunate pe fustele umflate, pe deplin încredințată de eleganța ei de parcă s-ar privi în oglindă.

Vreau s-o întreb cum se simte, să-i spun că frumusețea ei nu are nevoie de farmece de dragoste, dar amintindu-mi ce mi-a spus La Draga despre puterea încrederii, la fel de mare precum cea a licorilor, îmi țin gura. Oricum, legătura dintre noi a suferit o schimbare; după ce am fost atâta vreme tovarăși de suferință, acum suntem din nou oameni de meserie și se cere o oarece distanță între curtezană și neobișnuita ei jucărie.

Pătrundem în Canale Grande în locul unde face o cotitură lungă și leneșă spre Rialto și un adevărat spectacol se deschide în fața noastră. Zumzetul pieților s-a stins și mulțimea este mai pretențioasă; mici flote de gondole împodobite, cu cabine, unele deschise, altele închise, care duc oameni spre zeci de întâlniri de seară. În stânga noastră, două femei tinere stau înfășurate ca niște pachete scumpe în văluri și șaluri, dar scot imediat capul din cabină ca să cerceteze pielea și părul stăpânei mele. Trecem pe lângă o barcă încărcată cu distinși „corbi" în veșminte de toată splendoarea și toate perechile de ochi se întorc spre noi. În spatele nostru, cerul are culoarea caisei răscoapte. Pe terasele de lemn cocoțate ca niște paturi cu baldachin pe acoperișuri, tinere femei atârnă la aerisit covoare și perdele și strâng rufele de pe frânghiile întinse între prăjini, iar în jurul lor, mulțimea hornurilor se înalță ca niște splendide cupe de vin înșiruite pe masa orizontului pregătită pentru cina zeilor. În casele grandioase de pe amândouă părțile canalului, se aprind luminile în *piano nobile*. Prin logiile deschise se zăresc slujitori ducând lumânări la sfeșnicele de pe pereți sau la candelabrele rotunde, pe care le aprind și le ridică încet. În sărăcia noastră, suntem nevoiți să ne mulțumim cu duhoarea seului și abia aștept să văd din nou lumea în lumina lumânărilor din ceară de albine, pentru că, după cum vă va spune orice curtezană care-și cunoaște valoarea, în această lumină până și o piele buboasă capătă moliciunea pufului de lebădă. De aceea, cutez să spun, multe dintre marile cuceriri sunt ticluite și săvârșite noaptea.

Casa lui Aretino este luminată și în curte sunt deja ancorate patru gondole bogat împodobite. Gondolierul ne trage cu îndemânare la chei și ridicăm împreună fustele stăpânei, ca să le ferim de piatra udă și de murdăria din holul de la intrare, în vreme ce el îl vestește cu glas puternic pe stăpânul casei că am sosit.

Pe când urcăm scara, auzim de sus zumzet de glasuri și râsete. Aretino ne așteaptă pe palier. Stăpâna se înalță spre el ca o splendidă corabie cu pânze și Aretino îi întinde mâna în vreme ce eu adun brațe întregi din trena de mătase pe care o las apoi să cadă în urma ei. Și, deși are destule pricini să ne urască, este limpede că se bucură s-o vadă, pentru că i-au plăcut întotdeauna lucrurile frumoase și nu l-a speriat niciodată mirosul aventurii. Asta i-a și apropiat.

— Scumpa mea Fiammetta, rostește el cu glas tare, fluturându-și mâna ca un curtean – ceea ce nu va fi niciodată. Ești mai semeață decât regina Cartaginei și frumusețea ta face să pălească splendoarea apusului venețian. Ne faci mare cinste că ne calci pragul.

— Dimpotrivă, domnule, eu mă simt onorată să mă aflu aici, declară ea cu glasul la fel de ridicat, apoi se înclină ca să coboare până la înălțimea lui, pentru că el e mai scund și pe tocuri ea îi întrece pe cei mai mulți bărbați. Zeflemelele tale au fost întotdeauna mai meșteșugite decât vorbele măgulitoare, Pietro, rostește ea mai încet și cu blândețe.

— Pentru că nu plătești pentru ele. Le păstrez pe cele mai bune ca să le vând la bucată. Deci, piticul tău nu se lasă și se pare că vom fi din nou tovarăși. Deși, ținând seama de noblețea ta sufletească, sunt încredințat că nu vei avea nimic împotrivă să împarți cu mine foloasele. În casa mea se află astă-seară trei bărbați care, fiecare în felul lui, au destui bani pentru a umple cu puf și cuibul tău, și pe al meu. Nu te supără dacă ne ocupăm de ei împreună, nu ?

— Nicidecum, spune ea, cu privirea sticlind la gândul banilor. Dă-mi amănunte.

— Primul este Mario Treviso, unul dintre cei mai parfumați negustori ai Veneției, de vreme ce a făcut avere din săpunuri. Toată ziua nu face altceva decât să se îngrijească de magazii și să scrie versuri oribile, pentru care caută o muză, deoarece nevastă-sa s-a îngrășat atât de tare după ce a zămislit o droaie de plozi, încât ultima dată când a încercat să plece de acasă, au trebuit s-o coboare cu scripeți în gondolă.

— Ce rang are? E nobil, sau cetățean de rând?

— Cetățean de rând, deși, dacă s-ar putea cumpăra noblețea cu bani, ar fi ajuns nobil de mult și ar fi dobândit un loc într-unul din sfaturile țării, pentru că are mai mulți bani lichizi decât cei cu nume mari. Lucrurile s-au schimbat de când ai plecat. Câteva dintre marile familii s-au lenevit și nu mai ies pe mare; sângele li se îngroașă mai mult decât pungile. Dar, dacă nu te supără că bogăția precumpănește educația aleasă, Treviso e o pradă de soi. Este bogat precum Cresus și știe să prețuiască frumusețea, deși în privința poeziei el n-are habar. A întreținut un timp o curtezană pe nume Bianca Gravello, dar drăgălășenia ei nu era întrecută decât de prostia ei, iar lăcomia o făcea să fie grosolană, așa că acum omul are nevoie de purtări mai delicate. E de fapt un prostănac și mă îndoiesc că îți va face vreun necaz, deși s-ar putea să nu te amuzi prea mult.

Stăpâna zâmbește.

— M-am amuzat destul în ultimul timp, așa că puțină plictiseală e bine-venită. Pare a fi taman ce-mi trebuie. Poate că ar trebui să-l duc chiar acum la mine acasă.

— A, nu! Am pregătit o petrecere și va trebui să muncești ca să-ți câștigi banii. Așadar, pe urmă vine Guy de Ramellet, trimis al curții franceze. Steaua Franței începe să pălească aici și a venit să-și facă prieteni și să cumpere relații. Se consideră un erudit și un gânditor. De fapt e un măscărici și s-ar putea să aibă sfrenție – îți spun acest amănunt în semn de prietenie, pentru că va fi nerăbdător să se cocoațe în patul tău. Dar regele lui mi-a rămas dator pentru stihurile scrise în cinstea lui, și cu cât dobitocul ăsta se va apropia mai mult de mine, cu atât mai mult vor crește șansele de

a-i aminti Maiestății Sale de ele. Deși nu trebuie să te porți ca și cum ai strânge datoriile pentru mine.

— Și nici tu ca un codoș, spune ea, pentru că sunt din nou egali și le place acest joc. Deși, dacă te părăsește istețimea, cred că Bucino te-ar lua ucenic.

— Al treilea este o pasăre neobișnuită. Un păgân, dar cu gusturi rafinate. Are obiceiul mai degrabă să se țină deoparte decât să participe. Este cel dintâi negustor al sultanului aici și are îndatorirea de a cumpăra orice obiecte de lux pe care le socotește pe placul stăpânului său și de a le trimite la curtea lui Soliman. I-am spus limpede că tu nu ești marfă de acest fel.

— Atunci la ce-ți folosește? Sau îți vinzi condeiul amândurora ca să știi una și bună?

— Aș face-o dacă aș putea. Or fi ei păgâni, dar te încredințez că sunt soldați mai buni decât cei mai mulți soldați ai creștinătății. Ultima noutate care circulă pe Rialto este că armata sultanului se apropie de Ungaria și că a pus ochii pe Viena. Nu, nu doresc protecția, dar am alte planuri pentru el. Acum, dacă ești gata...

— Cred că ai uitat pe cineva.

— Cum adică?

— Am numărat patru gondole la chei.

— A, da, desigur. Al patrulea nu e pentru tine. Este oaspetele meu: un bărbat cu un talent uriaș și cu o soție căreia îi poartă o credință nestrămutată, deși penelul lui arde de dorința de a face pielea fiecărei femei pe care o întâlnește să strălucească precum o perlă. A venit aici în urma unui rămășag pus cu un prieten al lui care stăruie că frumusețea și farmecul unei curtezane romane sunt mai presus decât ale oricărei curtezane venețiene.

— Și ce tragi nădejde să câștigi?

— Un portret al meu, cu barba și burta pe care le-am dobândit.

— Și dacă pierzi?

— O, n-am oferit nimic în schimb.

Ea zâmbește. Câteva clipe de tăcere.

— Îți sunt recunoscătoare, Pietro.

— Hmm. Mi-ar plăcea să cred că am făcut-o de bunăvoie. Știu, știu... Fiammetta Bianchini nu cere nimic și l-a jignit odinioară pe Aretino. Dar nici el n-a scăpat nevătămat, poate că ar trebui să-ți amintești asta.

Se apleacă să-i sărute mâna. În locul unde mă aflu eu pe scară, în spatele lor, e întuneric. Bărbații mărunți aud deseori secrete care nu sunt pentru urechile lor. Dar mi se pare că, fără a ține seamă de trecut, cei doi sunt croiți din aceeași stofă, înzestrați și pentru negoț, și pentru dragoste și că le va merge mai bine dacă vor fi prieteni decât aproape ibovnici, cum au fost.

— Hai să dăm cărțile pe față, Fiammetta, spune el îndreptându-se de spate și deslușesc un zâmbet în glasul lui. Volnicia ta m-a scos întotdeauna din minți și totodată m-a ațâțat. Totuși, dacă joci bine astă-seară foarte curând vei avea din nou propriul negoț. Pentru că acum suntem amândoi îndatorați vicleniei piticului tău. Hai, Bucino, ieși de sub fustele ei, nu e de demnitatea ta să adulmeci fundul unei femei chiar dacă ai înălțimea potrivită pentru asta. Doamne, ți-ai schimbat hainele anume pentru seara asta! Ne simțim onorați. Mă gândesc că umoarea molatică ți-este precum catifeaua veșmintelor. Ce planuri ai pentru noaptea asta? Dăm târcoale prin bucătărie ca să stăm cu drăgălașa Anfrosina sau o facem pe măscăriciul-maimuță cultivat aici, cu noi?

Eu, de bună seamă, aș da orice să rămân cu ei și stăpâna ar avea de câștigat de pe urma mea, măcar prin faptul că frumusețea ei i-ar ului pe toți stând alături de urâțenia mea. Dar privirea ei îmi spune iute că nu așa se va întâmpla. La Draga a avut dreptate. E mai tulburată decât mi-am dat seama. Îi fac semn cu ochiul, grav, în timp ce mă întorc spre el.

— Mă voi desfăta cu ceea ce-mi oferă bucătăria.

— Poate că e mai bine așa. Nu ne dorim să te ascundă turcul în pelerină și să te răpească. Am auzit că la curtea sultanului au mare trecere bărbații storciți. Chiar dacă ești un ticălos, n-aș vrea să te pierd.

Ușa se deschide și stăpâna intră în salon.

Capitolul 17

Mă gândesc în ultima vreme la confesiune. (Aceste seri în care ne facem intrarea în societate sunt mai încete și mai pline de ceremonie decât te-ai aștepta și știu mai bine decât oricine cât de păgubitor este să-ți irosești iscusința pe întâmplări al căror curs nu-l poți schimba.) Deși e atât de neliniștită și temătoare, stăpâna are în spate știința dobândită în ani de zile și, dacă are nevoie de ajutor, îl cere. Pentru că acum am vreme de trândăvit. Când spun că mă gândesc la confesiune, nu mă gândesc la sufletul meu: de obicei mă simt destul de bine cu povara păcatului pe care o port, care este mai mare decât a unora, dar mai mică decât a multora. Nu, e mai mult de-atât. După ce am lucrat atâția ani în tagma aceasta, sunt curios să știu ce se întâmplă când toți acești negustori de seamă, nobili, eruditi și de obicei și soți, care trec prin mâinile noastre, se pomenesc în cușca unui confesional, unde vin să capete iertarea pentru diavolii care par să iasă din vintrele lor. Ce grozav trebuie să fie să le asculți poveștile: toate amănuntele, toate gândurile murdare, baletul fiecărui act necurat. Trebuie să fii cu adevărat un sfânt ca să te poți apleca asupra păcătosului și să nu-ți lași mintea să rătăcească spre păcatul în sine. În lumea lui Aretino, nu se află, de bună seamă, nici un preot cinstit. Toți își deschid confesionalele pentru a oferi iertare organelor păcătoase ale tinerelor siluite sau mângâiere tinerilor neștiutori să țină piept ispitelor cărnii. Dar Aretino este de mult timp vestit pentru cruciada lui împotriva clerului și e lucru știut că e meșter să deslușească învârtoșarea într-o cută țeapănă a raselor călugărești.

Eu, unul, sunt încredințat că trebuie să fie printre ei și câțiva bărbați buni, care se silesc din greu să ne țină dinaintea Domnului. Dar și pentru ei, păcatele preacurviei sunt nenumărate și buimăcitoare pentru cercetarea teologică. La Roma tinerii preoți din confesionale primeau instrucțiuni scrise despre purtarea cuvioasă a soților în iatac. Știu asta, pentru că, atunci când Ascanio cerceta liniile perechilor nelegiuite desenate de Giulio Romano, în tiparniță se trăgeau manuale pentru confesional. Într-adevăr, studiind doar cele câteva foi aruncate din cauza unor greșeli de tipar, ne-am dat seama pentru prima oară de numărul covârșitor de păcate pe care le puteau săvârși bărbații și femeile în patul conjugal.

Unele sunt la mintea cocoșului. Nici o pereche, oricât de mult și-ar dori ceva nou sau s-ar teme să zămislească iarăși, nu trebuie să încurce orificiul procreării cu alte orificii. Deși sodomia duce mai repede la rug bărbatul decât femeia, în ochii bisericii este un păcat greu pentru amândoi. Și deși aud că acum erau câțiva învățați și medici care stăruiau că plăcerea în cadrul căsătoriei ar da naștere unor copii sănătoși (chiar cardinalul stăpânei făcea parte dintre gânditorii noi care doreau să pună capăt ereziei reformând biserica mamă), plăcerea trebuie să urmeze o linie dreaptă. Soția se întinde pe spate și soțul peste ea. Prea multă fornicație, coitul în picioare, șezând, stând pe o parte sau, Doamne ferește, cu femeia deasupra bărbatului – toate acestea te silesc să mergi la confesional pentru curățarea sufletului. Scandalul gravurilor scârbavnice ale lui Giulio și mânia cenzorului papal nu fuseseră stârnite de înfățișarea amănunțită a coitului, ci de faptul că toate cele șaisprezece poziții nu erau îngăduite de Biserică. Și el știa asta prea bine. Niciodată nu ne-a fost negoțul atât de înfloritor ca în săptămânile de după răspândirea lor prin Roma. Dar să recunoaștem – asemenea lucruri îi atrag mai mult pe bărbați decât pe femei. Și pe bună dreptate, supus unui noian de reguli și legi, nu-i de mirare că bărbatul, chinuit de asemenea ispite trupești, decât să-și

ducă soția pe calea pierzaniei, preferă să-și scoată păcatele din casă și să le ducă în patul unei femei în stare să le îngăduie.

Așa că, păcătuind, Fiammetta Bianchini le izbăvea de fapt pe celelalte. Și în acest sens, cardinalul ei mi-a spus odată o vorbă de-a Sfântului Augustin: că femeile ușoare sunt ca fundul calei unei corăbii bune, de vreme ce în lipsa lor apa de scurgere s-ar ridica și s-ar tot ridica până ce ar înghiți marinarii și pasagerii și vasul s-ar scufunda. Ceea ce se întâmplă cu o corabie bună de navigat, se întâmplă și cu un stat virtuos. După aceea, când bărbații plecau din paturile soțiilor lor și veneau la noi, nu mă mai simțeam prost pentru că îi încărcam cu o sticlă, două peste ce băuseră sau cu prețul unei nopți întregi când plecau înainte de a ivirea zorilor, pentru că în multe privințe noi ne jertfeam pentru binele flotei.

Cât despre stăpâna mea, ei bine, la Roma avusese norocul de a găsi confesorul potrivit: un tânăr preot dominican, care nu era cicălitor sau iscoditor, ci dăruia frumușel iertarea în schimbul unei sume bunicele strecurate în cutia milei. Cât despre viața noastră aici, la Veneția, ei bine, mai întâi păcatul, pe urmă banii și pe urmă confesiunea.

Judecând după gălăgia care răzbate dinspre *portego*, se pare că păcatul se apropie. Râsetele sunt tot mai zgomotoase, aud voci ridicate, ca și cum s-ar certa în joacă și am auzit chiar și o frântură de cântec. Acum nimic nu mă mai poate ține în bucătărie. Focul s-a stins, iar Anfrosina (un gând necurat care nu s-a prefăcut într-o faptă necurată, deși recunosc că mi-ar face plăcere câteva sărutări și mângâieri) a adormit pe patul dintr-o latură a încăperii. Mă gândesc cum să mă strecor la distracție, când Aretino vine după mine.

— Bucino! Pari trist. Să nu-mi spui că te-a părăsit Anfrosina.

Arăt spre pat, el se duce într-acolo și rămâne în picioare lângă ea.

— Ia uite-te! Ți se înmoaie inima! Când eram copil, dormeam uneori cu câinele. Cred că de acolo mi se trage pofta

pentru trupurile femeilor. De la blana aceea caldă. Mă miră că nu te-ai înfruptat.

— Lucrez, spun eu sec.

— Da, pe bună dreptate acum lucrezi. Stăpâna ta are nevoie de tine...

Mă ridic și mă dau jos de pe bancă înainte să spună mai departe.

— Hei, nu așa de repede! Râde și se proțăpește între mine și ușă. E nevoie de tine, dar nu în clipa asta. Nu trebuie să știe nimeni că te-a chemat. Trebuie să aștepți la ușă până când îți dă ea semnalul.

— Ce fac acolo?

— Joacă un joc despre artă și despre simțurile de care se slujește. Tu îl cunoști, dar pentru ei e proaspăt ca iarba nouă. Ah, ce plăcut e să vezi o bună curtezană muncind ca să-și câștige traiul! O să las ușa crăpată ca să-ți dai seama singur cum merge jocul. O să-i dibuiești planul mai bine decât mine.

Aștept până pleacă, apoi mă strecor tiptil pe scara îngustă din dos și apoi pe coridorul lung care duce spre ușile de la *portego*. Am grijă să nu mă apropii prea mult, dar n-ar trebui să-mi fac griji: oricum nu se uită nimeni la mine.

Prin deschizătură îl văd pe Aretino așezat într-o parte, apoi doi alți bărbați și pe stăpâna mea. Ea stă în picioare în fața lor, cu brațele întinse și trunchiul pe jumătate răsucit, ca și cum ar fi gata să fugă de un urmăritor prea stăruitor. Pe chipul ei e așternută mirarea – face ochii mari –, pe jumătate frică, pe jumătate așteptare – și stă nemișcată, nici măcar nu clipește, de parcă ar fi stană de piatră, deși sânii ei tari, marmoreeni, se ridică și se coboară la fiecare respirație, splendizi în lumina lumânărilor așezate anume.

Se lasă tăcerea pentru o secundă, apoi văd un bărbat uscățiv, cu fața roșie care se scălâmbăie în jurul ei.

— O, bucurați-vă privirile, prieteni. Zeița vă va încredința în locul meu că așa este. Admirați puterea sculpturii: întruchiparea naturii în adevărata sa lumină. Îți spun eu,

monsignore Vecellio, nici mâinile dumitale de pictor n-ar putea înfățișa această splendoare.

Și întinde mâna spre arcuirea molatică a umărului ei gol.

— Nu, nu. *Ne touchez pas*. Și în încăpere izbucnesc hohote de râs în vreme ce statuia își mișcă buzele pentru a-i vorbi, fără a clinti un mușchi. Noi am pus în balanță, monsieur Ramellet, văzul și auzul. Pipăitul este un simț mult mai vulgar, deși provoacă plăcere.

— Dar trebuie să te ating. Geme. Asta este puterea sculpturii. De ce crezi că Pygmalion a dus-o pe Galateea lui în pat după ce a creat-o?

— Ramellet are dreptate, se aude tare vocea lui Aretino. Deși își distruge argumentul în felul acesta. Gândiți-vă la acele străvechi pete de sloboz de pe splendida statuie a Afroditei din Cnidos. Sculptura ațâță dintotdeauna privirile celor din preajmă.

— Da! Da. Și de ce? Pentru că mai mult decât oricare formă de artă prinde esența naturii și a vieții. Uitați-vă la ea.

— Bineînțeles că are viață, răcnește unul dintre bărbații din fața ei. Pentru că ea e vie, prostănacule! E carne, nu marmură. Dacă vrei o întrecere adevărată între formele de artă, lasă-mă s-o pictez. Atunci vom avea cu ce să comparăm natura.

— Ah, dar cum m-ați picta, maestro Vecellio? rostește ea cu dulceață, fără a se clinti. Îmbrăcată, sau dezbrăcată?

El țâțâie și ridică din umeri.

— Cum va dori cel ce plătește tabloul.

Se ridică un cor de voci care-l îndeamnă să purceadă.

Stăpâna râde și se folosește de acest moment pentru a-și îndrepta capul și umerii cu grație și a-și da părul pe spate ca să poată arunca o privire spre ușă, să vadă dacă sunt la datorie.

— Sunt măgulită, domnilor, că sunteți atât de generoși cu frumusețea mea. Dar mă tem că ați căzut în plasa argumentelor mele. Sau mai degrabă a argumentelor noastre, pentru că, signor Treviso, parcă asta ați spus cu câtva timp în urmă – și își îndreaptă privirea spre negustorul de săpunuri,

care stă lângă pictor și până în această clipă a fost destul de tăcut –, și anume că, deși privirea ne poate duce spre Dumnezeu, ea se înșală uneori. Pentru că, deși răspunde în mod firesc la frumusețe, frumusețea nu este întotdeauna adevărată.

— Ce?! Ataci direct filozofia lui Ficino, sau doar ne avertizezi împotriva ta? strigă Aretino, al cărui rol este în astă-seară să-i ațâțe pe ceilalți, dar nu se poate ține deoparte de gâlceava lor.

— O, domnule, nu cutez să-mi pun agerimea la întrecere cu a unui învățat atât de mare. Cât despre cât de aievea e frumusețea mea, ei bine, ca să o descoperiți ar trebui s-o probați. Și râde cu o falsă modestie bine jucată. Nu, eu vorbesc despre puterea privirii în toate formele sale.

În vreme ce ei stau acolo așteptând următoarele ei vorbe, îmi dau seama încotro bate și care va fi rolul meu; îmi îndrept vesta și mă pregătesc.

— Vreau să cugetați la dragoste, domnilor. Cea mai crudă și mai dulce tulburare a sângelui. Boala de care nici un bărbat nu vrea să se vindece. Cum pătrunde dragostea în trup? Nu prin privire? Un bărbat privește o femeie. Sau o femeie privește un bărbat. În vreme ce vorbește, se întoarce spre fiecare dintre ei, ochi în ochi cu fiecare pentru o clipă, într-un dialog fără ascunzișuri. Și prin acea privire prețioasă le spune ceva. Îi puteți zice suflet, îi puteți zice poftă animalică, îi puteți spune boală blestemată – nici cei mai mari învățați nu s-au pus de acord –, dar, orice-ar fi, se ia de la persoana care iubește la cea iubită și, după ce este primită, nu mai poate fi oprită, coboară până în măruntaie și de acolo se întinde în tot sângele din corp. N-am dreptate, signor Treviso?

Privirea ei zăbovește acum asupra lui în vreme ce el murmură că are. Doamne, trebuie să fie tare bogat dacă e atât de prost!

— Dar dumneavoastră, domnule? spune ea privindu-l țintă pe Aretino.

— O, de bună seamă! răspunde el zâmbind. Ceea ce ne duce în ispită nu ne poate mântui de cele rele. Deși, repet, bărbații suferă de această boală mai abitir decât femeile.

— Credeți? Nu credeți că și ele simt același lucru? Stăpâna zâmbește, căutând în jur sprijin.

Francezul scutură cu putere din cap.

— A, nu, nu, el are dreptate. Eu însumi am suferit de această boală de multe ori. Nu pot să dorm, nu pot să mănânc, mă cuprinde bucuria și suferința în același moment. E un fel de nebunie – râde – de care nu vreau să mă vindec niciodată.

Îmi dau seama, din locul în care stau, că nici nu pare prea sănătos. Aretino are dreptate. Dacă ea l-ar lua în patul ei, nici La Draga n-ar reuși să-i curețe măruntaiele.

Privirea ei trece peste singurul pe care nu-l văd, dar știu că e turcul și aud un glas murmurând ceva ce pare s-o intereseze, dar urechea mea nu prinde vorbele lui.

Ea se întoarce din nou spre negustorul de săpunuri, care își arată acum aprobarea mai hotărât și este răsplătit pentru asta cu surâsul ei cel mai strălucitor.

— O, să fiți încredințat, domnule. Data viitoare când vă va lovi această dulce boală, veniți la mine, pentru că am cercetat-o multă vreme temeinic și mă socotesc meșteră în vindecarea ei. Sunt cunoscută pentru faptul că mi-am jertfit propria curățenie pentru a-i ajuta pe alții să și-o recapete.

Cei din jurul ei râd din nou. Doamne, cum devin bărbații copii mari pentru a ajunge sub fustele unei femei! Păcatul Evei. Uneori nu știu dacă trebuie să mă rog pentru sufletul ei, sau să-i proslăvesc poftele, pentru că fără ele, stăpâna și cu mine am coase pânze sau am împleti funii la Arsenale pentru opt *soldi* pe zi.

— Deci, domnilor, ne-am amuzat destul pe tema plăcerilor trupului. Amintiți-vă că îndatorirea noastră este să găsim simțul și forma de artă care ne apropie de frumusețea lăuntrică a Domnului. Întrucât am găsit pricini întemeiate pentru a bănui văzul de o aplecare către ispită, să vorbim acum despre auz. Și pentru aceasta, dacă binevoiți, vă invit la un alt joc.

Îmi îndrept spatele și înghit, pentru că mi se întâmplă să râgâi când sunt nervos și n-aș vrea să dau de gol jocul nostru.

— Signor Aretino, pot abuza de gentileţea dumneavoastră rugându-vă să-mi aduceţi o lăută?

El o aduce şi bag de seamă că, deşi e mai bună decât a noastră, nu e cine ştie ce şi trag nădejde că stăpâna va putea scoate câteva sunete frumoase din ea. Se aşază în licărirea lumânărilor, îşi aranjează fustele şi părul greu cu băgare de seamă, pe care cel ce o priveşte ar putea s-o ia drept pasiune pentru muzică şi nu drept o înfrumuseţare a portretului pe care şi-l pictează ea însăşi. Încearcă o clipă strunele, apoi îşi înclină capul, îşi ridică degetele şi începe să cânte. Deşi în clipa aceea am emoţii că degetele ei ne vor trăda, sunetele se revarsă în jur ca o ploaie de aur. Le cercetez feţele. Ce-ţi poţi dori mai mult de la o femeie? Frumuseţe, isteţime, un trup împlinit, un surâs însorit şi degete cereşti. Nu trebuie decât să plăteşti preţul.

Cântă mai întâi un cântecel, îndeajuns de lung pentru a-i fermeca şi îndeajuns de scurt pentru a nu-i plictisi, pentru că, deşi sunt oameni cultivaţi, au venit aici ca să se distreze şi, ca şi mine, simt că se apropie momentul crucial. Lasă ultimele note să zăbovească în aer şi, când îi cer să mai cânte, glasul lui Treviso este cel care răsună cel mai tare. Privirea ei l-a străpuns şi dorinţa îi clocoteşte sângele şi-i răscoleşte măruntaiele.

— Deci, domnilor, sunteţi pregătiţi? Vă voi pune la încercare auzul să vedem de recunoaşteţi adevărata frumuseţe. Vreau acum să închideţi ochii.

Ea priveşte în jur, în vreme ce ei îi fac pe plac.

— Abdullah Pashna, am aflat că tăcerea voastră e de aur, dar trebuie să vă spun că în clipa asta cred că ne păcăliţi. Un zumzet de râsete. Vă mulţumesc.

Mulţumită că-i are la picioare, îşi aşază degetele pe strune şi începe să cânte din nou, apoi, după o clipă, îmi face cu ochiul.

Deschid uşa cât pot de încet – a ales o melodie sonoră ca să-mi acopere zgomotul paşilor – şi mă duc lângă ea. Am palmele umede de emoţie. Pe vremuri, am curtat şi am cucerit jumătate din Roma cu jocurile noastre, dar n-am mai făcut-o de mult. Mă uit la ei cum şed în jurul stăpânei: cu ochii închişi, cum li s-a spus şi cu un zâmbet lăţit pe faţă. Cât de mult le place bărbaţilor să fie seduşi! Fiammetta a ales bine piesa; are pasaje luminoase şi duioase, care sporesc vraja acestor clipe. Ajunge la sfârşitul unei fraze muzicale şi şovăie puţin.

— Domnilor! Nu, nu, nu vă mişcaţi... Vreau să vă spun că peste o clipă voi sfârşi, dar în vreme ce se vor stinge ultimele sunete, aş dori să mai rămâneţi un pic cu ochii închişi, pentru a vă pătrunde pe deplin de acest joc.

În vreme ce vorbeşte, se ridică încet şi îmi întinde instrumentul. Eu mă aşez uşurel pe scaun, îmi ridic piciorul ca să iau lăuta, ceea ce, trebuie să vă spun că este o adevărată cazna pentru un bărbat de statura mea şi mă pregătesc pentru ca după ultimele ei cuvinte să cânt sfârşitul piesei. O cunosc bine, de bună seamă, şi am şi firea potrivită pentru a face faţă. Felul în care cânt nu sfâşie sufletele, dar are delicateţe şi simţire şi ştiu să închei cu o înfloritură care să le ţină trează atenţia.

În tăcerea care urmează ultimelor note, ne zâmbim unul altuia pe furiş.

Glasul ei, când vorbeşte, e ca o mângâiere.

— Domnilor, deschideţi ochii şi priviţi frumuseţea care cântă această muzică minunată.

Cinci perechi de ochi ascultători se deschid brusc şi văd o arătare cu un rânjet de nebun şi cu o lăută ţinută strâns la piept. Exotismul urâţeniei şi al frumuseţii. La asta suntem adevăraţi maeştri.

La orice s-ar fi aşteptat, dar nu la asta, şi cred că au fost peste măsură de uluiţi, pentru că, preţ de câteva clipe, toată încăperea a încremenit. Mă dau jos de pe scaun şi fac o plecăciune stângace în vreme ce ea vine spre mine, cu mâinile ridicate ca să ne salute pe toţi.

— Domnilor, vă dăruiesc puterea sunetului şi talentul credinciosului şi „cu adevărat" urâtului meu pitic, Bucino Teodoldi.

Și dintr-odată, toți izbucnesc în râs și bat din palme și tot bat – ce altceva pot face? –, iar Aretino chiuie și mă bate pe spate și mai cere să se aducă vin; stăpâna se așază și își face vânt cu evantaiul, soarbe din pahar și primește șuvoiul de măguliri pentru care a muncit din greu, fără a face vreo sforțare.

Băutura și glumele mai curg o vreme, până ce câteva lumânări încep să sfârâie. Stăpâna revarsă laude după laude asupra gazdei noastre, care folosește acest prilej pentru a-l trage pe francezul bubos la biroul lui ca să-i arate o nouă scrisoare pe care o scrie măritului său rege, în vreme ce pictorul își înecă necazurile fidelității într-o nouă sticlă. În acea clipă turcul nostru, Abdullah Pashna – căci el este într-adevăr cel care ne-a salvat în *campo* cu câteva săptămâni în urmă – își adună pelerina și dă să-și ia rămas-bun; există la asemenea petreceri un protocol nerostit și este limpede acum pentru toți că balanța a înclinat spre averea făcută din săpunuri.

Dar aș spune că asta nu pare să-l îndurereze prea mult. De fapt, de când am apărut, a manifestat la fel de mult interes față de mine ca și față de stăpână, iar acum, când pleacă, vine spre locul unde m-am așezat și îmi pune pe genunchi o pungă cu ducați.

— Pentru pasul ușor și pentru agilitatea degetelor. A fost un spectacol minunat, prietene.

Îi arunc o privire stăpânei, pentru că nu iau bacșișuri fără voia ei și pentru că n-am fost de față la întâmplările serii și n-am cum să știu cele ce s-au petrecut deja între ei. Privirea ei îmi îngăduie să iau banii și primesc fericit, pentru că și eu simt cum îmi curge prin vine emoția spectacolului.

— Mă pricep mai bine la jonglerii decât la muzică.

— Atunci trebuie să vii să faci jonglerii pentru mine. Mă atrag teribil asemenea talente.

— Ați fost în ziua aceea la încăierarea de pe pod? întreb eu, pentru că, deși e păgân, mi-a plăcut din clipa când l-am întâlnit pe stradă. Poate și pentru că și el mă place.

— La încăierare? Firește. Lucrătorii de pe corabie au dobândit o mare victorie, au luat podul de la pescari într-o oră. N-am văzut niciodată așa de mulți oameni, nici bătându-se, nici privind. Când mă voi întoarce acasă îi voi cere sultanului să construiască poduri prin tot orașul nostru magnific ca să ne antrenăm luptătorii. Dar dumneata? Practici acest sport?

— Mi-ar plăcea, dar n-am avut bucuria niciodată. Am auzit că pentru un om de mărimea mea o cădere ar pricinui moartea.

— Atunci o să avem grijă să ai o barcă de unde să privești.

Și cred că își va ține făgăduiala.

Pleacă în vreme ce se ivește lumina zorilor. Acum, stăpâna ațintește mai de-a dreptul. Ea și Treviso s-au așezat alături pe o bancă și ea tace, aproape sfioasă și, când el îi atinge umărul, pe ea o trece un fior și îi aruncă o privire mirată și totodată încurajatoare.

— Signor Aretino mi-a spus că aveți de gând să vă stabiliți la Veneția și că vă căutați o casă.

— O, da, e adevărat. Casa mea e la Roma, un oraș atât de vesel și de elegant, care acum este pentru mine doar o amintire tristă.

— Aș fi onorat să vă ajut să vă găsiți o altă casă.

— O, domnule...

Ea îi ia mâna și i-o întoarce într-a ei, ca și cum ar vrea să-i citească bunătatea în liniile din palmă. Apoi își coboară buzele spre ea și cred că ea îi face făgăduieli cu limba pentru ceea ce va urma. După aceea, mai stau un timp, apoi ea cască, își duce delicat mâna la gură și spune:

— Îmi plac atât de mult zorile, deși nu le-am mai văzut niciodată de pe apă. Credeți că e prea frig ca să le privim în această dimineață?

Și înainte să poți spune „Iartă-mă, Doamne, fiindcă am păcătuit", s-au ridicat și s-au înfășurat în pelerine, l-au deșteptat pe gondolier și acum se îndreaptă spre un răsărit de soare în doi.

Francezul e condus spre ușă cam supărat, dar îmbunat de făgăduiala unei alte seri și eu mă pomenesc singur cu Aretino și cu fericitul lui pictor: lor li se pare ceva firesc, dar nu și mie. Mă servesc cu resturile de mâncare – plăcintă cu pește rece și sosuri de poame dulci – în vreme ce ei mai adastă un pic la o băutură și o bârfă despre oameni pe care eu nu-i cunosc și treburi care nu mă privesc. Apoi își toarnă iar și încep să vorbescă despre plăcerea acelei seri și despre talentele stăpânei.

— Deci facem rămășagul, Tițian? Am cumpărat o haină de catifea roșie cu brocart atât de complicată, încât pensula ta va tremura de plăcerea de a-i zugrăvi urzeala. Deși n-aș vrea să-mi pună în umbră fața. Ce expresie crezi că ar trebui să-mi iau? De triumf sobru?

Pictorul clatină din cap.

— Sunt copleșit de comenzi de la mănăstiri. Portretul va trebui să mai aștepte.

— Ah, te temi de maicile starețe, asta e buba ta. Abuzează de mila ta creștinească să te plătească mai puțin. Mai lasă picturile bisericești. Ai căpăta mult mai mult dacă ai copia fața sultanului de pe o medalie și i-ai trimite-o prin păgânul nostru. L-ai auzit – era foarte hotărât să ducă la îndeplinire acest gând. Cât despre rămășagul nostru – trebuie să recunoști –, am câștigat cu ușurință. Femeia asta are un dar al vorbirii cum numai curtezana greacă Aspasia mai avea și frumusețea Phrinei. Doamne, ce bine înțelegeau grecii puterea femeii! O adevărată Venus, nu-i așa? Amestecul desăvârșit dintre modestie și patimă.

— Hmmm. Am primit din partea ei mai mult modestie decât patimă.

— Pentru că n-ai dat mai mult.

— Dar unde e? Face o sforțare să se ridice.

Acum s-au mai înmuiat amândoi, așa cum li se întâmplă bărbaților după ce femeile pleacă și ei se gândesc să se ducă la culcare, dar nu se ostenesc să se ridice ca să plece într-acolo.

— Unde a plecat?

— Să-și pună pecetea pe contract.

— Cu cine? Cu Treviso? Venus cu un negustor de săpunuri? Pe Dumnezeu, nu e de nasul lui!

— Nu te întrista! Numai bărbații flămânzi simt nevoia să mănânce departe de casă. Cecilia te-ar biciui, știi asta, și te-ai căi curând. Fiammetta se va dezbrăca pentru tine în numele artei, dacă o rogi frumos. Oricum, orice altceva ar fi prea scump. N-am dreptate, Bucino? Cât mai cere în ultimul timp?

Ridic din umeri, pentru că acum, după ce s-a bătut palma, vinul și gândul la viitor îmi încălzesc și mie stomacul.

— Am avut o mulțime de cheltuieli în ultimele luni. Ce pot să spun? Nu cere puțin.

— Dar vorbim așa, ca între bărbați – și intri și tu aici, Bucino –, merită oricât. Credeți-mă, nu cunoașteți nici jumătate din valoarea ei. Sunt în oraș câteva târfe de clasă care își mulg toată viața amanții ca pe țâțele vacilor. Mai întâi una, pe urmă alta, apoi de la capăt, până când te doare punga la fel de tare ca mădularul, de atâta tras. Dar Fiammetta Bianchini nu face asta. Nu sunt de ea gelozia, lacrimile prefăcute sau lingușelile. Ea își ia ce are nevoie, dă ce vor ei și socotește că e îndatorirea ei să-i facă fericiți. Vă spun, nici femeile care-și țin hainele pe ele nu sunt atât de doamne ca ea. Își ascunde luxura sub masca bunei-cuviințe desăvârșite. Este o curtezană cinstită, asta e. Și ai noroc cu ea, Bucino. Și ea cu tine.

Se reazemă din nou de spătar, stors de vlagă de propria lui exagerare.

Mă pricep la bărbații care trag la măsea, pentru că am petrecut multe seri aducându-le alinare celor învinși, în vreme ce stăpâna se închidea în iatac până se iveau zorile. Întotdeauna mă uluiește cum se schimbă firea bărbaților când sunt *in vino*: cum cei mai sfioși se prefac într-un fel de tauri care scuipă foc pe nări și mugesc sau cum prințul cel mai înfricoșător îți linge mâna ca un pisoi pe jumătate orb. Dar numai

vinul vorbește în ei și cei mai mulți uită toate astea în ziua următoare.

— Frumoase gânduri, Aretino, îi spun eu, umplându-i din nou paharul. Dacă le-ai pune pe hârtie, Fiammetta le-ar putea dăltui pe piatra ei de mormânt.

Pufnește.

— Le-am scris deja, să fiu al naibii! Scumpa ta Fiammetta a fost trecută în Catastiful Curtezanelor, după cum am făgăduit. Sunt un poet al trupului, asta sunt. Vezi că Aretino se ține de cuvânt? Pe Dumnezeu că așa este! Ca și tine – ești un om bun, am spus-o întotdeauna. Și Tițian, la fel. El nu e bun. E măreț! Tițian e un om mare! Uită-te la el! Mâna asta poate însufleți orice, orice îi ceri să însuflețească. La naiba cu lăuta și cu condeiul! Prefer oricând pensula lui. Ești un om mare, Tițian! De ce nu-l pictezi pe pitic? Uită-te la el. Asta-i o față pe care n-o vezi în fiecare zi.

O fi sau nu om mare, dar credinciosul nostru pictor este acum fericit, pe altă lume.

Afară se luminează și aud primele bărci sosind la piață. Mă strecor prin *loggia* din față în balcon ca să privesc orașul căscând și întinzându-se pentru a se trezi la viață. Dar, deși cerul e neted ca mătasea, capul meu nu depășește înălțimea balconului de piatră, așa că pentru a vedea ceva ca lumea trebuie să mă cațăr până la jumătatea lui, cu mâinile încleștate de margine. Chiar și pentru un pitic bogat, lumea e prea mare. Cobor și mă uit printre zăbrele și zăresc gondola noastră trăgând la cheiul de dedesubt. Arabul aruncă funia, leagă barca și stă o vreme în așteptare. În cele din urmă, coboară Treviso, aranjându-se pe cât se poate după sforțările făcute și străbate cheiul ca să-și trezească barcagiul.

După ce se îndepărtează pe canal, arabul o ajută pe stăpână să iasă din cabină și ea pășește pe chei, privind barca lui cum plutește pe sub pod. După ce dispare, ea se întoarce spre canal și își ridică brațele spre cer într-un gest de biruință pentru a întâmpina o nouă zi.

— Stăpână!

Se răsucește și mă caută, apoi îmi zărește mâna și jumătate din față printre zăbrele. Arată cam ofilită; șuvița împletită de pe cap e mai strâmbă, părul e cam încâlcit pe alocuri și rochia e un pic sfâșiată la umăr acolo unde marginea aurită urmează linia gâtului. Dar râsul îi e cristalin și pe fața ei îmbujorată văd o casă cu pardosele lustruite de *terrazzo*, scăldată în lumină de la un capăt la celălalt și deliciosul fum de cărnuri fripte ridicându-se rotocoale pe scară, de la bucătăria de dedesubt. Doamne, de când n-am mai avut parte de toate astea!

— Bucino!

Flutură mâinile făcându-mi semn să vin la ea și dau să mă întorc, când îl simt pe Aretino intrând în balcon, aplecându-se peste marginea de piatră și strigând în primele raze ale dimineții:

— Aha! Să fie oare Fiammetta Bianchini, cea mai nouă curtezană de lux a Veneției?

— Da, domnul meu, răspunde ea veselă și face o plecăciune din cale-afară de adâncă, astfel încât fustele ei roșii se revarsă în jur ca un lac însângerat.

— Atunci hai, urcă și vino în patul meu, desfrânato! A fost o noapte lungă și sunt ațâțat ca naiba! Îmi ești datoare măcar cu atât!

— Prea târziu, domnule! strigă ea. Acum am un protector. Și dorește să fiu doar a lui. Cel puțin o vreme.

— Ce?! O curtezană credincioasă? Ce erezie bolborosești acolo, femeie? Du-te acasă și spală-ți gura cu cel mai bun săpun venețian. Și cu cererile Franței cum rămâne?

— Franța e stătută. Ți-l las să te ocupi de el. Bucino, coboară. O să mă prăbușesc dacă nu mă culc numaidecât.

Îmi fac loc pe lângă Aretino și mă îndrept spre ușă.

— Și păgânul? Aha! Te-am prins! Ți-a plăcut, nu-i așa?

Nu știu dacă-i răspunde, pentru că acum cobor scara și n-o aud. Ies apoi pe ușile dinspre canal și ajung pe chei lângă ea.

— Trădătorilor! șuieră glasul lui Aretino deasupra mea. Înapoi, amândoi! Țărani fără suflet! Uitați-vă în jur! Cel mai

grandios oraș din paradis se trezește și vă aduce lumea în pragul ușii. Vom cumpăra pâine de la piață, pește de la bărci și vom bea toată dimineața până ne vom pierde mințile.

— Nu acum, Pietro. Își flutură mâna spre el și ne urcăm în gondolă. Du-te să te culci. O să venim să te vizităm când vom avea casa noastră.

— Să nu uitați! Și să-mi aduci să văd gravurile alea, pitic bubos!

Negustorii de pe canal urmăresc acum spectacolul, chiuie și dau din mâini când stăpâna intră în cabină. Arabul, care a mai văzut de bună seamă asemenea scene, îmi dă o mână de ajutor când mă împleticesc spre bancheta de lângă el. Îi mulțumesc și mișc puțin punga turcului prinsă la curea, ca să audă zornăitul banilor și să știe că a meritat să muncească toată noaptea. În cabină, stăpâna își pune capul pe pernele mototolite și închide ochii, în vreme ce arabul cârmește încet gondola spre cursul apei și ne conduce spre casă prin zgomotele și forfota unei dimineți venețiene.

PARTEA A TREIA

Capitolul 18

Veneția, la mijlocul anilor 1530

Joia, stăpâna nu primește oaspeți, pentru că își îngrijește frumusețea. Se trezește la prima rază de lumină și cu ajutorul cameristei ei, Gabriella, începe să-și spele părul. După prima săpunire, Gabriella îi masează capul preț de o jumătate de oră cu o pastă din lemn de cedru ca să-i crească părul mai repede, apoi îl clătește de două ori cu apă în care a fiert un butuc de viță de vie, paie de ovăz și rădăcină de lemn dulce pisată, ca să-i facă șuvițe colorate și să-i dea strălucire. Acum îi ajunge până la talie și, deși nu-și va recăpăta niciodată greutatea splendidă pe care o avea odinioară, este îndeajuns de frumos pentru cei care n-au cunoscut-o atunci, iar culoarea își păstrează nuanțele bogate de miere și aur care se luminează când se usucă, răsfirându-se ca o mantie peste marginea unui scaun înalt când se așază, cu spatele la soarele dimineții. Până ce părul se usucă, o pune pe Gabriella să-i penseze firele de deasupra frunții pentru ca aceasta să fie înaltă și netedă. Pe la jumătatea dimineții, sosește La Draga cu tot felul de alifii proaspăt făcute, printre care o pastă aparte de albit, pe care ea însăși o întinde pe fața, pe gâtul și pe umerii stăpânei. Am întrebat-o odată din ce-i făcută și mi-a spus că din făină de fasole, mercur, măruntaie de porumbel, camfor și albuș de ou, dar habar n-am nici cât anume din fiecare și nici alte rafinamente, pentru că își păzește rețetele ca pe un secret de stat. Tot ce rămâne din pastă păstrez în camera mea într-un borcan, în cazul unei înlocuiri sau a unui furt, pentru că nici nu știți câtă iscodeală în privința înfrumusețării

se face în lumea curtezanelor. (Pentru o femeie oarbă, La Draga s-a dovedit a fi maestră în înfrumusețare, așa că nimeni – nici măcar eu – nu mai poate să nu se învoiască cu faptul că-și are locul ei în casa noastră.)

După ce îi spală masca de pe chip – o oră și jumătate e prea puțin și două ore prea mult –, pielea stăpânei este roșie și uneori pătată și Gabriella o alină cu apă de castraveți și prosoape calde. La începutul după-amiezii se duce la croitoreasă, cântă la lăută și învață versuri pe de rost. Pentru a-și curăța stomacul, bea numai apă cu oțet pregătită de bucătar și, înainte de somnul de după-amiază, își freacă dinții cu o pastă de albit mai groasă în care pune rozmarin și gingiile cu mentă, iar ochii și-i tratează cu picături de apă de hamamelis pentru a-i umezi și a-i face albul ochilor mai luminos. La ora opt e trează, o pune pe Gabriella s-o îmbrace, să-i aranjeze părul și să-i pudreze ușor pielea, care este acum albă și netedă ca marmura fără vinișoare și astfel pășește în lume, pregătită pentru noapte.

La Arsenale, unde nu sunt îngăduite vizite, dar despre care circulă nenumărate povești, există se pare un mare canal mărginit de depozite pe ambele părți, unde trudesc sute de lucrători. Când urmează să fie lansată o corabie, ea alunecă încet de-a lungul cheiului și, rând pe rând, este înzestrată cu de toate, de la ferestre până la punți: cu odgoane, tunuri, praf de pușcă, arme, vâsle, clepsidre, busole, hărți și provizii, chiar și butoaie cu vin și pâine proaspătă. În felul acesta, într-o singură zi de muncă, de la prima bătaie a clopotului de la Marangona până la ultima, o mare corabie venețiană este pregătită pentru a ieși în larg. Mă gândesc uneori la asta când stau pe lângă stăpână și mă uit la construirea ei, pentru că, deși negoțul nostru este mai mărunt, și noi înzestrăm o corabie, fiecare din noi, la fel de devotat muncii sale și preocupat de nevoile ei.

Cât despre casa noastră... ei bine, e destul de frumoasă. Nu e chiar pe Canale Grande, dar pe aproape, în San Polo, la capătul unei întinderi mari de apă dintre Campo San Toma

și San Pantalon. Avem un *piano nobile* pe care soarele dimineții îl mângâie și casa se răcorește în serile de vară, avem vedere spre apa sclipitoare și nu avem vecini apropiați care să-și vâre nasul în treburile noastre.

Înăuntru, avem un *portego* spațios și elegant, cu pereții acoperiți cu cele mai bune tapiserii la mâna a doua și cu draperii de mătase și piele; în iatacul stăpânei, patul din lemn de nuc încastrat în perete este închis între draperii cu vinișoare aurii, iar cearșafurile sunt albe și proaspete ca zăpada abia așternută. În primele luni, această încăpere a fost domeniul negustorului de săpunuri, în tovărășia căruia ea citea uneori poezii (din păcate, cel mai des, compuse de el) și dădea din când în când serate pentru oameni de litere și negustori, unde toți discutau despre literatură, artă și bani. Era o treabă de bun-simț ca odată ce faima îi va crește să-și mai ia și alți mușterii, deoarece să ai un singur bărbat dă naștere la concurență și negoțul patimii este atât de schimbător, încât și cele mai bogate pungi se duc acasă după un timp. Când dădea de alți pretendenți, ardoarea lui Treviso se întețea la început, ațâțată de gelozie, apoi șchiopăta la fel ca rimele lui, astfel încât atunci când s-au despărțit, noi aveam deja alți protectori.

Pe lângă Gabriella (o tânără cu o față drăgălașă din Torcello, care își dă aere pe măsura nurilor), mai sunt în slujba noastră Marcello, gondolierul nostru arab, și Mauro, bucătarul, care îmi amintește de Baldesar, dar numai prin faptul că, atunci când oftează mai mult, mâncarea lui e mai gustoasă. Cu el mă duc zilnic la Rialto – e una din marile mele plăceri – pentru că la Veneția, unde femeile onorabile sunt încuiate în casă, târguiala e treaba bărbaților și în ultima vreme am ajuns cineva în piețe. Mulțimile din zori sunt uneori sălbatice, dar statura lui Mauro și punga mea mă ridică deasupra primejdiei de a fi strivit. Proprietarii tarabelor ne cunosc și ne păstrează cele mai bune bucăți din cel mai bun pește, căci bucătăria noastră are o faimă pe măsura faimei stăpânei. „Signor Bucino!", le aud glasurile. Mă tratează politicos,

cu un respect aproape nemăsurat, lăsându-se uneori pe vine în fața mea ca să-mi arate cât de proaspăt este un anumit pește pe care mi l-au pus deoparte. Nu mă deranjează zeflemeaua lor. E destul de blândă și e mai ușor de înghițit decât ocările sau nepăsarea.

Piața de pește este ea însăși o minune a Veneției, așezată la marginea canalului, sub o *loggia* înaltă, cu țevi de scurgere îngropate sub grătarele din pardoseala de piatră, astfel încât și pe cea mai mare căldură, peștele este tot timpul stropit și rece. Am văzut aici hălci de pește din ocean atât de groase și cu cozi atât de solzoase, încât aproape că puteai trasa linia unde pescarii au retezat corpul unei sirene din talie. După ce oamenii cu pungi grase pleacă, se găsesc întotdeauna resturi pentru săraci, care pândesc de pe margini pregătindu-se să înșface măruntaiele sau capetele tăiate când sunt aruncate în apă, deși trebuie să se bată cu pescărușii care se reped spre uscat, mari cât niște prunci bine hrăniți și de două ori mai gălăgioși, cu ciocuri ascuțite ca niște cuie. Le auzi croncănitul până hăt, departe, la San Marco, și am văzut câțiva senatori murdăriți cu găinaț, pentru că pescărușii își slobozesc resturile mesei din ajun ca să facă loc următoarei mese.

Unul dintre acești senatori ne va onora casa astă-seară și acum târguiesc pentru cina pe care o va lua la noi, pentru că se dă în vând după pește prăjit și carne cu sosuri groase. El este perla coroanei noastre, un „corb" colorat (deoarece robele senatorilor au culoarea roșu-închis) și unul dintre cei mai nobili; e din familia Loredan, care are strămoși până în secolul al IX-lea, după cum mi-a spus el nu o singură dată. Este membru al Senatului, a făcut parte din multe adunări însemnate ale statului și până nu de mult era în Sfatul Celor Zece, care – la Veneția – este un fel de templu al puterii. Își poartă onorurile cu fală. Este într-adevăr tare fudul, cu fălcile la fel de grele ca punga, dar este cel dintâi trofeu al nostru, pentru că are rang înalt și putere și orice curtezană de lux are nevoie de amândouă (mai cu seamă pentru că

statul venețian are tendința de a impune o morală strictă și cenzură și cu cât îi cunoști mai bine pe cei care-l conduc cu atât mai lesne le poți ghici toanele). Vine în serile de marți și vineri. Îndeobște îl primim numai pe el, pentru că membrilor guvernului nu li se îngăduie să se amestece cu cetățenii de rând, deși această regulă, ca și toate celelalte legi ale acestui stat măreț, are la fel de multe ocolișuri ca apele sale și stăpânei îi place să fie înconjurată de lume multă: „În felul acesta poate plictisi și alți oameni și eu pot să rămân trează până mă duc cu el în pat. N-ai idee, Bucino, cât de obositori îi poate face puterea pe unii bărbați".

Îl las pe bucătar să se tocmească și îmi croiesc drum înapoi peste pod, până la o tavernă de lângă cartierul german, unde se prăjește peștele prins dimineața într-un aluat atât de ușor și de proaspăt, încât papilele gustative amestecă dulcele cu săratul și unde vinul de Madeira (am prins de curând gustul lui, pentru că odată cu înaintarea în vârstă a început să-mi placă tot ce e dulce) este scos proaspăt din butoaiele aduse din Cipru. Mi-am făcut de la început obiceiul de a da bacșișuri atât de mari, pe cât sunt eu de mic, birtașului bombănitor, așa că acum am scaunul meu cu pernă la o masă de lângă ușă, pe care-l scot în fiecare zi din spatele tejghelei. În felul acesta, sunt la fel de înalt ca toți ceilalți și pot să aud ultimele bârfe.

În dimineața asta se discută despre o încăierare pe pod care s-a iscat din senin ieri pe Ponte dei Pugni, lângă Campo Santa Margherita, în care lucrătorii de la Castellani Arsenale i-au bătut măr pe pescarii din Nicolotti. A sosit din nou vremea distracțiilor; e Înălțarea, când Veneția își sărbătorește cununia cu marea și, pentru o vreme, arta bătăliilor de stradă ajunge sport național. Când turcul mai locuia încă în oraș, se ținea de cuvânt și îmi cumpăra uneori și mie un loc alături de el pe ponton, ca să urmărim bătăliile (beteșugul meu era mai agreabil pentru el decât pentru compatrioții mei italieni). Dar a plecat la Constantinopole cu mai mult

de un an în urmă și de atunci n-am mai avut curajul să înfrunt singur mulțimile.

Îmi ridic privirea de la conversația pe care o purtam și, printr-o spărtură din mulțime, mă pomenesc uitându-mă drept în ochii unui bărbat aflat la câteva mese mai încolo: un negustor bine îmbrăcat, cu o pălărie nouă, cu pelerină și o haină de catifea frumos croită și, deși îmi pare cunoscut, habar n-am cine este. Dar el se pare că mă cunoaște, pentru că mă privește fix. O fi vreun mușteriu care ne vizitează? De bună seamă că nu. Memoria nu mă înșală niciodată când e vorba de negoț și știu că n-am primit nici o pungă de la el și nici nu i-am auzit gemetele prin pereții casei noastre. Se ridică și își croiește cu grijă drum prin mulțime.

— Cred că ne cunoaștem.

Glasul trădează omul. Dar, Doamne, cât s-a schimbat! Buclele care-i atârnau pe spate și tichia au dispărut, iar obrazul îi e proaspăt bărbierit. Chiar și mersul îl are mai țanțoș. Dacă nu l-ai cunoaște, ai crede că este un negustor din Spania sau Grecia, pentru că în oraș e o comunitate mare de greci și se spune că în curând vor avea biserica lor. Deși te întrebi unde se va ruga omul ăsta, pentru că în unele privințe este întruchiparea gentlemanului creștin, eu știu că e evreu.

— Signor Teodoldi, nu-i așa?

Uite, cineva care-și mai amintește numele meu după atâția ani. Cum să nu și-l amintească? Doar m-a văzut iscălindu-l pe o mulțime de chitanțe în micul birou întunecos din ghetou, unde ne-am amanetat bijuteriile într-o altă viață.

Un bărbat masiv de lângă noi pufnește, dar nu-l bag în seamă.

— Da, eu sunt.

— N-am fost sigur la început. V-ați schimbat.

— Nu la fel de mult ca dumneata, spun eu sec.

— O, da! Ar trebui să mă prezint. Se așază și îmi întinde mâna. Mă numesc Lelio da Modena. Mi-am luat numele după orașul în care m-am născut. Șovăie o clipă. Dar înainte eram cunoscut cu numele Chaim Colon.

Matahala se apleacă peste masă și scoate un hohot zgomotos de râs, împroșcând puțin venin despre viciile vădite ale celor cu beteșuguri. Câteva capete se întorc spre noi. Dar duhnește a bere și – mai rău – a sărăcie, care nu se potrivește cu croiala stofei noastre și, după ce vede că înțepăturile nu-l duc nicăieri, se înapoiază în mulțime, bombănind. Am trecut amândoi prin suferințe mai mari și faptul că rămânem la masă este o mărturie a statutului nostru de acum.

— Deci te-ai convertit? spun eu și pesemne că ghicește mirarea din glasul meu.

— Da, m-am convertit. Are glasul limpede și răspicat. Am părăsit ghetoul acum trei ani. Acum sunt creștin botezat.

— Și unul care a izbândit.

— Am avut noroc. Zâmbește ușor, stânjenit.

A avut întotdeauna aerul unui om prea serios și schimbarea credinței nu l-a făcut mai ușuratic.

— Am reușit să-mi folosesc talentul de a tăia și de a vinde pietre prețioase ca negustor de bijuterii. Dar și dumitale ți-a mers bine.

— Nu-i rău, spun eu.

— Cu negoțul stăpânei dumitale?

— Da, cu negoțul stăpânei mele.

Și bănuiesc că amândoi ne gândim acum la anumite imagini dintr-o anumită carte care l-a speriat o dată atât de tare pe patronul evreu al unei case de amanet, încât n-a avut curajul să discute cu proprietarul ei, dar care ar fi poate îngăduită de un negustor creștin mai cu picioarele pe pământ.

Răsună o bătaie de gong din spatele tejghelei.

— Ah, trebuie să plec, spune el.

E prea multă gălăgie înăuntru ca să se audă clopotul de dimineață de la Marangona și de aceea dangătul e repetat, pentru ca orașul să se pregătească de muncă.

— Am o întâlnire lângă Arsenale. O, dar a fost un dar de la Dumnezeu că te-am găsit. Am nădăjduit mereu că ne vom mai vedea.

— Adevărat? Și simt din nou furia și spaima de pe fața lui când mi-a trântit ușa-n față. Credeam că ai fost bucuros să scapi de mine.

— Păi... eu... asta s-a întâmplat de mult. Eram... E limpede că se simte stingherit. Trebuie să plec, dar aș vrea... adică... dacă...

— Noi locuim la Casa Trevelli lângă San Pantalon. Casa Fiammettei Bianchini. E cunoscută în împrejurimi. Sunt acolo în aproape toate după-amiezile și serile.

— Îți mulțumesc. Se ridică și îmi strânge mâna. Peste câteva zile părăsesc Veneția. Plec în Indii. Dar dacă am timp, o să vin.

— Vei fi bine-venit.

Ridic din umeri. Și de ce nu? Primim orice fel de oameni. Adică orice fel de oameni, în afară de evrei. Din câte știu, nu există în oraș o lege care să oprească o curtezană să primească un convertit, dacă are punga îndeajuns de groasă, deși urmărindu-l cum dispare în mulțime, sunt cam întristat că tocmai el s-a schimbat atât de mult.

Totuși întâlnirea va fi subiectul unei povestiri reușite și când ajung acasă am și urzit-o. Dar nu mi se dă nici o atenție pentru că aici e balamucul. Pe podul din apropiere, o mulțime de oameni urmărește o duzină de lucrători de pe o barcă mare ridicând funii și bucăți de pânză, în vreme ce dinspre noi, din *piano nobile* de deasupra se răspândesc peste apă strigăte și râsete.

Urc repede scara (bogăția îți aduce trepte mai joase, mai potrivite pentru picioarele mai mici) și mă ciocnesc la un colț cu La Draga care coboară, deși ca de obicei auzul ei e mai bun decât sunt ochii mei și apucă balustrada de piatră ca să nu cadă. Rămâne pe loc, dar îi zboară desaga din mână și din ea sare o sticluță care se izbește de treapta de dedesubt.

— Ah, să-mi fie cu iertare! Ți-am pricinuit vreun rău?

— Nu, n-am pățit nimic.

Iau sticluța și mă întorc spre ea.

— Poftim...

Dar a întins deja mâna după ea. Aș putea s-o întreb cum de-a știut că am luat-o, dar mi-ar răspunde cu siguranță ceva despre sunetul pe care-l face sticla care se sparge, ori despre multele feluri în care un om umblă cu ceva în mână sau cu mâna goală. Și azi nu e joi, deci nu mă așteptam s-o găsesc aici, dar o casă aglomerată are partea ei de dureri, de buboaie sau de friguri și o curtezană ageră dorește să aibă servitori la fel de sănătoși ca și ea. Cât despre mine, eu am prea multe treburi ca să mă întâlnesc prea des cu ea și, când totuși ne întâlnim, suntem atât de politicoși unul cu celălalt, încât am putea fi luați drept prieteni buni. Dar rămân ascunse pe undeva cicatricile lăsate de bănuielile mele și de dorința ei de răzbunare din trecut și rămânem în continuare cu băgare de seamă unul față de celălalt. Uneori mă gândesc că, dacă aș vrea, aș găsi o cale de a îndrepta lucrurile, pentru că nu sunt lipsit de bune purtări și în ultimii ani am izbutit, prin farmecul meu, să câștig afecțiunea unor femei cu mult mai atrăgătoare decât ea. Dar, dacă e să fiu cinstit, erau de asemenea mai proaste și cred că mă tem că ea vede prin mine, chiar și cu ochii închiși.

— Ce s-a întâmplat? Ce se petrece acolo sus?

— A sosit un dar. Nu pot să-ți spun nimic. Du-te să vezi cu ochii tăi.

Asta și fac în clipa în care intru în *portego*. Căci nici o ființă înzestrată cu ochi nu poate să n-o vadă. Este rezemată de perete: o oglindă cât un stat de om, argintată, mai mare decât toate pe care le-am văzut până acum, strălucind ca o vâlvătaie de lumină în încăpere; luciul ei prinde soarele și reflectă spațiul larg și lumina care năvălește prin *loggia* din față. Toată casa s-a adunat să vadă minunea: stăpâna, Gabriella, Marcello și, privind bucuria lor, mușteriul nostru, negustor de sticlărie, Vespasiano Alberini.

— O, Bucino, privește! Privește ce ne-a adus signor Alberini! Fața ei e plină de lumină, strălucind aproape la fel de tare ca luciul oglinzii. Ah, trebuia să fi fost aici când au

adus-o! A fost nevoie de opt oameni ca s-o care cu barca de la Murano și, când au ridicat-o cu scripeți de jos, ori de câte ori se legăna, mi se oprea inima-n loc de teamă să nu se spargă. Dar domnul meu s-a ocupat de toate. Se duce la el și-l strânge de braț, iar el râde de înflăcărarea ei, pentru că recunoștința trezește întotdeauna copila din ea. Aș fi vrut ca La Draga să nu plece atât de repede. Nu e cel mai minunat lucru pe care l-ai văzut?

Într-adevăr așa este și ivirea sa în casa noastră va fi mâine întoarsă pe toate fețele de tot orașul, datorită spectacolului sosirii ei. Alberini este unul dintre cei mai buni mușterii ai noștri: e un negustor cu greutate, atât prin statura, cât și prin averea lui și cunoaște cele mai noi tehnici de turnat chiar înainte ca lucrătorii înșiși să le înțeleagă. În privința dragostei, stăpâna spune că e ca un mistreț, o matahală numai țepi și răcnete, dar dacă-i dai o bucată de sticlă, de la cel mai rafinat cristal până la cea mai frumos ornamentată majolică, mâinile lui sunt atente și delicate ca ale unui înger și glasul lui aduce poezie negoțului.

Îmi amintesc prima dată când a luat masa cu noi. I-a adus stăpânei o cupă de vin din cristal fin, cu numele ei gravat cu diamante în cel mai nou stil.

— Încântați-vă ochii cu această minune, prieteni, a spus el când le-a arătat-o oaspeților. În acest nimic străveziu au intrat nisip, pietriș, cenușă și un foc mai fierbinte decât cel din iad. Este o mărturie întru slava omului și o lecție dată de Dumnezeu: frumusețe desăvârșită și fragilă ca viața însăși.

Și în vreme ce spunea aceste vorbe s-a prefăcut că o scapă și toți oaspeții și-au ținut răsuflarea de spaimă, după care el a zâmbit și a ridicat-o în lumină ca pe un potir de împărtășanie. L-am urmărit făcând același lucru de vreo șase ori în diferite adunări și îmi place la el acest simț teatral și negustoresc. Aproape că mă face să-mi doresc să fiu preot ca să pot cumpăra toate cupele neizbutite din atelier și să le scap din amvon în fiecare duminică pentru a băga spaima

de moarte în turma mea. Nu-i de mirare că a strâns atâta avere – nu sunt mulți cei care pot să vândă filozofie într-un pahar și totodată să cunoască vinul cel mai bun care poate fi turnat în el. Din fericire pentru noi, în ultimii ani s-a înamorat de trupul stăpânei într-atât, încât a dorit să-l vadă în oglinzile lui, pentru că negoțul cu oglinzi gâdilă vanitatea, dar în același timp cere smerenie.

— Îți place, Bucino? mă întreabă el și fața lui rotundă e despicată de un zâmbet larg.

— Ca întotdeauna, domnule, ne aduceți minunății.

— Frumusețe pentru frumusețe. Un schimb cinstit.

— Vino aici, vino mai aproape, Bucino – să te vezi în ea. Și stăpâna îmi face semn să mă apropii. Se vede minunat! Dă-te la o parte, Gabriella, lasă-l pe Bucino să se vadă.

Mă apropii și stau lângă ea.

Are dreptate: e minunată. Soarele dimineții ne învăluie cu lumina lui și iată-ne, în toată strălucirea noastră, în mărime naturală: o frumusețe înaltă, subțire ca o salcie, cu o coamă de păr auriu unduitor și un pitic bondoc și urât, abia ajungând cu căpățâna lui mare la pieptul ei. Simt că mi se oprește răsuflarea. Trebuia să mă pregătesc mai bine pentru această priveliște. Numai Dumnezeu știe cât mă străduiesc. Am haine scumpe croite pe măsura mea, calitatea lor se vede și în stofa fină, iar barba mea – care e mult mai deasă decât cele câteva fire de care râdea odinioară Aretino – este pieptănată și parfumată cu mosc și chitru ca să se potrivească cu mănușile din piele de antilopă. Și totuși în oglinda aceasta priveliștea mea mă tulbură peste măsură. Pentru că adevărul este că în mintea mea eu nu mă simt nici atât de mărunt, nici atât de diferit pe cât sunt în fapt și de aceea când mă văd pe orice întindere lucioasă – mai cu seamă pe una atât de mare și de curată – sufăr întotdeauna mai mult decât s-ar cuveni.

— O, nu te încrunta, Bucino. Fața ta e mai drăguță când nu îți încrețești fruntea. Și îmi dă un ghiont. Nu e o minune?

— E o minune, spun eu, silindu-mă să mă adun.

— Ah! Privește! Uite cum se adună aici în stânga cusătura fustei! Știam eu că rochia asta este prea umflată jos, dar el mi-a spus că e așa pentru că m-am aplecat ca să mă uit la ea. Doamne, cred că născocirea asta te-a costat o avere, signor! Nu numai că face ca odaia noastră să pară mare cât un palat, dar va schimba pentru totdeauna arta croitoriei. Bucino, de mâine nu mai avem trebuință de serviciile croitorului nostru, ai auzit?

— Cred că mai întâi ar trebui să-i plătim chitanța.

Și izbucnim toți în râs.

— Trebuie să plec, spune binefăcătorul nostru. Oamenii mai au marfă de trimis.

— Vai, nu plecați atât de repede! Și stăpâna se bosumflă drăgălaș. Când mai veniți la noi, o să punem masa chiar aici în fața oglinzii, ca să ne vedem în timp ce mâncăm. Spuneți-mi că asta se va întâmpla în curând!

Înflăcărarea ei îl face să șovăie.

— Păi... dacă termin treaba la depozit, s-ar putea să mă întorc mai târziu.

Ea îmi aruncă o privire, pentru că amândoi știm că vineri e ziua „corbului".

— Ah, domnule, avem deja plănuit ceva, mă vâr eu, luând vina asupra mea. Dar... dacă se schimbă ceva, vă voi trimite vorbă degrabă.

De îndată ce pleacă, stăpâna se privește din nou în oglindă cu un ochi aspru. Eu îmi încep povestirea despre evreu, dar ea ascultă doar pe jumătate, pentru că acea parte din ea care nu e absorbită de imaginea din oglindă, este preocupată de planurile ei.

— O, zău? Dar o să-mi povestești mai târziu – mă pregăteam când a venit Alberini și acum trebuie să ajung într-o oră la Tițian și doar știi cum se plânge dacă pierdem lumina zilei... Gabriella! Spune-i lui Marcello să fie gata gondola. Cobor după ce-mi schimb toaleta. Se întoarce spre mine. Hai, vino și tu, Bucino. Mi-a făgăduit că e ultima întâlnire. Poate că azi te lasă să privești.

Acum e în toane bune. Ceea ce e o mare ușurare, pentru că în ultimele săptămâni a fost cam posacă și neatentă cu mine. Dar ce să-i faci? Ca mai toate femeile, stăpâna e schimbătoare ca luna de pe cer și, cu vremea, am învățat că e mai bine să trec cu vederea ceea ce nu pot desluși. De unde izvorăsc și încotro curg asemenea umori e o treabă pentru La Draga, nu pentru mine.

Scutur din cap.

— Am treabă. Mai am de făcut socoteli, mint eu.

Dar adevărul din oglindă m-a întristat mai mult decât vreau să recunosc și n-am poftă să fiu văzut în afara casei.

— Hai, zău, Bucino! În ultimele zile ai stat prea mult cu nasul în terfeloage, ca un învățat. Mă mir că nu scrii un studiu despre Veneția, cum face aproape toată lumea de aici. Doamne, dacă mai trebuie să îndur încă o seară de discuții despre măreția statului venețian și a constituției sale, cred că o să adorm. Să știi că Loredan și oaspeții lui „corbi" n-au vorbit decât despre asta săptămâna trecută.

— Atunci poate că ar trebui ca de acum înainte să-ți ții seratele în fața oglinzii. Ca să se gândească numai la treburile pentru care au venit.

Capitolul 19

După ce pleacă, mă duc în odaia mea, care este în spatele casei, lângă *portego,* și îmi scot catastifele de socoteli. Deși mă plâng mereu, îmi place această încăpere. A fost construită după dorințele mele și fiecare obiect din ea mi se potrivește de minune, de la patul de lemn, îndeajuns de mic pentru mine ca să nu mă simt prea singur când mă întind în el fără a avea pe nimeni alături, până la etajerele puse la înălțimea mea, la biroul și scaunul făcute astfel încât să nu trebuiască să folosesc perne sau să-mi pierd vremea cățărându-mă pe ele. De îndată ce mă așez aici, cu condeiul în mână, cu registrele deschise și având în față clepsidra al cărei nisip se scurge încet, sunt cât se poate de mulțumit.

Am spus odată că dacă am trăi într-o casă cu multă lumină nu m-aș mai plânge în veci. Și jur că nu mă mai plâng. E adevărat că muncesc acum, când am izbândit, mai mult decât munceam atunci când n-aveam nimic. E la fel de adevărat că stăpâna și cu mine nu mai suntem atât de apropiați acum pe cât eram când suferem. Firește. Când e ziuă pentru ea, e noapte pentru mine, adică atunci când ea doarme eu muncesc și când ieșim în lume împreună avem grijă să jucăm rolurile de stăpână și slujitor, și nu de camarazi. Deși mușteriii noștri sunt mai puțin grosolani decât alții, o meserie ca a noastră dă naștere întotdeauna la bârfe despre anumite perversiuni și e mai bine să ne vadă lumea drept frumoasa și ciudățenia locuind nevinovat sub același acoperiș decât să-și închipuie murdării ca în sonetele lui Aretino. Când mă simt lăsat deoparte, ceea ce mi se întâmplă uneori, pentru că am și eu toanele mele, îmi amintesc că vremea recoltei e

cea mai grea pentru un fermier și că voi avea destul timp liber mai târziu, când datorită vârstei și a noilor mode nu vom mai fi atât de ocupați.

Căci acum noi doi avem un negoț prosper, la fel de complicat și de obositor ca multe altele pe care își construiește orașul acesta bogăția. În vreme ce Roma se luptă să se refacă și Florența este doar umbra falei sale de odinioară, Veneția a devenit pentru călători măreața metropolă a Europei: un rai pentru cumpărători, negustori și căutători de plăceri, toți dornici să guste din tot ceea ce are de oferit. Și în fruntea listei sunt farmecele femeilor ei. Aproape că se simte aici parfumul vechii Rome și se zvonește că femeile respectabile abia de mai intră în biserică duminica, din pricina mulțimii noilor curtezane care vin să-și prezinte marfa.

Când apare în public, fața bătrânului doge are toate semnele unui om căruia îi pute totul. Îndrăznesc să spun că peste puțină vreme dezaprobarea va ajunge politică de stat – roata face întotdeauna tot cercul –, dar deocamdată păcatul este încă la fel de profitabil ca virtutea, așa că facem bani tot anul. Lunile de primăvară sunt însă cele mai pline pentru noi, pentru că atunci corăbiile se pregătesc să pornească din nou și pelerinii se adună pentru a pleca în Țara Sfântă. După ce și-au cumpărat moaște sfinte pe săturate (Veneția are destule oseminte pentru a alcătui o mică armată de sfinți cu jumătate de coaste), v-ar ului să aflați cât de mulți dintre ei se lasă pradă unui păcat, două, înainte de a porni pe mare în călătoria care-i va absolvi de ele.

Ca și la Roma, mă ocup de gospodărie și sunt și portar. Notez fiecare *soldo* care intră și care iese, deoarece, după ce ușa iatacului se închide, tot felul de șobolani s-ar putea înfrupta din proviziile noastre din bucătărie și amândoi cunoaștem târfe bogate care au murit în sărăcie din cauza unei proaste gospodăriri. Nimeni nu intră și nu părăsește casa fără știrea mea. Nu primim eretici germani, pentru că memoria stăpânei este la fel de lungă pe cât era odată de scurt părul ei și suntem cu băgare de seamă cu negustorii aflați în trecere, pentru că deși e foarte ademenitor să mai strecurăm

și vizitatori străini printre mușteriii obișnuiți (portretul dezgustător de elogios pe care i l-a făcut Aretino în Catastiful Curtezanelor a purtat spre ușa noastră tot felul de negustori bogați), asta aduce și multe primejdii. Sfrenția adusă de francezi la Florența și Neapole în urmă cu patruzeci de ani a ajuns acum un adevărat blestem pentru vintre și, deși putem refuza bărbați bolnavi, e mai greu să descoperi boala înainte de a se arăta. La Draga are licori și alifii pentru mâncărimi și fierbințeli mai domoale și, orice părere am avea unul despre celălalt, eu nu mă pot îndoi de puterea leacurilor ei. Printre numeroasele ei talente, se știe că are darul de a scăpa femeile de copii când aceștia sunt încă neînchegați în pântec. Până acum noi n-am avut nevoie de așa ceva. Căci se pare că stăpâna nu rămâne grea sau cel puțin n-a rămas niciodată de când o cunosc. Dacă mama ei ar fi avut mai puțină ambiție și și-ar fi folosit economiile pentru a-și vinde fiica printr-o căsătorie cu un croitor sau un constructor de corăbii, nerodnicia ei s-ar fi dovedit a fi o calitate mai importantă decât frumusețea. Dată fiind situația, cred că acum o întristează puțin, deoarece sunt femei cu vârsta și meseria ei care au deja o odaie plină cu leagăne cu prunci și, deși copiii nu le moștenesc titlurile, orașul e plin de bărbați bogați care-și iubesc îndeajuns de mult plozii din flori pentru a-i ajuta să-și croiască drum în viață.

Intră în îndatoririle mele să primesc toți clienții noi înainte ca ei s-o vadă și să stabilesc cu ei prețul. În felul acesta, nădăjduiesc să dau la o parte șarlatanii și scandalagiii. Cei mai răi sunt cei care-și folosesc pumnii la fel de bine ca mătărângile. Desigur că nici o curtezană nu-și câștigă traiul fără să se aleagă cu câțiva pumni sau vânătăi. E ceva de la sine înțeles. Unii bărbați nu au putință decât dacă sunt nevoiți să se lupte puțin înainte, iar alții sunt atât de doborâți de păcat, încât trebuie să aplice o mică pedeapsă în vreme ce obțin plăcerea. Dar pe aceștia îi descoperi de obicei și cu hainele pe ei, pentru că patima lor tremură de nerăbdare. Pe mine mă îngrijorează cei pe care nu-i pot desluși, bărbații care țin cruzimea în ei până când ușa se închide sau până beau prima sticlă. Am văzut destule la viața mea ca să știu că sunt câțiva pentru care este ceva firesc, așa cum unora le place din născare carnea în locul peștelui, și diavolul din vintrele lor se hrănește nu atât cu actul în sine cât cu durerea pe care o pricinuiește și cu ațâțarea obținută prin stârnirea ei.

În asemenea situații, avem avantajul că bucătarul nostru are pumnii zdraveni și o fire pe potrivă și că Marcello, gondolierul nostru, deși e un om tare blând, are statura unui războinic și un glas puternic ca ecoul unei peșteri. În ultimii ani am fost nevoiți să folosim talentele lor o singură dată și atunci stăpâna a fost mai degrabă speriată decât vătămată, pentru că am ajuns la ei la câteva clipe după ce a țipat. Bărbatul a sfârșit în canal, cu un braț și o coastă rupte. Deși nu mă îndoiesc că s-ar putea să încerce din nou, îi va fi mai greu s-o facă în Veneția, pentru că deși poliția de pază ar putea trece cu vederea asemenea încălcare a legilor (lumea e plină de femei care se duc la altar după ce au fost siluite de soții lor, ca ultimă încercare de a le cuceri), cele mai cunoscute curtezane din oraș își trec din gură-n gură o listă pe care sunt trecuți asemenea nemernici.

Cât despre stăpâna... Ei bine, lăsând la o parte toanele ei, acum strălucește în toată splendoarea, însuflețită de sânge proaspăt și multe daruri. E în tagma asta de cincisprezece ani cu totul și va împlini douăzeci și nouă de ani la viitoarea zi de nume. Ceea ce înseamnă că nu mai e atât de tânără pentru această meserie – rareori găsești o curtezană de faimă peste treizeci de ani care să-și recunoască vârsta adevărată –, deși încă pare destul de proaspătă pentru a putea spune noilor vizitatori că are doar douăzeci și doi de ani.

În felul acesta, am redobândit tot ce am pierdut la Roma și, deși încă mi-e frică de valurile înalte și mai tânjesc uneori după vitalitatea mai grosolană a romanilor, se poate spune că suntem la adăpost aici.

Da, se poate spune că suntem mulțumiți.

Capitolul 20

Sunt cufundat în catastife când sosește vorbă de la omul „corbului" nostru, Loredan: marele senator e reținut cu treburi privind Sensa și nu va putea veni diseară, ceea ce înseamnă că vom fi liberi să-l primim în sfârșit pe mărinimosul nostru negustor de sticlărie. Vestea e un bun prilej pentru a-mi închide catastifele. Rânduirea cifrelor mi-a mai domolit un pic scârba față de mine însumi și, înainte de a lua legătura cu Alberini, trebuie s-o înștiințez pe stăpână.

Casa și atelierul lui Tițian sunt spre miazănoapte, peste Canale Grande, lângă Rio di Santa Caterina și deși plimbarea e scurtă, e o zi blândă de primăvară și mișcarea o să-mi priască.

Tițian, față de care m-am arătat cam nepăsător în prima seară când ne-am văzut, pentru că nu prea știam cine e, este de departe cel mai cunoscut pictor al Veneției, atât de vestit, încât vopseaua de pe pânzele lui nu apucă să se usuce, căci sunt de îndată băgate în lăzi, urcate pe corăbii și duse apoi cu convoaie de catâri la jumătate din curțile Europei. Deși e un om mare, a rămas, din fericire, pe jumătate țăran. Lucrează cu abacul la fel de mult pe cât lucrează cu pensula (avem în comun o dibăcie înnăscută de a găsi idei pentru a smulge bani mușteriilor îndărătnici) și, deși nu mă îndoiesc că va intra în istorie pentru desăvârșirea tablourilor lui, amintirile mele despre casa lui sunt mai degrabă legate de aromele din bucătărie, pentru că și lui, și lui Aretino le place să mănânce și bucătarii lor se iau deseori la întrecere pentru a găti cele mai de soi bucate. Și, la fel ca Aretino, simte o atracție

sănătoasă față de femei. Este a doua oară când stăpâna pozează pentru el. Dacă a mai făcut și altceva cu el, mie nu mi-a spus și eu n-am întrebat, deși când a murit iubita lui soție, Cecilia, acum câțiva ani, s-ar putea să-l fi mângâiat, pentru că știu că a suferit mult.

Tai Canale Grande la Rialto. De aici aproape că se vede casa lui Aretino. Și lui i-a mers bine. A cochetat o vreme cu gândul de a se stabili la curtea Franței, dar în loc de asta a ținut tot postul Paștelui căindu-se pentru păcate în public, deși în același timp înălța atâtea ode orașului nou de adopție, încât dogele Gitti a fost înduioșat și i-a pus o vorbă bună și, în felul acesta, s-a împăcat atât cu papa, cât și cu vechiul său dușman, ducele de Mantova. După aceea, urcușul lui a fost iute și acum este socotit unul dintre oamenii însemnați ai orașului. În public își arată lanțul de aur primit de la regele Franței, scrisorile lui circulă printre cunoscători și Veneția e plină de oameni dornici să se poarte bine cu el ca să nu se poarte el rău cu ei.

El și stăpâna au devenit buni prieteni de-a lungul anilor. Flacăra care i-a mistuit pe amândoi s-a prefăcut acum în jar molcom. Faima i-a adus destule femei care să-l lingușească și să-l stoarcă de bani pentru a mai avea nevoie de favorurile ei și, ca să spun drept, cred că amândoi, trăindu-și viața în văzul lumii, sunt fericiți să aibă pe cineva care-i cunoaște pe toate părțile și față de care nu trebuie să joace teatru. Când nu bârfesc, se dau în vânt după ghicit în cărți, care e acum la mare modă la Veneția și uneori stăm toți trei în după-amiezile când nu avem nimic de făcut, întorcând cărțile pictate cu tot felul de imagini ale viitorului schimbător. Noi ne-am ținut de cuvânt și în toți acești ani n-am publicat *Pozițiile*. Dacă nu avem copii, avem măcar acești bani albi pentru zilele negre ale bătrâneții.

Ocolesc Campo dei Santi Apostoli și merg spre nord printr-un păienjeniș de străduțe. Bogăția lasă locul sărăciei pe măsură ce mă îndepărtez și acum îmi țin capul în jos și punga strânsă la piept. În răspăr cu împrejurimile, casa lui

Tițian, cocoțată chiar pe marginea lagunei, e o mărturie a rangului, fiind nouă și falnică. În zilele senine, de aici se vede până la Monte Antelao din Cadore și bag mâna-n foc că de aceea a ales-o, pentru că este un om simțitor și acest loc îi amintește de orașul lui natal.

Menajera lui deschide ușa și mă conduce în grădină, anunțând-o pe stăpâna mea că am sosit. Mă așez și îmi frec picioarele, pentru că drumul mi-a amorțit coapsele. Apa e atât de aproape că se aud valurile lovindu-se de țărm. Deși pentru mine Veneția nu va fi niciodată ca Roma, are o anumită frumusețe melancolică în felul în care cochetează cu marea, ca o femeie atrăgătoare care-și ridică fustele împodobite – uneori nu destul – ca să se ferească de fluxul care se ridică. Într-o zi ca aceasta, când apa strălucește și parfumul iasomiei și al florilor de piersic înmiresmează aerul, îți poți închipui că ești în paradis. Parfumul dulce al Arcadiei. Nu așa spunea mama ei când ea era mică și încerca să zugrăvească miresmele din grădinița unui bogătaș? Cu aceleași cuvinte încercase stăpâna să mă ispitească în prima noastră zi la Veneția, când viitorul părea negru ca scăfârlia ei plină de sânge. Când mă gândesc la asta, amintirea acelor vremuri mă izbește cu forță, abia acum, aici, în clipa asta, după atâta timp, simt că am ajuns cu adevărat acolo unde am dorit. Și în vreme ce mă minunez, am și un simțământ de spaimă – da, spaimă – că ne-am cățărat prea sus și am putea cădea de la o înălțime prea mare.

Tresar când îi aud glasul.

— Bucino! Credeam că nu te poți dezlipi de abacul ăla al tău.

Mă întorc s-o văd. E îmbrăcată într-un halat, de parcă abia s-a sculat din pat. Părul ei lung este lăsat pe spate. El i-a cerut anume să-l poarte așa, cum era când s-au întâlnit prima dată. Deși chiar și eu trebuie să recunosc că nu mai e la fel de proaspătă ca atunci, șuvița împletită și cârlionții poznași din jurul frunții încă scot la iveală fetița din ea.

— Eram, dar a sosit un mesaj.

— Sper că e important. Tițian se înfurie rău când e întrerupt.

— Tot n-a isprăvit? Credeam că e ultima întâlnire.

Fiammetta râde.

— O, nu va termina niciodată! Nu va fi niciodată mulțumit. O să fiu bătrână când el o să-și pună pensula deoparte.

— Arăți destul de tânără în clipa asta.

— Zău! Așa crezi? Se răsucește ca să-și fluture părul. Cu câtă lăcomie soarbe măgulirile! Se hrănește din ele, crește din ele, ca o plantă care se înalță spre lumină, ca și cum nu s-ar sătura niciodată. În ultima vreme, nu prea mi-ai spus vorbe frumoase, Bucino.

— Nu mai apuc să strecor o vorbă între glasurile din jurul tău.

Se bosumflă puțin, dar asta îi ține mai degrabă cu amorezii ei decât cu mine. Dar e adevărat că eu o cunosc mai bine și, spre deosebire de ei, eu am văzut-o muncind din greu cu oglinjoara ei de mână și privirea pe care o arunca în ea nu prea era măgulitoare. Dacă aș putea da timpul înapoi, nu cred că aș mai alege frumusețea în locul urâțeniei. Frumusețea e atât de gingașă, încât trebuie să ai tot timpul grijă de ea.

— Deci, ia spune, care e mesajul?

— Loredan e prins cu treburi privind Sensa și până la urmă n-o să ne mai viziteze diseară.

— Ah! Ridică din umeri ca și cum nu are prea mare însemnătate, deși bag de seamă că e mulțumită. Atunci să-i trimitem un mesaj lui Vittorio Foscari, spune ea nepăsătoare. Știu că va fi fericit să mă viziteze în locul lui Loredan.

— Sunt pe deplin încredințat de asta. Dar avem mai întâi o îndatorire față de Alberini pentru generozitatea lui.

Doamna mea scoate un geamăt.

— O, desigur, Alberini. Își încrețește nasul. Dar i-am spus deja că suntem ocupați. N-o să afle. Nu-și încrucișează niciodată drumurile cu Foscari.

Așa este, pentru că unul muncește ca să-și câștige traiul, iar celălalt trăiește de pe urma rangului familiei lui. Deși aleg să nu spun asta cu glas tare.

— Ce-ar fi să-i lași lui Foscari răgaz să se pună pe picioare? spun eu.

Ea râde și o ia ca pe un compliment, dar e doar pe jumătate adevărat. Acest Foscari e un fel de provocare pentru mine. Este cel mai nou și mai tânăr mușteriu al nostru. „corb" prin naștere, este încă un pui căruia nici nu i-au crescut toate penele, dar de îndată ce-și scoate ciorapii cu model, plăcerile mădularului sunt atât de noi pentru el, încât pare să le istovească, atât cu patima de care dă dovadă, cât și cu sporovăiala lui. Firește, orice curtezană are nevoie să fie uneori adorată și venerația lui o înveselește destul pe stăpână. El a apărut la scurtă vreme după o legătură cu un învățat florentin cu gușă, care fornăia și pufăia atât de mult, încât era greu de spus dacă se slobozea prea repede sau tot timpul. Deși avusesem grijă să mă tocmesc cu el pentru plata cu ora, nu mă îndoiesc că trupul proaspăt și tare al lui Foscari era foarte plăcut, spre deosebire de al celorlalți. Dar acest tânăr „corb" s-a dovedit o nenorocire în ce privește banii, căci nu e stăpân pe propria lui avere, cheltuiește mai mult decât îi este venitul și nu e îndeajuns de isteț ca să obțină unul mai mare.

— Știi că ne datorează șase întâlniri de luna trecută.

— O, Bucino, îți faci prea multe griji! Face parte dintr-una din cele mai bune familii din oraș.

— Care își păstrează banii pentru fiii mai mari, nu pentru el. I-au plătit desfeciorirea, dar nu și întreținerea unei amante. Negoțul nostru ar fi mai bine slujit de un drăgălaș mulțumesc adresat lui Alberini.

— Hai, zău! Nu-mi ține mie lecții despre ce-ar fi mai bine pentru negoț! bombăne ea nervoasă. Aș vrea mai degrabă să-l primesc pe Foscari.

— Cum dorești. Dar dacă vine trebuie să plătească. Toți ai casei au început să vorbească despre milostenia noastră

și dacă n-avem grijă o să afle tot orașul că dăm de pomană ceea ce alții plătesc din greu. Și știi ce neajunsuri ne poate aduce asta.

Ridică din umeri.

— Eu n-am auzit asemenea bârfe.

— Pentru că stai cu ușa închisă, spun eu cu blândețe. Și eu am sforăit în ultimul timp mai tare ca de obicei ca să acopăr zgomotul.

Zâmbesc ca să-mi mai îndulcesc veninul. Dar ea respinge ramura mea de măslin.

— A, da? Foarte bine! Dacă stărui atât, să nu mai vină. Și tot n-o să-l primesc pe Alberini. O să-mi folosesc timpul liber ca să citesc. Să știi că nu mi-e prea ușor să stau toată ziua aici ca o statuie, în vreme ce Tițian își face de lucru cu pensulele lui.

Mă uit la ea o clipă și își coboară privirea.

— Ah, iasomia asta! spune ea extaziată, îngropându-și capul în flori. Nu se află mireasmă mai încântătoare pe lume! Am încercat de nu știu câte ori să cumpăr un parfum cu această mireasmă la Rialto, dar nu ține mai mult de câteva clipe după ce ai destupat sticluța.

— Da, e foarte dulce, îngân eu, uimit de repeziciunea cu care a schimbat subiectul, pentru că nu e prima dată când ne ciondănim din cauza acestui cățelandru. Parfumul dulce al Arcadiei.

Se uită la mine și îi revine zâmbetul pe buze, ca și cum e ceva de care nu-și amintește prea bine.

— Al Arcadiei? Da, pesemne că așa e.

— Oricât ar oferi ei, n-o pot avea, Bucino. Tițian a apărut în ușă. Mi-a făgăduit întreaga zi și am nevoie de fiecare clipă.

— Nu-ți face griji, maestro. Nu ești în primejdie. Am venit doar ca să transmit un mesaj.

— O dorește în seara asta vreun moș ațâțat? Păcat – Fiammetta n-o să se mai înfrupte deci dintr-o fleică de porc friptă din care picură zeamă de măr. Hai, Fiammetta, lumina e cum nu se poate mai bună. Vino înapoi.

— Vin numaidecât. E limpede că se simte ușurată că a chemat-o. Îmi aruncă în fugă un zâmbet distrat. Ne vedem mai târziu, Bucino.

Faptul că nu mi-a spus când o să vină acasă îmi arată cât de furioasă e pe mine din cauza lui Foscari. Iese, și el dă s-o urmeze. Dar e cale lungă de-aici până departe și s-ar putea să nu mai prind prilejul ăsta câteva luni de-acum încolo.

— Tițian?

Se întoarce.

— Dacă tot am venit, pot să văd tabloul?

— Nu! Nu l-am isprăvit.

— Dar gândeam că asta e ultima întâlnire.

— Nu e gata, repetă el cu încăpățânare.

— Da, dar piticii au inima slabă. Zâmbesc. Știu de la cineva care se pricepe că aș putea să mor până la anul.

Se încruntă, dar știu că mă place, atât cât poate să-i placă lui cineva atunci când lucrează.

— Ce ți-a spus ea despre tablou?

— Nimic. Ridic din umeri. Doar că i-a înțepenit gâtul stând nemișcată și trebuie să-i fac frecție în fiecare seară. Dacă n-aș fi eu, n-ar mai fi modelul tău.

— A, da! Bine. Dar te uiți și pe urmă pleci. Și nu îți dai cu părerea despre cele ce ai văzut, ai înțeles?

— Cum să-mi dau cu părerea? Eu nu vorbesc decât despre catastifele mele cu socoteli. Orice altceva îmi trece pe lângă urechi.

Atelierul e în casă și alături are un șopron unde-și usucă pânzele. Îl urmez pe scară, într-o odaie din *piano nobile*, unde două ferestre mari cu margini de piatră lasă să intre o mare de lumină și unde priveliștea îl poate duce înapoi acasă fără să călătorească într-acolo. Pânza este întinsă pe un șevalet mare în mijlocul încăperii și, deși nu e terminată, eu nu văd ce ar mai fi de făcut la ea. Dar e adevărat că sunt cam nepriceput când e vorba de artă. Am fost la câteva adunări unde am auzit oameni însemnați – chiar curtezana lăsată de izbeliște care se dă în spectacol – dându-se în vânt după „geniul"

lui Tițian și preamărind-o cu asemenea furtuni ale închipuirii, încât ceea ce zugrăveau ei părea să iasă mai degrabă din închipuirea lor decât din ceea ce vedeam eu pe pânze. „Oh! Oh! Uite cum sanctifică trupul uman cu măiestria lui." „Dumnezeu a așezat paradisul în culorile lui Tițian." Laudele lor sunt lipicioase ca mierea și uneori cred că pricina pentru care Tițian o preferă pe stăpână ca model este că ea nu-l chinuie cu asemenea baliverne și astfel îl lasă să dea frâu liber penelului.

Cât despre această ultimă lucrare a lui – ei bine, ca să nu mai zăpăcim oamenii, o să vă povestesc în cuvinte simple.

Decorul este chiar odaia aceasta – în fund se vede o parte din fereastră, prin care un apus de soare luminos brăzdează cerul; pe pereți sunt tapiserii, iar în față, două scrinuri cu ornamente, lângă care două cameriste, una în genunchi, cealaltă alături în picioare, aleg veșminte.

Dar deși le vezi, privirea nu zăboveşte asupra lor. Pentru că în prim-planul tabloului, atât de aproape încât ai putea s-o atingi, este o femeie goală. Stă întinsă, rezemată de o pernă pe un pat cu saltele roșii înflorate, acoperite cu cearșafuri mototolite, iar la picioarele ei, doarme încovrigat un cățeluș. Părul femeii îi cade peste umeri, sfârcul sânului stâng, tare și trandafiriu, se ițește pe catifeaua închisă la culoare a draperiei din spate și degetele mâinii ei stângi se arcuiesc peste despicătura din josul pântecului. Deși este o replică frumoasă – și din câte știu după părțile pe care le cunosc deja – și desăvârșită a trupului stăpânei, este o priveliște cunoscută și pentru un nepriceput ca mine, pentru că atitudinea de Venus întinsă pe o parte este de mult populară și apreciată de cei cu gusturi rafinate.

Dar ceea ce este deosebit în această pictură este fața. Pentru că în vreme ce toate Venerele pe care le-am văzut dorm sau privesc undeva în depărtare, ignorând cu sfială faptul că sunt privite, această Veneră, Venera stăpânei, este trează. Și nu numai că este trează, dar se uită drept în ochii tăi. Și privirea din ochii ei, ei bine, aici vorbele simple se frâng și

simt cum mă cuprinde avântul închipuirii lui Aretino. Pentru că privirea ei este atât de... languroasă, are un fel de energie erotică leneșă, care nu te lasă să ghicești dacă savurează amintirea unor plăceri consumate sau îmbie direct la cele ce vor urma. Oricum ar fi, privirea e sinceră. Nu e nici urmă de rușine, de stânjeneală sau de sfială pe fața ei. Doamna aceasta, stăpâna, se simte atât de bine în pielea ei, încât, oricât de mult ai privi-o ea tot îți întoarce privirea.

— Ce zici?

Stă nerăbdător în spatele meu, de parcă nu s-ar sinchisi de părerea mea, ci doar ar vrea să spun ceva ca să plec și el să poată continua să lucreze la tablou. Ce pot să-i spun? Mi-am petrecut cea mai mare parte a vieții mele de om care muncește, aplaudând poeți mizerabili, râzând de glume oribile, mințind muzicieni de mâna a doua și măgulind bogătași proști care cred că spun lucruri deștepte. S-ar putea spune că nu mai sunt în stare să spun adevărul. Privesc din nou tabloul.

— E minunat, rostesc eu ferm. Ai creat o splendidă Veneră venețiană. Cu ea poți câștiga oricând pariul cu bubosul ăla de ambasador francez între pictură și sculptură.

— Pfui!

Greața i se urcă până în gât. În discuțiile despre geniul lui, Tițian este întotdeauna cel care tace.

Oftez.

— Ascultă, Tițian, ce rost are să mă întrebi pe mine? Știi că nu mă pricep la artă. Eu sunt codoș. Unul de mare clasă, firește, dar codoș. Vrei să-ți spun ce văd? Văd o curtezană frumoasă, atât de îmbietoare că parcă ar sta întinsă în fața mea. Mai mult nu știu ce să-ți spun.

— Hmm. Încă o întrebare și poți pleca. Știi la ce se gândește?

Privesc din nou. Știu oare la ce se gândește? Sigur că știu. Doar e curtezană, ce Dumnezeu!

— Se gândește la orice vor alții să se gândească, spun eu încet.

El dă din cap. Și ia pensula. E limpede că trebuie să plec.

Stăpâna intră și-mi face semn înainte de a se îndrepta spre canapea. Deși acum am cercetat fiecare părticică a trupului ei, o să plec înainte de a-și scoate halatul.

Ajung la ușă. Dar un gând nu-mi dă pace.

— Mai e ceva.

El se întoarce.

— Ce?

— Nu e ea, să știi.

— Ce vrei să spui?

— Nu știu dacă nu cumva nu deosebești culorile, dar ochii Fiammettei Bianchini sunt verzi ca smaraldul, nu negri.

Râde în hohote și văd cum fața ei e luminată de un zâmbet.

— Doar n-ai vrea ca orice bărbat care o vede în atelierul meu să vină să bată la ușa voastră, nu?

Și pe când ea își leapădă halatul, ies pe ușă.

Capitolul 21

Când mă întorc acasă, găsesc o gondolă legată de cheiul nostru. Preț de o clipă mă gândesc că ar putea fi puișorul Foscari, pentru că acoperământul gondolei e splendid și necazurile pe care ni le face m-au urmărit tot drumul, dar Gabriella mă întâmpină în ușă ca să mă anunțe că un necunoscut stă în *portego* de aproape o oră.

— Nu vrea să lase un mesaj. Zice că e ceva însemnat și trebuie să vorbească numai cu tine.

Șade sub oglindă, care, acum când lumina pălește, este ca o gaură neagră în întuneric. Recunosc că nu mă așteptam să-l văd atât de curând. Dar e adevărat că oamenii care pornesc în lungi călătorii simt nevoia unei vorbe bune înainte de a pleca. Se grăbește să se ridice ca să mă salute, ceea ce-l face mai înalt, dar e un gest destul de amabil, pentru că, vă rog să mă credeți, nu toți clienții noștri se ostenesc să facă asta. Zăresc imaginea noastră în oglinda care sticlește, o prăjină și o pocitanie, dar m-am obișnuit deja să mă văd așa cum sunt.

— Signor Lelio, bine ați venit. Cum a fost întrunirea?

— A mers bine. Corabia e gata. Ridicăm ancora poimâine. Pornim spre Indii.

— Poimâine? Atât de curând? Vă rog, luați loc.

Se așază. Dar rămâne încordat. Se simte că are emoții. Dacă a venit să-și aranjeze o întâlnire, n-avem loc pentru el. Dar s-a purtat frumos cu mine mai de mult, în felul lui, și am datoria de a-l trata cu respectul cuvenit oricărui bărbat care are bani și e mânat de patimă.

— E prima dată? Adică, plecați prima dată în Indii?

— O, da. Ba nu. Am fost în Orient acum un an. La Alep și la Damasc. Dar în piețe, nu în munți.

— Deci ați văzut locurile de unde vin pietrele?

— Nu. Încă nu. Zâmbește, pentru că își amintește la fel de bine ca mine discuția noastră. Dar de data asta, cu voia Domnului, o să le văd.

În odaie s-a întunecat de-a binelea. Gabriella bate la ușă și intră cu o lumânare. În vreme ce se mișcă în jurul nostru, flăcăruia lumânării se ridică și începe să danseze în oglindă.

— Te rog, adu-ne niște vin, Gabriella... Doriți să beți ceva?

— A, nu, nu! Scutură din cap. Adică... nu pot să stau mult. Își plimbă nervos privirea prin cameră.

— Nu vă faceți griji, signor Lelio, îi spun eu cu blândețe, când Gabriella iese. Negoțul nostru e la fel de discret cum era al dumitale.

Dar nu se lasă înduplecat.

— Eu... Se uită în jur. E o casă frumoasă. Nu mă așteptam...

— La o asemenea bogăție? Zâmbesc și gândurile mele se întorc o clipă în odaia mizeră în care tatăl lui și-a pus jos lupa după ce a cercetat rubinul nostru și am citit în ochii lui cum ni se surpă viitorul. Și acum mă mai tulbură această amintire. Am avut noroc. Deși tot ce vedeți aici a aparținut altcuiva. Și va aparține din nou, fără îndoială. Cred că familia dumitale își amintește bine de schimbul nostru. Apropo, ce mai face tatăl dumitale?

Șovăie o clipă.

— A murit acum câțiva ani.

Vreau să-l întreb dacă s-a întâmplat înainte sau după convertirea lui, dar mi se pare o întrebare prea crudă. Deși se știe că sunt evrei care se convertesc la creștinism, eu n-am auzit să facă asta decât unele tinere nefericite în dragoste sau ispitite de o zestre frumușică din partea bisericii dornică să răspândească adevărata credință. Părăsirea comunității de

către un bărbat în toată firea ar fi un act de trădare mult mai grav.

— Îmi pare rău. Și a ajuns la o înțelegere cu statul venețian?

Ridică din umeri.

— Contractul a fost reînnoit. S-a schimbat doar prețul. Dar asemenea tocmeli se lungesc la nesfârșit.

La fel și discuțiile în răspăr despre evrei. Le auzi zilnic în taverne și pe Rialto: de o parte, cei care cred că diavolul sălășluiește în vintrele evreilor și cămătăria întinează sufletele oricărui creștin care ia bani de la ei, de cealaltă parte, negustorii pentru care pragmatismul este o calitate și care au nevoie de banii evreilor pentru a-și ține negoțul. Cred că fiecare venețian împărtășește uneori amândouă părerile, deși glasul negustorilor se aude mai tare în ultima vreme și atâta timp cât Veneția va trăi de pe urma corăbiilor ei, toată lumea știe că, într-un fel sau altul, evreii vor rămâne aici. După moartea tatălui lui, el ar fi trebuit să facă parte acum din sfatul bătrânilor, să se îngrijească de viitorul comunității lui.

— Pot să vă întreb ceva?

Se uită la mine, pentru că știe, desigur, ce vreau să-l întreb.

— Vreți să știți ce m-a făcut să mă convertesc? Se uită în gol o clipă, apoi își coboară privirea. L-am găsit pe Isus Christos în inima mea, rostește el încet.

Dau din cap și-mi păstrez un aer sobru. Eu îmi petrec viața câștigând bani de pe urma păcatelor trupești. Câte o minciună din când în când nu e pentru mine mare lucru. Dar pe el pare să-l macine mai mult.

— Vreau să spun că... este... este greu să vorbesc despre asta. Întotdeauna... Întotdeauna, eu am... Ghetoul e foarte mic. Clatină din cap. Și lumea e atât de mare! Cred că m-am uitat întotdeauna pe fereastră. Din fragedă pruncie.

— Ați avut noroc, spun eu cu blândețe. Eu n-ajungeam până la ea.

— Vreau să vă spun că nu mi-e rușine de mine, spune el și acum glasul lui e hotărât.

Deși e emoționat, are acum mai multă încredere decât tânărul cu privire tristă și lupă.

— Un bărbat trebuie să plece să-și croiască drum în lume. Negoțul meu aduce bani Veneției. Îmi plătesc dările și respect legile statului, ca orice cetățean. Sunt un om onorabil.

— Sunt încredințat de asta.

Mai mult decât voi fi eu vreodată, de bună seamă.

— Îmi amintesc... vizitele dumitale la prăvălia noastră. Ați fost întotdeauna cât se poate de politicos cu mine.

— Îmi dădeați bani. Nu se cădea să vă jignesc.

— Cei mai mulți oameni nu se gândesc la asta. Tace o clipă. Ultima oară când ne-am întâlnit... cartea aceea, pe care mi-ați adus-o... Ați găsit vreun cumpărător?

— Ce carte? rostesc eu calm. N-a existat nici o carte. A fost greșeala mea.

— Înțeleg. Zâmbește. Nu vă faceți griji. N-am spus nimănui. Câteva clipe de tăcere. Deși recunosc că m-am gândit uneori la ea... După cum spuneam, lumea era foarte mică acolo unde trăiam eu.

Mă întreb cât va dura până va spune tot. L-aș putea ajuta dacă aș vrea. E limpede că de la prima privire, *Pozițiile* ar fi uluit pe oricine, nu numai pe el. Deși, după ce ar fi răsfoit cartea, nu i-ar mai fi uluit niciodată nimic. Asta era puterea ei. Puterea noastră. Aveam în comun, el și cu mine, mai mult decât gândisem: amândoi ne câștigam traiul făcând negoț cu ceva oprit. Plăcerile trupești și camăta. Statul a avut istețimea de a se păstra curat lăsând administrarea păcatelor pe mâinile celor deja condamnați.

— Trebuie să vă spun, signor Lelio – stăpâna nu e aici deocamdată. Deci nu pot să vă prezint...

— Nu, nu – n-ați înțeles. N-am venit pentru ea... Adică... nu pentru asta. Se ridică din nou în picioare. Am venit, pentru că... pentru că trebuie să vă spun ceva. Ceva ce mă apasă de mult. Când v-am văzut azi-dimineață... Clatină din cap și trage aer în piept. Eu știu ce e cu bijuteria care vi s-a furat.

E rândul meu să fac ochii mari.

— Rubinul... știți despre rubin?

— Păi... eu... de bună seamă, nu pot băga mâna-n foc că era al dumneavoastră, dar avea aceeași mărime, aceeași tăietură, aidoma, până la sclipirea din mijloc.

— L-ați văzut? Cum s-a întâmplat?

— A venit cineva la mine. Voia să-l pună amanet. Era o femeie.

— Bătrână... urâtă?

— Nu. Era destul de tânără.

— Cum arăta? Și preț de o clipă fața albă, visătoare a tămăduitoarei La Draga îmi apare dinaintea ochilor. Șchiopăta, era oarbă?

— Nu. Nu. Nu-mi amintesc să fi șchiopătat și avea... nu știu... un chip drăgălaș. Adică, avea capul acoperit cu un șal și n-am văzut prea bine. Dar...

— Era singură?

— Nu știu. Eu n-am văzut-o decât pe ea.

— Și ce s-a întâmplat?

— Mi-a spus că rubinul era de la un pandantiv al stăpânei ei. O bijuterie de familie. Și că stăpâna ei avea nevoie de bani ca să-și plătească datoriile. Nu putea veni ea însăși de teamă să nu fie recunoscută și de aceea a trimis-o pe camerista ei.

— Și ați luat rubinul?

— De obicei noi nu luam obiecte furate. Tace o clipă. Dar era o piatră frumoasă. Adevărată. Cineva tot ar fi cumpărat-o.

— Și cât ați fi plătit pentru ea?

— Trei sute, trei sute cincizeci de ducați.

Nu mă înșelasem. Era o mică avere. Simt în gură o amărăciune ca de fiere. Ce-am fi putut face atunci cu atâta bănet?

— Când s-a întâmplat asta?

Șovăie.

— În ultima după-amiază când ne-am văzut. Când ați venit la mine cu cartea.

— În ultima după-amiază?

Oftează.

— Da. După ce ați plecat, tocmai voiam să închid prăvălia ca să mă apuc să meșteresc la încuietoarea cărții, când a bătut cineva. Era ea.

Mă văd mergând din nou pe străzile învăluite în ceață, văd oamenii intrând și ieșind din pâclă ca stafiile și simt frica de sărăcie de jur împrejurul meu.

— De bună seamă, de cum am văzut-o m-am gândit la dumneavoastră. I-am spus că aș lua piatra, dar că trebuie să mă sfătuiesc cu tatăl meu pentru că e vorba de mulți bani. Am rugat-o să se întoarcă după ce închid și i-am spus că atunci o să ne târguim. Voiam să vă spun când v-ați fi întors. Dar pe urmă, după ce ea a plecat, am deschis cartea și... nu știu cum să vă zic... nu mai văzusem niciodată așa ceva.

— Pentru că nu s-a mai făcut așa ceva, spun eu cu glas potolit. Așadar ce s-a întâmplat după ce s-a întors?

— Nu știu. Clatină din cap. Am închis prăvălia înainte să se întoarcă ea. De atunci n-am mai văzut-o nici pe ea, nici piatra.

Rămânem amândoi tăcuți o vreme și mă întreb dacă vechea lui credință ar fi putut lămuri mai bine decât cea nouă schimbările destinului.

— Ce-mi mai puteți spune despre ea? Vă mai amintiți ceva?

— Îmi pare rău... Tace o clipă. A trecut mult de atunci.

După ce pleacă, stau și mă uit cum se lasă noaptea. Am încetat de mult s-o caut pe Meragosa. Am folosit în schimb faima dobândită ca un fel de balsam pentru rana pe care mi-a pricinuit-o. Am hotărât în mintea mea că a murit de mult, am omorât-o cu sfrenție sau cu ciumă, pentru că resturile bogăției furate de ea n-ar fi apărat-o de bolile păcatului. Dar, după povestea evreului, mă sfâșie din nou ca un cuțit durerea pricinuită de furtul ei.

De bună seamă, n-ar fi dus ea, în persoană, piatra la o casă de amanet. Nu era atât de proastă. Deși avusesem grijă să trec sub tăcere legăturile mele din ghetou, ea îi cunoștea pesemne îndeajuns de bine pe cei care ofereau prețuri bune. Nu s-a dus ea, a trimis pe altcineva. Din câte știam eu, Meragosa era o femeie fără trecut și fără familie. În vremea cât am locuit împreună, n-a vorbit niciodată cu sau despre altă făptură, în afară de cotoroanțele din piață. Trebuie să fi fost deci o tovarășă aleasă pe loc; o femeie tânără, îndeajuns de frumușică pentru a căpăta bunăvoință evreului căruia trebuia să-i înșire povestea, care a primit fără îndoială foarte puțin pentru strădania și minciuna ei.

Trei sute cincizeci de ducați. Evreul a avut dreptate. A trecut multă vreme de atunci și pentru că așa a vrut soarta, am scos-o la capăt și fără nestemată. Într-adevăr, se poate spune că ne-am făcut singuri norocul: găsirea cărții, legătura cu Aretino, pactul de atunci, seara aceea, faima noastră de acum. Dar furia nu mi se domolește când mă gândesc la cele întâmplate; văd din nou camera deschisă și goală și groaza de pe chipul stăpânei. Dacă Meragosa s-ar întoarce acum în viețile noastre...

Abia aștept să-i spun stăpânei. Dar nu s-a întors până la cină. Poate că ea și Tițian sărbătoresc terminarea tabloului sau poate că mirosul cărnii de porc i-a ispitit prea mult. Sau poate că vrea să-mi arate că nu i-a trecut supărarea. Oricare ar fi pricina, nici urmă de ea până la miezul nopții, așa că în cele din urmă mă duc la culcare.

Visez numai pietre prețioase căzându-mi printre degete în apa canalului și scufundându-se în nămolul puturos. Mă trezesc dintr-odată, deși încă e întuneric, și abia după câteva clipe deslușesc sunetele: strigăte, glasuri care se ridică, apoi tac. Casa noastră este destul de aproape de Canale Grande pentru a fi folosită uneori de petrecăreți ca scurtătură în drum spre casele lor. Fereastra mea dă spre apă și de la ea văd cheiul și mușteriii care se perindă pe el.

Mă urc pe scăunelul meu și crăp fereastra. Dar pontonul nostru e pustiu. Nu e trasă nici o gondolă. Pesemne că stăpâna a rămas peste noapte la Tițian.

Când să mă bag în pat aud din nou zgomot. Un glas, sau mai multe glasuri, e limpede. Din casă. În primele zile, când gospodăria noastră nu era ferită de rele ca acum, am descoperit că proviziile din bucătărie se împuținau treptat. Șobolanul pe care Mauro și cu mine l-am găsit în miezul nopții purta uniforma gondolierului nostru și căra un sac. A părăsit casa pe calea apei, dar fără gondolă.

Deschid ușa și ies pe palier ca să-mi dau seama de unde vine zgomotul.

Preț de o clipă, atât deasupra, cât și în jurul meu, e liniște. Apoi aud din nou zgomotul, mai încet ca înainte, aproape un murmur, ca și cum cel care vorbea și-a adus aminte că alții dorm prin apropiere. Acum știu bine de unde vine. Din camera stăpânei.

Dar cum se poate? Dacă a adus pe cineva din casa lui Tițian, unde e gondola cu care a venit? Sau gondola lui? Pășesc cu grijă. Cunosc fiecare treaptă și scândură scârțâitoare pe drumul dintre camera ei și a mea. Deși n-am iscodit-o niciodată, sunt clipe când muzica pasiunii slobozește note de mare cruzime și mai cu seamă când sunt mușterii care vin pentru prima dată e bine să fii cu luare-aminte. Dar acum glasurile nu sunt deloc îngrijorătoare. Ce e în mintea mea în vreme ce stau acolo, lângă ușă? Cred oare că o ajut să se salveze de ea însăși? Nu, nu cred.

Apuc încetișor clanța. O regulă a casei ne oprește să încuiem ușile odăilor. Încă o dată, paza bună e mai de preț decât intimitatea. Dacă mă înșel, îmi voi primi dojana. Dacă umblu destul de încet, bărbatul – oricine ar fi el – nu va afla niciodată că am fost acolo.

Apăs clanța puțin câte puțin până când mai degrabă simt decât aud că s-a deschis. Ușa se crapă foarte puțin, apoi încă puțin. Îmi ajunge să văd ce vreau să văd, pentru că patul cu stâlpi din lemn de nuc sculptat până în tavan este chiar în

stânga. Pentru cei sfioși sunt draperii care pot fi trase de jur împrejur, căci întotdeauna sunt bărbați care vor să se întoarcă la adăpostul pântecului, și pe dinăuntru, și pe dinafară. Dar bărbatul de astă-seară n-are nevoie de draperii. E mult prea preocupat să crească mare.

Flăcăruile gălbui ca mierea a două lumânări dansează în întunericul camerei. Nici Tițian n-ar fi luminat locul mai frumos. Patul este o învălmășeală de cuverturi și cearșafuri. Stăpâna șade pe margine. El stă în genunchi la picioarele sale, gol, cu brațele în jurul taliei ei. Lumina lumânărilor mângâie linia coapselor, feselor și a părții de jos a spatelui lui și pe pielea lui sclipește sudoarea, mușchii sunt arcuiți și încordați – un tânăr războinic prins în focul desăvârșirii. Dar stăpâna nu se uită la el; s-a înfruptat pe săturate din frumusețea lui fără cusur. E încolăcită peste el, cu trunchiul prăvălit pe spinarea lui, cu capul în jos și cu perdeaua părului răsfirată pe pielea lui, ca o pelerină. Stau total nemișcați. Trup peste trup, frumusețe peste frumusețe. Este o priveliște mai uluitoare decât orice ar fi putut ieși de sub peniță obscenă a lui Giulio Romano. Pentru că nu are atâțarea grosolană a actului în sine. Este mai degrabă urmarea lui, istoveala plăcută care te cuprinde după ce trupul s-a îndestulat, după ce pofta a fost ostoită și ești la adăpost, ești tu însuți cu totul și totodată nu mai ești tu însuți. Este acea clipă în care ibovnicii au simțământul că au oprit timpul în loc cu patima lor. Și oricine din afară este aruncat în pustietatea rece a dorinței.

Închid binișor ușa și mă întorc în camera mea. Aștept, întorc clepsidra, apoi o întorc din nou. Junghiul care-mi străpunge plămânul se preface într-un foc mocnit de furie. Ceea ce tocmai am văzut este poate apropierea cea mai mare de Dumnezeu la care poate ajunge un om, dar nu este munca unei curtezane cinstite. Rostul negoțului nostru este tocmai ca ele, curtezanele, să dăruiască plăcere și să se prefacă a simți și ele plăcerea. Dacă prefăcătoria se destramă, totul se surpă. Pentru că atunci banii sunt păcatul și nu actul în sine.

În ultimii ani, am pus la loc tot ce am pierdut la Roma. Suntem la adăpost aici. Într-adevăr, suntem mulțumiți... Ceea ce, dacă stai să te gândești, e o stare primejdioasă, pentru că șarpele se cațără întotdeauna pe crengile mărului dintr-o grădină desăvârșită.

Acum se pare că s-a furișat un șarpe în iarba noastră.

Capitolul 22

Dar încă nu e totul pierdut.

Aștept până se trezește. Ea și cu mine avem o rânduială de dimineață. Eu plec la piață numaidecât după ivirea zorilor. Ea se trezește târziu – pentru că noaptea muncește – și o cheamă mai întâi pe Gabriella, care o ajută să se spele și să se îmbrace, după care îi aduce pâine proaspătă și vin dulce îndoit cu apă, pe care-l bea șezând pe scaunul ei cu vedere spre canal. Apoi vin și eu și vorbim despre treburile zilei și despre tot ce ar trebui să știu din cele întâmplate cu o seară în urmă. Deși fiecare mușteriu are rânduit un anumit răstimp și anumite dorințe, iar eu sunt cel care se îngrijește să-i vină fiecăruia rândul, mai sunt rare prilejuri când unul mai de-al casei – mai ales „corbul" nostru – se tocmește numai cu ea sau pur și simplu se întâmplă să treacă pe la noi, în nădejdea că i se va face o favoare; căci îi dă un oarece fior să creadă că legătura lor nu este doar o treabă care are loc regulat, ci pe negândite. Dar dacă se întâmplă așa ceva, mintea ei lucrează ca o capcană de oțel observând când și cât timp se întâmplă, ca să știu cum să încondeiez numele lor. Așa merge treaba. Ea și cu mine suntem tovarăși, fiecare bărbat este tratat pe potriva venitului său; pentru că amândoi suntem maeștri în jonglerii, ținând toate mingile în aer cu îndemânare și eleganță. Faptul că a dat de dracul cu cățelandrul este limpede pentru oricine are ochi să vadă. Dar nu prin gesturi necugetate a ajuns la faima pe care-o are acum. A fost învățată să aibă o judecată limpede și am putea încă să fim salvați dacă o va folosi.

A trecut de miezul zilei când mă cheamă. Când intru, o văd șezând pe scaunul ei, cu un castron de pastă albă și o oglindă dinainte, aplicându-și o mască pe față, deși nu e ziua pentru acest tratament.

— Bună dimineața, Bucino. Îmi aruncă o privire, zâmbind, glasul ei e limpede și e binedispusă, deși știu că n-a dormit bine. Cum a fost la piață?

— L-am lăsat pe Mauro să se ducă singur. Am stat mai mult în pat ca să aștept să te trezești.

— O, îmi pare rău. L-am rugat pe Tițian să-ți dea de știre. Nu l-ai primit? Întâlnirea s-a lungit atât de mult că mi-a fost mai ușor să rămân la cină la el. A venit și Aretino. Ah, a vorbit atât de urât despre tablou! Trebuia să-l fi auzit. A mers până într-acolo încât m-a învinuit că îmi provoc plăcere în vreme ce stau întinsă, cu mâna de-a curmezișul pântecului. Închipuie-ți! Îți spun eu că i s-a urât cu binele și s-a întors la vechile lui purtări. Nu tu mi-ai spus că scrie din nou versuri scandaloase? L-am întrebat, dar n-a vrut să-mi spună. Și totuși știu că de fapt i-a plăcut portretul, pentru că admiră aproape tot ce pictează Tițian. Dar tu ești mai cinstit decât toți. Cum ți s-a părut?

— Cred că e păcat că n-avem mijloace să-l cumpărăm, spun eu pe un ton la fel de nepăsător ca al ei. Am putea să-l agățăm pe peretele din fața noii oglinzi și să mai cerem niște bani; un preț pentru o oră în compania femeii reale și un altul pentru cea pictată.

Pufnește.

— Ah, Bucino, nu mă face să râd! Știi doar că nu trebuie să-mi mișc fața până nu se usucă pasta.

— De ce atâta grijă pentru fața ta? Sau mă înșel eu asupra zilei de tratament?

Ridică din umeri.

— Mai ții minte ce-mi spuneai? În meseria noastră, nu e niciodată prea multă frumusețe. Vezi că ascult tot ce-mi spui?

— Da, răspund eu. La ce oră ai ajuns acasă?

— O, târziu! Să fi fost două sau trei.

— Te-a adus Marcello?

— Îhî.

— Unde e acum? Nu era nici o gondolă jos azi-dimineață.

— Păi... a, da! M-a așteptat atât de mult, sărmanul! I-am dat liber restul nopții.

De bună seamă – nu se făcea să fie de față când sosea cealaltă gondolă. Aștept. Dacă o să-mi spună, acum e momentul:

— Apropo, Bucino – vreau să-ți mărturisesc ceva. Foscari m-a vizitat azi-noapte... Știu că o să te mânii, dar era târziu și eram în timpul meu liber și sunt încredințată că o să ne plătească datoria când va primi renta.

Ce lesne! Dar își întinde pasta aceea și fața ei dispare sub albeața de porțelan a unei măști de carnaval. Deci nu se va citi nici un simțământ pe ea.

— Ai dormit bine? întreb eu, cu privirea aiurea.

— Mmm. Nici nu știi cât de istovitor este să stai întinsă pe pat privind în gol atâta vreme.

— Bag mâna-n foc că-i așa.

Se lasă o tăcere lungă. Avem atâtea de vorbit, ea și cu mine! Nu numai despre asta, dar și despre vizita evreului. Trebuie să afle de piatră și de tânăra aceea și cum era cât pe-aci s-o prindem în urmă cu mulți ani. Face parte din istoria noastră, a amândurora. Dar dacă ea are acum taine față de mine, o să am și eu față de ea. Mă simt ciudat: de parcă aș intra într-o cameră din care tocmai am ieșit și găsesc mobila atât de deosebit aranjată, încât nu mai știu unde sunt și nici nu înțeleg cum de s-a întâmplat atât de repede. Gândurile mi se întorc la grădina lui Tițian, ieri, când privirea ei a alunecat de la mine la iasomie. Pe urmă văd fața ei în tablou. „Curtezanele gândesc orice vrei tu să gândească." Asta-i îndatorirea lor. Ea, ca și mine, e maestră în minciuni. Chiar și gemetele ei sunt mincinoase. Așa își câștigă traiul. Traiul nostru.

— Ai pățit ceva, Bucino?

— Eu? Ce să pățesc?

— Nu știu, dar pari cam mohorât în ultimele zile.

— Am multe treburi. Și îmi iau multă vreme.

— Știu. Și nimeni nu se pricepe la ele ca tine. Dar merită? Adică, ne merge destul de bine, nu? Mi-ai spune dacă nu ne-ar merge bine, nu?

— Da, ne merge destul de bine.

De jur împrejurul meu aud numai foșnete. Totuși, de bună seamă că dacă prinzi șarpele chiar în clipa când se strecoară în paradis, ai putea să-l împiedici să ajungă la copac.

— Fiammetta... Mă opresc o clipă. Știu că a fost cineva la tine azi-noapte.

— Ce?! Își ridică iute capul – masca s-a întărit și de aceea doar ochii ei vorbesc.

Trag aer în piept.

— Știu că Foscari a fost aici.

— De unde știi? În glasul ei se simte frica. Dumnezeule! Mă iscodești?

— Nu. Nu. Am dormit prost. Și m-a trezit barca lui când a plecat.

Ea mă privește ca și cum ar vrea să afle dacă spun adevărul. Dar știu să mint la fel de bine ca ea când e nevoie. Nu ne-am întovărășit la acest joc din întâmplare. Face un gest cu mâna a neastâmpăr, căci este limpede că acum, când a fost dată în vileag, nu mai poate minți.

— Nu s-a întâmplat nimic, adică... s-a oprit puțin în drum spre casă, să-mi dea ceva.

— Un cadou. Ce generos! L-ai primit întinsă pe pat?

— Ah! Ce te privește dacă am făcut așa?

— Mă privește, spun eu. Pentru că îmi datorează bani.

— O! Acum îți datorează ție bani! Nu mie. Atunci îmi pare rău că te dezamăgesc, dar a venit doar ca să-mi aducă o poezie.

— O poezie?

Se încruntă, pentru că minciuna ei e prea străvezie.

Clatin din cap.

— Ți-a spus în ea cât de mult te iubește?

— Bucino! E tânăr și trăiește totul foarte teatral. Știi cum e.

— Nu, nu știu. Și chiar dacă aș ști, nu despre asta e vorba. Avem o înțelegere. Dacă un bărbat vine când nu-i e rândul, trebuie să-mi spui.

— Am încercat. Ieri ți-am spus că Foscari ar vrea să vină la mine. Nu lua din timpul nimănui. Loredan își amânase vizita. Eram liberă. Dar tu nici n-ai vrut să stai de vorbă.

— N-a fost așa, Fiammetta și știi asta. L-ai respins pe Alberini și ne-am înțeles ca Foscari să nu vină pentru că nu are bani.

— Ah! O să plătească mai târziu. Pentru numele lui Dumnezeu! N-o să ajungem la sapă de lemn dacă nu primim banii lui. Ce vrei de la mine, Bucino? Acum s-a înfuriat și fața i se mișcă, deși are masca pe ea și bucățele din pasta albă se desprind și cad. Nu avem bani de piață? Ducem lipsă de mușterii? Mi s-au lăsat sânii sau beau prea mult vin? Muncesc mai puțin? Pleacă vreunul nemulțumit? Deci, am hotărât să primesc un mușteriu o oră și ceva și nu ți-am spus pentru că ți-ar fi sărit țandăra.

— Nu așa merge treaba, spun încet, dar nu fără a mă înfuria, pentru că priveliștea celor doi încolăciți pe pat mă râcâie. Știi la fel de bine ca mine ce înseamnă când începi să te arăți slabă. Este începutul sfârșitului faimei tale.

— Și de unde să afle ceilalți? Cine o să le spună? Tu? Eu? El? Servitorii noștri? Cred că îi plătim destul de bine.

— N-are nici o însemnătate cine. Bârfa e ca aerul. Știi asta. Este nicăieri și peste tot, fără ca nimeni să pară că o face să umble. Încerc din nou să-mi păstrez nepăsarea din glas, dar nu bag mâna-n foc că izbutesc. El e mușteriu, Fiammetta. Tu ești curtezană. Acestea sunt legile lumii noastre. Cele cu care ne-am învoit amândoi.

— Atunci poate că ar trebui să le schimbăm. Pentru că să știi, pentru mine sunt de neîndurat. Reguli, socoteli, înțelegeri – numai despre asta vorbești în ultimele zile. N-am

trudit atât de mult, atâta amar de vreme, pentru ca totul să ajungă atât de... of, cum să spun?... de plictisitor!

— Plictisitor? Zău? Ție ți se pare plictisitor! Te îmbraci cu cele mai bune stofe, mănânci numai fripturi pe farfurii de argint, trăiești într-o casă unde știi că începe o nouă zi pentru că vezi lumina soarelui, și nu pentru că îți ghiorăie mațele de foame. Ai uitat atât de curând?

Mă privește uluită, apoi ochii ei se închid câteva clipe pe fața albită.

— Ești un om bun, Bucino, dar nu înțelegi unele lucruri, spune ea cu o voce aproape posacă.

Îmi vine pe limbă un răspuns, dar bate cineva. Ușa se crapă pentru a se ivi fața Gabriellei.

— Ce este? Îmi aud glasul furios. Toți îl auzim.

— Eu...Vreau să spun că... La Draga așteaptă, stăpână. Zice că îi pare rău că n-a putut veni mai devreme, dar a fost chemată în altă parte.

— A, da, îngaimă ea. Păi... Să aștepte în *portego*. Spune-i că vin într-o clipă.

Ușa se închide și suntem din nou față-n față.

— Ești bolnavă?

Ridică din umeri.

— Am doar o ușoară mâncărime. Chiar și glasul ei sună altfel acum, prins între *rigor mortis* a măștii și minciună.

O ușoară mâncărime. Într-un fel, așa este. De bună seamă că La Draga ar avea un leac pentru asta. La Draga, a cărei venire în casă pare să fi fost aranjată pentru a se brodi cu lipsa mea, când plec la piață. Ce comori aduce oare în desagă pentru stăpâna? Poate un balsam de ierburi cu agheasmă, ca să-și mânjească buzele pregătindu-le pentru primul sărut? O ostie sfințită cu numele stăpânei pe ea, pentru a fi amestecată în supa iubitului? În oraș se face mult negoț cu asemenea obiecte sfinte în ultima vreme. Chiar dacă bărbaților li s-ar întoarce stomacul pe dos dacă ar afla, adevărul este că cele mai multe femei – și curtezanele sunt cele mai mari vinovate în privința asta – își doresc atât de mult

să fie iubite, încât sunt în stare să folosească orice obiect, sacru sau nu, pentru a ațâța și a ține trează patima unui bărbat. De cele mai multe ori, femeile le iau în râs, zicând că ajută la frumusețe și nu sunt farmece. Se păcălesc pe ele însele, de bună seamă, pentru că ajung iute să nu se mai poată lipsi de ele: de îndată ce crezi că un bărbat e legat de tine datorită farmecelor și nu a darurilor tale înnăscute, ajungi sclava licorilor în aceeași măsură în care el ar putea deveni sclavul tău.

La Roma erau curtezane vestite care îi plăteau la fel de mult pe vracii care le dădeau asemenea licori ca pe croitoresele lor. Dar Fiammetta Bianchini nu a fost niciodată una dintre ele. Nu a avut nevoie niciodată. Până acum, cel puțin din câte știu eu. Dar se pare că se întâmplă în casa asta o mulțime de lucruri despre care eu nu știu nimic.

— Deci, spune-mi, Fiammetta, ce crezi că ar fi spus mama ta despre toate astea?

— Mama?

Întrebarea o ia pe nepregătite și o văd că se luptă cu ea, pentru că în ultimele săptămâni n-a alungat din gândurile ei doar glasul meu.

— Cred... cred că ar fi... ar fi de aceeași părere cu tine, dar... dar... cred de asemenea că ar înțelege mai bine.

— Așa crezi? Atunci lămurește-mă.

— Ascultă, nu e ceea ce crezi tu, Bucino. Nu sunt proastă. Judec azi la fel cum judecam și ieri. Și cum voi judeca și mâine.

Glasul ei e mai domol, deși nu-i pot prinde privirea, pe care și-o ferește mereu, ceea ce, știu eu, dezvăluie un adevăr pe care vorbele nu-l pot rosti.

— Dar uneori, doar uneori... Am nevoie... of... nu știu cum să spun... de puțină... bucurie. Puțină delicatețe între atâtea cărnuri umflate și râgâieli. Și Vittorio Foscari e delicat. E delicat, tânăr, proaspăt și, da, vesel. Nu-i curg balele în paharul cu vin și nici nu adoarme cu capul în farfurie și nici peste trupul meu. Mă face să râd. Mă face să mă simt... nu știu cum să spun... că sunt din nou fată, deși numai Dumnezeu știe că mă îndoiesc că am fost vreodată. Cred că mama ar fi înțeles asta. Și în vorbele ei se strecoară o undă de tristețe. Ah, cum să-ți spun? Adevărul este că nu seamănă cu ceilalți. Nu mă tratează ca și cum aș fi proprietatea lui. Știu, știu... crezi că e așa pentru că nu plătește întotdeauna, dar nu e adevărat. Când e cu mine se îmbată cu plăcerea de a trăi. Pentru el... ei bine, pentru el eu sunt cel mai frumos lucru pe care l-a văzut vreodată. Nu m-a ales dintr-un catastif, nu știe de mine din vorbele murdare ale unui alt bărbat și nu mă pune-n balanță cu Julia Lombardino sau cu altă târfă din oraș. Pentru el, eu sunt eu. Și, ei bine, pentru asta mă iubește.

Mi-a spus toate astea cu sufletul la gură. Să ne ajute Dumnezeu!

— Of, Doamne! Dacă așa crezi, ești mai nebună decât el, Fiammetta. Ai... cât?... aproape treizeci de ani. Iar el e un copil, abia a făcut șaptesprezece ani. Ești prima lui femeie.

— Nu-i adevărat! Sunt doar cea mai bună.

De data asta râd cu poftă.

— Păi dacă ești cea mai bună, de ce mai ai nevoie să te ajute La Draga? Ce ți-a mai pregătit pentru azi? Puțin vin stropit cu bălmăjeli? Cum zice? „Cu această vrajă îți leg capul, inima și mădularul, ca să mă iubești numai pe mine..."

— Cum de cutezi? S-a ridicat și o ploaie de praf alb cade ca zăpada în jurul ei. Cum de cutezi să râzi de mine? Ah, uite ce-ai făcut! Gabriella! strigă ea tare, întorcându-mi spatele.

Încă mai strigă după ce ies din cameră.

Capitolul 23

Tropăi atât de vârtos pe coridor și în *portego*, că mă dor picioarele. La Draga așteaptă în mijlocul camerei, cu desaga în mână, la jumătatea drumului între oglindă și *loggia*. Se răsucește, înainte de a intra eu, fața i se luminează, înfricoșată, de parcă ar fi auzit furia din pașii mei.

— Cine e?

Văd că își ridică mâinile ca să se apere. Azi are ochii închiși și de aceea arată ca o somnambulă sau ca o sfântă care se roagă. Ha!

— Nu e decât căposul care are grijă de casă, spun eu tare. Cel care plătește toate cele, dar căruia nu i se spune nimic.

— Bucino? Ce s-a întâmplat?

— Spune-mi tu ce s-a întâmplat. Ce cauți aici? Nu era ziua ta de vizită. Și nici ieri.

— Am... am venit pentru Fiammetta.

— Știu. Și știu și ce o doare. Și cred că știi și tu.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că se face de râs hârjonindu-se cu cățelandrul plângăcios și tu o ajuți.

— Ah!

— Da, ah! Ce i-ai adus azi în desagă? Își mișcă iute capul, un gest instinctiv, deopotrivă, socotesc eu, de atac și de apărare. Doamne, cât de puțin ne trebuie ca să ne întoarcem din nou în trecut! Vreun amestec de vin sfințit cu sânge lunar, ca să-i bată cățelandrului inima mai iute?

— Ooo! Și spre mirarea mea, râsul ei răsună în toată camera. O, mă mănguleşti peste poate, Bucino. Dacă aș putea

schimba atât de ușor simțămintele oamenilor, aș fi strecurat de mult ceva în vinul tău.

Și fără să vreau, răspunsul ei mă umple de uimire. Adevărul este că zilele astea, când am tot bombănit, oamenii m-au băgat în seamă, pentru că acum eu conduc această casă și, deși sunt mic, pot fi foarte rău când e nevoie. Dar nu ea. Ea n-a tremurat niciodată în fața mea sau dacă a făcut-o a fost doar ca să mă miște.

— Deci, ia, spune, ce faci pentru ea? Pentru că s-a îmbolnăvit, nu e nici o îndoială.

— Știu asta la fel de bine ca tine. Și mai știu că e o boală mai îndărătnică decât multe boli, pentru că îl face pe bolnav să se simtă mai bine, nu mai rău. N-o ajuți cu nimic dacă ești aspru cu ea. Ar trebui s-o lași să se bucure și ea de puțină fericire.

— Fericire! Dumnezeule, parcă toată lumea s-a țicnit! Asta e casa unei curtezane. Ne aflăm aici ca să vindem plăceri, nu ca să fim fericiți. De îndată ce începe să pună plăcerea ei deasupra plăcerii lor, este începutul sfârșitului. Eu cunosc meseria asta.

— Ce te face să crezi că n-o cunosc și eu?

O privesc mirat.

— Dacă o cunoști, spune-i. Oprește-o acum, înainte de a o distruge. Mi-ai spus odată că amândoi îi dorim binele din toată inima. Îți amintești? Atunci ai grijă de ea. Fă-o să-și adune mințile.

— Nu e chiar atât de ușor...

— Nu zău! Atunci să te ia naiba! Altceva n-am de spus. Pentru că și tu ești o pacoste ca și ea.

Mă răsucesc pe călcâie și ies din odaie; îi simt ochii nevăzători străpungându-mi spinarea și dosul când ies. De bună seamă că data viitoare o să mă doară boașele de teamă că le-a făcut o copie în ceară și le-a strâns într-un spărgător de nuci. Câștigă bani cu ușurință. Jur că aceasta este jumătate din taina unor femei ca ea: cu cât crezi mai mult în puterea lor, cu atât mai cu spor lucrează această putere.

Ies pe stradă și o apuc spre Canale Grande, străbătând Rialto. E o zi înmiresmată, splendidă, cerul e senin, de un albastru uluitor, de parcă Tițian ar fi luat o pensulă mare și ar fi trecut-o peste orizont. N-am habar încotro mă duc, dar merg cu pas iute, de parcă mișcându-mi picioarele butucănoase aș putea opri păcănelile din capul meu.

E o proastă. Fiammetta Bianchini e o proastă; proastă ca birtașul care se îmbată cu propriul lui vin sau ca jucătorul care azvârle câștigul de o noapte pe o mână de cărți dintr-un pachet despre care știe că e măsluit.

Orașul e însuflețit de vremea primăvăratică și de febra sărbătorii. Mișună oameni peste tot. Ocolesc mijlocul piațetei, unde e mare tămbălău pentru că se fac pregătiri pentru marele târg din ziua Înălțării – jumătate din Europa va veni să cumpere mărfuri de aici peste o săptămână – și mă afund în păienjenișul străzilor și canalelor care merg de-a lungul marilor cheiuri dinspre miazăzi. Merg ca un animal amușinând – e primul drum prin oraș pe care l-am învățat și pot să-l fac și în somn. Cu ochii închiși. Orb. S-o ia naiba și pe La Draga!

Sunt un prost. Eu, Bucino Teodoldi sunt un prost: pentru că, deși descopăr lipsa unui gram de zahăr în socotelile casei pe o săptămână sau pot socoti reducerea de preț la o sută de metri de mătase înainte ca negustorul să facă adunarea, n-am văzut ce se petrecea sub ochii mei. Să mă ia naiba și pe mine!

Trec pe la miazănoapte de marea mănăstire San Zaccaria, unde cele mai nobile familii venețiene își ascund atâtea fiice fecioare cât să umple o barjă, neștiind că prin zidurile ei se strecoară la fel de multe bârfe, pe cât de multe găuri are și că măicuțele înseși au scos cărămizile. Bărbați și femei. Ca albinele la miere. Ca muștele la rahat. O mușcătură din măr, și viermele e peste tot. Aretino avea dreptate. Suntem condamnați la desfrâu. Restul e doar negoț. Acum e prea târziu.

Proastă. Fiammetta e o proastă: a ajuns atât de departe și a făcut atât de mult ca să dea cu piciorul la tot pentru atât de puțin.

La fiecare cotitură de stradă, e tot mai multă lume. Lumea se îndreaptă într-un singur loc și eu îi urmez, împins înainte pe măsură ce pașii se iuțesc. Trec pe un alt *fondamenta*, de data asta mai îngust decât ultimul și trebuie să merg pe lângă zid ca să nu fiu împins în apă. Vreau să mă opresc ca să-mi trag sufletul, dar lumea mă strivește și trebuie să-mi continui drumul, ca și cum aș face parte dintr-un banc de pești împinși laolaltă în susul râului.

Prost. Sunt un prost: am fost atât de ocupat să mă împăunez cu izbânda noastră că am stat deoparte și am lăsat-o în voia ei.

Cel puțin știu ce se întâmplă acum.

Cel puțin știu ce se întâmplă acum. Și pe canal e înghesuială, gondole cât vezi cu ochii și barje se mișcă laolaltă, atât de multe, încât loviturile vâslelor în apă sunt aproape toate deodată. Toți se îndreaptă spre est, spre Arsenale, unde trăiesc cei care lucrează la corăbii și fac odgoane și pânze. Și negoțul zbârnâie. De la un pod la altul, o sută de oameni se vor stâlci în curând în bătaie pentru a cuceri o treime de metru pătrat în mijloc. După ce a pierdut bătălia pentru Ponte dei Pugni acum două zile, clanul Nicolotti vrea să se răzbune, purtând lupta în teritoriul dușmanului, cu o mare de venețieni credincioși în urma lor, căci vestea despre o bătălie pe poduri se răspândește mai iute decât apa. Mai iute decât molima. Și acum eu fac parte dintre cei molipsiți.

Și de ce nu? Nebunia se potrivește cu umoarea mea. La urma urmelor, La Draga recunoaște că stăpâna e bolnavă. A făcut boala curtezanelor. Semnele sunt acum foarte limpezi, fir-ar să fie! Râsetele pe care le aud din camera ei în nopțile când vine el. Nerăbdarea care o cuprinde în după-amiezile dinaintea serii când trebuie să vină el. O veselie nebună și apoi istovire sau o furie, la distanțe foarte scurte. Dragostea: singura boală ucigătoare pentru o curtezană, în

afară de sfrenție, dar, în vreme ce sfrenția macină trupul, dragostea nimicește mintea. Și pentru ce? Pentru Vittorio Foscari! Un prostănac, o găgăuță, un cățelandru abia înțărcat, încă destul de tânăr pentru a cădea pradă unui fel de cloroze. Îmi amintesc când a venit prima oară, ca un băiețel în prima zi de școală. Puiul căruia abia-i crescuseră penele avea nevoie de ajutor: ajunsese la vârsta de șaptesprezece ani după ce stătuse cu nasul în cărți și avea mare spaimă de femei. Stăpâna mea avea faima de a fi frumoasă, cinstită și curată. O fi făcut ea o faptă bună dezfeciorindu-l? În seara când a sosit, s-a simțit ca scos din cuptor prea repede. Frumușel, dar moale, necopt, încins. Știu că unele mame își țin mult timp fiii lângă fustele lor, ca să le amintească de tinerețe. Există de bună seamă teama că o asemenea adorație face din bărbați niște fătălăi. Ei bine, cu Foscari au avut noroc. A fost limpede de timpuriu că nu avea asemenea aplecare. Și că era un elev dornic să învețe de la o bună profesoară.

Mulțimea e acum câtă frunză și iarbă. Pesemne că ne apropiem de pod, pentru că abia ne mai mișcăm și tot mai mulți oameni îngroașă rândurile, venind din străduțele lăturalnice. E un vacarm de țipete și cântece: strigături, imnuri de război iscate în jurul unor luptători vestiți. Dacă n-ar fi sărbătoare, o asemenea gloată ar fi fost deja oprită de paza orașului, pentru că o revanșă venită atât de curând după o înfrângere se isprăvește întotdeauna cu cruzimi și mai mari. Orânduiala guvernamentală și neorânduiala întâmplătoare a străzii. Așa cum se întâmplă cu capul putred al prostituției din care țâșnesc samavolnicii, și marea corabie a statului prosperă pe seama ei.

Acum trebuie să se zărească podul în față, dar încă nu văd decât trupuri unduitoare. Mulțimea se împotmolește, pentru că nu mai are încotro s-o apuce. Dacă rămân pe loc, n-o să văd mai departe de omul din fața mea și o să mă dea gata căldura și ghionturile. Îmi las capul în jos și împung cu coatele, folosindu-le ca pe niște bețe ascuțite. Chiar dacă brațele mele sunt mici, ele ajung la înălțimea burților, la părțile cele mai moi ale trupului și am repetat de multe ori mișcarea asta. Îmi fac loc prin mulțime până aproape de marginea apei. Mi-am pus în gând să pătrund pe unul din pontoanele alcătuite din bărci și gondole legate laolaltă și podite cu scânduri de lemn pentru a sluji drept platforme pentru cetățenii mai bogați: negustori, „corbi", chiar și clerici și călugări cu rase albe. Astăzi va fi un public numeros, pentru că va fi o luptă cruntă și se pot face mici averi din rămășaguri. Dar punga din haină este și a mea, nu numai a ei – pentru traiul nostru nu muncește doar Fiammetta Bianchini. Dacă ea irosește banii, pot să-i irosesc și eu.

În acea primă noapte când a venit cățelandrul la noi, familia lui ne plătise îndestulător ca să rânduim spectacolul: cele mai bune vinuri, conversație, muzică, cină, pat; de toate. Nu mai văzuse niciodată ceva atât de încântător ca ea și ochii îi sticleau, oglindind frumusețea și puterea ei. Aș spune că și el arăta bine când și-a scos hainele, mai ales dacă te gândeai la boșorogii cărunți care trecuseră în ultima vreme prin iatacul ei. Îmi amintesc că se auzeau râsete; mai întâi râsul ei, dulce ca apa curgătoare și isteț prefăcut, ca o nestemată de sticlă, apoi râsetele amândurora, mai în largul lor, mai vârtoase, mai mult din burtă decât din piept. Recunosc că l-a subjugat foarte frumos. Și făcând asta s-a lăsat și ea subjugată. V-ar mira să aflați câte curtezane se îndrăgostesc la un moment dat de ideea de a se îndrăgosti, pentru a cunoaște fiorii și prospețimea pe care trebuie să le joace de atâtea ori cu alți bărbați. Bag de seamă că primejdia e cu atât mai mare, cu cât se bucură de mai multă faimă; căci de îndată ce traiul le e îndestulat nu mai au de ce să se teamă sau pentru ce să se lupte. Ceea ce înseamnă deopotrivă că nu au la ce să năzuiască. Ceea ce, ciudat, dar te poate face să te gândești mai mult la moarte și să dorești să găsești o cale de a-i sta împotrivă, o foame de un simțământ furtunos, mai puternic decât moartea însăși.

Un simțământ puternic. El apare în multe chipuri. De teamă, să spunem. Pentru cei ce se tem de apă, pontoanele

de peste canale sunt înfricoșătoare, pentru că de îndată ce te urci nu prea te poți ține pe ele și canalul mușcă lacom din marginile lui. Cu pungile mai bogate – cum e și a mea astăzi – se poate cumpăra un loc prins cu funii de podea. Totuși, frica mea e un fleac față de cea a bărbaților de pe pod, pentru că acolo nu sunt balustrade și poți să cazi pe fiecare parte în apa rece. Pesemne că sunt deja o sută de nebuni acolo sus și cel puțin la fel de mulți înghesuiți pe rampe, strigând și împingând din spate. Cei din mijloc nu pot înainta decât dacă își doboară dușmanii și-i calcă în picioare sau dacă îi aruncă în canal. Bătălia e simplă: o tabără trebuie s-o împingă pe cealaltă înapoi pe o distanță îndeajuns de mare pentru a captura podul. Unii flutură arme, pari cu vârfuri ascuțite, dar nu e destul loc pentru a le mânui cum trebuie și cei mai mulți bărbați își folosesc pumnii. Mulți sunt pe jumătate goi și câțiva sunt plini de sânge. Ori de câte ori unul cade în apă, un răcnet puternic se înalță din mulțime și lupta se întețește și mai și. Lucrătorii de la Castellani Arsenale sunt încă însuflețiți de ultima victorie dobândită pe teritoriul lor și de aceea cei care-i sprijină strigă cel mai tare. Dar cei care atacă, banda Nicolotti din Dorsoduro, sunt pescari pe bărcile din Adriatica și știu să se țină pe picioare pe marea furtunoasă în vreme ce ridică tone de pește din adâncuri, iar astăzi sunt îmboldiți și de setea răzbunării.

Desigur, au atras-o la el anumite calități. Are o mare poftă de viață și nu se rușinează de patima lui. Natura l-a înzestrat cu o fire plăcută care a făcut ca ei să i se pară mai proaspete măgulirile lui și mai puțin grosolană pofta lui de cățelandru. Cât despre cele ce se întâmplă între ei în pat – ei bine, am auzit atâtea coruri de gemete din camera stăpânei, încât nu pot să-mi fac nici o părere luându-mă numai după asta. Dar oricine a fost odată tânăr știe că marele necaz în dragoste este că trupul simte cel mai vârtos când cunoaște cel mai puțin. Parcă-i văd din nou, istoviți și îmbrățișați în liniștea nopții. Doamne, ce bărbat n-ar fi fericit să-și dea un an din viață ca să aibă vigoarea lui și știința ei puse laolaltă?

Dar orice fierbințeală odrăslește înflăcărare în nebunia ei și focul mai mult mistuie decât încălzește. În cele din urmă rămâne doar cenușa, și faima ei va avea de suferit mai mult decât a lui, pentru că asemenea legături stârnesc bârfe numaidecât și toți așteaptă să vadă o mare curtezană străpunsă de sabia propriei patimi. Dar el? O fi el duios acum, dar e bogat și n-are nimic în cap: doar versurile romantice și culorile strălucitoare ale primăverii lui. Îi dau șase luni până ce floarea va începe să se ofilească și va vedea viața cu ochii cu care o văd toți ceilalți: un loc în care prefăcătoria se bucură de mai mare cinste decât adevărul și în care stăpâna mea e doar o marfă ca toate celelalte, la care rangul și banii lui îi dau întâietate în fața altora. Acesta este mersul lumii și am mai văzut toate astea. Și ea le-a văzut. De aceea prăbușirea ei este atât de dureroasă.

În mijlocul podului, s-a făcut puțin loc în jurul a doi luptători mai aparte, bărbați solizi, despuiați și asudați, plini de mușchi și încleștați într-o îmbrățișare sălbatică, cu picioarele împletite între ele, cu busturile aplecându-se spre apă. Spectatorii sunt turbați, pentru că sunt două creaturi desăvârșite și vor ieși bani frumoși în urma încleștării lor. Se despart, gâfâind, apoi se aruncă din nou unul asupra celuilalt, căutând o priză mai bună, în vreme ce se apropie clătinându-se de apă. Un nou răcnet se ridică la fiecare centimetru pierdut. Corpurile lor sunt acum atât de aproape, încât văd bășicile umflându-se pe carnea lor în urma loviturilor pe care și le-au tras. Apoi, chiar în clipa în care pare că se vor încleșta din nou ca o pereche de siamezi pociți, unul din ei izbutește să-și desprindă o mână și trage un pumn strașnic în pântecul celuilalt, îndepărtându-se de el când omul se prăbușește gemând și cade greu ca un bolovan în apa de dedesubt. Dușmanul lui își ridică brațele victorios și mulțimea e în al nouălea cer.

Trupul luptătorului în apă stârnește valuri care se lovesc de ponton, atât de tare, încât toți urlăm turbați. Mulțimea strigă atât pentru învingător, cât și pentru învins, dar când

omul căzut apare la liman, corpul lui plutește neînsuflețit. Din partea dinspre Arsenale a canalului, oamenii încep să-l împungă cu vâslele. S-a mai întâmplat ca unii să se prefacă a-și pierde cunoștința, pentru ca atunci când dușmanul începea să-i ridice, ei să tragă o jumătate de duzină de oameni după ei în apă. Îmi înving teama și mă ridic ca să văd cum îl împing spre bărcile noastre. Doi bărbați de lângă mine îl ridică pe scânduri și îl întind acolo, dar el tot nu se mișcă și gâtul i se frânge ciudat, scoțând la iveală o gaură neagră într-o parte a frunții. Îmi amintește de bărbatul pe care l-am văzut mai de mult scos dintr-o luptă cu o suliță înfiptă în ochi. Sau de trupurile sfârtecate care zăceau pe străzi după măcelul din Roma. Lângă mine, pe amândouă părțile, pungile grase își schimbă stăpânii. Bărbatul trebuie să fi fost un campion, pentru că dinspre pescari se ridică un cântec de jale, în vreme ce pe cealaltă parte a podului luptătorii de la Arsenale răcnesc, bat din picioare și își flutură brațele. Zavera se răspândește printre spectatori, oamenii țipă și încep să se înghiontească, unii cad și sunt striviți sub picioarele mulțimii.

Pe pod a reînceput încăierarea și acum, după ce luptătorul lor a fost doborât, se pare că pescarii sunt din nou întărâtați. Sunt atâtea trupuri în apă, încât pontonul se clatină primejdios. Isuse, dacă vor seca vreodată acest canal, vor găsi de bună seamă un cimitir printre oale și cratițe și alte resturi. Simt cum mi se urcă în gât, ca o vomă, frica. Trebuie s-o șterg. Dar nu sunt singurul. O droaie de „corbi" și de clerici se înghesuie împingându-se ca să ajungă pe mal. În acest răstimp, uscatul clocotește. Aud focuri de armă în depărtare. Pe podul următor, bărbați în uniforme pătrund cu forța în mulțime. Chiar dacă e sărbătoare, e o tulburare a ordinei și, deși forțele de pază nu vor să-și pună viețile în primejdie înfruntând gloata, nu se dau înapoi să spintece sau să omoare oameni, pentru a sluji drept pildă celorlalți. Dar eu m-aș încumeta mai degrabă să fiu străpuns de baionete și împușcat decât să mă scufund în apa neagră. Mă

reped spre marginea bărcii în partea unde e legată prin câteva scânduri de *fondamenta*, dar un „corb" de două ori cât mine ajunge înaintea mea. Matahala mă împinge și simt că mă prăbușesc.

— Bucino! aud o voce prin acel vacarm. Bucino Teodoldi! Aici! Întinde mâna.

Îl ascult orbește, fără să am habar unde mă cheamă sau cine e.

— Buciinoo!

Strigătul pare la fel de lung ca prăbușirea mea. În clipa când lovesc apa, aud șuieratul aripilor unei păsări mari deasupra mea și simt degetele diavolului înșfăcându-mă, trăgându-mă în jos și rotindu-mă prin apa întunecată, spre mâlul gros și nu cutez nici să deschid gura ca să strig, de teamă că mă voi îneca în propria-mi spaimă... până când trebuie să respir.

Capitolul 24

— Bucino?

Vocea vine de departe, prin apă, pentru că acum sunt pesemne la câțiva metri adâncime, atât de jos, încât diavolii nu mai trag de mine și trupul meu stă întins, cu toate greutatea lui, prins într-un curent de apă dens, ciudat.

— Bucino?

Trag aer și încep să mă sufoc. Am apă în mine și mă înec din nou. Mâinile mă trag în sus, până când stau în capul oaselor și cineva mă bate pe spate; acum nu mă mai pot opri din tușit, pentru că mi se pare că nasul și gâtul meu sunt tot sub apă și trebuie să mă lupt să găsesc aer în lichid.

— Așa! Tușește până scoți tot. Scuipă tot, micul meu prieten.

Vomit niște fiere urât mirositoare și, din cauza sforțărilor pe care le fac, plâng și strănut deodată. Dar acum știu măcar că nu m-am înecat. Deschid ochii și când mă uit în jos văd că sunt întins pe un pat, mi s-au scos hainele și trunchiul meu e la vedere, păstos și cenușiu, precum carnea unui pește bătrân. Nu mai sunt ud, doar rece și greu. Cad înapoi pe pernă și de data asta când mă uit în sus deslușesc fața turcului: pielea lui întunecată pare și mai neagră din pricina turbanului de mătase spumoasă.

Turcul? Doamne, asta înseamnă că într-adevăr am murit și am ajuns în iad. Acolo unde ajung păgânii. Pustietatea veșnică a necredincioșilor.

— Liniștește-te. Acum ești teafăr, la adăpost.

— Unde sunt?

— În casa mea.

— Dar parcă... ai plecat.

— Am plecat și m-am întors. Acum șase săptămâni. Ca să ajung la Sensa. Spre norocul tău, nu-i așa? Pentru că nu lipsesc de la nici o luptă. Dar ție statura nu-ți îngăduie să te duci singur.

— Nu m-am dus singur, spun eu. Am fost târât de mulțime. Mă apucă din nou tusea. Dar acum, odată cu tusea, simt un junghi în urechea stângă. Au!

— Te-am scos cât de repede am putut. Deși loveai și plescăiai apa ca un pește mare. Ai înghițit multă apă. Te-am pescuit și te-am adus acasă, dar o să-ți mai fie rău o vreme.

Și abia termină de vorbit, că vomit din nou.

— Bravo, spune el râzând de data asta. Tocmai tu dintre toți oamenii trebuie să știi că apa venețiană nu e bună s-o bei, ci doar să-ți golești bășica în ea. Ai noroc că ai înghițit doar apă.

M-am întremat îndeajuns ca să privesc prin cameră; văd obloanele trase și lumânarea dintr-o latură.

— De când sunt aici?

— De câteva ceasuri. Am ajuns cu greu. E o nebunie în oraș. Nu-ți face griji. Îi trimit vorbă stăpânei tale. Stați tot acolo, da?

— Da, dar... Mă apucă din nou tusea. Așteaptă răbdător să-mi treacă.

— Dar ce?

— Încă nu-i trimite.

Pentru că dacă va afla, va veni de bună seamă și nu sunt pregătit s-o văd. Cred că asta e în capul meu, deși poate că, totodată, aș vrea să se întrebe un pic unde sunt și de ce nu m-am întors.

— O să se îngrijoreze când va afla. Mă pun iute pe picioare, zic eu.

Mă cercetează o clipă, ca și cum nu pare încredințat de spusele mele, dar se ridică și mă bate pe mână.

— Foarte bine. Poate că ar trebui să mai dormi. Mă întorc mai târziu.

Când mă trezesc servitorii lui, îmi mai simt capul greu, dar cel puțin mi s-a golit stomacul. Îmi aduc o băutură groasă, dulce, din cuișoare și scorțișoară și mă ajută să mă ridic, îmi dau un halat, unul dintre halatele lui lungi, cu trenă, pe care trebuie să-l leg la talie cu o eșarfă ca să nu mă împiedic când merg. El râde când mă vede cum mă poticnesc în vreme ce mă conduc în curtea interioară ca să stau cu el.

E cald încă și se lasă amurgul; locul în care mă aflu seamănă mai mult cu Orientul din închipuirea mea decât cu Veneția. În mijlocul curții e o fântână de marmură, în care apa cade în cascade într-o serie de cupe, aflate tot mai jos, astfel încât zgomotul ei se aude peste tot, răsunând ca o muzică lină. De jur împrejur sunt vase și urne cu plante și flori care parfumează aerul, iar plăcuțele de ceramică de pe ziduri au fost așezate cu atâta măiestrie, încât fiecare are modelul ei complicat și toate laolaltă te îndeamnă să crezi că trăiești într-o lume viu colorată cu frunze și flori. Am cunoscut călători care spun că în Constantinopole sunt palate ale căror curți sunt mai înmiresmate decât aerul de la țară și că nu e nevoie să pleci din ele ca să trăiești în mijlocul naturii. Atâta frumusețe, atâta artă în aranjarea verdeții și a florilor și cu toate astea nici un semn, nici o statuie, nici o imagine a Dumnezeului lor. Dar vai, ei vor suferi din pricina asta în cele din urmă, pentru că pustietatea cenușie a iadului păgân le va pricinui de bună seamă tot atâta suferință cât cazanul cu flăcări al iadului nostru. Dar acum sunt bucuros să fiu cu el, pentru că după vacarmul de pe străzi, aici e senin.

— Cum te simți?

— Mă bucur că nu sunt un șobolan de apă.

— Hmmm. Cred că unii drept asta te-au luat și au vrut să se distreze uitându-se cum te îneci. Puneau rămășaguri câtă apă poți să înghiți. Ar trebui să primești propunerea mea, Bucino. M-am întors cu punga plină. De ce te lași batjocorit aici, când ai putea trăi într-un palat unde ai fi prețuit?

— Vai de mine, cum voi putea să-nțeleg măgulirile care mi se vor face?

— A, vei învăța destul de repede. Crezi că eu am înțeles o boabă din limba voastră cleioasă când am pus piciorul aici? O să te învăț în răstimpul călătoriei spre casă.

— A, nu! Nu mai îndur o călătorie pe mare!

— Numai galerele venețiene se scufundă. Corăbiile turcești sunt stăpânele mării.

— E ciudat că ești lăudăros ca un venețian.

— Venețienii au învățat asta de la noi. Este una din pricinile pentru care știu că te vei simți acolo ca acasă.

Zâmbesc și bag de seamă că mă dor puțin urechile când fac asta. El și cu mine am mai jucat acest joc. Aretino avea dreptate. Se pare că bărbații de statura mea sunt prețuiți la curtea sultanului și de aceea, împreună cu mătăsurile, sticla și bijuteriile, piticii sunt în fruntea listei de târguieli a lui Abdullah. M-a ispitit deseori cu povești despre Constantinopole: că o să mi se pară exotic și familiar deopotrivă, cu palatele, grădinile și serbările sale, cu biblioteca potrivită pentru un învățat, furată din Ungaria și cu grandioasele statui ale Dianei și ale lui Hercule, luate ca pradă din Rodos. Stă, de bună seamă, în obiceiul marilor cetăți să șterpelească bunurile cele mai de preț din alte părți: Veneția însăși este o pildă cum nu se poate mai bună, de vreme ce coloanele bazilicii și caii nărăvași triumfători care se înalță cu grație în fața sa sunt furați chiar din Constantinopole. Și totuși, chiar dacă Dumnezeul lui o fi păgân, se pare că turcul vine dintr-o cultură în care eu aș fi tratat ca un om de seamă, și nu ca un monstru. Și tocmai azi, sorb adânc din cupa ispitei, pentru că nu tremură doar trupul meu.

— ...Ascultă-mă, Bucino, erau atâtea minunății, încât n-a mai fost noapte timp de patru zile, pentru că tot cerul era luminat de artificii. Le-au legat de spinările elefanților care au urlat și au trâmbițat când au izbucnit luminile. Erau o mie de acrobați pe picioroange sau mergând pe sârmă între obeliscuri; atât de mulți erau atârnați în aer, încât, când te uitai în sus, vedeai un fel de pânză de păianjen nesfârșită. A fost cea mai grandioasă sărbătoare care s-a văzut vreodată.

Pentru că nu e nimic, absolut nimic din ceea ce are Veneția să nu avem noi mai bun ori mai bogat.

— Nimic? Atunci ce-ai putea să târguiești de data asta, Abdullah, în afară de mine?

— A, mai sunt câteva lucruri răzlețe. Fleacuri. Bijuterii, sticlărie, țesături, nimic mai mult.

Și râde de cât de gogonate îi sunt vorbele. Nu cred că există un alt oraș al creștinătății în care el și cu mine am putea sta de vorbă în felul acesta. Pentru că, deși venețienii și turcii scuipă foc și moarte între ei pe mare, nici una din tabere nu lasă religia să se amestece prea mult în negoț. Două mari puteri și fiecare se uită peste umăr la cealaltă. Unii spun că e doar o chestiune de timp până când negustorii portughezi și lingourile din Lumea Nouă vor începe să muște din bogăția Veneției și, când se va întâmpla asta, otomanii vor lua de la ea oceanele. Dar acum nu văd nici un semn; însuși fiul din flori al dogelui Gritti trăiește ca negustor de bijuterii la Constantinopole și, mulțumită lui Abdullah Pashna și ca urmare a nopții petrecute în casa lui Aretino, marele sultan Soliman are acum un portret al lui pictat de cel mai mare artist în viață al Veneției, Tițian, care a avut ca model un medalion. Când l-am văzut, mi s-a părut cam pompos și lipsit de viață, dar ce știu eu despre artă? Magnificența Sa a fost atât de încântată, încât i-a răsplătit regește pe toți, chiar și pe Aretino. Cum mi s-ar întâmpla și mie, fără îndoială, dacă m-aș hotărî să fac parte din mulțimea de minunății ale curții lui.

Sorb din băutura încă bogată în arome. Dar mi-aș dori să fie mai fierbinte, pentru că în ciuda căldurii descrierilor turcului, mie mi-e frig.

— Știi ce cred eu, Bucino? Pe tine nu te sperie ceea ai putea găsi acolo. Ești prea ager la minte ca să înduri disprețul cu care ești tratat aici și pofta ta e prea mare, socotesc eu, pentru a te teme de lucruri noi. Nu, eu cred că tristețea celor pe care-i vei lăsa în urmă te oprește. Am dreptate, nu-i așa?

Ridic din umeri. În clipa asta, nici măcar nu vreau s-o mai văd, pentru că egoismul și minciunile ei m-au înfuriat peste poate.

— Suntem tovarăși, spun eu cu sfială.

— Știu. Am văzut că vă merge bine. Chiar foarte bine. Poate că ar trebui să vă iau pe amândoi. Crede-mă, femeile străine sunt întotdeauna cele mai venerate. Nu e la fel de tânără ca unele dintre ele, dar nici favorita lui nu e prea tânără și totuși ea ține frâiele, ca o scorpie. Stăpâna ta și-ar putea face o curte a ei dacă îl va cuceri. Răsplata va fi foarte mare pentru noi toți.

— Adică să trăiască în seraiul lui?

Râde.

— Voi, creștinii, rostiți întotdeauna acest cuvânt cu uimire amestecată cu groază. Ca și cum faptul că un bărbat are mai mult de o femeie ar fi cel mai îngrozitor lucru din lume. Și totuși, pretutindeni unde mă duc în „creștinătatea" voastră, orașele sunt pline de bordeluri unde bărbații abia așteaptă să se culce cu oricâte femei în afară de soțiile lor. Cred că voi ne înfierați pentru că în fapt ne pizmuiți.

E greu să te gândești la spaima de turci când te găsești în preajma lui Abdullah Pashna. Poveștile – care sunt o droaie – îți îngheață sângele în vine: piraterie, măceluri, înrobirea unor sate întregi, bărbați cu boașele retezate și vârâte în gură, copii înfipți ca niște frigărui în iatagane. Și totuși, în tovărășia lui găsesc o minte limpede ca apa de izvor și destulă înțelepciune despre viață ca să mă gândesc că, dacă n-ar fi păgân, ar fi un creștin de toată frumusețea.

Cât din ceea ce este un om vine de la Dumnezeul în care crede? Au tăiat spaniolii catolici mai puține degete ostaticilor romani decât ereticii germani? Vor ajunge evreii și turcii fiecare în iadul său pentru aceleași erezii? Sau cele mai cumplite chinuri vor fi ale luteranilor, care s-au născut în credința adevărată și apoi au trecut la alta? Ani la rând, au fost în Veneția reformatori care spuneau deschis că biserica noastră trebuie să se schimbe. Că poftele noastre ne-au

dus la decadență, că izbăvirea nu e de vânzare și că, atunci când e vorba de porțile raiului, ridicarea unor clădiri bogate înseamnă mai puțin decât mărinimia față de semenii mai amărâți. Și totuși spune asta marilor clerici pe care-i primeam la Roma! Și ce se va întâmpla, când, ajungând la judecata cerului, Dumnezeul pe care-l întâlnești acolo nu se va învoi? Ah... e mai bine ca asemenea gânduri să rămână nerostite. Bine măcar că Veneția este mai îngăduitoare decât alte orașe și că Inchiziția nu poate vedea în mințile noastre, pentru că altminteri sunt încredințat că nu aș fi eu singurul care s-ar trezi în ghearele judecătorilor.

Clatin din cap și descopăr că urechilor mele nu le place nici această mișcare. Acum îmi dau seama că am încurcat-o.

— Poate. Totuși nu cred că stăpâna ar îndura să fie una dintre multe altele. N-a fost crescută pentru o asemenea umilință.

Turcul râde.

— Cred că ai dreptate. Și mai cred că nu zămislește copii – am ghicit, nu-i așa? –, ceea ce i-ar știrbi teribil puterea. Deci mă tem că va trebui să o lași în urmă ca să-ți croiești drumul tău. Și asta, bănuiesc, nu poți, nu vrei să faci. Păcat, dar asta e! Nu-ți face griji pentru mine. O să caut la Mantova. Am auzit că acolo încurajează familiile de pitici, pentru că doamna care conduce curtea are o slăbiciune pentru ei. Nu au de bună seamă istețimea și sufletul tău, dar o să mă mulțumesc cu ei.

Stăm așa o vreme și ascultăm zgomotul apei. Vreau să mă gândesc mai mult la ceea ce mi-a spus, dar nu găsesc cuvinte potrivite.

Tremur.

— Prietene, cred că ar trebui să te duci acasă. Nu arăți prea bine. Hai, te conduc.

Capitolul 25

Are dreptate. Nu mă simt bine. Nu e mult de mers de la casa lui la a noastră, dar simt un soi de greutate în cap și nu mă țin bine pe picioare, de parcă merg pe puntea unei corăbii care se leagănă. Totuși, n-o să plec pe mare. Nici pentru toate nestematele din munții Asiei. Acum mergem pe picioarele noastre: încet, pas cu pas. Într-o împrejurare mai fericită, ar fi fost o seară frumoasă. Lumina are culoarea mierii când străbatem Rialto și nudurile voluptuoase ale lui Tițian strălucesc pe o latură a clădirii care adăpostește cartierul german. Mi-a spus odată că înainte de a-și putea cumpăra compania curtezanelor, aproape tot ce știa despre corpurile femeilor învățase din lucrările maestrului lui Giorgione, ale cărui personaje atâțătoare, durdulii, luminează fațada principală. Sunt încredințat că e adevărat, pentru că era mult mai tânăr atunci. Deși nu chiar atât de tânăr ca afurisitul de cățelandru. Seara este îndeajuns de caldă pentru ca turcul să nu aibă pe el veșminte groase, dar eu sunt înfășurat în pelerină și tot mi-e frig, deși mai rău e cu urechile, care îmi păcăne ca nota de sus a unui metronom. Și din când în când, le străbate un junghi.

Mormăi ca să alung durerea. Sunt viu și nu mă las doborât de o pârdalnică de durere de ureche, deși chiar în vreme ce mă gândesc la asta, mă îngrozesc ce urmări ar putea avea. Înghit în sec, casc și mă frec sub lobul urechii. Altădată mi-a fost de folos. O să-mi fie și acum.

Când ajungem la ușa casei noastre, el șovăie să mă părăsească.

— Îmi dai cuvântul tău că te simți bine?

Dau din cap.

— Pot să intru cu tine în casă?

— Nu. Dacă intri, oamenii se vor da peste cap și avem treabă astă-seară. O să mă bag în pat. Dacă dorm, o să mă simt mai bine. Crede-mă, știu ce să fac.

Dă să plece.

— Abdullah Pashna, îți mulțumesc. Cred că mi-ai salvat viața.

Dă din cap.

— De bună seamă că ți-am salvat-o. Am vrut să-mi fii îndatorat. Nu uita de oferta mea. Ai grijă de tine, micul meu jongler gras.

Deschid ușurel ușa. Holul e pustiu, deși prin fereastra din spate de la parter văd că e plin cheiul de bărci și se aude un cor răsunător de voci de deasupra și din bucătărie se simte miros de vânat fript și de mirodenii. Urc încet scara principală spre camera mea. Ca să ajung la ea, deși nu trebuie să trec prin *portego*, sunt nevoit să străbat coridorul de lângă el.

Ușile sunt deschise și camera e însuflețită de lumină și zgomot. La masă stau șapte, opt oameni, toți ocupați cu farfuriile lor și cu flecăreala, așa că nimeni nu bagă de seamă un om mărunt și bondoc desprinzându-se din întunericul care se lasă afară. Stăpâna e cu spatele la mine, dar o zăresc în oglinda de pe perete râzând și vorbind cu mușteriul nostru, un bărbat vârstnic, așezat în stânga ei. Uitasem că astă-seară începem munca devreme, după cuvântarea pe care a ținut-o în fața mărimilor navale care ne vizitează. Dar bucatele au fost de mult hotărâte, vinurile deja alese și n-aș prețui nici cât mica mea greutate ca majordom dacă o masă atât de fără fasoane n-ar putea merge bine fără mine.

Oaspeții de astă-seară au fost adunați de mușteriul nostru, mare învățat și arhitect, Vettor Fausto, o altă poamă veștejită al cărui trup se prăbușește mai iute decât patima care-l încearcă. Dacă rămâne sau nu la noapte, asta ține de cât o să bea și câtă poftă de amor o să mai aibă după ce o

să înfulece jumătate de halcă de vânat. Orice ar hotărî, n-are nevoie de ajutorul meu ca să dea greș. Lucrurile vor merge de la sine. Pot să mă culc. Și mâine-dimineață, când mă voi simți bine, ea și cu mine vom sta din nou de vorbă.

Încui ușa și mă bag în pat; mi-e prea frig și sunt prea ostenit ca să-mi mai scot hainele de împrumut. Îmi trag pătura peste mine. Capul mi-e greu și îmi zumzăie și simt durerea din ureche cum pândește între veghe și somn. Dacă izbutesc să adorm înainte de a mă lovi, o să mă pot odihni.

Nu-mi dau seama dacă m-a trezit frigul sau durerea. Tot ce știu este că hainele îmi sunt ude de parcă aș avea fierbinți, dar sudoarea este rece și, deși mă înfășor mai strâns în pătură, încep să-mi clănțăne dinții. Simt în cap zvâcnetul durerii ca o coardă întinsă între urechi pe care cineva o împunge la fiecare secundă, o bătaie de tobă pe un nerv deschis. Încerc să înghit, dar durerea vine în valuri și mai puternice. Încerc să casc, dar mă doare atât de tare, încât nu pot deschide bine gura. Fir-ar să fie, apa împuțită a Veneției mi-a intrat în urechi și m-a infectat.

Sunt un veteran al durerilor de cap. În tinerețe mă chinuiau atât de des, încât tata mi-a spus că trebuie să mă împrietenesc cu ele. „Întâmpină durerea, vorbește cu ea. Câștig-o de partea ta, pentru că, dacă te lupți cu ea, o să pierzi." Dar, deși i-am vorbit, nu vrea să mă asculte, în schimb se distra înțepându-mă atât de tare, încât uneori nu puteam să fac altceva decât să zac și să gem. Cred că tata voia să-mi fac curaj ca să-i dovedesc că, deși trupul meu e strâmb, mintea mea e nevătămată. Dar nu poți fi decât atât de viteaz pe cât te lasă trupul să fii. „Așa îți crește capul", spunea el. „Bețișugul tău e de vină. N-o să mori din asta." Dar atunci n-am crezut. Acum, când văd oameni duși pe străzi la spânzurătoare, urlând când cei care-i chinuie le smulg bucăți de carne cu clești fierbinți, mă întreb dacă durerea lor e mai mare decât a mea, pentru că asta simțeam: parcă mi se sfârteca și mi se strângea carnea moale cu clești încinși. Numai

că durerea nu lasă urme. În cele din urmă, după câteva ore, uneori după câteva zile, se domolea și în cele din urmă dispărea. De fiecare dată mă lăsa amețit și vlăguit, ca un copac abia înflorit după un viscol. Și de fiecare dată, când simțeam că se întoarce, mă hotăram să fiu mai curajos decât înainte, dar pe urmă mă temeam de întoarcerea durerii la fel de mult ca de durere în sine și de fiecare dată dădeam greș. Și eu, și tata.

Dar avea dreptate. Mă durea din pricină că creșteam. N-am mai suferit așa de ani de zile. Trebuie să găsesc o cale de a ține piept durerii. Avem o poțiune de dormit încuiată în cămară, una din licorile făcute de La Draga, cu gust de *grappa*, arma noastră secretă împotriva clienților mai scandalagii, pentru că o cantitate potrivită poate să prefacă un taur turbat într-un prunc, atât de lin, încât nici nu-și dă seama că a fost doborât de ea. Ce n-aș da acum să nu mai știu de mine!

Mă căznesc să mă ridic și încerc să-mi închipui că asta mă face să mă simt mai bine. Îmi scot cheile și mă duc până la ușă. Dar durerea mă amețește și corabia se clatină primejdios și trebuie să înaintez ținându-mă de pereți. Ușa stăpânei e încuiată și nu se aude nici un sforăit, deși Fausto e mai liniștit decât cei mai mulți, pentru că trupul lui îmbătrânit e slab și uzat ca o bucată de funie roasă de furtuni de pe una din iubitele sale galere.

E liniște în toată casa. Distracția s-a terminat de mult.

Mauro doarme într-o odaie de lângă bucătărie, dar numai Judecata de Apoi i-ar putea tulbura somnul. Reușesc să descui cămara și scot sticluța cu licoare. N-am timp să măsor și iau o înghițitură direct din sticluță, mai degrabă prea mult decât prea puțin; încă nu ne-a murit nimeni din asta și cu cât voi fi mai mult timp inconștient, cu atât mai puțin voi simți durerea. Încui ușa la loc, când aud un zgomot. Vine dinspre ușa de intrare. De lângă ușile dinspre canal.

Pleacă învățatul nostru? Deși putea să stea cuibărit lângă trupul catifelat visând că e în vână? Nu cred. Dacă m-aș uita pe o fereastră, mă îndoiesc că aș vedea sosind vreo barcă, pentru că și-ar fi lăsat marfa mai departe pe lângă *fondamenta* și s-ar fi retras în întuneric, îndepărtându-se de cheiul nostru. Ușa noastră a fost, de bună seamă, încuiată, după ce a plecat ultimul oaspete. Până când o va deschide cineva dinăuntru. Chiar dacă durerea îmi zumzăie în cap, încă nu m-am prostit.

Iau un cuțit din locul lui de pe perete și ajung la scară înaintea lui. Sting lumânarea pentru ca atunci când va ajunge la picioarele scării eu să fiu la jumătatea ei, ascuns în întuneric. Îmi crapă capul de durere. Îmi vine să urlu, dar mai bine să-mi înăbuș urletul.

Când pune piciorul pe prima treaptă, cred că mă aude, pentru că își ține imediat răsuflarea.

— Cine e? E cineva acolo? Fiammetta?

Dulce glas! Dulce băiat! Deschid gura și scot un urlet lung, care răsună pesemne ca urletul câinelui de la porțile iadului, pentru că el țipă, speriat.

— Ah! Cine e acolo?

— Cine ești? Casa e închisă.

— A, signor Teodoldi? Eu sunt, Vittorio Foscari. M-ați speriat.

S-ar speria și mai tare dacă m-ar vedea, pentru că fața mea e schimonosită de durere. Cât despre el, aproape că îi simt mirosul patimii și al poftei, ca o sudoare moale pe pielea lui. Ei bine, astă-seară nu-ți mai merge, cățelușule. Astă-seară o să plătești sau altminteri o să-ți faci singur plăcerea.

— Ați intrat cu forța, domnule. Casa este închisă.

— Nu, nu. E-n ordine. Stăpâna ta știe. Am fost poftit.

— A, da? Ați fost poftit? spun eu. Atunci o să vă iau punga pentru tot ce ne datorați și puteți urca.

— Dar eu...

— Cum? Nu aveți bani?

— Nu. Adică... Fiammetta a spus...

— N-are nici o însemnătate ce-a spus ea. Eu păzesc intrarea. Și eu spun: cine n-are bani nu intră.

— Ascultați, nu cred că...

Și urcă o treaptă.

— Haaaa!

Zbieretul care-mi iese din piept este pricinuit de durere, dar pare să-l înspăimânte și mai tare. El e de două ori cât mine și ar putea să mă doboare destul de lesne dacă ar vrea, pentru că sunt deja la pământ, dar se pare că sălbăticia mea și întunericul l-au strâns de boașe. Un băiat cu mintea în cărți și cu limba în locuri tainice. O fi el leu în pat, dar la abator e tot mieluțel. Singurele lupte pe care le-a avut sunt doar în închipuirea lui și acolo e ușor să fii viteaz.

— Vittorio?

Deasupra noastră, zăresc pâlpâirea unei lumânări în vârful scării și lumina ei cade pe mine și e reflectată de oțelul cuțitului.

— Doamne, Bucino! Ce se întâmplă? Ce faci?

— Ce să fac? spun eu. L-am prins pe cățelușul ăsta încercând să vină să se adape la troaca ta fără să plătească.

Și s-ar putea să fi spus toate astea țipând, pentru că nu-mi aud bine glasul din cauza pocniturilor din cap.

— Cum îndrăznești să fii atât de vulgar? spune ea tăios, ca să auzim amândoi, pentru că nu doar ea se poartă acum neprofesionist. Dar eu mă țin tare. Ea mai face un pas și coboară glasul. Bucino, nu face asta! Știi că eu l-am chemat.

— A, da? Atunci, poate să...

Dedesubt, cățelușul dă să urce, dar eu ridic cuțitul. Va trebui să-și lase boașele pe scări, ca să le pun la păstrare.

— Ah!

— Dumnezeule!

Acum nu mai știu cine țipă, el sau ea, dar țipă atât de tare, că trezește toată casa.

— Pune jos cuțitul, Bucino. Pune-l jos. Nu te speria, Vittorio. N-o să te lovească.

— Nu? E tare drăgălaș, recunosc. Dar o să aibă bărbia mai catifelată dacă-i tai boașele.

Stăpâna a ajuns la jumătatea scării, coborând spre mine.

— De ce faci asta? șoptește ea amenințător.

Eu clatin din cap. Pesemne că îmi simte mirosul, pentru că sudoarea mea duhnește ca un pește stricat.

Se îndreaptă de spate.

— Vittorio! Ar fi mai bine să pleci. O să mă ocup de treaba asta.

— Să plec? Dar nu pot să te las cu el. E... e nebun!

Aha, deci asta sunt! Nebuuun! Vorba răsună ca un urlet. Dar sluțenia mă avantajează acum; un pitic duhnind a pucioasă se ivește din întuneric pentru a trage păcătoșii în jos, în iad. Păzea, bărbați!

Ea e liniștită. Nu e speriată. Și nu-i place spaima lui, îmi dau seama. Cine vrea să aibă un iubit care n-are curajul să-și riște viața pentru dragoste?

Se aud voci jos, se aprind lumânări. Scandalul se va răspândi în curând. Gabriella se ivește în hol, cu groaza în ochi, ciufulită; în spatele ei, Marcello, apoi Mauro, cu pumnii pregătiți să facă o halcă de carne chisăliță, pentru că îi plac încăierările mai mult decât oricine.

— Pleacă, Vittorio, repetă ea. Am eu grijă de el. Pleacă...

Și el pleacă.

— Ai grijă, Vittorio, strig după el. Ghemul din stomac nu e de la spaimă, să știi. Ea te otrăvește! Te hrănește cu vrăjitorii care îți vor întări atât de mult mătărânga, că într-o zi o să-ți cadă și o să se sfărâme ca un bolovan.

Dar a plecat deja. Bine că am scăpat! Simțământul de biruință mă învăluie sub forma unui val de durere. Simt că mă prăbușesc.

— Duceți-vă toți la culcare!

— Aveți nevoie de ajutor, stăpână? E glasul lui Mauro.

Bătrânul pumn de slănină e credincios până la capăt.

— Nu, Mauro. N-o să pățim nimic. Du-te la culcare. Lasă-ne singuri.

Mai mârâie un pic, se întoarce și dispare.

Fiammetta ridică lumânarea. Dumnezeu știe ce vede în lumina ei.

— Pentru Dumnezeu, ce te-a apucat, Bucino? Ești bolnav, sau doar beat?

Dacă s-ar apropia, ar afla. Ar înțelege. Dau să deschid gura, dar nu pot să vorbesc. Îmi irosesc toată vlaga ca să țin cuțitul în mână. Dacă lumina ar fi mai puternică, ea ar vedea nenorocirea. Sau ar simți febra, pentru că, după ce mai devreme eram un bloc de gheață, acum sunt o torță.

Îi tremură vocea.

— Ești beat. Și mai ce? Gelos. Asta e? Pe cine ești gelos? Pe el? Pe mine? Sau plăcerea noastră îți stârnește gelozia? Despre asta e vorba, Bucino? Ești gelos pentru că eu sunt fericită și tu nu ești.

Preț de o clipă cred că o să leșin, pentru că totul se învârte în jurul meu.

— Of, Doamne... am dreptate, așa este. Tu ai necazuri, nu eu. Când ai simțit ultima dată plăcere, Bucino? Când te-ai jucat, când ai râs până te-au durut șalele? Și când te-ai culcat ultima dată cu o femeie? Faima te-a acrit. Trăiești în odaia ta încovoiat deasupra abacului și a catastifelor de socoteli, ca un păianjen peste ouăle lui împuțite. Unde e viața în toate astea? Doamne, are dreptate La Draga! Tu ai nevoie de licori de dragoste, nu eu.

Clatină din cap și urcă o treaptă.

— Crezi că eu pun în primejdie mijloacele noastre de trai, dar îți spun eu, Bucino, tu te-ai schimbat la fel de mult ca mine. Ai ajuns un om bătrân. Și crede-mă, asta e mai rău pentru negoț decât o curtezană care ajunge târfă.

— Nu e vorba de mine... dau eu să vorbesc, dar glasul meu e prea tare, nu pot îndura să-l aud răsunându-mi în cap.

— Nu vreau să mai aud nimic! M-am săturat de furia și de predicile tale. Poate că tovărășia noastră trebuie să ia sfârșit.

— Ha! Atunci o să plec bucuros. Și, deși acum fiecare cuvânt e dureros, durerea îmi dă și oarece mulțumire. Pentru că să știi că sunt la fel de căutat ca tine. Pot pleca și mâine de aici cu turcul și o să fiu mai bogat decât vei fi tu vreodată.

— Atunci pleacă și lasă-mă-n pace!

Dau să mă apropii de ea, dar picioarele nu mă ascultă când fac primul pas.

— Nu! Nu te apropia de mine! Îi tremură glasul și nu-mi dau seama dacă e de furie sau de frică. Nu vreau să mai am de-a face cu tine. Nu acum. Vorbim mâine-dimineață.

Se întoarce și urcă în fugă scara. Dacă aș putea, m-aș duce după ea, dar nu pot să merg. Cuțitul îmi cade din mână și zăngăne pe trepte. Reușesc să mă adun atât cât să ajung în odaia mea. Dar nu mai am putere nici ca să încui ușa.

Sunt la biroul meu, unde fac socoteli, cu abacul dinainte, strălucind ca un șirag de rubine. Aud zgomot la fereastră, freamăt. Frica îmi răscolește măruntaiele. Iau mărgelele de pe sârme, mi le vâr în gură și le înghit una după alta, până simt că mă sufoc.

Acum mă aflu dintr-odată afară și alerg pe marginea canalului; păsări furioase se rotesc deasupra mea și țipetele lor sunt ca o chemare. Mă țin aproape de ziduri, ca să nu mă găsească, dar oriîncotro m-aș uita mă văd pe mine, pentru că zidurile, chiar și pământul de sub picioare, sunt oglinzi. Deasupra mea, fâlfâitul păsărilor se întețește. Un stol mare de pescăruși se avântă croncănind, ciugulind cu furie din capetele de pești și din cozile sirenelor pe care le văd acum împrăștiate de jur împrejur. Dar o pasăre e mai mare decât toate celelalte: e tot un pescăruș, dar are gheare de vultur, fiecare cât o furcă. Se rotește deasupra mea. Sunt atât de înspăimântat, încât nici nu respir și, când coboară spre mine, îi văd ochii: mari și albi ca ostiile de împărtășanie, ca niște puțuri cu lapte acoperit cu caimac. Se repede la mine și își înfige ghearele adânc în urechile mele și se înțepenește acolo și, în vreme ce urlu de durere, mă apucă de cap și mă ridică în aer.

Pe când zburăm spre cer, privesc în jos și văd pe stradă o femeie care îmi întoarce privirea, numai că ochii păsării au devenit ochii ei; cercuri mari, albe, lăptoase și oarbe. Femeia râde și râde și pasărea. Dar eu plâng și fiecare lacrimă care cade se preface într-un rubin roșu sclipitor și, când lovesc apa, un pește sare și le înșfacă în vreme ce noi ne rotim

deasupra oceanului și le simt ghearele ca niște cange de oțel în creier. Suntem departe, în larg, când o aud pe stăpână strigându-mă...

— Bucino! Dumnezeule, ce s-a întâmplat? Bucino! Ce-ai pățit? Vorbește! Te implor!

Dar n-o văd. Poate că am căzut deja în ocean, pentru că nu pot să respir. Nu, nu pot să respir pentru că încă plâng.

— Pentru Dumnezeu, chemați-o pe La Draga! Doamne sfinte! Iartă-mă. De când ești în halul ăsta? Ce-ai pățit? Trebuia să-mi dau seama. Nu-i nimic, liniștește-te, am eu grijă de tine.

Cineva – ea – mă cuprinde în brațe și vreau să-i spun că mi-e rău, că miros urât și că mai vreau licoare pentru somn din bucătărie... dar nu mă pot opri din plâns ca să vorbesc.

Apoi pasărea își înfige și mai adânc ghearele în urechile mele.

Nu mi-o amintesc pe mama. A murit când aveam patru ani și nu am nici o imagine și nici o amintire despre cum arăta ea, deși tata îmi spunea adesea că era frumoasă, cu părul negru și mătăsos ca o pelerină de catifea și pielea atât de albă, că atunci când era lună plină fața ei era luminoasă. Cel puțin așa spunea el. Dar era treaba lui să găsească vorbe potrivite pentru a o zugrăvi. Doar pentru asta sunt plătiți secretarii. Și, deși unii sunt legați numai de viața de zi cu zi, tata a avut întotdeauna o aplecare spre poezie. Și tot așa a cucerit-o pe mama. Și așa, atunci când m-am născut, lumea lui s-a destrămat la cusături, pentru că nu sunt sonete închinate slugeniei în nici o carte din câte am citit, iar singurele vorbe pentru a mă zugrăvi pe mine, fiul lui, copilul iubitei și frumoasei lui soții, te duceau mai degrabă cu gândul la iad decât la rai.

Cât despre strălucirea mamei, ei bine, de vreme ce eu n-am văzut-o niciodată în lumina lunii, nu știu dacă era așa. Dar memoria nu tezaurizează doar priveliștile pe care le păstrezi în ochii minții. Ci și lucruri pe care le știi fără să le fi văzut vreodată. Așa că, deși nu pot să vă spun cum arăta

mama, o cunosc cu toate simțurile. Cunosc pielea care mă atingea, căldura mâinilor ei și brațele cu care mă cuprindea. Pentru că sunt încredințat că, pe vremea când eram copil, se întindea lângă mine, se încolăcea în jurul micului meu trup ciudat și mă strângea la piept, ca și cum aș fi fost cel mai prețios și mai frumos și mai deosebit lucru din lume, încât noi doi nu puteam fi despărțiți niciodată. Și căldura ei mă păzea de durere. Știu asta, pentru că, deși nu mi-am „amintit" cu adevărat, prima oară când m-am culcat cu o femeie, o prostituată din Roma, curată și nu atât de urâtă ca mine, am avut destui bani ca să plătesc pentru o noapte întreagă și, deși mădularul meu s-a bucurat că eram în ea îndeajuns de mult ca să-i dovedesc însuflețirea și să devin bărbat, somnul alături de ea m-a făcut să plâng ca un copil. Era iarnă și odaia în care primea era înghețată sau poate că eu îi aminteam de un copil pe care-l pierduse, pentru că avea vârsta la care putea fi mama mea și eu eram destul de mic ca să fiu copilul ei. Îmi amintesc că într-un rând m-am trezit noaptea simțindu-i căldura răsuflării pe ceafă. Brațele ei îmi cuprindeau pieptul și picioarele ei erau îndoite sub mine, ca o lingură mare lângă una mai mică. Am stat așa întins, ore-n șir, cufundat în cea mai plăcută stare, retrăind o amintire pe care poate că n-am avut-o niciodată, despre o vreme când eram iubit așa cum eram și nu în ciuda faptului că eram așa cum eram. Apoi, la prima rază de lumină, m-am desprins din brațele ei și am plecat ca să nu sufăr umilința de a o vedea trezindu-se scârbită.

Durerea apare și dispare în valuri. Uneori pasărea se apropie cu ghearele scoase și trebuie s-o alung; alteori sunt singur, lepădat pe o plajă, neputincios. Sunt treaz și totuși dorm. Îngheț în lumina soarelui. Ard în întuneric. Sunt mort și totuși viu. Când mă căznesc să deschid ochii, văd fulgere spintecând întunericul și aud pe cineva plângând, e un vaiet înfricoșător pe care-l simt deopotrivă în mine și departe ca nesfârșirea.

— Ajută-mă, Doamne, ajută-mă!

Glasul care îmi răspunde, când îmi răspunde, este blând și răcoros, răcoros ca degetele care se odihnesc pe țeasta mea boltită, umede ca bucățile de gheață care se descarcă de pe barje în canicula verii.

— Știu că te doare tare, Bucino, știu. Dar nu va ține o veșnicie. O să scapi și n-o să te mai doară. Nu-ți fie teamă... nu ești singur.

După aceea, nu se mai întâmplă nimic o vreme. Sau nu-mi amintesc. Doar fierbințeala se întoarce și de data asta simt o pânză udă pe toată pielea. Mai târziu, când mi se face frig și-mi clănțăne dinții, sunt înfășurat în pături și cineva – aceeași persoană – îmi freacă mâinile și tălpile până când gheața se topește și eu mă prefac la loc în carne. Pe urmă îmi dau seama că s-a făcut noapte și zac întins pe o parte și urechea mea este umplută cu un ulei cald care se prelinge înăuntru și mă mângâie ca o mătase. Răsuflu într-o grotă din capul meu, pentru că este singurul loc unde pot să aud ceva. Năvala uleiului înfurie durerea și junghiul se întoarce la fel de rău ca înainte și mă gândesc că scăfârlia mea ca o pătlăgică vânătă o să crape pe mijloc și creierul o să-mi țâșnească din cap așa cum am văzut odinioară la oamenii de pe străzile Romei. Dar degete îmi apasă ușor pielea acolo unde gâtul se întâlnește cu urechile și freacă în jurul osului, împrăștiind căldura mai adânc în capul meu până când, încet, încet, durerea începe să se retragă și dispare. Și după ce se termină, brațele mă cuprind și mă strâng și eu mă cuibăresc în ele și mă simt din nou la adăpost, pentru că pasărea nu vine când sunt ținut în brațe.

Într-un rând, nu știu când, glasul se aude din nou: blând ca o litanie de undeva din adâncuri și îmi vine să cred că e doar în mintea mea. La început mi-e frică, pentru că acum vorbește despre rai, ca și cum aș fi ajuns acolo, zugrăvind cum trupurile noastre vor fi ca niște bucăți de sticlă, pure, sclipind în soare, mișcându-se mai repede decât săgețile, dar destul de moi pentru a se uni și a se întrepătrunde. Mai spune

că atunci când ne vom deschide gurile, sunetul ce va ieși din ele va fi ca muzica a o mie de lăute și vom cânta frumusețea neasemuită care ne înconjoară. Apoi glasul însuși începe să cânte, subțire și dulce ca al unui băiețel, și totuși îl aud îndeajuns de bine prin urletul durerii. Dar știu că e un glas de femeie, pentru că e însoțit de căldura brațelor unei femei care mă cuprind din nou.

Mă trezesc. E noapte și pentru o clipă nu simt nici o durere. În odaie e întuneric și o văd la lumina lumânării pe stăpâna mea așezată pe un scaun la capătul patului. Închid ochii. Când îi deschid din nou, nu mai e ea, e La Draga, așezată în același loc. Și data următoare e tot ea și o privesc mai multă vreme. Dar durerea începe iar și pesemne că gem un pic, pentru că se uită la mine și jur că mă vede – mă vede – pentru că pare să zâmbească și simt în întuneric o rază de lumină venind din ochiul ei cu albeață și pătrunzându-mi adânc în cap – orbirea ei pătrunde în surzenia mea – și, când ajunge în mine, durerea se domolește înainte de a mă lua în stăpânire.

Când încerc să-i mulțumesc, odaia s-a schimbat și e din nou întuneric și ea a dispărut. Dar acum adorm și nu mă mai trezește durerea.

Capitolul 26

— ...Din pricină că are trupul strâmb?

— Așa a spus ea. Se pare că urechea lui e astfel alcătuită, încât, atunci când pătrunde apă în ea, nu mai poate ieși și totul începe să putrezească pe dinăuntru.

Știu că m-am întors la viață, nu atât pentru că durerea a dispărut, ci pentru că nu-mi mai bubuie capul și aud din nou, deși ei vorbesc încet ca să nu mă trezească.

— Doamne, sărmanul, cred că înnebunea de durere.

— Ah... nu-ți poți închipui cum a fost. Răzbăteau gemetele lui în toată casa. Primele zile au fost îngrozitoare. Eram încredințată că o să moară.

Dacă aș avea putere, aș deschide ochii și m-aș amesteca și eu în conversație, dar, dată fiind situația, nu pot decât să zac cu fața la perete și să ascult. E bine și-așa. Glasul stăpânei mele n-a fost niciodată atât de dulce. Chiar și glasul gros al lui Aretino îmi pare melodios.

— Deci cum l-a vindecat?

— Cu licori pentru somn, alifii din uleiuri speciale în urechi, comprese calde, i-a masat oasele. Nu s-a dezlipit de lângă el. Nu mi-am putut închipui că ține atât de mult la el, pentru că ei doi nu prea stau de vorbă, mai mult se ciondănesc. Dar trebuia s-o fi văzut, Pietro: noapte de noapte a stat la căpătâiul lui și l-a doftoricit până când fierbințeala a dat înapoi și tremurul s-a mai domolit.

— Doamne, o fi el un scribălău, dar are noroc. Ai crede că o asemenea sluțenie ar băga spaima în femei. Dar văd că vă adunați toate în jurul lui. Îți amintești că la Roma erau

două femei care nu se mai săturau de el. Eu eram uluit. Care e secretul?

Doamna râde puțin.

— Cine întreabă asta? Aretino bărbatul, sau Aretino poetul deșucheat?

— Ce?! Doar n-o să-mi spui că e din pricina mărimii mătărângii lui!

— Ssst! Să nu-l trezești.

— Și ce dacă? Acum, dacă a scăpat cu viață, dacă a auzit vorbele mele, ele îl vor învigora mai tare decât tot ce puteți pregăti voi în bucătărie.

— Ssst!

Aud foșnetul fustelor ei când se apropie de pat și limpezimea acestui sunet este pentru mine o bucurie. Nu vreau s-o păcălesc, dar ochii mei sunt ca niște obloane de plumb și răsuflu destul de liniștit acum, după ce s-a risipit durerea. Știu că e aproape, după mirosul de izmă și rozmarin al răsuflării ei. Trebuie să fie joi. Dacă aș avea puterea să deschid ochii, aș vedea pielea ei albă ca laptele și ochii limpezi și luminoși. Încerc să-mi stăpânesc tremurul pleoapelor, trag din nou aer în piept și-i dau drumul. Aerul răspândește parfumul ei. Când vorbesc din nou, glasurile lor se aud mai încet, mai de departe, dar nu atât de departe, încât să nu deslușesc vorbele.

— Doarme. Pare atât de liniștit! De ani de zile nu i-am văzut fața atât de netedă.

— Ar trebui să te vezi, Fiammetta. Parcă ai fi o mamă care se uită la copilul ei. Sunteți o pereche ciudată. Toată lumea își pune întrebări.

— Ce întrebări? Ah, Pietro, doar nu crezi și tu bârfele ca toată lumea!

— Hmmm! Ți-am spus. Nimeni nu-l poate opri când vrea ceva.

— Și mintea ta se hrănește numai din asemenea lucruri nerușinate.

— A, mă recunosc vinovat de acest păcat. Hai, spune!

— Nu! Tu, spre deosebire de el, nu ești în stare să fii credincios. E adevărat că întocmești iar scrieri deșucheate?

— A, nu... nu sunt deșucheate, *carina*. Le-aș numi mai degrabă o cercetare asupra feluritelor profesii care au ca obiect dragostea.

— Lasă-mă să ghicesc. Călugăria și curvăsăria.

— Mmmda... Mai mult sau mai puțin. Dar făgăduiesc că n-o să mai scriu o vorbă despre iubitul tău pitic.

— Dar despre mine? O să mai scrii despre mine?

— Dacă o să scriu, n-o să te recunoască nimeni.

— Așa să fie. Dacă mă trădezi...

— Scumpă doamnă, sunt sclavul tău și al lui Bucino. Știi asta. Noi, aventurierii romani, trebuie să fim uniți.

— O, deci ești din nou roman. Eram încredințată că ai devenit un venețian adevărat. Minți la fel de bine ca ei.

— Vai, ești cam aspră cu mine! E adevărat că, atunci când scriu despre Veneția, brodez un pic. Dar acestui oraș îi place să arate bine în oglindă. Ai citit istoria lui Contarini? Pe lângă Veneția, Atena e un stat distrus.

E adevărat. Așa este. Spre mirarea mea, pot acum să gândesc limpede fără să mă mai prostească durerea. Și totuși toată lumea știe că acest Contarini strecoară lingușeli pe lângă adevăr. Ah, Doamne-ajută, m-am întors la viață, chiar dacă deocamdată n-am puterea să vorbesc.

— De bună seamă, Veneția se hrănește din laude. Și Roma era la fel. A adunat atâta marmură, ca să uluiască lumea cu strălucirea ei! Deosebirea este că Aretino pe care-l cunoșteam eu năzuia mai curând să scoată la iveală murdăria ascunsă. De ce nu condimentezi lingușelile cu gustul acrișor al realității, Pietro? Sau te-ai moleșit prea tare de atâta trai bun?

Ah, stăpână, ce dor mi-a fost de tine!

— Hmm. La Roma eram tânăr și nu mă supăra prea mult să primesc șuturi în fund, iar Veneția îmi place mai mult. E harnică și păcatele ei sunt mai ușor de iertat. Totuși, trebuie să avem grijă. Am putea fi socotiți și noi că facem parte

din corupția ei, *carina*, și aș fi un prost să dărâm templul pe capetele noastre. Nu, o să dau de știre că noua mea scriere este un comentariu despre vechea Romă și astfel voi rămâne în istorie drept un cronicar pătimaș al vieții de zi cu zi. Căci atunci când scriu despre asemenea lucruri – despre dansul dintre bărbați și femei – spun adevărul așa cum este, nevopsit.

— Ah, rogu-te! „Ah, ah, vâră-ți din nou mădularul în curul meu, ah, fiindcă iau foc, și toate mătărângile de catâri, măgari și boi nu-mi pot domoli pofta nici un pic." Și Fiammetta se prostește, vorbește nestăpânit, se joacă de-a patima. Hai, zău, Pietro, dacă tu socotești că ăsta este adevărul despre femei, înseamnă că ești mai ramolit decât ar trebui să fii la vârsta ta. Scrii doar ce crezi că vor să audă bărbații. Și bag mâna în foc că mulți nici măcar nu se gândesc la trupurile femeilor în vreme ce citesc. Cum îl chema pe băiatul de la curtea din Mantova care-ți plăcea atât de mult?

— Ah, Fiammetta Bianchini! Ce-ți mai merge gura! Sunt fericit că nu simți nici o tragere de inimă să te faci și tu scriitoare. Dar cine-ți poate rezista? Dacă aș fi un bărbat ce caută să se însoare...

— Nu te-ai însura cu mine. Să ne ajute Dumnezeu pe amândoi! Am atârna curând în lațul spânzurătorii în San Marco pentru crimă.

— Ai dreptate. E mai bine așa.

Râd amândoi. Apoi tac o clipă, dar mie-mi place, pentru că îmi place tăcerea care se lasă între vechii prieteni. Și nu mai sunt printre ei. Mă simt istovit și aș vrea puțină apă, dar mă tem să nu spulber vraja; deși uneori, în trecut, trupul meu mic mi-a îngăduit să aud conversații purtate deasupra mea, însă niciodată despre mine. Ce preț au faima și bogățiile curții turcești pe lângă toate astea?

— Ei, de vreme ce te pricepi atât de bine la lucrurile astea, povestește-mi despre „puterile lui deosebite".

— Mai întâi jură-mi că n-o să scrii ce-o să spun în cartea ta.

— Îți făgăduiesc că nu voi folosi niciodată numele tău. Pe cuvânt de onoare.

— Mai bine te-ai jura pe mădular.

— Fiammetta, bag de seamă că pentru o femeie care n-a dormit aproape o săptămână, ești foarte vioaie.

— De ce n-aș fi? „Piticania mea", cum îi spui tu, se înzdrăvenește.

— Și?

— De fapt, răspunsul e la îndemână. Ai dreptate. Nu e la fel ca alți bărbați. Dar nu e vorba doar de „mărime" – și nu chicoti, pentru că nu i-am văzut și nu-i voi vedea niciodată mădularul –, după cum știi prea bine, alta e legătura dintre noi. Bucino are trecere la femei, cum spui tu, pentru că se simte bine în tovărășia lor. Nu doar pentru plăcerea pe care o dăruiesc ele, ci pentru ele însele. Nu se teme de noi și nu are nevoie să ne impresioneze sau să ne posede – și o să te mire, Pietro, că pentru puțini bărbați e adevărat acest lucru. Tot ce știu este că de când l-am întâlnit prima oară în casa acelui bancher tâmpit, unde el făcea pe bufonul și nu izbutea, m-am simțit mai bine cu el decât cu oricare alt bărbat pe care l-am cunoscut. Punându-te la socoteală și pe tine.

Glasul ei se aude acum ceva mai tare. Ar trebui să aibă grijă să nu mă trezească.

— Deci ți-am răspuns la întrebare?

— De bună seamă. Taina lui este că e femeie!

Râsul lor e molipsitor și mă chinuiesc să răsuflu lin, ca să nu râd și eu și gâtul mi-e atât de uscat că nu pot să-nghit și-mi vine să tușesc.

— Ssst!... O să-l trezim. N-ai decât să râzi, dar îți spun eu, deși ești mare maestru al vorbelor meșteșugite, n-o să știi niciodată ce simți. Ține minte asta data viitoare când pui condeiul pe hârtie.

De data asta înghit pentru că altminteri o să mă sufoc și fac zgomot, deși cred că nu aud, pentru că râd din nou.

Se lasă o clipă de tăcere.

— Crezi că o fi fost treaz în tot acest răstimp?

— Ha!

Stăpâna se oprește și amândoi ascultă. Dar jur că acum sunt tăcut ca un mormânt.

Cred că o aud mișcându-se din nou, deși până nu vorbește nu știu unde e.

— Păi dacă așa este, spune ea și glasul ei vine acum chiar de deasupra mea. E atât de aproape, încât îi simt din nou răsuflarea pe față, atunci aș putea să-i spun cât de mult mi-a lipsit. Nu doar în ultimele zile, ci tot timpul. Îi pot spune cum atunci când nu-i auzeam glasul cădeam uneori pradă tristeții și căutam îmbărbătare în locuri unde, dacă o dobândeam, suferam și mai mult. Ah, vei fi mirat, Pietro, să știi că izbânda poate fi la fel de dureroasă ca nereușita. Aud cum oftează și apoi cum trage aer în piept. Și după ce am spus toate astea, aș adăuga că ar trebui să se grăbească să se facă bine, pentru că ultima noutate este că puiul fără aripi o să-și ia zborul spre Cipru luna viitoare, pentru a fi deprins cu negoțul familiei, departe de ispitele orașului. E o migrație care pe noi – pe unii dintre noi – ne va întrista. Se oprește. Deși cred că vom supraviețui.

— Ah, câtă poezie, Fiammetta! Și vine din partea unei femei care disprețuiește târfele scriitoare. N-ai putea să-mi tălmăcești pe înțelesul meu?

Stăpâna râde.

— A, e un fleac, sporovăieli muierești. Și de vreme ce e femeie onorifică, sunt încredințată că, dacă totuși ne ascultă, va avea bunul-simț să-mi arate că a auzit. Nu-i așa, Bucino? rostește ea, ridicând puțin glasul.

Trag aer în piept, îmi țin răsuflarea o clipă și încet, încet îi dau drumul.

Capitolul 27

Mireasma sosului cu mirodenii al lui Mauro pus peste țipari fierți. Odaia e neclintită când mă ridic. Urechea mea poate deosebi ciripitul păsărilor de răpăiala ploii prin sticla groasă a ferestrei din biroul meu. Acestea sunt bucuriile unei lumi în care nu mai simt durerea. Și mai cu seamă, faptul că în lipsa mea, în casă e mare harababură.

Dar vai, n-avem timp să sărbătorim, pentru că m-am pus pe picioare taman în perioada cea mai aglomerată. Săptămâna asta serbările de Înălțare sunt în toi: ceremonia Sensa, când toți membrii guvernului Veneției ies într-o mare galeră aurie până în mijlocul lagunei, de unde dogele, înveșmântat el însuși în stofă aurie, aruncă o verighetă în adâncuri, cununând astfel orașul cu marea (ghici care e mirele și care e mireasa ascultătoare?), asigurând domnia Veneției asupra apelor pentru încă un an. Cine ar mai putea crede că sunt mai multe minunății la Constantinopole decât la Veneția?

Vria ceremoniilor și marele târg care o însoțește fac orașul să dea în clocot, dar anul acesta, anul acesta, suntem de două ori blagosloviți. Căci „corbul" nostru negru, Loredan, a ispășit pentru nesfârșita lui semeție, asigurându-i stăpânei un loc pe una din barjele care însoțesc procesiunea, cinste atât de mare, încât toată casa e plină de toalete și de croitorese, de pantofi și pantofari, de parfumuri și negustori de parfumuri și de toate obiectele frumuseții trebuitoare pentru a lansa la apă mica noastră corabie aurită.

Marcello și Gabriella sunt tot timpul în preajma mea, Mauro stă atât de mult timp lângă cuptor, încât mă tem că sudoarea lui s-a amestecat cu mirodeniile (deși nu mă plâng,

pentru că de când cu boala mea, sunt hrănit mai bine decât mușteriii); cât despre stăpână, ei bine, nu știu dacă răsuflarea mea a încredințat-o că dormeam sau eram treaz, dar n-am mai avut nici o discuție, nu ne-am mai descărcat sufletul și nu ne-am cerut iertare. În schimb suntem din nou tovarăși și ne lecuim cu ceea ce știm să facem mai bine, adică muncim împreună pentru ca în casă să domnească simțământul solidarității.

Asta nu înseamnă că ea nu e necăjită: amărăciunea ei e limpede pentru oricine o cunoaște bine. Ultima veste despre cățelandru este că are să plece peste câteva săptămâni. Vizitele lui s-au rărit (nu știu ce se întâmplă nopțile pentru că după ce m-am înzdrăvenit dorm buștean) și ori de câte ori se poate, când trebuie să vină el, le dau liber servitorilor, ca să se bucure cei doi de intimitate. Amândoi știm că, atunci când el va pleca, ea, și bănuiesc că și el, pentru că fierbințelile pe care le dau o asemenea boală se transmit la amândoi ibovnicii, vor simți dureros despărțirea. Dar să lăsăm chinul pentru când va veni: pentru că acum eu și ea ne-am împăcat și ne gândim numai la călătoria ei pe mare și la tot ce înseamnă ea.

Din toată această vânzoleală lipsește o singură persoană: La Draga. Din noaptea în care m-am trezit alături de ea în odaie, nu ne-a mai vizitat. Când a fost limpede că eram pe cale să mă însănătoșesc, i-a lăsat Gabriellei niște uleiuri și licori care să mă înzdrăvenească și a dispărut în lumina zorilor și de atunci nu mai știm nimic de ea. Deși suntem foarte prinși cu treburi, casa noastră nu mai e aceeași fără ea. Uneori, când închid ochii noaptea, îi aud glasul ca și cum ar fi în mine și, amintindu-mi cum m-a îngrijit, încep să tremur. Deși stăpâna ar avea de câștigat acum de pe urma ei și a licorilor pe care le face, cred că La Draga are prea multe pe cap ca să ne viziteze, pentru că, atunci când oamenii din acest oraș nu mai muncesc, încep să se împreuneze și pe cele pe care nu le ajută să se mărite s-ar putea să le ajute

în curând să lepede. Dar știu prea bine că ea mi-a salvat viața și, oriunde ar fi, n-am de gând să uit cât îi sunt de îndatorat.

Este dimineața de Sensa și întreaga casă și o bună parte din cartier se adună să ne vadă pe stăpână și pe mine urcându-ne în gondolă, gătiți cum se cuvine pentru serbare. Marcello își croiește cu îndemânare o fâșie lucioasă prin aglomerația tot mai mare de pe Canale Grande, ca să ne lase la marginea cheiurilor de miazăzi, de unde trebuie să mergem pe jos până la estrada mare de lângă San Marco.

Am făcut de multe ori călătoria asta, când soarele abia răsărea și orașul încă dormea, și întotdeauna am avut simțământul desăvârșirii. După ce treci de cotul lung pe care-l face Canale Grande și mergi pe lângă palatul dogelui, printre primele lucruri pe care le vezi pe apă sunt măreții Stâlpi ai Dreptății, care se înalță ca niște catarge în ceața zorilor. Și de cele mai multe ori, când te apropii, vezi cadavrul sfârtecat al unui răufăcător între ei, lăsat să atârne acolo pentru a sluji drept pildă. Această priveliște dureroasă este atât de înspăimântătoare, încât am ajuns să cred că intrarea în iad va fi printre acești stâlpi, pe unde vom mărșălui în rânduri strânse, tăcute, pătrunzând în pâcla aburindă de dincolo de ea.

Dar, astăzi iadul s-a prefăcut în rai. Slujba s-a terminat și vasele trag la mal. Aceiași stâlpi sunt acum înfășurați cu steaguri și priveliștea mă duce cu gândul la Judecata de Apoi: cei drepți merg în frunte, înveșmântați în slava lui Dumnezeu și – mai cu seamă – în cele mai bune stofe venețiene. E aici mai mult aur decât pe orice altar pe care l-am văzut vreodată. Chiar și femeile sunt îngăduite la această ceremonie și podoabele fără seamăn de bogate iau locul modestiei. Pământul din jurul lor este o mare de mătase și catifea, astfel încât soarele nu mai știe unde să strălucească mai întâi, prins pe kilometri de fire aurii și o mie de coliere, inele, lanțuri și agrafe de păr cu nestemate.

Galera aurie este ancorată în mijlocul apei, încărcată cu „corbi" înveșmântați în blănuri de hermină și demnitari străini, iar barjele pentru privitori se umplu repede. Pentru a ajunge

la chei, toți oaspeții trebuie să aibă numele trecute pe o listă. Călătoria mea se oprește aici.

Stăpâna se întoarce spre mine în vreme ce își face loc prin mulțime.

— Ce să-ți aduc, Bucino? O sirenă sau încă un „corb" ca să sporească banii din catastifele de socoteli?

Ridic din umeri.

— Poate o să găsești ceva cu care să umpli golul lăsat de puișorul tău fără pene?

— Aaah! Aud cum își înghite nodul din gât, ca și cum acolo ar fi rămas durerea, prea crudă ca să poată fi mistuită. Pentru asta, am nevoie, vai, de mâncăruri foarte bogate. Tace și își leagănă capul. Zgomotul crește în jurul nostru. În curând nu ne vom mai auzi. Se întoarce din nou spre mine. Bucino! Ceea ce am spus... despre tine în noaptea aceea, vreau...

— Nu. Nu, rogu-te, spun eu. Eram amândoi scoși din minți și vorbele pe care le-ai spus erau un fleac pe lângă cruzimea vorbelor mele. Dar gata, s-a terminat. Vorbele s-au risipit în vânt. Uită-te la tine! Sunt mândru de tine. Ești cea mai frumoasă pasăre din stol. Să nu te lași jumulită din invidie.

Zâmbește.

— Și tu... ce-o să faci toată ziua?

— Eu? spun eu. Păi, eu o să...

Dar înghesuiala trupurilor din jur o trage deja de lângă mine și răspunsul meu se pierde în văzduh. Femeile se cercetează una pe alta în vreme ce se îndreaptă spre locurile lor – se poartă întotdeauna cel mai rău când sunt îmbrăcate cel mai bine – și, deși unele o privesc cu răceală, o fac mai degrabă pentru că stăpâna e străină, și nu pentru că arată ca o târfă. Într-adevăr, dacă ar fi toate aliniate la noi, în *portego*, cel puțin o duzină ar fi agățate înaintea ei, la câtă pudră au turnat pe ele și la cât s-au împopoțonat. Zâmbetul pe care mi-l aruncă când se întoarce și-mi face cu mâna de pe platformă îmi spune că știe și ea asta.

Închid ochii ca să pot întipări scena în dosul pleoapelor și în clipa aceea îmi doresc mai mult decât orice pe lume să

mă fi născut Tițian Vecellio ca să mă duc fuga acasă pentru a o picta, deoarece amănuntele se pierd deja. Totuși privelișcea stăpânei îmi rămâne destul de limpede. Fac cu mâna până când sunt împins și dat la o parte, apoi o iau la fugă prin mulțime ca să ies din nebunia din *piazza* și o apuc spre San Lorenzo, spre țărmul dinspre miazănoapte.

Am în buzunar îndrumări ca să ajung în *campo* în care locuiește La Draga sau cel puțin în locul unde Marcello îi lasă vorbă când avem nevoie de ea. Căci aceasta este o zi mare pentru mine: am de gând s-o găsesc. După atâția ani, e vremea să cădem la pace.

Am ieșit pentru prima dată pe străzi după boală și deși mă simt foarte bine, mădularele îmi tremură mai tare, așa că trebuie să mă odihnesc mai des. Dar nu-mi fac griji. Am scăpat cu viață și, dacă am noroc, o să fiu în curând mai zdravăn decât eram înainte, pentru că fierbințeala m-a scăpat de grăsimea pe care traiul bun o așezase pe burta mea; toți piticii pe care i-am cunoscut aveau pofta de mâncare a unui om întreg și de aceea, pe măsură ce îmbătrânim, chiar și cei care nu sunt lacomi încep să se îngrașe.

Oricum, ce rost are graba într-o zi ca asta? Orașul e în sărbătoare și eu la fel. Străzile sunt liniștite în partea asta, deoarece mulțimile s-au scurs spre miazăzi să vadă cum se îmbarcă flota și în văzduh se simte mireasma copacilor înfloriți. Peste câteva săptămâni Veneția va străluci în toată splendoarea ei, înainte ca soarele verii să pârjolească și să putrezească din nou toată prospețimea, și eu voi găsi poate răgaz să mă bucur de ea.

— Când ai simțit ultima dată plăcerea, Bucino? Când te-ai jucat, când ai râs până te-au durut șalele, ultima oară? Și apropo, când te-ai culcat ultima dată cu o femeie? Faima te-a acrit. Trăiești în odaia ta încovoiat asupra abacului și a catastifelor de socoteli, ca un păianjen peste ouăle lui împuțite. Unde e viață în toate astea?

M-am gândit de multe ori la vorbele ei după noaptea aceea. De bună seamă că m-am gândit. Când simți că moartea îți

dă târcoale, te copleșesc întotdeauna părerile de rău pentru greșelile pe care le-ai săvârșit, pentru lucrurile pe care nu le-ai făcut. Fiammetta are dreptate. Deși hainele mele sunt la fel de bogate ca hainele din Roma, faima noastră a însemnat și înfrângerea mea. În parte, pentru că nu se mai întâmplă nimic nou. Acum, ea nu prea mai are nevoie de mine ca să primesc oaspeții, iar eu, la rândul meu, m-am săturat să fiu tratat ca un imbecil sau ca o făptură neobișnuită de către bărbați, dintre care cei mai mulți, dacă pungile le-ar fi cât creierele, n-ar fi vrednici de tovărășia nici unuia din noi. Nici pe cei mai ageri mușterii ai noștri nu îi am la inimă cum îi aveam pe cei din salonul nostru din Roma de odinioară. Din această pricină Veneția nu mi-a plăcut din capul locului. Deși Roma fierbea în sosul propriilor vicii, era cel puțin îndeajuns de cinstită ca să se bucure pe față. Aici toți au atâta grijă să facă totul să strălucească la suprafață, încât orice încălcare a regulilor trebuie ascunsă și oamenii nici măcar nu se pot bucura în voie de păcatele lor, pentru că sunt de îndată ispășite sau înăbușite. Din câte le-am trăit știu că o asemenea fățărnicie este un teren mănos atât pentru desfrâu, cât și pentru plăcere.

Sau poate că mă păcălesc singur, culegând din aer pricini pentru a-mi îndreptăți disprețul față de ceilalți. Pentru că sunt într-adevăr mai nesimțitor ca înainte. Și, da, burlac mai înrăit și, deși nici un bărbat nu moare din asta, nici nu-i merge mai bine. Ce pot să fac? Aretino îmi pizmuiește calitățile, dar ele nu au atâta însemnătate ca la Roma. Pe aceste piețe nu sunt din păcate matroane poznașe, dornice de noutăți și, fiindcă străzile sunt prea aproape de canale, n-aș putea suporta mirosul femeilor care lucrează pe ele: or fi ușurarea și plăcerea același lucru pentru cei mai mulți bărbați, dar eu sunt pitic și îmi e prea cunoscut gustul umilinței ca să mă învoiesc la una ca asta. Într-o vreme, plăcerea pe care mi-o trezeau rotunjimile Anfrosinei și chicotelile ei izbuteau s-o scoată din bucătărie și s-o aducă în dormitorul meu. Dar plăcerea trăită acolo ținea rareori mai mult de o clipă și, deși

poate că au mai fost și altele, în ultimii ani mi s-a trezit mândria (sau poate rușinea) gândindu-mă că aș putea găsi ceva mai bun. Poate că de fapt am ajuns mai cinic. Când meseria ta este să domolești pofta bărbaților, e greu să nu capeți oarece dispreț chiar pentru patima pe care o încurajezi.

Oricare ar fi pricinile, vintrele mele s-au răcit. Îmi plac în schimb mărgelele abacului meu și sosurile zemoase ale lui Mauro și m-am hotărât să nu mă mai gândesc la căldura trupului femeii. Dar asta până când simt din nou brațele mamei cuprinzându-mă și mă trezesc plângând pentru că simt atât alinare, cât și durere.

Doamne, am ajuns să fiu recunoscător unei schiloade nevăzătoare! A trebuit să plec atât de departe pentru asta?

Capitolul 28

În vreme ce-mi croiesc drum prin oraș, mă gândesc ce știu despre ea, despre această femeie care face parte din viața mea de aproape un deceniu și pe care am ales să n-o bag în seamă. Știu că a venit prima dată la Veneția în copilărie și că era încă tânără când i-au murit părinții. Stăpâna mi-a spus odată că a fost măritată, dar soțul ei a murit devreme și de atunci a trăit singură, ceea ce este lucru de mirare la Veneția, căci femeile nemăritate de vârsta ei sunt sortite mănăstirii sau batjocurii întâmplătoare a bărbaților. Poate că beteșugul i-a fost de ajutor și, împreună cu faima ei de vrăjitoare, i-a făcut pesemne pe cei mai mulți bărbați să se țină de coaie în loc să și le fluture. Fără îndoială că acum îi merge bine. Știu că nu vine doar la noi (acum câțiva ani a dispărut timp de mai multe luni și s-a întors în taină precum plecase, fără o vorbă), dar pe oricine ar mai îngriji, păstrează pentru ea, ca preoții, mărturisirile oamenilor. Desigur, nu poate să spună nimic despre ceea ce nu vede. Deși eu i-am nesocotit priceperea în trecut, în paguba mea. Și mai de curând, trebuie să spun asta, spre rușinea mea. Nu voi mai repeta greșeala.

Locuiește în partea cuprinsă între miazănoapte și răsărit a orașului, între Rio di Santa Giustina și mănăstirea La Celestia, o porțiune pe care nu prea o cunosc. Mă iau după clopotnița mănăstirii care se înalță dintre acoperișuri și dă spre mare (Doamne, tare reci și umede trebuie să fie chiliile în vreme de iarnă!) Trec un canal spre mănăstire și pătrund într-un păienjeniș de străduțe și case înghesuite. Pe undeva pe aici trebuie să fie un *campo*, cu un cuptor de pâine,

o biserică și o fântână de piatră, o insuliță străveche legată de toate celelalte, ca insulița pe care am locuit noi la început și unde, de mult de tot, moșul stătea de veghe deasupra apei.

Până la urmă, nasul mă conduce acolo, pentru că mirosul de porc fript este întotdeauna o bună busolă. Frigarea e chiar în mijlocul piațetei, carcasa împănată este înfiptă în ea și sucurile care se scurg sfârâie ca niște artificii în focul de dedesubt. În apropiere, trei bărbați pregătesc două butoaie de *teriaca*. Sărbătoresc și ei, la fel ca toți ceilalți, și, dacă vreau s-o găsesc pe La Draga, trebuie să mă grăbesc până nu încep să bea. S-au adunat deja vreo douăzeci și ceva de oameni și o mână de copii și sunt un vizitator destul de monstruos pentru a ajunge pe loc ținta distracției, căci și un oraș ca Veneția are uscăturile lui. Mă aventurez să fac câteva glume despre un filfizon bine îmbrăcat care tocmai a apărut, spunând că ar fi bun de fript și că parfumul bărbii lui va înlocui numai bine mirodeniile, după care îmi găsesc cea mai frumușică tânără domnișoară și mă plec adânc în fața ei, într-un fel care poate părea de tot hazul dacă îmi iese reverența.

Hohotele zdravene de râs din jurul meu îmi dovedesc că șmecheria a mers și mă trezesc cu un castron de poșircă pe gratis înainte de a apuca să mă prezint. Și de ce nu? Suntem toți oaspeți la ospățul de nuntă al statului nostru și este datoria noastră să ne bucurăm în voie. Beau din ea și hohotul meu de tuse le stârnește veselia, iar fata pe care am ales-o mă bate pe spate, îndemnată de ceilalți. Când mă adun, bag de seamă că este încă destul de tânără pentru a fi puțin sfioasă și că buzele ei sunt roșii și pline ca o rodie coaptă. Îi zâmbesc (zâmbetul meu e mai fermecător decât rânjetul pe care-l folosesc ca armă) și mă alătur glumelor lor, mai iau o mică înghițitură și mă dau în stambă, prefăcându-mă că mă arde rău pe gâtlej. Fata mă privește cu ochi mari, femeia din spatele ei o împinge spre mine, făcând-o să se împiedice, e gata să cadă peste mine și trebuie să-mi folosesc toată puterea ca s-o țin. În vreme ce se ridică, râzând, îi zăresc în gură un șir

de dinți pe jumătate stricați și simt miros de putreziciune. Și spre rușinea mea, însuflețirea mă părăsește.

Poate că Aretino are dreptate și sunt acum mai mult femeie decât bărbat, Doamne ferește!

Campo se umple repede și mă folosesc de puterea băuturii de a dezlega limbile pentru a mai vorbi cu câțiva, întrebând unde stă tămăduitoarea La Draga. Se pare că toți o cunosc, deși nu știe nimeni care e casa ei. O femeie cu o cicatrice groasă scuipă pe pantofii mei când îi aude numele, strigând că e o curvă care îi lecuiește pe bogătași și-i lasă pe săraci să moară. O femeie mai tânără o contrează, apoi se amestecă în cearta lor un bărbat și în câteva clipe începe bătaia. Dacă aș fi general, aș împărți armatei mele *teriaca* înainte de bătălie. Numai să nu se bată între ei până ajung la dușman. Când ies din piațetă spre strada ei, bag de seamă că fata se uită la mine de la marginea mulțimii, deși, cum îi prind privirea, și-o întoarce iute. Mă duc la ea și fac din nou o plecăciune și de data asta îi cer să-mi întindă mâna. Șovăie ca un mânz la primul căpăstru, dar până la urmă mi-o întinde. O întorc, îi sărut palma, apoi îi așez în ea un ducat de argint, după care ea își îndoaie ușor degetele peste el. Îi fac o bezea în vreme ce mă retrag și o văd desfăcându-și degetele cu o privire mirată, apoi zâmbește, îmi face cu mâna și, nu știu de ce, văzând-o cum se bucură îmi vine să plâng.

Strada pe care stă La Draga este dincolo de *campo*, la marginea unui mic canal. Mă apropii de ea dinspre uscat. Casele sunt înghesuite și pe jumătate povârnite spre caldarâm, zidăria e crăpată și coșcovită. Vara pesemne că miroși pârțurile vecinului, dacă nu ți-au mutat nasul din loc celelalte putreziciuni. Oricum duhnește și acum.

Casa ei – căzuseră până la urmă la învoială – e ultima înainte de colț. Am stat în asemenea locuri când am sosit prima dată la Roma. Cunosc întunecimea dinăuntru. Și mizeria. Dacă a avut noroc, are pesemne o cameră a ei. Dacă îi merg bine treburile – și nu văd de ce n-ar fi așa – s-ar putea să aibă două. Desigur, dacă nu există un soț. Dumnezeule! Nu

m-am gândit că s-ar fi putut recăsători. În mintea mea a fost întotdeauna o femeie singură care-și câștigă traiul prin isteția ei. Ca și mine.

Bat la ușă. Nu vine nimeni. Bat mai tare. Încerc ușa, dar e încuiată.

După câteva clipe, aud mișcare în dosul ușii.

— Cine e? E vocea ei, dar e aspră, bănuitoare.

— Bucino. Tac o clipă. Bucino Teodoldi.

— Bucino? E uluită. Ai pățit ceva?

— Nu, nu. Dar... vreau să vorbesc cu tine.

— Nu... nu pot să te primesc acum.

Dar sunt hotărât. Trebuie s-o fac astăzi.

— E ceva important, mă aud spunând. Pot să aștept sau să mă întorc mai târziu.

— ...Nu... Nu. Pot să ies peste puțin timp. Știi *campo* din apropiere?

— Da, dar e plin de oameni.

— Du-te la treptele de lângă ușa bisericii. Ne întâlnim acolo.

Mă întorc în piațetă. E mai plină ca înainte și fata a dispărut. Urc cele câteva trepte spre ușa de lemn a bisericii și aștept. Ce-o fi făcând? Era cineva cu ea înăuntru? Poate vreun mușteriu. Trebuie să-și păstreze toate doctoriile undeva. Îmi închipui un scrin plin cu borcane și licori, cu pisălog și piuliță, cu cântar. Îmi amintește de odăița din dosul prăvăliei unde evreul meu ceremonios măsura și cumpăra averile oamenilor. Sau de biroul meu plin cu catastife și mărgele. Pentru că toți suntem oameni muncitori: în ciuda poverii rasei și beteșugurilor noastre, ne-am găsit un loc în lume, fără să depindem de nimeni, câștigându-ne traiul cu oarece mândrie. Chiar și eu trebuie să recunosc că e multă măiestrie în leacurile ei, ba chiar și în vrăjitoriile ei.

Sunt așezat destul de sus și o zăresc de cum dă colțul spre *campo*. E îmbrăcată de sărbătoare, cu o rochie albastră, care cred că e nouă – sau poate că n-am băgat-o de seamă până acum – cu o fustă bogată, tivită cu dantelă și un șal de aceeași

culoare pe cap. Folosește un baston, cu care am mai văzut-o de câteva ori și care o ajută să înainteze, pentru că pipăie pământul din fața ei și cântărește mai iute piedicile. Oamenii de aici o cunosc și se dau la o parte, deși la jumătatea drumului o femeie se apropie de ea și, deși nu aud ce vorbesc, se vede după purtarea ei dârză și după faptul că s-a pus în calea ei că nu e o întâlnire plăcută. Mă ridic gata s-o ajut la nevoie (cum aș putea s-o ajut?), dar discuția se termină și ea se apropie de trepte, fluturând bastonul.

— Sunt aici, spun eu, și ea se întoarce spre mine cu acel zâmbet straniu pe care nu și-l va vedea niciodată, dar care pare să spună că a știut tot timpul că sunt aici și doar a vrut să se încredințeze. Are ochii închiși ca de multe ori. S-ar putea s-o doară când îi ține deschiși, pentru că am băgat de seamă că atunci când se întâmplă asta, nu clipește niciodată și de aceea privirea lor lăptoasă te tulbură când o vezi prima oară. Nu prea m-am gândit înainte cum se simte, dar acum, după ce am cunoscut suferința, pot s-o asemui cu suferința altora.

Vârful bastonului îmi găsește piciorul și La Draga se așază pe treaptă, lângă mine. Nu ne-am mai întâlnit niciodată în afara casei. În jurul nostru, orașul e în fierberea sărbătorii, oamenii se întâlnesc, se salută, se veselesc; este o zi care va avea tot felul de urmări.

— Cum m-ai găsit? Glasul ei este din nou blând, așa cum mi-l aminteam.

— A, păi ești cunoscută aici.

— Te simți mai bine, da? De vreme ce ai venit pe jos, atât de departe.

— Da, mă simt mai bine.

— Dar cred că ești încă slăbit.

— Ce să zic? Mauro mă hrănește bine.

Dă din cap. Îi urmăresc degetele jucându-se cu măciulia bastonului și mă uimește că este la fel de emoționată ca mine, șezând aici, singură, cu mine. De câți ani ne cunoaștem? Și totuși ce puțin ne cunoaștem.

— Am... am venit... am venit să-ți mulțumesc.

Își pleacă puțin capul și zâmbetul îi oglindește stânjeneala.

— N-am făcut mare lucru. Infecția și-a urmat cursul. Eu am încercat doar să cobor fierbințeala.

— Nu, spun eu. Cred că ai făcut mult mai mult. Mă opresc puțin. Simțeam... simțeam că înnebunesc de durere.

Dă din cap.

— Da, când ajunge la cap, durerea e cumplită.

Mă gândesc din nou la ochii ei.

— Mi-ai mai spus asta mai de mult. Cunoști asemenea lucruri?

— Le-am... le-am simțit la alții.

— Aveam asemenea dureri în copilărie.

— E din cauza alcătuirii urechii.

— Da, mi-ai spus și asta. Ai cercetat aceste lucruri?

— Puțin.

Mă uit la ea în vreme ce vorbește. Pielea ei e palidă și netedă și genele i se odihnesc ca niște semiluni de franjuri pe obraji. Stăpâna mi-a spus că odată, când Tițian a văzut-o la noi acasă, a vrut s-o picteze, socotind că are ceva mistic. Se vede de ce. Scurgerea anilor n-a îmbătrânit-o deloc și fața ei are o lumină neobișnuită, gândurile și simțămintele ei par să treacă peste ea ca vremea veșnic schimbătoare. Tițian avea dreptate: ar putea fi un adaos minunat la una dintre lucrările lui religioase și tocmai el dintre toți oamenii ar putea zugrăvi această lumină lăuntrică, pentru că el pare să vadă sufletul unui om la fel de limpede cum îi vede trupul. Dar ei nu-i pasă de nemurire, sau nu de nemurirea pe care i-o poate oferi el, și, când a întrebat-o, ea nu s-a învoit. Îmi place asta la ea, deși până acum nu mi-am dat seama.

— Ce face Fiammetta? întreabă ea după o vreme.

— E... nu știu ce vorbe să folosesc... liniștită, împăcată. Cățelandrul pleacă, știi? Ți-a spus Fiammetta?

— Da. A aflat când eram acolo.

— E tristă, spun eu. Dar se va aduna? Și, deși am vrut s-o spun cu hotărâre, mi-a ieșit ca o întrebare.

— Când o rană e curată, nu mai are însemnătate dacă e adâncă, spune ea. Când dragostea nu e împărtășită, își face loc cangrena.

— Da.

Tac o clipă. Hai, Bucino! Dacă poți birui durerea, poți face și asta.

— Îmi... îmi pare rău de ziua aceea, când am aflat de el. Eram la fel de furios pe mine însumi, pe cât eram pe tine.

Ridică ușor din umeri, ca și cum ar fi știut și ar fi așteptat doar să-mi dau și eu seama. Numai că acum, după ce am început, trebuie să merg până la capăt.

— Nu era nevoie să fii atât de bună cu mine, știi... după aceea. Eu n-am fost întotdeauna bun cu tine.

— Eu... Spre mirarea mea, șovăie puțin. N-am făcut nimic. Ai fost... adică, leacurile ți s-au brodit.

Parcă s-a strecurat ceva ciudat între noi. Ca și cum nici unul nu știe cum să facă pasul următor.

— Îngrijirea mea ți-a luat mult timp, spun eu, ca să mă despovărez de tulburarea care mă încearcă. Și totuși nu mi-ai cerut nici un ban.

— Nu... am... am avut altele de făcut.

— Am crezut că o să te întorci.

— Nu. Eu... e înghesuială în oraș. Nu pot ajunge prea lesne dintr-un loc într-altul.

— Nu, de bună seamă.

E tot mai tulburată și mă tem că o să plece.

— Mulțumesc lui Dumnezeu că ai venit, spun eu iute. Pentru că fără tine, aș fi mort acum.

Se încruntă.

— Să nu spui asta. Nu ți-am salvat viața, doar ți-am scăzut fierbințeala, răspunde ea domol. Dar să ai grijă, apa nu-ți face bine. Dă să se ridice. Acum trebuie să plec.

Mă ridic și eu și fără să mă gândesc, întind mâna – ca s-o ajut să se ridice, să-mi iau rămas-bun, s-o înduplec să rămână, pentru că mai am multe să-i spun; să îmi cer iertare pentru grosolănia mea, pentru judecățile mele greșite. Dar

ea se ferește în clipa când aproape am atins-o, dar cu mai multă blândețe decât ar fi făcut-o înainte, ca și cum s-ar îndoi de mine, cum mă îndoiesc și eu de ea. O simt în felul în care se mișcă, în râsul ei șovăielnic, în înclinarea capului. Ce e în mintea ei acum? De bună seamă își amintește cum m-a ținut în brațe și valul de vorbe duioase pe care mi le spunea.

— Rămâi cu bine, Bucino, spune ea, cu fața luminată și buzele ușor desfăcute într-un zâmbet. Să ai grijă de tine.

— O să am, rămas-bun.

O petrec cu privirea când coboară treptele și își croiește drum înapoi cu băgare de seamă de-a lungul unei laturi a piațetei și intrând pe strada ei. Rămân așa, o vreme, privind nebunia mulțimii. Trec zece sau poate cincisprezece minute, apoi un bărbat mă vede, își ridică brațele și pornește spre mine. Dar n-am poftă să-mi fac noi tovarăși, mai ales dintre cei pe care *teriaca* i-a făcut prietenoși. Mă bag în grămadă înainte de a ajunge la mine. Cotesc pe strada pe care a luat-o și ea. Și pe următoarea. Mă duc din nou la casa ei. Să stau în fața ușii și să bat din nou? Nu știu ce-o să fac. Am mare grijă cum pășesc.

Dar nu se întâmplă cum credeam. Pentru că în clipa când intru pe strada ei, zăresc pe cineva, din spate, în capul străzii. E ea. Aceeași rochie, același șal, dar acum are o traistă pe umăr. O urmăresc cum își flutură bastonul și lovește cu el în pământ și îl mișcă în fața ei. Ajunge la colț și se întoarce. Merg după ea. Când ajung în același loc, ea trece peste un pod din stânga, iar eu mă opresc, pentru că suntem numai noi doi pe stradă și știu prea bine că vede cu urechile. Iau aminte unde cotește, apoi, când se face nevăzută, pornesc pe urmele ei. De ce? Pentru că... Pentru că azi e sărbătoare și pot să fac ce vreau cu timpul meu liber. Pentru că mi-a salvat viața. Pentru că n-am mai umblat pe aceste străzi. Pentru că sunt curios să aflu unde se duce. Pentru că... o urmăresc, pentru că...

După câteva răspântii, aerul începe să se miște în jurul nostru și se lasă ceața, subțire, dar stăruitoare, dinspre mare. Ea n-are habar de ceață, deși cred că are simțurile îndeajuns de ascuțite pentru a deslușì un alt fel de umezeală în văzduh. Încerc să mă pun în pielea ei, să-mi închipui ce înseamnă să mergi prin beznă nesfârșită auzind doar ecoul zidurilor, al pietrei și al apei pentru a-ți croi drumul. Are atâta încredere în ea! Dar e adevărat că acestea sunt străzile din cartierul ei și un oraș îi înspăimântă mai puțin pe cei care s-au născut în el. L-am întrebat odată pe moșul de la fântână cum s-a deprins să se descurce în nebunia acestui oraș. Mi-a spus că nu-și amintește, pentru că era copil pe atunci. Ascult uneori oamenii vorbind, ascult graiul lor ca un râu uriaș, cu toți curenții de la suprafață, gramatica și nuanțele, și mă întreb cum izbutim toți atât de repede s-o vorbim, ținând seama că începem la vârsta când abia ne putem ridica în picioare. Nu-mi amintesc să mi se fi părut anevoios. Ba chiar nu-mi amintesc deloc. Poate că așa s-a întâmplat și cu ea. Așa cum eu vorbesc cu lumea înaltă, mic fiind, ea a învățat să navigheze printr-o lume văzută cu alte simțuri, „văzând" cu auzul, cu mirosul sau cu pipăitul. Mă gândesc la surzenia mea trecătoare. Ce pereche stranie am fi făcut: cu ochii mei și cu urechile ei. Eu mă clatin când merg, ea șchioapătă. Dacă aș fi avut răgazul și dorința, aș fi descoperit poate că lumile noastre se aseamănă. Dar în tot acest răstimp am fost prea aspru și prea mândru ca să-mi bat capul cu asta.

Merge spre nord, având în stânga Rio di Santa Giustina. Cu cât ne apropiem mai mult de țărm, cu atât mai groasă e ceața. Când e vorba de vreme Veneția e ca o doamnă mofturoasă și mă întreb ce se întâmplă cu flota care acum trebuie să fi ajuns la jumătatea lagunei. În față, zidul întunecat de case se deschide pentru a oferi privirilor întinderea cenușie a mării. În sfârșit, La Draga se oprește. Se întoarce într-o parte, apoi se uită peste umăr. Fără să mă gândesc mă ascund după o ușă de parcă ar avea ochi – ce prostie! Dar nu pe mine mă aude, ci văzduhul îi răsună altminteri din pricina apei și lipsei clădirilor. Se aud glasuri apropiindu-se prin ceață și ea pornește din nou, pesemne spre ele, pentru că are auzul mai ascuțit decât al meu. Grăbesc pasul ca să mă

țin după ea. Linia țărmului e lungă, zidul dinspre mare e jos și pietrele sunt ude, de parcă au fost spălate de flux. Ceața e mai deasă pe apă. De obicei de pe țărm se văd insulele San Michele și Murano, dar acum totul e cenușiu.

În față un grup de siluete: copii, oameni cu prunci și pachete, așteptând parcă o barcă. Firește. Mai cu seamă în această zi, oamenii circulă între insule. Se aud acum limpede bătăile vâslelor în apă și, aproape în aceeași clipă, o barjă zdravănă pe jumătate plină, în care ar mai încăpea vreo zece, cincisprezece oameni, apare la orizont. Pe uscat, oamenii își adună pachetele și copiii și se apropie de micul chei de lemn, în vreme ce barca trage la mal, aruncându-și odgoanele în jurul babelor de lemn. La Draga e acum printre ei. Dumnezeule! De bună seamă! Trebuie să se ducă și ea acasă. Ce-a spus odată moșul despre ea? Că s-a născut pe una din insule și a venit în oraș când era o copilă. Fără îndoială că se duce să-și vadă familia. Rămân neclintit pe țărm. Acest mare canal deschis nu are maluri, nu ai unde să te adăpostești, iar acolo, în întuneric sunt păsări cu aripile iuți ca vântul și cu poftă de pradă mică. N-o să mai vin aici. Nu prea curând.

Barca a tras la țărm și un șir de oameni coboară. Pe mal se stârnește haosul – cutii, saci, țipete. Aud cotcodăceală, cineva și-a îndesat sub braț un purceluș care zbiară mai tare ca un prunc; simte fără îndoială că, după ce a fost luat de pe câmp, îl paște frigarea. Mă pierd în mulțime. Aud în stânga clipocitul apei pe piatră și înțeleg ce simte purceluș. E o alegere destul de lesnicioasă. Dacă vreau să mai vorbesc cu ea, va trebui să mă sui după ea pe barjă.

Toată viața am refuzat să fiu atât de mic pe cât voiau ceilalți să fiu. Dar frica încă mă ține în loc. Barja se umple, primii care se urcă se înghiontesc și râd pe măsură ce își fac loc. Sunt ultimul din coadă, cu picioarele bine înfipte în uscat.

La Draga, sau mai bine-zis trupul ei încovoiat, e la câțiva metri de mine.

Să hotărască soarta. Dacă mai e loc, plec și umblu cu ea pe apă; dacă nu, fac cale-ntoarsă.

Mai e loc.

Capitolul 29

Îmi fac loc pe o bancă dintr-o latură, între o bătrână revărsată și un bărbat mătăhălos. Deși miros urât, sunt zdraveni și asta mă liniștește puțin. Barca pornește și intrăm în ceață. La Draga șade mai departe, spre pupă, cu spatele la mine, cu capul sus, în ciuda șirei spinării încovoiate. Faptul că nu vedem încotro mergem n-o supără, deși sunetul călătorește altfel prin ceață, simțurile ei o slujesc prea bine ca să nu-și dea seama ce se petrece în jurul ei. Șalul i-a căzut de pe cap și văd o încâlceală de păr prinsă într-o coadă lungă, neîngrijită, aproape la fel de albă ca pielea ei. Cheiul aproape că nu se mai vede și îmi țin pumnii atât de încleștați pe genunchi, încât încheieturile degetelor mi s-au albit. Mă chinui să-mi desfac degetele și încerc să trag aer în piept. Nu e chiar atât de rău. Nu mai simt o gheară în urechi. Găinile care se foiesc în lăzile de la picioarele mele sunt mai neastâmpărate decât mine. Mă întreb ce-o fi făcând stăpâna, aflată tot pe mare, pe o altă barcă, înconjurată de bogăția și grandoarea Veneției și trag nădejde că apa mai deschisă de la Lido a alungat ceața pentru ca, atunci când va veni dogele să arunce verigheta în adâncurile cenușii, să apară soarele și aurul să sclipească înainte de a lovi apa.

Chiar în vreme ce mă gândesc la asta, cerul pare să se limpezească puțin în fața noastră și în stânga începe să se ivească din pâclă o clopotniță. Am văzut-o de multe ori de pe țărm și știu că este clopotnița bisericii de pe insula San Michele, o construcție pe care Aretino și prietenul lui arhitect Sansovino n-o suferă, spunând că este o pildă proastă

a vechiului stil clasic, deși pe mine m-a mișcat mai mult miracolul ridicării sale: s-au cărat câteva barje cu cărămizi, piatră și tot ce mai trebuia până în mijlocul mării. Ne ia vreo cincisprezece, douăzeci de minute să ajungem la ea, dar nu ne oprim. Nu trăiesc aici decât câțiva călugări franciscani și ei au bărcile lor, pentru a nu se molipsi de viața din afara mănăstirii.

Firește, pentru o femeie nevăzătoare, faptul că insula unde s-a născut produce cele mai frumoase oglinzi din lume este plin de poezie. Ne îndreptăm spre Murano.

Limba de pământ răsare în fața noastră. Auzisem de Murano cu mult înainte de a veni la Veneția. Oricine a trăit într-o casă înstărită a auzit de Murano. Faima lui s-a răspândit în jumătate din lume. Este una din pricinile pentru care turcul meu vine cu punga doldora de bani – cele mai mari moschei din Constantinopole sunt luminate se pare de candelabre făcute aici și, când am împachetat averea stăpânei la Roma, am înfășurat cu mare grijă în bucăți de pânză nu doar sticlărie, ci și cristale de Murano, pe care le-am așezat pe fundurile cuferelor, ca să nu încapă pe mâinile barbarilor. Negustorul nostru, Alberini, spune că în nici un alt loc de pe pământ nu se află materialele, cunoștințele și știința trebuitoare pentru a face atât de multe obiecte de calitate, deși cred că e vorba și de politică, nu doar de măiestrie, pentru că se știe că dacă un maistru sticlar părăsește insula, legea îl oprește să-și facă meseria în altă parte.

Alberini a adus-o o dată pe stăpână aici, împreună cu un nobil spaniol, pe care a vrut să-l dea gata cu frumusețea venețiană a trupului, dar și a sticlei. S-a întors de acolo încântată de poveștile despre cuptoarele încinse ca focul iadului, din care oamenii scoteau bășici albe, fierbinți de sticlă prin capătul unor țevi și suflau în ele, prefăcându-le în baloane de cristal străveziu. Dar o minune și mai mare, spunea ea, era felul în care se jucau cu sticla arzândă, groasă ca brânza topită, răsucind-o, tăind-o și modelând din ea zeci de forme de animale sau flori exotice și ghirlande de frunze pentru

candelabre. O tânără cu vederea slabă n-ar fi băgat de seamă asemenea minuni. Deși, ca orice femeie, o fi aflat de timpuriu că focul arde și că din căldură – mai ales din căldura bărbatului – apare viața.

Pe măsură ce ne apropiem, insula se mărește și se adâncește. Deslușesc întinderi de tufișuri cu clădiri și hornuri de jur împrejur, dar puțini copaci, pentru că furnalele i-au înghițit de mult pe toți și de aceea, pe lângă pietriș și potasă, Murano cumpără acum mult lemn pentru a îndestula gurile mereu căscate ale cuptoarelor. Barca urmează linia coastei, apoi intră pe un canal, ca în orașul-mamă, pe ale cărui maluri sunt îngrămădite depozite și barjele se înșiruie peste tot de-a lungul malurilor. Deși azi nu prea e fierbere, pentru că și cea mai mândră parte a Veneției se odihnește în ziua în care dogele se cunună cu marea.

Primul canal coteşte într-altul și de fiecare parte se înalță palate noi și frumoase ale unor nobili venețieni. Sunt înconjurate de splendide grădini ornamentale, dar nu e totuși Canale Grande și, oricât de mult m-aș putea îmbogăți, cred că m-aș simți surghiunit dacă aș locui aici. Barca încetinește și oamenii încep să se frământe. Cerul e senin și s-a încălzit. Bătrâna trupeșă de lângă mine se foiește și mă țin de margine ca să nu cad. La Draga e tot stană de piatră, cu privirea ațintită înainte. Ajungem la chei și în sfârșit se urnește și ea cu picioarele mai sigure decât ale mele pe suprafața mișcătoare. Barcagiul cărunt o ia de mână când pășește pe ponton și ea îi zâmbește. Poate că o cunoaște de când era copilă sau pentru că a tot văzut-o venind. Poate că ea știe cine e după atingerea mâinii lui. Îmi amintesc și acum cum s-a întors spre mine în ziua când am alergat după ea pe stradă, cunoscând după felul în care tălpile mele loveau pietrele cine eram și că eram cam tulburat. A fost prima oară când m-a atins citind forma căpățânei mele cu degetele. Îmi amintesc că erau reci, subțiri și delicate, deși macină tot timpul prafuri și amestecă tot felul de paste. Mă înfior și acum când mă gândesc la asta, ca și cum m-aș fi dezvăluit deja prea mult

în fața ei. În coada bărcii, îmi trag pelerina peste cap și umeri, pentru ca la nevoie să par un moș cocârjat și nu un bărbat mai tânăr, dar pocit.

Sunt curios să aflu unde se duce. Poate la o casă, odinioară atelier, unde acum stă un bunic bătrân. Îmi închipui un moș, pe ale cărui rafturi sunt înșirate tot felul de sticluțe, căci o femeie cu meseria ei are nevoie mereu de sticluțe pentru licori. Cred că acest bunic este un om ager, pentru că și ea e destul de deșteaptă, deși e atât de tăcută; un sticlar cu aplecare spre alchimie, poate, de vreme ce fabricarea sticlei e un fel de magie.

Dar mă înșel, pentru că nu se îndreaptă spre o casă. Spre mirarea mea, se duce la biserică. Construcția se înalță la o cotitură a canalului și spatele ei dă spre apă – e o absidă boltită, elegantă, cu arcade de piatră ușoară și o zidărie ca o dantelă; e mai degrabă vechea decât noua Veneție, dar tocmai de aceea îmi place. Când urc spre ea, La Draga e aproape de intrare.

Înăuntru e plin de credincioși dornici să fie ascultați de Dumnezeu. Ea șade la capătul unei bănci cu capul plecat. Mă așez cu vreo zece rânduri mai în spate. Ce caută aici? Se roagă pentru rudele ei răposate, sau pentru ea însăși? Ce cuvinte folosesc vrăjitoarele când vorbesc cu Domnul? Mă gândesc la confesiunea stăpânei: „Iartă-mă, părinte, că am păcătuit. În ultima lună mi-am câștigat traiul oferind plăcere la douăzeci de bărbați, dintre care nici unul nu e soțul meu". Un păcat destul de obișnuit, deși numărul bărbaților e neobișnuit. Dar cu La Draga lucrurile stau altfel. Cum să lămurești cuiva înmuierea ostiei sfinte în sânge lunar pentru a stârni pofta unui bărbat sau toate acele corpușoare vâscoase scoase din pântecele femeilor deznădăjduite? Oricare preot îți va spune că așa ceva este lucrarea Domnului săvârșită de diavol. Cu asemenea pete pe răbojul de datorii al unui suflet, mai înseamnă ceva sănătatea câtorva târfe sau salvarea vieții unui pitic?

Las ochii în jos și văd pardoseala: un lac alcătuit din triunghiuri de piatră și mozaic de marmură, romburi și pătrate

închise în cercuri care se mișcă spre înafară și se întrepătrund ca insulițele Veneției care se adună laolaltă alcătuind un întreg. Dacă te uiți cu luare-aminte, vezi privelești de sine stătătoare: un păun cu coada desfăcută și, în apropiere, ar putea fi plante sau alte păsări. Din câte bucăți s-a făcut o asemenea pardoseală? Câți oameni mor în fiecare an? Cum ar fi dacă acesta ar fi un mozaic de suflete: un milion de făpturi trecute prin flăcări pentru a se topi materia, așa cum cuptorul preface pietrele în lichid și, dacă materialele sunt cele potrivite, le purifică, făurind ceva curat și limpede? Asta înseamnă raiul? O lucrare alchimică spirituală în care trupul își pierde greutatea pământeană și este prefăcut în materia neprihănită a sufletului?

Ce-a spus ea în noaptea aceea? Că trupurile noastre vor fi ca sticla, limpezi, curate, în stare să se miște mai repede decât săgețile, dar îndeajuns de moi pentru a se uni și a se întrepătrunde. Și că atunci când vom deschide gurile, din ele va ieși muzica a o mie de lăute și vom cânta tot timpul frumusețea ce ne înconjoară. Aud din nou glasul ei dulce, blând. Pesemne că aici în lumea puterii nevăzute a deprins viziunile pe care le are acum.

Mi-o închipui sub penelul lui Tițian, cu trupul ei încovoiat îndreptându-se, cu ochii deschizându-se spre Dumnezeu. Religie sau vrăjitorie. Leac sau pedeapsă. Simt o apăsare pe piept, ca și cum plămânii nu mă lasă să trag destul aer. Ce știu eu despre asemenea lucruri? Sunt piticul unei curtezane și treaba mea este să slujesc patimile bărbaților. Dacă e să fiu drept, nu sunt mai bun decât ea. Dar ea m-a ajutat. Mi-a iertat furia, m-a încălzit când m-a cuprins înghețul, m-a sprijinit când am trecut prin foc. Și mă simt altfel. Altfel decât m-am simțit ani de zile. Dacă nu era ea, aș fi murit, iar acum în loc să fiu mort, în mine clocotește o nouă viață. Vreau să pipăi, să aud și să gust din nou totul.

O, tu auzi ce spui, Bucino! Ești ca un măgar în călduri care zbiară într-o curte, priponit de propria lui spaimă. De

la dispreț și bănuială ai ajuns la o adorație dezgustătoare. Singura alchimie pe care ai suferit-o este una care îngroașă sângele și încurajează versurile proaste.

Glasul lăuntric este fioros și batjocoritor deopotrivă. Este unul dintre multele glasuri cu care am crescut. Când ești urât cum sunt eu, dacă nu-ți găsești prieteni în afară, ești nevoit să-i găsești înlăuntrul tău, ca să nu mori de singurătate. Dar ei trebuie să fie la fel de tari pe cât sunt uneori de blânzi, pentru că toți avem nevoie de amândouă pentru a trăi. De aceea ne-am înțeles atât de bine stăpâna și cu mine. Am fost învățați, fiecare în felul său, să fim singuri, să ne împotrivim simțămintelor și să nu le cădem pradă. De aceea, atunci când s-a îndrăgostit de cățelandru, am fost necruțător cu ea. Și totuși, iată-mă acum, pierzându-mi capul pentru o schiloadă.

Stau cu privirea țintă la ceafa ei. Apoi o întorc spre mine, în minte, ca s-o văd din nou: să văd cum mădularele ei nu se mișcă firesc când pășește, să-i văd fața netedă cu ochii lăptoși, pielea atât de palidă de parcă s-ar fi scurs sângele din ea, senină și înspăimântătoare deopotrivă. Care e numele ei adevărat? Elena Crus... Crusichi? Da, așa o cheamă. Elena Crusichi. Chiar și felul în care sună e aparte.

Nu am nevoie de glasuri lăuntrice care să-mi spună ce se petrece. Știu. De bună seamă că știu. Știu. Încep s-o plac. Sau poate e mai aproape de adevăr să spun că alung ceața din sufletul meu, ceața care m-a împiedicat atâta vreme s-o plac. Ce ciudat este când ai știut ceva întotdeauna, dar totodată n-ai știut deloc! Ca de pildă să vezi o femeie în fiecare zi și totuși să alegi să nu bagi de seamă cine este.

Dacă stau să mă gândesc, e o poveste cam fără noimă. O cruzime nepăsătoare, cu care ai crede că mă obișnuisem. Ei, am mintea crudă. Trupul meu crescuse, cel puțin atât cât se putuse, și turbase, înfierbântat de noua căldură care-l cuprinsese. Tata murise și fusesem dat în grija fratelui lui din Florența, un notar bine-cunoscut în meseria lui, deși destul de modest ca să fie un om însemnat sau un om destul

de însemnat ori modest. M-a luat în grijă pentru că așa îi poruncea milostenia creștină și pentru că eram mai îndemânatic și mai isteț decât copiii lui și a putut să mă pună la muncă, slujindu-i drept copist. Dar ura beteșugul meu, socotindu-l o pată pe obrazul familiei, și eu îl uram la rândul meu.

Aveam cincisprezece ani când a adus-o în casă. Era din Dalmația și o luase din casa unui prieten să muncească la bucătărie. Era foarte mică, aproape cât mine de mică, dar atât de slabă, încât mă gândesc că era micuță din lipsa de hrană, și nu din naștere. Dar era și urâtă dincolo de orice închipuire. Se întâmplase ceva cu gura ei când fusese scoasă din pântec și avea o buză de iepure atât de fioroasă, încât părea că rânjește tot timpul, iar când respira făcea ca un porc. I se poruncise să-mi aducă de mâncare la prânz în birou. Ca să ne „cunoaștem". Era furioasă. Am băgat de seamă asta de la bun început, se vedea în străfundul ochilor ei, deși pesemne că o bătuseră ca să nu se răzvrătească pe față. Acum mă gândesc că poate era isteață. Dar nu mă obosisem să aflu. Peste două săptămâni mi-a oferit-o ca logodnică, spunând „Nu-ți va fi ușor, așa cum ești tu alcătuit, să-ți găsești o soție, Bucino, și acum te faci mare și nu se cade să nu te bucuri și tu de fructele iubirii ca toată lumea".

Săptămâna următoare am plecat din casa lui și din Florența pentru totdeauna. A fost spre binele meu. Pentru că, deși a fost greu la început, m-am descurcat trăind pe drumuri. În primii ani mi-am pierdut puterea de a simți și fecioria. Mi-am ascuțit mintea, am învățat să șterpelesc pungi și să fac jonglerii și, când am ajuns la Roma, unde cruzimea e mai vicleană și mai ascunsă, eram gata să-mi folosesc trupul ca pe norocul meu, și nu ca pe condamnarea mea. Dar ceea ce-am trăit m-a lăsat cu o groază față de sluțenia altora. Pentru că am învățat ceva în noaptea când ea și cu mine am stat la masa unchiului meu ca niște animale de circ sărbătorind „logodna": că oamenii râd mai lesne de doi decât de unul singur. Căci, atunci când sunt doi, nimeni nu trebuie să te înfrunte de-a dreptul, să te privească în ochi și să citească

în ei fie umilința pe care ți-a pricinuit-o, fie sfruntarea pe care tu o arunci drept răspuns.

Am făcut în noaptea aceea un legământ cu mine însumi să mă țin deoparte de alții ca mine. Voi trăi cu ciudățenia sluțeniei mele – ba chiar de pe urma ei. Pentru că, în felul acesta, nu voi putea fi trecut cu vederea. De aceea, când m-a găsit stăpâna, ea a fost de bună seamă răspunsul la toate rugăciunile mele. Nu pentru că frumusețea ei mă făcea și mai urât – deși de bună seamă că așa era –, ci pentru că, lucru de mirare, mă punea în lumină la fel cum o puneam și eu pe ea. Lumea e plină de oameni pe care alți oameni îi uită. Dar nimeni n-o uită pe stăpâna mea. Și când suntem amândoi, nu mă uită nici pe mine. Dacă nu pot fi desăvârșit, atunci voi fi o făptură desăvârșit de nedesăvârșită. Nu mă iau la întrecere cu nimeni pentru această faimă.

Și totuși de-a lungul anilor am rămas singur. De aceea stau acum în această biserică și mă uit la o femeie în tovărășia căreia aș fi putut găsi înțelepciune, istețime și sprijin, dar pe care am ales din capul locului s-o osândesc numai pentru că seamănă prea mult cu mine.

Ședem așa o vreme, cu capetele plecate, fiecare cu gândurile lui. Sunt atât de prins de ale mele, încât nu bag de seamă când se ridică încet și iese de pe rândul ei și preț de o clipă mă cuprinde neliniștea crezând că am pierdut-o. Ajung la ușile mari de la intrare în urma ei, ies în lumina soarelui care mă izbește și îmi trebuie câteva clipe să mă adun și s-o văd coborând o străduță lăturalnică.

Merge de parcă ar avea o țintă anume. Umbletul ei e mai lesnicios, ca și cum ar cunoaște fiecare pas. Și sunt încredințat că așa este, pentru că se dovedește că locul spre care se îndreaptă e aproape. La vreo sută de metri de biserică se găsește un atelier. Niște clădiri cu coșuri și depozite și, în spate, câteva căsuțe. Când cotesc pe străduța pe care a cotit înaintea mea, o văd intrând într-una din ele.

Acum mă simt pierdut. Ce să fac? Să mă duc să bat la ușă și să mă dau de gol? „Bună ziua. O caut pe Elena Crusichi? Da? Bun... Vezi, te-am urmărit tocmai până aici ca să-ți spun că în toți acești ani te-am judecat greșit. Și pentru că sunt încredințat că semănăm mai mult decât s-ar crede și vreau să te cunosc mai bine."

O să creadă că am înnebunit din pricina fierbințelii. În clipa asta, mă gândesc că așa e. E zăduf și de oboseală mă simt amețit și am picioarele amorțite. Doar cu o săptămână în urmă eram pe moarte. Parcă încep să mă simt iar pe moarte. Mă doare burta și gândul îmi zboară la porcul înfipt în frigarea din *campo* și îmi lasă gura apă. Păi da. N-am mâncat nimic din zori, am băut doar două pahare de poșircă. Dar poate că slăbiciunea mea nu înseamnă că m-am îndrăgostit, ci că mi-e foame. O să mă hotărăsc după ce o să mănânc.

Mă întorc pe străzi. Strada mare – dacă o fi așa ceva – merge în lungul cheiului și nu prea departe văd ceva forfotă, oameni adunați pe lângă tarabe și prăvălii. Undeva, cineva gătește și mirosul mă cheamă într-acolo. Când intru în piațetă, făptura mea îi tulbură pe toți. Se pare că nu prea vin pitici în Murano. Un băiat cu o față turtită și ochi ca niște stafide se apropie și se proțăpește în fața mea; se holbează la mine până când rânjesc și atunci îl bușește plânsul. E limpede; nu trebuie să vorbesc cu nimeni până nu mănânc. Aleg o prăvălie deschisă unde sunt cărnuri fripte și pâine proaspătă și jupânul e prea bătrân și are ochii prea urduroși ca să vadă ce pocitanie servește. Când îmi ajung în stomac primele înghițituri, mă întreb dacă n-ar trebui să umblu după mâncare bună, și nu după femei. Probabil că înfulec prea lacom, pentru că oamenii se uită întruna la mine. După ce mi-am potolit un pic foamea, încep să mă dau în stambă. Iau câteva chifle și arunc două în sus, apoi le prind cu îndemânare. Mai iau câteva și le învârtesc pe toate. Până și băiatul s-a oprit din plâns și privește cu gura căscată. Mă

strâmb în timp ce fac jongleriile și după câtva timp, mă prefac că scap o chiflă, apoi o prind din nou. Trei sau patru oameni mă urmăresc cu sufletul la gură. Îmi amintesc de Alberini și de scamatoria cu paharul de la petrecere. Acum, că am burta plină, am chef să mă veselesc puțin. La Draga își va face o impresie mai bună despre mine dacă, atunci când voi apărea, mă voi simți prețuit și nu trecut cu vederea.

Câteva prăvălii mai încolo, un bărbat vinde castroane și pahare de sticlă. Sunt destul de grosolane față de cele pe care le văd la Veneția, neclare și pline de bule. Cele mai bune sunt fără îndoială vândute peste graniță și lucrătorii trebuie să se mulțumească pesemne cu cele greșite. Dar sunt ieftine pentru buzunarul meu și, de vreme ce după atâția ani de muncă, am și eu timp liber, cumpăr cinci bucăți.

Mă așez pe marginea drumului, mănânc cei doi cârnați rămași și-mi șterg mâinile de grăsime pe iarbă. Apoi îmi scot pălăria, iau castroanele și încep să jonglez cu ele. E mai greu decât cu chiflele, pentru că, deși sunt mai tari, au felurite forme și greutăți și de aceea trebuie să fiu cu băgare de seamă să nu le scap.

Dar s-a strâns deja lume care începe să aplaude. Mă înveselesc. N-am mai avut de mult acest simțământ, când mintea și trupul lucrează împreună. Când am făcut ultima dată jonglerii în fața oamenilor? Am dat câteva spectacole în primele noastre zile bune la Veneția. Și înainte de asta, în noaptea aceea, la Roma. Doamne, cât de însuflețit eram atunci, îmboldit de spaima care se scurgea ca alcoolul prin trupul meu. Și, deși acum nu sunt în pericol, sunt la fel de neliniștit; căldura, locul ăsta neobișnuit, gândul îndreptat spre La Draga și spre noul rost al vieții pe care l-am descoperit.

Nu trebuie decât să stau cu ochii pe sticla zburătoare.

În apărarea mea, mă gândesc că, dacă ar fi venit cum venea de obicei, aș fi văzut-o mai devreme, pentru că de fapt o așteptam.

Și se întâmplă în felul următor. Încep să mă împăunez. Și obosesc un pic. Mulțimea s-a îndesit. Cineva îmi aruncă

o monedă în pălărie și eu fac semn cu ochiul ca să-i mulțumesc. Făceam trucul ăsta la petreceri pentru fetele frumoase. Mișcarea nu-mi reușește și castronul îmi cade la un centimetru de mână, însă îmi pare un kilometru. Încercând deznădăjduit să mă adun, mă reped să-l prind și reușesc la mustață. Izbucnesc urale și eu mă strâmb, făcând lumea să râdă, ca să creadă că am făcut-o dinadins. Dar aproape că-l scap din nou, azvârlind castroanele puțin într-o parte și mă clatin ca să ajung la ele. Le place. Tot clătinându-mă, mă apropii de mulțime. Îmi fac loc și în curând merg și jonglez și deasupra mea castroanele de sticlă se rotesc licărind în lumina soarelui și sunt înconjurat de râsete și aplauze.

Apoi, deodată, apare în calea mea o copilă, țintuită locului, cu ochii ieșiți din cap de uimire. Mingea de sticlă face o boltă prea mare, n-o ajung sau sunt prea aproape de ea și de data asta n-o prind la timp și se sfărâmă de caldarâm, la picioarele fetiței. Le prind iute pe celelalte în vreme ce cad și mă las pe vine în fața ei ca să văd dacă a pățit ceva. E teafără. Nu pare deloc speriată. E foarte mică, e la vârsta când statul în picioare este mare lucru și picioarele ei sunt la fel de crăcănate ca ale mele. Dar e deosebită nu atât prin vârsta, cât prin înfățișarea ei. Are pielea foarte palidă și o coroană de cârlionți neîmblânziți, atât de blonzi că sunt aproape albi, iar ochii sunt ca două migdale mari, maro, și mă privesc țintă, dar fără pic de teamă. Zâmbesc mai mult cu ochii decât cu gura și îi întind încet un castron și, după ce se uită un pic la el, întinde mâna să-l atingă. În clipa asta o femeie își face loc, îngrijorată, prin mulțime, strigând-o. Un copil singur și zgomotul de sticlă spartă ar băga spaima în orice mamă. Când pătrunde în cercul unde stăm amândoi aplecați, copila se întoarce și își ridică privirea spre ea.

Îmi ridic și eu privirea.

E ciudat câte bagi de seamă într-o singură clipă. De fapt este cu putință ca în alte împrejurări să n-o fi recunoscut. Părul este desprins din coadă și adunat în creștet, cu câteva bucle lăsate libere în jurul obrajilor și felul în care se ține

îl pune în valoare, pentru că trupul ei este eliberat de dureroasa încovoiere și stă drept, unduitor. E frumoasă. Îmi amintesc măcar atât și-mi voi aminti până în ziua când voi muri. Dar n-am vreme să i-o spun pentru că se lasă în jos numai-decât și ridică fetița în brațe, cuibărind-o la piept, obraz lângă obraz, cu fețele ascunse; apoi, cu aceeași nelinişte, intră din nou în mulțime. Dar fetița nu vrea. A fost luată de la joacă și se zbate, țipă și se smulge de lângă trupul mamei, iar femeia n-are încotro și își ridică și ea fața, deși atât de fulgerător, încât nici nu știu bine ce am văzut. Pielea e netedă și albă cum o știam. Dar ochii, ochii sunt altfel. Nu mai sunt două adâncituri lăptoase cenușii, ci par furioși și însufleţiţi. Se apleacă iute și-și face din nou de lucru cu copilul. Dar e prea târziu.

— Elena!

Rostesc numele răspicat și, deși nu am strigat-o niciodată așa, îi dă fiori și, fără să vrea își ridică ochii și privirea și se încrucișează o clipă cu a mea. Jur că e la fel de speriată ca mine, deși când mă gândesc acum, îmi dau seama că a fost mai rău pentru ea, fiindcă viața ei, și nu a mea, s-a prăbușit în clipa aceea. Pentru că, deși ochii ei nu sunt sănătoși, conturul lor palid este roșu și umflat, ca și cum ar avea o mâncărime sau o infecție, se văd clar pupilele, întunecate în mijloc.

Se pare că La Draga este o tânără zdravănă la trup, fără cocoașă, fără șira încovoiată și, pe deasupra, vede.

Capitolul 30

Încremenim amândoi, de parcă lumea s-ar fi oprit în loc și noi suntem înțepeniți înlăuntrul ei. Chiar și copila tace. Apoi, dintr-odată, totul se pune în mișcare, ea își face loc prin mulțime și se îndepărtează cu copila strânsă la piept, înainte ca eu să-mi recapăt răsuflarea. Răsuflarea sau judecata.

Nu e oarbă. La Draga nu e oarbă.

Mulțimea se frământă; pauza s-a isprăvit și lumea vrea alte dovezi de măiestrie sau de bravură. Văzând că nu se mai întâmplă nimic, oamenii încep să se risipească. În jurul meu rămâne un gol și mă pomenesc dintr-odată singur; doar câțiva curioși mai privesc de pe margine.

La Draga nu e oarbă și merge cu spatele drept. E o escroacă, o șarlatancă, o șnapană. Simt aceste vorbe ca pe niște lovituri de ciocan pe șira spinării și mă dor ca un junghi. Ce mi-a spus ea odată? Că durerea de spate mi-e pricinuită de faptul că am trunchiul mai greu decât picioarele. Dumnezeule! O credeam atât de ageră la minte pe atunci pentru că știa ceea ce nu putea să vadă! În jurul meu sunt cioburi. Soarele prinde marginile câtorva și ele sclipesc în țărână ca niște diamante mărunte. Ridic unul și-l închid în căușul palmei. Simt cum tăișul lui îmi străpunge pielea. Îmi place cum mușcă din carnea mea. La Draga e o șarlatancă, s-o ia naiba! Vede la fel de bine ca oricine. E o escroacă. Ne-a tras pe sfoară. Îmi desfac pumnul și mă uit la ciobul mânjit de sânge. Îl ridic și privesc cum se joacă soarele cu el. Acum nu mai seamănă cu un diamant, ci cu un rubin. Sticlă colorată. Gândurile îmi cad grele ca pietrele în apă, fiecare din ele făcând cercuri tot mai mari.

Sticlă colorată. Firește! Lângă Rialto este o prăvălie unde se vinde numai cea mai bună sticlărie de Murano. În vitrină e o corabie cu pânze, o galeră venețiană rotundă, atât de desăvârșită, până în cele mai neînsemnate amănunte, încât se văd și funiile pentru pânzele de pe catarge, alcătuite din bășicuțe de sticlă. Toate lucrurile din prăvălie sunt din sticlă făcută să semene cu alte materiale. Multe sunt mai scumpe decât obiectele în natură, precum ciorchinele de struguri vineții, atât de adevărați, încât par să închidă lumina soarelui în ei. Jucării pentru bogătași. Dar au și marfă mai ieftină ca să atragă mulțimile: un coș cu giuvaieruri false, sclipitoare și grosolane, dacă știi cum arată cele adevărate, pentru că este cu neputință să măsluiești strălucirea lăuntrică a diamantului, deși pietrele colorate, rubinele și smaraldele îți iau ochii mai tare. Se zice că dacă știi unde să te duci și te învoiești să plătești mai mult...

E de ajuns să spun că nu văzusem aceste pietre când m-am dus cu punga plină la casa de amanet cu mulți ani în urmă.

La Draga s-a născut în Murano. Femeia asta tânără, care nu e oarbă și șchioapă înțelege mai bine decât oricine puterea sticlei. La fel ca tânăra palidă, cu față drăgălașă care i-a oferit rubinul evreului nostru privindu-l drept în ochi și înșirându-i o poveste lăcrimoasă despre nenorocirea stăpânei ei pricinuită de nestemata care ne fusese furată.

Încă mă înjunghie spatele, dar mintea mea lucrează din nou. Mă întorc cu gândul în fosta noastră casă de lângă canal în acea dimineață de demult, o văd pe femeia-liliac, cu ochi șașii de peste apă, și pe La Draga așezată pe patul stăpânei. Era ceva obișnuit pe vremea aceea, când aveam atât de puține mobile, încât ea amesteca uleiurile și alifiile în castroanele împrăștiate în jurul ei, umblând cu mâinile peste tot. Cotrobăind fără îndoială, când n-o vedea nimeni, și printre scândurile patului și găsind o pungă cu rubine prețioase, a căror strălucire o recunoșteai pe dată dacă te pricepeai la nestemate și care, dacă știai cui să le dai, puteau fi măsluite îndeajuns de bine meșteșugit pentru a-i amăgi pe stăpânii lor.

Mă urnesc din loc. Merg cât de repede îmi îngăduie picioarele mele scurte care mă dor, traversez strada și apoi o iau de-a lungul cheiului spre docuri unde zăresc o barcă în care se urcă cei ce se întorc la Veneția. La Draga nu se va număra printre ei. Orice hotărâre va lua, trebuie să-și lase fetița acasă înainte de a se întoarce, așa că voi ajunge înaintea ei. Ce voi face mai departe nu știu încă.

Ajung la docuri, barca se desprinde de țărm și inima îmi bate atât de nebunește și picioarele mă dor atât de tare, încât nu mai am puterea să mă tem de apă. În vreme ce spintecăm largul mării spre oraș, stau neclintit, scriind în minte un scurt tratat despre viața și moravurile unei șarlatance.

La Draga. O văd mergând pe stradă, cu capul plecat într-o parte, târându-și un picior pentru că are spinarea sucită. Cât de lesne e! Eu n-aș umbla ca o rață dacă n-aș fi nevoit, dar am întâlnit destui oameni care încercau să mă maimuțărească și, dacă s-ar fi străduit să mă cerceteze mai cu luare-aminte, ar fi izbutit, pentru că e doar o chestiune de repetiție. Și slavă Domnului, sunt destui schilozi în oraș de la care poți să înveți.

Dar la ce bun o spinare cocârjată? Ea nu te ajută să lecuiești boli sau să pară că ai un al doilea văz. Dar să fii oarbă când tu ai văzut tot timpul... asta e cu adevărat o treabă isteață. Când a venit prima dată la stăpâna mea, mâinile ei fluturau ca aripile unei păsări peste creștetul ei țepos și, fără să i se spună, a urmat întocmai linia cicatricii, până la frunte. Așa cum a știut și ce fel de pitic sunt eu, fără să întrebe. Sau că Aretino avea mâna dreaptă schilodită și o cicatrice pe gât. Văd ochii lui mărindu-se, minunându-se de agerimea ei. De faptul că știe lucruri pe care un nevăzător nu are cum le știi.

Dacă un spițer vede o rană și o vindecă, e un doftor bun. Dacă o oarbă simte același lucru și îl vindecă, ea face minuni. Și, după ce faci minuni, totul e foarte lesne. Ce nu poți lecui cu doctorii poți lecui prin credință. Mă iubește, nu mă iubește? Nimeni nu poate fi încredințat de asta. Dar dacă el se poartă mai frumos cu tine după ce înghite o licoare,

cui să-i mulțumești? Celei care a făcut licoarea! Slavă Domnului că o am pe La Draga! Ea înșfacă bărbații de boașe și îi leagă de inimile femeilor. Ce s-ar face Veneția fără ea? Poate că așa a făcut și cu mine, vârându-mi o licoare în doftorii...

Cât despre restul, despre peștele mai mare... N-are altceva de făcut decât să aștepte, să cerceteze cu luare-aminte și să-și încerce norocul. Cum a făcut și la noi acasă. Dacă ai bunuri de preț, ultima persoană pe care o bănuiești este cea care nu le vede. Are întotdeauna un părtaș la locul faptei? Pesemne că are. Cu Meragosa i-a fost destul de lesne. Curva aia bătrână ne ura oricum. Cine știe? Poate că îi furaseră deja mamei Fiammettei bruma de avere, în vreme ce putrezea în patul de suferință. La Draga i-a spus stăpânei că n-a cunoscut-o pe mama ei, dar ce mai contează o minciună printre atâtea altele? Când La Draga a venit la noi, Meragosa abia aștepta să plece. În felul acesta au dobândit amândouă ceea ce își doreau. Câștigul de pe urma unui rubin mare, în vreme ce vina cădea pe una, iar cealaltă rămânea să ne mulgă mai departe. Și pot s-o ia de la capăt într-un oraș unde cei mai mulți au o slujnică pe care n-o plac și în care n-au încredere iar ea simte aș ijderea și uite-așa, se înfiripă un negoț frumușel. Singura mea nedumerire este acum felul în care a izbutit. Cum? Cum se preface oarbă o persoană care vede?

Barca trage la țărmul de miazănoapte și eu cobor numaidecât. Galera aurie se va întoarce abia la sfârșitul după-amiezii și după aceea se vor ține lanț procesiunile și banchetele. Persoanele precum stăpâna mea sunt oprite să ia parte la ele, dar ea va fi totuși acolo. În lipsa ei, unde să mă duc, cui să-i spun? Refac drumul de întoarcere de la docuri. Acum nu mai e ceață și găsesc lesne strada pe care locuiește La Draga. Stau în fața casei ei. Are pesemne lucruri de preț înăuntru, de vreme ce la ușă e pus un lacăt mare. Deși am făcut multe fărădelegi la viața mea, la spargerea caselor nu mă pricep. Dar mă pricep la altele.

Casele sunt așezate cu spatele spre canal, unde bag mâna-n foc că sunt doar ferestre prea mici pentru un bărbat, dar îndeajuns de mari pentru un pitic dibaci. Numai dacă aș putea să mă descurc cu apa. Ajung la *sotto portego* și îl străbat. Mi se încrețește nasul pe măsură ce se ridică mirosul și, când ajung la capăt văd de unde vine. Este un canal acolo, dar nu e nimic în el. Ca și canalul de lângă Arsenale, unde m-am îmbătat criță după ce ni se furase viitorul, a fost secat; două poduri au fost închise cu stâlpi groși de lemn și apa a fost scoasă cu pompa, dând la iveală o mocirlă care ajunge aproape până la bordură. Pesemne că răspunde în Rio di Santa Giustina și în mare, pentru că fluxul din nord pătrunde năvalnic până aici și adesea înfundă cu sedimente canalele mai mici, împiedicând navigația vaselor grele, așa că după o vreme trebuie să fie secat. Este o rută pentru barjele din Murano și, deși e un cartier nevoiaș care ar putea fi lăsat în paragină, Veneția nu vrea să împiedice prin nimic negoțul.

Dar astăzi grija orașului pentru bani e salvarea mea, pentru că de-a lungul malurilor, unde noroiul ajunge la ziduri, au coborât pasarele pentru ca oamenii să urce pe țărm și să împingă roabele. Tot ce trebuie să fac este să mă cațăr pe ele ca să ajung la înălțimea ferestrelor de la primul cat. Celelalte case sunt pustii; cred că și cei mai bătrâni lilieci au plecat la serbare, ceea ce înseamnă că nu e nimeni să mă iscodească, nimeni care să mă vadă înaintând puțin câte puțin, cu palmele lipite de zid și cu spatele spre hău. Cât de adâncă o fi mocirla? Întrece înălțimea unui pitic? Să te îneci în canalele de scurgere ale Veneției! Șmecheria e să nu te gândești la asta. Doamne, cât de speriată o fi? mă întreb. O femeie care s-a prefăcut și a furat toată viața. Sau îți vine tot mai lesne pe măsură ce păcălești tot mai mulți oameni?

Ajung la fereastră; e de sticlă, dar e grosolană, niște ochiuri într-o cercevea șubredă, cu un cârlig ruginit, care cedează fără mare sforțare. O deschid, mă ridic și mă strecor înăuntru. Pe partea asta, căderea e mai de sus decât a fost cățărarea,

îmi fac socoteala greșit și mă prăvălesc. Dar, deși n-am reușit niciodată să ajung mai sus de al doilea cat al piramidei umane, am învățat cum să cad și mă adun.

Încerc să mă dezmeticesc. Nu prea am ce vedea. Spațiul e mic și sărăcăcios: un pat și un scrin încuiat. Trec într-o odaie la fel de mică. Dar e altminteri: arată aproape ca o spițerie. Pe unde mă uit sunt polițe grosolane, încărcate cu sticluțe și castroane ca acelea din Murano, ierburi și prafuri – recunosc salvia, anasonul, taninul, piperul măcinat și ceva ce pare a fi făină. S-ar putea lua la întrecere cu Mauro, deși ingredientele devin mai înfricoșătoare când sunt amestecate cu lichide și solide. Urmele aurii de urină și petele de sânge stacojiu sunt lesne de recunoscut. Mai sunt aici o cutie cu ouă de toate formele și mărimile, un ulcior în care se găsește carnea unui organ animal în saramură și un castron cu ceea ce pare a fi unsoare închegată. Sub etajere găsesc magneți și câteva labe de câini conservate și bucăți dintr-un sul de pergament gravat cu cuvintele OMEGA ALPHA. Se pare că La Draga nu este doar o vrăjitoare a pântecului. Se ocupă și de astrologie. Anul trecut, Sfântul Scaun al Veneției a poruncit biciuirea și surghiunirea unui fost preot care vindea pe lângă indulgențe și amulete și o ținea una și bună că poate să prezică ce avea să voteze guvernul. Deși trăia într-o mahala, au găsit un sac plin cu ducați sub scândurile pardoselii lui, pentru că și ghicitul viitorului este un negoț bănos.

Iau un vătrai din cămin și mă întorc în iatac. Scrinul e vechi și destul de lesne de deschis. De ce nu? Vreau să știe că a fost dată în vileag, să simtă că a năvălit cineva în viața ei, așa cum a năvălit și ea în viețile altora. Capacul se ridică și ies la iveală straturi de haine – rochii vechi, furouri, șaluri, jupoane – și, când degetele mele le ating, mă învăluie mirosul ei, mirosul trupului ei, și un miros mai dulce, poate urmele unui parfum făcut în casă, îmi dă junghiuri în stomac. Mă stăpânesc și continui să scotocesc. Ce caut? O ascunzătoare de giuvaieruri false, un sac cu monede, comori furate din casele oamenilor?

Dacă are o pradă, n-o ține aici. Sau nu e prada pe care o caut eu. Aproape de fundul scrinului descopăr, înfășurat într-un șal, un carnețel de însemnări, cu marginile zdrențuite și foi sfâșiate. Când îl deschid, aproape că nu-mi vine să-mi cred ochilor: rânduri după rânduri acoperite cu un scris mărunt, și între ele scheme și cifre, desene grosolane pe care sunt însemnate părți ale trupului. Mă miră că știe să scrie. Dar și mai de mirare este că scrie într-un fel de cod, literele fiind amestecate și întrerupte de cifre și semne. Sunt tainice, e limpede, și nu le pot desluși. Îmi dau seama însă că este un fel de catastif; date și oameni, boli și leacuri.

Doamne, este poate o șarlatancă, dar nu întru totul.

Când pun carnetul înapoi, degetele mele ating altceva într-un colț pe fundul scrinului. Scot o cutiuță de lemn și de îndată ce o deschid știu că am găsit ceva, deși nu știu limpede ce anume. Pe dosul capacului este o oglindă de cea mai bună calitate, frumoasă și clară, iar dedesubt, cuibărite într-o stofă neagră, sunt două cercuri bombate de sticlă albă brumată, mici, cât o picătură de ploaie sau de rouă.

Par atât de gingașe că mi-e teamă să le ating. Îmi pun vârful arătătorului pe limbă, apoi îl apăs ușor pe curbura unuia. Micuța formă de sticlă mi se lipește de buricul degetului, o ridic cu grijă, ținând cutiuța dedesubt. E atât de fină, de subțire, încât e greu să-ți închipui cum a fost modelată. La fel de greu cum este să-ți închipui cum a putut cineva să facă o bucată de sticlă să strălucească aproape la fel de tare ca un rubin. Îmi văd fața în oglindă cu minuscula farfurioară dinaintea mea și îmi dau seama că țin pe buricul degetului orbirea ei. Dar cum? Cum se pune? Direct pe ochi? Nu! E nebunie curată!

Dar e o nebunie doar pe jumătate. Oricine știe că sticla ajută vederea. Atelierele din Murano au salvat o armată de învățați și de miniaturiști de chinurile bătrâneții, făcând lentile curbate care măresc pagina. Vechiul nostru mușteriu, constructorul de corăbii, folosește el însuși o pereche prinsă cu

rame de piele și metal în dosul urechilor, pentru a ține sticla aproape de ochi. Cu cât mai aproape, cu atât mai bine. Dar asta... asta e ceva cu totul deosebit. Asta ar trebui să se pună cumva înăuntrul ochiului. Și dacă ar face asta, ce s-ar întâmpla? Ar vedea lumea mai mare, sau doar în ceață, pentru ca ochii ei să pară albi? Și cum le suportă? Ar fi un chin să ai ceva chiar peste pupilă. Și așa este. Se vede după roșeața pe care i-a pricinuit-o, roșeața pe care am văzut-o dintr-o singură privire. Îmi aduc aminte de toate întâlnirile cu ea. Adevărul este că nu avea întotdeauna ochii orbi lăptoși. Uneori, cum a fost azi, ochii erau pur și simplu închiși sau pe jumătate deschiși, fără să se vadă pupila. Doamne, n-ai nevoie să vezi decât o dată sau de două ori albeața aceea nebună ca să fii încredințat că e oarbă! Poate că le folosește doar uneori, tocmai pentru că o doare atât de tare. Desigur și eu am dureri uneori și am învățat să îndur durerea. Oamenii îndură tot felul de suferințe. Duceți-vă în piață în orice zi și veți vedea bătrâni târându-se ca niște crabi, urlând de durerea care le sfâșie încheieturile. Există întotdeauna o durere mai rea decât cea pe care o simți tu.

Și totuși ca să te lași cuprins de ea cu bună știință trebuie să ai o voință peste marginile firii. Poate că răsplata este pe măsură... Pun bucata de sticlă înapoi în cutie și o închid, apoi mă rezem o clipă de pat, încercând să mă pun în pielea ei. Dar gândul acesta mă vlăguiește și mirosul ei mă învăluie din nou și acum e mai greu să o înfrunt, pentru că odată cu amintirea durerii vine și plăcerea alinării ei; simt brațele cuprinzându-mă, îi aud șoapta în urechi, aud cum cântă și mă alintă.

Dar de ce? De ce naiba și-a bătut capul să mă îngrijească dacă nu este decât o hoață și o șarlatancă? De ce s-a mai obosit să se întoarcă la noi? Au trecut câțiva ani de la povestea cu rubinul și de atunci n-a mai luat nimic din casă. Deși nu suntem noi singurii ei mușterii, nu s-ar îmbogăți din ce ne aduce nouă: borcane cu pastă de albit, leacuri pentru mâncărimi și fierbințeală, câte o licoare de dragoste pe

care știe că nu i-o voi plăti. Și totuși ne-a fost credincioasă și, în ciuda izbucnirilor mele de furie, a stat zile și nopți la căpătâiul meu, salvându-mi sufletul și viața.

Și pentru ce? Nici măcar n-a cerut să fie plătită pentru asta, a plecat înainte ca stăpâna să-i dea ceva. Când mă ținea în brațe, se strecurau oare degetele ei pe sub saltea ca să scotocească? M-am mai deșteptat și eu și am găsit o ascunzătoare mai sigură. Acum, ceea ce am ascuns e de fapt la vedere. Sonetele de dragoste ale lui Petrarca sunt pe etajerele mele cu cărți, printre alte zeci de cărți care arată la fel. Oricum, nimeni din casă nu știe să citească și, dacă vreo slujnică ar lua-o de pe raft – lucru cu neputință de altfel, întrucât ușa mea e încuiată când nu sunt în odaie și numai stăpâna are o cheie –, n-ar fi în stare să descopere cifrul.

Cât despre tămăduitoarea noastră oloagă și oarbă, ei bine, chiar că nu mi-a trecut niciodată prin cap...

Dar îmi trece acum și spaima îmi răscolește stomacul. Of, Doamne! Nu, nu se poate! Încerc să-mi domolesc năvala gândurilor. S-o iau pas cu pas. Deci acum e în casa noastră cineva care știe să citească. Un hoț care poate intra în odaia mea – și mai cu seamă – când eu nu sunt acolo. Mă văd zăcând în pat, doborât de febră, fără cunoștință și ea stând să mă vegheze nopți întregi, cu spatele la etajera cu cărți. Și această hoață este îndeajuns de deșteaptă pentru ca, găsind o carte cu încuietoare, să-și dea seama numaidecât că e un obiect prețios, ba chiar e în stare să descopere cifrul.

Adevărul este că nu știu dacă această carte mai este pe raft. Deși sunt destul de grijuliu cu fiecare obiect din casă, ultima dată când m-am uitat pe rafturi a fost – când? – acum zece zile, poate chiar acum două săptămâni, înainte de a mă îmbolnăvi. De când m-am înzdrăvenit, ei bine, am avut prea multe de făcut și chiar am fost – of, e bine asta? – prea fericit și preocupat de noua mea poftă de viață ca să mă mai ostenesc să mă uit. Deși de bună seamă, de bună seamă că aș fi observat dacă...

Nu, nu e cu putință. Nu se poate să fi făcut asta.

Ba se poate. Firește. O persoană atât de hotărâtă ca ea poate face orice. Fir-ar să fie, m-am lecuit de o boală, ca să mă apuce alta. Am fost mângâiat și răsfățat numai ca să fiu tras pe sfoară! Cine a fost orb în toată povestea asta? Totul e limpede. De aceea a fost atât de tulburată când ne-am întâlnit în *campo*. De aceea a plecat atât de devreme în acea ultimă dimineață, fără să-și ceară plata. De bună seamă, de vreme ce avea în mâini ceva cu mult mai prețios. Fără această carte, s-a isprăvit cu noi. Deși din afară poate părea o avere ce câștigăm, abia ne ajunge pentru traiul cu care ne mândrim în fața lumii ca să putem continua să facem bani, iar ce câștigăm se va duce așa cum se va duce și frumusețea stăpânei. După ce pereții vor fi despuiați de podoabe și darurile vor fi amanetate, nu vom mai avea cu ce să ne plătim chiria și ne vom trezi din nou în pleava societății; pentru că e lucru cunoscut că nu există milostenie pentru târfele bătrâne, chiar dacă au cucerit pe vremuri cei mai puternici bărbați. N-am trudit din greu atâția ani ca să dăm piept acum cu asemenea grozăvii.

Un scrin încuiat. Pare locul potrivit pentru a-ți păstra tainele. Dar lucrurile nu sunt niciodată ceea ce par a fi. Mă întorc în cealaltă odaie și de data asta pun vătraiul la treabă serioasă. Dar nu e acolo. Nu e în spatele sticluțelor sau al borcanelor, nu este sub cutii, nici în cămin sau în sobă, nici pe coș sau printre paiele saltelei.

Râvna cu care distrug mă sleiește. Mă așez pe pat și privesc pardoseala, amintindu-mi din nou biserica și bucățelele de mozaic ca niște suflete, astfel alcătuit încât să închipuie imaginea lui Dumnezeu. Mut patul din loc și apoi scrinul ca să cercetez liniile unde se întâlnesc. Nu e greu de găsit ceva când știi ce cauți. Folosesc vătraiul ca să ridic scândurile, care este limpede că au mai fost scoase, și dau de o gaură neagră, adâncă. Îmi vâr mâinile în ea, dar brațele mele sunt prea scurte și nu ajung până la fund. Mă întind pe pardoseală și încerc din nou. Degetele mele simt ceva. Un material aspru, un fel de sac. Îl apuc și încep să-l ridic. Ah, e cam greu!

Îl trag cu grijă până când iese din gaură, mă ridic și rup sfoara cu care e legat, apoi îl deșert pe pat.

Dar nu e nici o carte. În schimb se revarsă din sac o mulțime de oscioare, resturi de animale, strânse fără îndoială să fie măcinate, pentru a fi prefăcute în prafuri. Ingredientele unei vrăjitoare. Dau să plec, când ceva mă face să mă uit mai cu luare-aminte. Ridic un picioruș minuscul. Mă pricep la picioare. Și la brațe. La Roma, primul meu stăpân era un om fascinat de pitici și avea în casă o colecție de oase de pitici. Cred că aștepta să mor ca să mă adauge la colecția lui. Mi-a arătat-o odată, explicându-mi efectele beteșugului; mi-a spus că în vreme ce oasele trunchiului meu au crescut firesc, brațele și picioarele au rămas scurte ca ale unui copil. Deși oasele pe care le țin acum în mână sunt prea mici și subțirele ca să fie oase de pitic sau chiar de copil mic, un lucru e limpede: nu sunt oase de animal. Dacă nu sunt oase de copil, mai rămâne un singur fel de ființă omenească. Sunt oase de prunci; nou-născuți sau poate chiar dinainte de a se naște.

Ce se spunea despre ea pe străzi? Că poate ajuta o femeie însărcinată când copilul este încă neînchegat. Aș cuteza să spun că nu toți erau neînchegați. Poate că asta era plata ei. După ce le ajuta să scape de ei îi lua pentru ea. Îmi amintesc de o altă poveste: a fetei nou-venite în Veneția care a dispărut și a fost găsită sub Stâlpii Dreptății culegând cenușa criminalilor arși. Nu-i dădusem crezare atunci, socotind-o o flecăreală, pentru că bârfele se îngroașă pe măsură ce trec prin mai multe guri. Dar acum văd altfel lucrurile.

Se pare că nu suntem singurii de la care se pot fura lucruri de preț.

Ies din casă cu sacul în mână. S-a întunecat, bordura și canalul sunt deja în întuneric. Mă las pe scânduri, cu un bubuit. Undeva lângă glezna mea, un mieunat furios spulberă liniștea și o pisică slăbănoagă sare din întuneric într-un zvâcnet de frică, încovoiată, scuipând. Speriat, pun prost piciorul și simt că alunec în spate. Mă apuc de fierul prins în zid,

dar sunt prea greu ca să mă pot ține bine de el și trebuie să dau drumul sacului. Pisica țâșnește pe lângă mine și sacul alunecă sub labele ei întinse. M-am adunat și mă reped spre el, dar e prea târziu; aud cum lovește noroiul de dedesubt, care clipocește. Mă târăsc până la margine, ca să văd cum e înghițit de mocirla neagră.

Nu mai am ce face. N-am oasele. Dar știu de ele. Să mă mulțumesc și cu atât. Mă târăsc înapoi pe scânduri, dar cineva a fost trezit de zgomot și aud un oblon deschizându-se undeva, peste canal, și glasul unei femei țipând. Cine știe ce i s-o fi părut că zărește în întunericul tot mai adânc, dar nu mă opresc ca să aflu. Mă târăsc până la capăt și ajung pe pod, unde nu mă poate vedea, fiind atât de mic, apoi o iau la fugă spre casă.

Capitolul 31

Drumul îmi ia mult. Deși mulțimea s-a subțiat odată cu lăsarea întunericului, la marginea orașului e plin de oameni prea beți ca să le mai pese încotro merg sau pe cine calcă în picioare. Unii au dat deja din râs în plâns și câțiva mă aleg, în deznădejdea lor, drept duhovnic – un suflet chinuit mărturisindu-și neputința unui alt suflet chinuit. Pentru că nu-mi pot îngădui să fiu înjunghiat sau măcelărit acum, sunt de nevoie binevoitor cu unii și aspru cu cei prea beți ca să-și dea seama. Și tot timpul mă gândesc la ce va urma.

Stăpâna e tot plecată când ajung acasă, iar în rest, casa este încuiată și cufundată în întuneric. Slujitorii au primit zi liberă și, chiar dacă nu iau parte la sărbătoare, nu au datoria de a sluji pe nimeni. Coapsele mele sunt atât de vlăguite că îmi tremură picioarele când urc scara. Abia pot ține cheia în mână când o răsucesc în broasca odăii mele. Ajuns înăuntru, mă mișc prea iute și lumânarea pâlpâie, gata să se stingă. Încerc să pășesc mai încet până la etajerele cu cărți. Era pe raftul din mijloc, a noua din capăt, într-un șir de volume cu legături de piele de aceeași culoare. O carte ca toate cărțile. Neînsemnată pentru cei care nu știu să citească, destul de obișnuită pentru cei care știu. Doamne, ce-o să fac dacă o găsesc acum neatinsă la locul ei? Va fi mai puțin ticăloasă dacă a fost hoață mai demult? Poate chiar că s-a lepădat de acest obicei...

Dar cartea nu e la locul ei.

Averea noastră s-a dus.

Dar unde? Unde? De bună seamă că încă n-a înstrăinat-o. Poate că se pricepe la bijuterii, dar pentru a da așa ceva are

nevoie de oameni de meserie și, chiar dacă ar lăsa la preț, la Veneția e sărbătoare și tipografiile și prăvăliile cu cărți sunt închise de câteva zile. Ceea ce înseamnă că a luat-o cu ea la Murano. În desaga pe care o căra după ce ne-am întâlnit. De bună seamă! Acum totul se leagă. De aceea a fost atât de neliniștită în piațetă. Cum? Am fost chiar atât de prost încât să cred că putea fi vorba de afecțiune? Pe ea o apăsa de fapt teama că bănuiam deja că degetele ei mângâietoare erau degete de hoață. E limpede că, în clipa în care a terminat cu mine, a ieșit din casă cu desaga în spinare. Era pesemne îngrijorată că am urmărit-o pentru că știam de carte.

Ei bine, când va intra în casa ei, va înțelege iute că într-adevăr știam. Uite-așa s-a dus noua mea poftă de viață și de companie!

Pesemne că în cele din urmă am adormit, pentru că m-am trezit scuturat de Gabriella.

— Signor Bucino! Nu vă simțiți bine?

E dimineață și pe masă e o tavă cu mâncare și băutură. Mauro încă îmi poartă de grijă și de bună seamă că sunt galben la față după oboseala de ieri.

— Bucino!

Dar mă ridic, pentru că viața care se așterne în fața mea mă apasă ca un cer de furtună.

— Câte ceasuri sunt? Unde e stăpâna? S-a întors?

— E devreme. Mauro întreabă dacă vă duceți cu el la piață. Stăpâna e acasă. A venit acum câteva ceasuri cu barca lui signor Loredan. Arăta foarte bine, deși avea rochia cam motolită după atâtea serbări.

Gabriella chicotește, pentru că, la mintea ei, încă o mai distrează păcatele noastre.

— Și acum?

— Acum doarme.

N-o să mai doarmă mult.

Când o trezesc, nu prea și-a făcut somnul și înainte de a simți neliniștea mea, se gândește încă la minunile pe care

le-a trăit: o mare sclipind de atâta aur și bogăție, o zi plină de măguliri și siguranța pe care ți-o dă tovărășia mai-marilor zilei. Dacă era o altă dimineață, am fi stat să ne bucurăm împreună, fiindcă am trudit toată viața pentru a trăi asemenea clipe și umilința care ne așteaptă va fi de neîndurat. O iau deci încet, abținându-mă să vorbesc despre carte, lăsând ce e mai rău la urmă. Încep cu prima trădare: marele rubin și orbirea ei. Nici asta nu-i vine să creadă.

— Nu, nu, n-a făcut asta La Draga. Nu se poate...

— Știu că toate astea par de necrezut. Dar trebuia s-o fi văzut împreună cu copilul, să fi văzut ochii ei și cercurile de sticlă... N-am înțeles niciodată cum de a avut Meragosa dibăcia, legăturile sau banii trebuitori pentru a cumpăra ea singură o nestemată falsă atât de frumoasă – pentru că a costat ceva bani – sau prilejul de a le schimba între ele. Dar dacă au lucrat împreună... La Draga avea toate astea. Și descrierea făcută de evreu femeii care a venit să-i vândă rubinul i se potrivește de minune.

— De când știi, Bucino? Povestea cu evreul?

— De câteva săptămâni numai.

— De ce nu mi-ai spus?

— Am... am vrut să-ți spun dar aveai mereu treabă... cu Foscaro și ne certam... și... ei bine, atunci nu avea nici o noimă.

— Trebuia să-mi spui. Clatină din cap. Dar... dacă ea l-a furat, de ce a mai venit la noi? De ce? N-a mai luat și altceva – și acum sunt destule lucruri de valoare în casă.

— Știu, dar...

— A fost pentru noi mai mult decât o prietenă. Pentru amândoi. Ți-a salvat viața, Bucino! Nici nu știi câte a făcut, cât de îngrijorată era. Ce este? Se oprește. Ce este?

— Fiammetta, ascultă-mă. Mai e ceva.

Acum e ochi și urechi. Doamne, aș vrea să se sfârșească aici! Pentru că în ciuda acestei grozăvii, e o clipă aparte: eu stau la capătul patului, ea cuibărită încă în brațele somnului, rezemată de perne. Așa eram înainte, în zilele de odinioară,

când veneam la ea dimineața să discutăm despre primirile din noaptea dinainte: firea fiecărui client, potențialul lui, cusururile lui. Tovărășia noastră era minunată atunci, înainte ca faima și formalismele să-l strice. Dar nu mai există cale de întoarcere: chiar și trecutul este mânjit cu înșelăciune și trădare.

— Mai e ceva? Ce mai e? O văd cum își face curaj. Povestește-mi!

Și îi povestesc. După un timp, nu mai pot să mă uit la ea, pentru că povestind retrăiesc ceva care mă doare. Chiar înainte să-i povestesc că am dus vătraiul în cameră ca să caut cartea, începe să geamă.

— Ah, Doamne, nu!

— Liniștește-te, liniștește-te, o opresc. Faptul că n-am găsit-o nu înseamnă că a vândut-o deja. Pe care din noi încerc să îmbărbătez? Cred că...

— Nu!

— Cred că a dus-o la Murano. Cred că era în desaga pe care o căra când am urmărit-o și dacă noi...

— Nu. Bucino! Nu! Se întinde peste pat și mă scutură, disperată. Oprește-te! Ascultă-mă!

— Nu e la ea. La Draga nu are cartea.

— Ce?! Ce vrei să spui?

— N-a luat-o ea.

— Dar cum...

— E la mine. Eu am luat-o.

Am auzit bine. A rostit cuvintele îndeajuns de tare. Le-am auzit bine.

— Ce?! Totuși mai durează până înțeleg.

— Eu am luat-o. Doamne, eu am luat-o! În ziua în care te-ai îmbolnăvit. În ziua în care ai plecat după cearta noastră și te-ai întors abia noaptea. Eram atât de furioasă pe tine! Mă înfuriase... înfumurarea, corectitudinea ta... Am luat cheia, am intrat în cameră și am căutat pe etajere, am găsit-o și am luat-o.

— Tu!

Cuvintele s-au împrăștiat ca o pată de sânge pe așternuturile dintre noi. Cartea n-a fost furată. Am fost jefuiți și trădați o dată. Acum ne-am trădat unul pe celălalt. La Draga ne-a luat nestemata, dar stăpâna a luat averea noastră. Acum gem eu.

— Bucino! Nu e ceea ce crezi – n-am luat-o pentru mine. I se taie răsuflarea. Se oprește, șovăie. Am... am luat-o ca să i-o arăt lui Vittorio.

— Vittorio! Numele lui îmi țâșnește din gură ca o vomă. Ai luat-o pentru Vittorio! Glasul meu e acum un urlet de animal încolțit și sfârtecat în beznă. Doamne, mă înec în mocirla înșelăciunii, lumea se prăbușește în jurul capului meu și el își scoate botul de cățelandru dintre dărâmături ca să-și bată joc de mine.

— Știu. Știu... știu că am spus că nu vom mai face asta niciodată. Nu s-a întâmplat nimic. Pentru că n-a văzut-o. Mă asculți, Bucino? Am luat-o, dar până la urmă nu i-am arătat-o. Pentru că asta s-a întâmplat în noaptea în care nu l-ai lăsat să intre. Îți amintești?

O, da, îmi amintesc. Cum să nu-mi amintesc? Mă văd din nou în clipa aceea, prins între durerea mea cumplită și furia ei.

— Bucino... Glasul ei e blând acum. Aproape duios. Bucino, uită-te la mine! Te rog! Dacă nu te-ai fi îmbolnăvit, aș fi pus-o la loc. Aș fi pus-o la loc și tu n-ai fi aflat niciodată. Pentru că s-a terminat. Ceea ce a fost între el și mine aparține trecutului. Boala ta mi-a băgat mințile în cap. Știi asta, da? Se oprește. N-am vrut niciodată să-ți fac vreun rău... Dar atunci... Of, Doamne... cum să-ți spun? Atunci, ei bine, nu mi se mai întâmplase... Ah, ascultă... știi... știi cum a fost pentru mine. Știi că toată viața m-am culcat cu bărbați care își doreau asta mai mult decât îmi doream eu. Din asta am trăit amândoi – din patima bărbaților. De când aveam paisprezece ani, am văzut bărbații înecându-se în patimă, înnebunind de patimă, furioși de patimă, chiar pierzându-și bărbăția din cauza ei. Și eu n-am cunoscut-o

niciodată. Adică... poate, o dată, cu Pietro, când eram tânără, am simțit ceva, dar iubeam mai mult cu inima decât cu trupul și mama l-a dat afară din casă în clipa când a prins de veste și simțământul s-a pierdut în furia pe care am simțit-o împotriva lui. Și după el a fost o armată de bărbați.

Se oprește și își înghite nodul din gât. Îmi ridic privirea spre ea și simt că îi dau lacrimile.

— Ai avut dreptate. Era un copil, este un copil. Nu știe nimic. Ah, Bucino, dar e ceva în el, o flacără în patima lui care a aprins-o pe a mea. Ah... nu știu să-ți lămuresc... Chiar și cuvintele... sunt mânjite de atâta folosință. Dar am simțit-o! Ah, Doamne, cum am simțit-o! Acea fierbințeală de care nimeni nu vrea să se vindece! Acum cred că el a fost poate pedeapsa mea. Să simt măcar o dată. Pentru ca apoi, tot restul vieții, să știu ce voi pierde, când nu voi mai simți niciodată.

Plânge, dar e furioasă pe ea însăși și își șterge lacrimile.

— Oricum... oricum... bine că n-a văzut-o și cartea e la adăpost. Aș fi pus-o de bună seamă la loc. Dar în aceeași noapte te-ai îmbolnăvit. Și după aceea... ei bine, după aceea, n-am mai avut timp. Nu m-am mai gândit la ea.

În cameră se lasă tăcerea. Ea așteaptă să vorbesc, dar eu nu știu ce să spun. O parte din mine s-a liniștit, dar o altă parte e încă tulburată, dar în alt fel. Pentru că deși mă uit la ea, o văd și pe La Draga: pielea ei ca perla, trupul ei subțire unduios, ochii ei care acum văd. La Draga. Femeia care ne-a trădat cu mult timp în urmă, dar care, am aflat acum, nu a furat cartea. Femeia care mi-a salvat viața. Femeia a cărei viață o distrug eu acum.

Iată-ne, Doamne! O curtezană și codoșul ei, răscoliți de simțăminte față de ceilalți, simțăminte pe care n-ar trebui să le aibă. Fiammetta are dreptate. Dintre toate bolile din lume, aceasta îți pricinuiește durerea cea mai dulce.

Capitolul 32

Ea se adună mai repede decât mine. Sau poate că doar îmi citește gândurile.

— Ai spus că era un copil? Când ai văzut-o pe La Draga la Murano, era cu un copil?

— Da, era cu un copil.

— Era copilul ei?

Dau din cap.

— De unde știi?

De unde știu? Claia de bucle albe? Pielea străvezie? Sau felul în care se uita la mine, deja îndărătnică în conștiința ei de sine, la fel de curioasă pe cât ar fi trebuit să fie de speriată? Sau felul în care și-a croit La Draga drum prin mulțime pentru a salva copilul de o primejdie, felul în care trupurile lor s-au strâns unul într-altul în clipa aceea, așa cum își ocrotesc mamele copiii, oricum ar fi, oricât de ciudați sau de sluți ar arăta...

Îi povestesc din nou, văzând lucrurile mai limpede de data asta și stăpâna ascultă cu atenție. Știu ce gândește. Că ea nu va nutri niciodată aceste simțăminte pe care și le dorește. Ah, cât și le dorește... Am mai văzut femei dorindu-și un copil mai cu seamă când se îndrăgostesc. Face parte din boală, așa cum tremurăturile însoțesc fierbințeala. Poate că mădularul celui pe care-l iubesc cu adevărat pătrunde îndeajuns de adânc pentru a aprinde o dorință în pântec. Poate că este făgăduiala unui viitor, ceva ce rămâne după ce patima se stinge.

Viitorul. Al ei și al nostru. Cum va fi?

— Deci, ce facem acum, Bucino? O să-și dea seama că tu ai fost cel care a pătruns în casa ei, nu?

— Da.

— Câte stricăciuni ai făcut?

Clatin din cap.

— Destule.

Mai am un singur lucru de spus. Văd oscioarele albe rostogolindu-se din sac și dispărând în noroiul lichid.

— Ha! Dar nu va ști ce s-a întâmplat cu ele. Deci o să creadă că acum sunt la noi?

— S-ar putea.

— Atunci, se va teme de noi. Se va teme de ceea ce am putea face cu ele acum când știm că e o hoață. Și știm, nu? Adică nu vreau să cred asta despre ea, deci trebuie să fim pe deplin încredințați.

Mă gândesc.

— Eu sunt încredințat. Cred că împreună cu Meragosa ne-a luat rubinul și l-a vândut.

— Dar atunci de ce s-a întors la noi și ne-a ajutat?

Clatin din cap.

— Nu știu.

— Și în tot acest răstimp, ce-a făcut? S-a prefăcut oarbă ca să ne încredințeze pe noi și pe alții de puterea ei?

— Da.

— Deci e o șarlatancă?

— Da... ba nu... Văd din nou scrisul mărunt din carnet, paginile cu însemnări și scheme și șirurile de sticluțe și borcane. Cred... cred că are harul de a tămădui. Cred că a studiat de-a lungul anilor și a descoperit remedii și că atunci când nu știe ceva face încercări de tot felul.

— Și folosește și oasele?

— Nu știu. Cu tine s-a jucat de-a vrăjitoarea. Ce licori ți-a dat ca să prinzi în mreje inima cățelandrului – iertare, a lui Foscari?

— A, nu, nu, te înșeli. Nu s-a întâmplat așa. M-a ajutat într-adevăr. Dar cu lucruri obișnuite: gajuri, incantații sau

a dat de câteva ori în bobi ca să afle viitorul; n-a folosit sânge sau ostii sfinte, cum ai spus tu. Glasul ei s-a întristat. Nu avea nevoie de asemenea lucruri. Ea... ei bine, vedea lucrurile – ah, Doamne! E limpede acum, pentru că uitându-se tot timpul la noi, de bună seamă că vedea, dar nu doar lucruri materiale. Părea că înțelege și sufletele oamenilor.

Stăpâna are dreptate. Așa este. Ce a înțeles ea din sufletul meu? Dar nu voi pune această întrebare. Acum e prea târziu.

— Îți spun eu, Bucino, vedea multe. Știi ce a spus odată despre tine? Că ar trebui să uiți ce e beteșug în tine și să te bucuri de ceea ce este bun. Pentru că – acestea au fost întocmai vorbele ei – sunt multe lucruri de care te poți bucura. Râde, fără să vrea. Mă gândeam ce curajoasă este: a avut de înfruntat în viață greutăți mai mari decât tine și totuși a fost puternică.

Se lasă tăcerea. Simt privirea ei asupra mea.

— Și acum te gândești și tu la ea, nu? Ai fost în casa ei. Ai citit carnețelele ei și i-ai descoperit tainele. Ai urmărit-o, ai văzut-o cu un copil, îndeajuns de mult timp pentru a fi încredințat că este al ei. Se pare că știi multe despre ea, Bucino.

Vede asta în ochii mei? Se simte în glasul meu când vorbesc despre ea? Cum poți descoperi semne în tine însuți?

— De aceea ai urmărit-o? Pentru că ai bănuit tot timpul ceva?

Nu știu ce să spun.

— Păi... nu. Îmi cobor privirea. M-am dus acolo ca să-i mulțumesc. Pentru că mi-a salvat viața. Și pentru că... pentru că voiam... să aflu mai multe despre ea.

— Ah, Bucino!

Mă privește un timp cu duioșie, dar dacă vede mai mult – și știu că are ce vedea –, păstrează pentru sine. Mă face să mă rușinez, pentru că e mai bună cu mine decât am fost eu cu ea vreodată.

Toată ziua aceea am așteptat, deși cred că nici unul din noi nu știa ce așteaptă. Să vină La Draga să ne ceară iertare?

Să-și ceară oasele înapoi? Sau poate ne așteaptă să venim la ea și să spunem ce vrem. Prețul unui rubin pentru un sac de oase. Dar nu se întâmplă nimic. Afară, orașul se întoarce încet la muncă. Un negustor genovez care a venit pentru târg și pleacă mâine sosește la noi nădăjduind că stăpâna va cina cu el diseară, pentru că a citit câteva poezii noi despre ea în Catastiful Curtezanelor. Dar când ea îl respinge (sau mai degrabă eu îl resping) mințind că suntem deja ocupați pentru diseară, el pare oarecum ușurat și cred că se duce acasă să se culce. Orașul a fost în sărbătoare multă vreme și toată lumea pare obosită.

Ne culcăm devreme și a doua zi dimineață știm amândoi că trebuie să ne ducem la ea. Stăpâna se acoperă cu un văl și Marcello ne duce cu gondola, pentru că de-a lungul anilor el este cel care i-a dus mesajele la brutăria din *campo* ori de câte ori aveam nevoie de ea. Ne lasă pe chei, la câteva poduri depărtare de digul canalului și rămâne să ne aștepte.

Deși a bătut clopotul care cheamă la muncă, străzile încă trândăvesc. Un bărbat ne împinge înjurând ca să treacă. Parcă tot orașul suferă de dureri de cap după sărbătoare. Nu e bine să ne certăm cu nimeni, pentru că acum oamenii se înfierbântă foarte lesne. Pe podul care duce în dosul casei ei, un catâr posomorât trage o căruță cu butoaie cu noroi negru. Amândoi suntem îmbrăcați sărăcăcios, dar simt că stăpâna e pradă neliniștii. N-a mai umblat de mult prin cartierele sărace ale orașului și vrem, nu vrem, frumusețea ei și statura mea atrag ochii tuturor asupra noastră.

Au început să sece canalul. Șase bărbați îngropați până la brâu în mâl, negri ca niște demoni, scot grămezi urâte de nămol cu lopețile, legați la gură cu cârpe care să-i ferească de duhoarea stârnită. Va mai ține câteva săptămâni. Doi dintre ei își ridică privirile când trecem și unul strigă ceva. Acum, când orașul duce lipsă de voluntari care să-i manevreze galerele, au început să folosească în locul lor criminali: sunt unele locuri de muncă către care nici foamea nu-i mână pe oameni. Traversăm iute și pătrundem în străduța ei. Număr ușile ca să ajung la a ei, deși știu bine unde e. Nu e nici un lacăt la ușă, dar, dacă e acasă, e pesemne zăvorâtă pe dinăuntru, cum era și când am intrat eu prima dată. De aceea, îmi pierd curajul când, împingând-o, ușa se deschide.

Stăpâna îmi aruncă o privire și intrăm împreună. Nu vedem bine din cauza întunericului, așa că primul simț care ne călăuzește este mirosul. E un miros pătrunzător de ierburi tari și o acreală puternică de materie animală putrezită. Este odaia în care-și ține leacurile și vătraiul meu dimpreună cu spaima a dat jos câteva de pe rafturi. Nu aveam de ales. Când nu poți ajunge ușor la un obiect, îl iei cum poți și cartea putea fi oriunde. Dar aici, la tot pasul, tălpile noastre sfărâmă cioburi de sticlă și se lipesc de băltoace de lichid gros, iar când ochii ni se obișnuiesc cu lumina, bag de seamă că odaia e într-o stare mai jalnică decât am lăsat-o. Vanilie amestecată cu inimi de cocoș, rozmarin îmbibat cu urină. N-am făcut eu stricăciunile astea. Toate castroanele și borcanele până la unul au căzut de pe raft și s-au făcut țăndări pe podea. Scaunele și o măsuță au fost sfărâmate cu toporul, soba e desfăcută, chiar și căminul a fost golit și cenușa și zgura sunt împrăștiate peste tot.

Lângă mine, simt că Fiammetta e peste măsură de uluită.

— N-am făcut eu asta, mă grăbesc să spun. N-am făcut eu asta.

Ușa care duce în iatac e spartă și se mai ține într-o singură balama. Vedem din prag că patul e făcut bucăți, podeaua e ca un grajd, acoperită cu paie și sfori. Iar scrinul... nici după ce l-aș fi golit n-aș fi putut să-l ridic. Dar cineva izbutise. Era sfărâmat cu toporul și toate hainele din el erau sfâșiate. Cei care au venit după mine nu căutau ceva ce pierduseră. Totuși au luat ceva. M-am uitat peste tot, dar nu le-am găsit: nici carnetul, nici cutia de lemn. Și înțeleg pe loc ce nenorocire s-a abătut. Mă întorc repede în cealaltă odaie.

— Din ce cur de diavol ați apărut?

Bărbatul se proțăpește în ușa dinspre stradă și lipit de umărul lui e un altul. Amândoi mătăhăloși și negri, demoni ieșiți din noroi.

Stăpâna se adună înaintea mea.

— Eu... noi o căutăm pe Elena Crusichi.

— De ce?

— Pentru că piticul meu suferă de stomac și Elena trebuia să vină să-l vadă azi-dimineață.

Glasul are limpezimea cristalului. Chiar dacă s-a născut într-o mahala a Veneției, s-a ridicat în rang și trăiește în *piano nobile* al unei case impunătoare.

— Și ce-ți dă pentru boleșnița ta, bășinosule?

Se uită la mine. Era oare ieri în *campo*? Dacă da, poate m-a recunoscut. Fac pe prostul și încep să gem și să mă văicăresc, ținându-mă de burtă.

— A, nu știe! E slab de minte, se bagă stăpâna nerăbdătoare. Unde e Elena?

— A fost luată.

— De cine?

— De forțele de pază.

— Când? De ce?

— Azi-dimineață, în zori. Pentru crimă și vrăjitorie.

— Dar e cu neputință! Toată lumea o știe de tămăduitoare.

— Nu și oamenii de aici. Sunt o groază de femei gata să jure că îl păcălea și pe dracu'.

Da, și cred că le știu pe cele care se află în fruntea lor. Dacă Veneția ar fi construită ca oricare alt oraș, sunt sigur că bârfele ar fi mai puțin veninoase. Stăpâna simte și ea cum stau lucrurile și vrea să plecăm cât mai repede.

— Se pare că trebuie să căutăm ajutor în altă parte.

— Înainte să „fugiți"... Bărbatul înaintează cu un pas și chiar și în mirosurile de doftorii, duhnește a canal. E de datoria mea să aflu amănunte despre oricine o vizitează. Pentru a aduna dovezi.

Gem din nou și îmi strâng picioarele mai tare laolaltă.

— Stăpână!

Ea se uită la mine.

— Ține-te cât poți, Antonio. Pentru un slujitor al bisericii, aveți un miros ciudat.

— Și pentru o doamnă bogată, sunteți cam departe de casă, spune el și zâmbetul lui nu e deloc milostiv.

— Stăpână! strig eu.

Fiammetta se caută în pungă și scoate o monedă de argint. Apoi, văzându-l pe cel din spate, încă una. E mai mult decât ar câștiga curățând o duzină de canale și mai mult decât au visat vreodată să scoată din șarlatanii. Citesc asta în ochii lui. E atât de mult, încât ar putea trezi lăcomia în el. Așa că slobozesc o bășină zdravănă, în caz că are de gând să ne tragă pe sfoară.

— Ah! Maimuțoi scârbavnic! Plecați de-aici, amândoi!

Se dă la o parte și ea alunecă pe lângă ei ca o corabie cu pânze, cu mine în urma ei ca o barcă legănată de valuri.

Merg pe stradă șchiopătând cât mai grăitor, ca și cum aș fi încă sub efectul mațelor răscolite. Ne îndreptăm spre barcă prin *campo* pentru a ocoli canalul și privim tot timpul înspre brutărie. Două tinere ies de acolo: una este fata căreia i-am dat ducatul de argint. Doamne, cât a trecut de-atunci? Ne face semn cu mâna și vine spre mine.

— Bună ziua, mititelule. Chicotește mai întâi spre mine, apoi spre stăpână, pentru că sunt un om însemnat. Ce mai faci?

— Bine, spun eu.

— Ai venit din nou s-o vezi pe La Draga?

— Îîî... nu.

— Foarte bine, pentru că au luat-o, că e vrăjitoare.

— Vrăjitoare? De ce? Ce s-a întâmplat?

— Oamenii care curăță canalul au găsit niște oase în noroiul din fața casei ei.

Știu asta, de bună seamă, pentru că de asta m-am temut când jucam teatru mergând pe stradă.

— Ziceau că sunt oase de prunci. De la pruncii pe care-i scotea din pântece. Ziceau că a fost diavolul la ea. Femeia de peste canal l-a văzut acum două nopți, ieșind pe fereastra ei sub chipul unui câine mare. Când au auzit asta, au luat-o.

Capitolul 33

— Ai dreptate. Ar fi o nebunie.

— Atunci spune-i tu. Îți jur că pe mine n-o să mă asculte.

— Ce?! Vrei să-ți taie boașele și să le dea la porci, Bucino? Or fi stat ele nefolosite în ultima vreme, dar ar fi mai bine să le păstrezi asupra ta pentru viitor.

Respir adânc, pentru că am obosit să-mi aud glasul repetând același lucru.

— Nu am de gând să-mi pun boașele în primejdie. Dar, dacă ei află că eu am fost câinele, n-o pot învinui pe ea că se culcă cu diavolul.

— Cu diavolul nu, dar ești tot un fel de monstru care se înhăitează cu o vrăjitoare.

— N-a fost nici o înhăitare, pentru Dumnezeu! Nici nu era acasă.

— Știu asta. Știu. Dar de ce te-ar crede cineva când povestea lor este mult mai grăitoare? Și cu oasele cum rămâne? Mărturisirea ta n-o poate ajuta în nici un fel.

Glasul stăpânei este acum mai mult îngrijorat decât furios, deoarece, ca și mine, șovăie între nevoia de a ne scăpa pielea și dorința de a o ajuta pe La Draga.

— Oasele în sine nu înseamnă nimic, rostesc eu cu hotărâre, pentru că am încercat ore-n șir să mă pun în mintea inchizitorilor, jucând rolul avocatului ei. Din canale ies la iveală bucăți din cadavre vechi de fiecare dată când sunt secate. Toți venețienii știu asta. Orice femeie care a trăit aici în ultimele sute de ani ar fi putut arunca un prunc nou-născut în noroi.

— Și ce dacă? Oricine „ar fi putut", da. Dar adevărul este că aici locuia o vrăjitoare. Fiammetta are dreptate, Bucino. Dacă o să mai gândești așa, o s-o pățești. Conștiința ta – care trebuie să recunosc că este un lucru nou și minunat – te-a prostit. Nu trăim din adevăr, omule, ci din puterea bârfelor și a răutății, după cum bine știi.

Stăm în frumoasa *loggia* din *portego*, care dă spre apă. A trecut o săptămână de la Sensa. Orașul este înfloritor și domnia lui asupra apelor este asigurată pentru încă o sută de ani, iar vistieria lui e plină cu monedele a o mie de vizitatori. Lumea merge înainte. Și nimeni nu vrea să audă vești proaste. De fapt, când e vorba de vrăjitorie, hoție și curvie, sunt puțini oamenii cărora să le ceri sfatul.

Dar, în ciuda setei lui de faimă și bogăție, Aretino pune preț nu doar pe ce se vede la suprafață, ci și pe ceea ce se ascunde dedesubt și, deși se preface aspru, nu e lipsit de milă.

— Dar credeam că la Veneția... adică, ne spui mereu că aici Biserica nu este la fel de rea ca în alte părți...

— Nici nu este. Nu face la fel de multe rele și nici nu e la fel de viciată. Pentru că este mai slobodă față de Roma – guvernul are grijă de asta. Ascultă, dacă asta s-ar fi întâmplat în altă parte, pregăteau deja buștenii de sub rug. Sunt destule locuri unde se ard vrăjitoarele ca lumânările. Oricum, sunt vremuri tulburi pentru Veneția în ce privește erezia. Atât pentru stat, cât și pentru Biserică. Sau ați fost prea ocupați să păcătuiți cu bunii catolici ca să mai fi băgat de seamă? Parcă îmi amintesc că nu primiți mușterii eretici, sau poate nu știți ce se întâmplă în Germania.

— Te referi la Münster. Stăpâna, deși în ultima vreme își îngrijește mai mult fața, știe ce se petrece dinaintea ochilor ei.

— Da, Münster. Și multe alte orașe sunt cuprinse de flăcările ereziei și ale revoluției.

Are dreptate. Deși Münster îi face să tremure. Ultima grozăvie este întotdeauna cea mai tulburătoare și povestea Münsterului e cât se poate de proaspătă, abia sosită la noi cu negustorii germani care au venit prin trecătorile din Alpi.

Adevărul este că ereticii, fie ei bărbați sau femei, care au luat în stăpânire Münsterul erau atât de nebuni după noul lor Dumnezeu, că au înfruntat nu doar biserica, dar toate legile și tradițiile guvernării. După ce i-au măcelărit pe conducătorii orașului, și-au declarat propria Republică a Domnului, în care nu există avere, proprietate, regi sau alți conducători, nici o lege, de fapt. Chiar în odaia asta, stăpâna și cu mine am glumit pe seama faptului că într-o lume de Münsteri, noi am ajunge la sapă de lemn numaidecât, pentru că la ei nu sunt nici căsătorii și, de aceea, nu e nici păcat.

Dar raiul unui sărac este ceea ce-și închipuie un bogat despre iad și, după ce prinții germani i-au flămânzit și i-au înfrânt în cele din urmă, au plătit sălbăticia cu sălbăticie, sfârtecându-i pe predicatori și atârnând cuștile cu cadavrele lor în jurul turnurilor catedralelor, pentru ca putrezirea lor înceată să slujească de învățătură de minte altora.

— Doar nu crezi că se tem „corbii" noștri că s-ar putea răspândi și aici o asemenea revoluție?

— Nu! Prostiile astea anabaptiste sunt mai mult pentru învățați nebuni și cerșetori. Veneția este mult prea bogată ca să se teamă de erezie, mai cu seamă pentru că luteranii au pricepere la negoț. Dar tocmai din această pricină orașul trebuie să-și arate puritatea credinței. De aici și ultimul decret împotriva blasfemiei și a blestemelor, care, știm toți, e legat cu temerea lor față de înmulțirea viciilor, dar și cu întărirea adevăratei credințe. E o vreme nefericită pentru tămăduitoarea voastră, pentru că poate fi luată de acest curent. Fiammetta are dreptate. Chiar dacă le-ai spune adevărul – că te-ai dus acolo deoarece credeai că v-a furat rubinul acum șase ani – tot o hoață rămâne și tu rămâi tot piticul unei curtezane care s-a înhăitat cu o femeie învinuită de pruncucidere și de vrăjitorie, în a cărei casă s-au găsit tot felul de alifii împuțite și o carte cu vrăji cifrate. N-ai salva-o și v-ar băga pe amândoi la apă.

— Și ce vor face?

— Ascultă, eu mă pricep la curve, nu la vrăjitoare. Nu știu ce vor face. Or s-o judece...

— O vor face să sufere?

— Ce Dumnezeu, omule, sigur că o vor face să sufere! Știi doar că oricine aduce vătămări statului e făcut să sufere. Ce-i cu tine, Bucino, ți-a slăbit și mintea, nu doar vintrele?

— Nu râde de el, Pietro. Stăpâna s-a liniștit acum, după ce a aflat ce a vrut. La Draga i-a salvat viața. Știi asta. Și, deși se pare că ne-a jefuit, ne-a ajutat multă vreme.

— Hmm. Știu ce înseamnă să fii în apropierea morții. Dar mai bine ați lăsa-o în pace. Sau faceți-vă o idee despre ce se întâmplă din spatele tribunalului, nu în fața lui. Dacă îți cade la așternut un bărbat care poate înrâuri justiția, distrează-l bine și pe urmă cere-i o favoare. Dar, dacă ridici capul deasupra meterezelor, să nu dai vina pe mine dacă ți-l zboară.

E întuneric. Aretino a plecat și stăpâna muncește în pat, întinsă lângă bătrânul nostru constructor de corăbii, ajutându-l să gâfâie și să pufăie pentru a-i smulge câțiva stropi de plăcere. Loredan, „corbul" nostru cu trecere, trebuie să vină la noi la cină peste câteva zile. La Draga n-a murit și nici nu e condamnată încă și noi nu putem face altceva decât să așteptăm. Și deși nu e destul vin în lume ca să risipească grozăviile ce vor veni, e destul în burta mea în clipa asta ca să-mi alunge o vreme spaima.

E o noapte caldă și stau și privesc bărcile negre alunecând pe apa neagră, cu felinarele ca niște licurici călăuzitori în întuneric. Se aud sporovăieli și râsete. Aretino vede bine lucrurile: o fi Germania în flăcări, dar Veneția o duce mult prea bine, ca să vină aici revoluția. Orașul acesta nu încetează niciodată să mă minuneze: cum crede el în propria lui propagandă. La Roma, oamenii spuneau tot felul de lucruri despre măreția cetății, dar între cunoscuți – chiar și în public uneori – recunoșteau întotdeauna că miroase a putreziciune. Aici nu-i așa. Aici trăim în cel mai măreț stat

al creștinătății: puternic, bogat, liniștit, drept și neîncălcat de nimeni, orașul virgin pe care nu-l poate străpunge nici un dușman, ceea e destul de ciudat, ținând seama că aici vin oameni din toată lumea cu dorința mărturisită de a străpunge ori de câte ori se poate și orice, virgin sau nu.

E de bună seamă o legendă. Dacă raiul ar fi pe pământ, de ce ar mai trebui să moară oamenii ca să ajungă acolo? Și totuși... și totuși... în unele privințe este adevărat, ceea ce e lucrul cel mai uimitor dintre toate.

În cercurile cultivate de azi se comentează mult o anumită carte. E scrisă de un florentin pe nume Niccolò Machiavelli, un bărbat care a fost înlăturat din guvern și supus la *strappado* și care a scris în exil un tratat despre arta guvernării, văzută de el ca o chestiune practică și nu întemeiată pe învățături creștine. Când am citit-o prima oară, mi s-a părut destul de bună, pentru că oamenii, cred eu, sunt cam așa cum îi zugrăvește el, mai degrabă dornici să pedepsească decât să facă fapte bune. Și totuși – deși sunt din fire un cinic, nu cred că așa merg treburile la Veneția. De bună seamă, oamenii se tem de putere (Dumnezeu știe că în clipa asta ne temem și noi – însă nu vreau să mă gândesc acum la asta), dar nu doar frica ține acest stat laolaltă. Din nou, Aretino are dreptate. Veneția o duce prea bine ca să izbucnească aici o revoluție. Și nu o duc bine doar cei care o conduc. Chiar și sărăcia este, se pare, mai lesne de îndurat aici decât în alte părți. E adevărat, deseori sunt mai mulți cerșetori decât pot fi întreținuți, dar, deși cei ce vin din afara orașului sunt izgoniți după o biciuire zdravănă, dacă te-ai născut aici și te așezi pe treptele bisericii cu mâna întinsă, atâta vreme cât rămâi în parohia ta, nu-ți taie nimeni mâna și vei primi destule pomeni, nu ca să trăiești, dar măcar ca să-ți duci zilele. Și, deși ești uneori flămând, mai vine câte o sărbătoare și te amesteci și tu în serbările și splendorile ei, ca să ai prilejul de a câștiga de pe urma mărinimiei bețivanilor. Pe mine nu m-ar mulțumi, dar eu trăiesc de pe urma istețimii mele, nu a cioturilor de brațe sau picioare pe care le am.

Cât despre ceilalți, meseriașii care își văd de schimburile lor sau își primejduiesc viața în negoț – ei bine, fiecare face parte dintr-o breaslă care are grijă de membrii ei. Îți plătești cotizațiile și breasla îți va înapoia banii: te va ajuta să-i aduni zestre fiicei tale, te va sprijini dacă îți pierzi slujba, îți va da chiar și ceva bani de înmormântare, dacă nu-i ai, și va aduce bocitoare ca să pară cortegiul mai mare. Deci ce dacă nu iei parte la guvernare? Cel puțin ai destulă libertate pentru a nu te simți condus de alții și destui bani ca să te bucuri de ea. Fiecare rotiță a statului e bine unsă și întreținută, așa că, atâta timp cât vin corăbiile și banii curg, cine și-ar dori să trăiască în altă parte?

Cine, în afară de criminali? Și totuși și Veneția, cu toată faimoasa ei justiție aspră și crudă – hoții și șarlatanii sunt biciuiți și li se rup mădularele între Stâlpii Dreptății, iar trădătorii și ereticii sunt aruncați în mare –, are o oarece înțelegere față de clemență. Aretino are dreptate. În toți anii de când trăiesc aici, deși am văzut destui criminali spânzurați și lăsați să se zvârcolească în streang, n-am simțit niciodată mirosul unui rug. Deși cred că oasele unor sufletele omorâte înainte de a se naște vor fi socotite destul de iute dovada unei crime într-o vreme când lumea se teme tot mai mult să-l ponegrească pe Dumnezeu.

Sticla cu vin e goală și eu sunt prea amețit ca să mă duc să-mi aduc alta. Dar nu atât de amețit încât să nu deosebesc negrul de alb, nădejdea de deznădejde. N-o putem ajuta fără să ne facem nouă un rău. Și mai grav este că n-o putem ajuta nici dacă ne facem nouă un rău. Am răsucit-o în toate felurile, ca farfuriile cu care jonglez pe bețigașul meu și se sfărâmă toate căzând. Nu va avea nici o însemnătate dacă diavolul în chip de câine de la fereastra ei se va dovedi a fi un pitic care se pricepe să pătrundă pe furiș în case: tot va fi pedepsită pentru oase, pentru carte, pentru labele de câine și semnele astrologice, pentru bârfele care vor apărea acum ca ciupercile după ploaie; tânăra care a lecuit leșinuri cu cenușa unui sodomit, femeia care curăță pântecele

de prunci nedoriți, vrăjitoarea care înrobește mădularele bărbaților cu agheazmă și incantații. Sigur că am crezut și eu în câteva din ele. De bună seamă că unele sunt adevărate. La urma urmelor, Veneția este stăpâna pieței: dacă cineva năzuiește mult ceva, altcineva va câștiga bani făcându-i rost de acel ceva, fie că e vorba de mătase, păcat sau vrăjitorie. O femeie își cumpără o rochie ca să ademenească un ibovnic și pe urmă se pomenește că e borțoasă deși ea e încă fecioară ori soțul ei e plecat cu negustoria. Ce poate să facă? Unele își slobod pruncii într-o baltă de sânge și noi spunem că a fost voia Domnului. Pentru altele, turbate să sloboadă și ele pruncii, La Draga este răspunsul. Rezultatul e același. Nu mai nasc pruncul. Cu ce e mai grozavă fapta ei decât faptele bărbaților și femeilor care săvârșesc păcatul sodomiei în cadrul căsătoriei ca să nu zămislească? Socotesc că mai degrabă osândim numele faptei și nu fapta în sine.

Și tot așa, când suntem bolnavi și nu se află leac pentru boala noastră, Biserica ne spune că suferința e bună: din nou, se vorbește de vrerea Domnului. Dar care dintre noi n-am pune capăt durerii, dacă am putea? Bea cana asta cu ierburi și sânge și te vei simți mai bine. În ierburi și sânge este diavolul, sau în femeia care le prepară? Cât despre dragoste și patimi, ei bine, de vreme ce orice bărbat cu capul pe umeri știe că este o boală care cuprinde atât sufletul, cât și trupul, un poet bun poate fi la fel de primejdios ca o vrăjitoare când e vorba de răspândirea sau de curmarea suferinței. Deci La Draga este o vrăjitoare. Eu sunt un codoș. Stăpâna mea este o târfă. Toți suntem vinovați. Deosebirea este că ea a fost dată în vileag. Și vina o port eu. Dar sacrificându-mă nu fac nimic, doar ne învinovățesc pe stăpâna mea și pe mine. Odată ce o curtezană este condamnată public, chiar în urma unei bănuieli de vrăjitorie, patul ei este la fel de pătat ca și faima ei.

Și dacă n-ar fi vorba de stăpâna mea? Dacă doar eu aș fi sacrificat? M-aș sacrifica? Aș încerca să ajut o hoață și o șarlatancă? S-o ajut pe mincinoasa asta? Pe femeia asta care m-a ținut în brațe și mi-a salvat viața? Chiar dacă la rândul meu n-am putut să-i salvez viața, cel puțin va ști că am încercat, că n-am vrut niciodată s-o văd pedepsită atât de rău.

Deci aș face-o? Nu pot să răspund. Pentru că nu știu. Tot ce știu este că ori de câte ori mă gândesc la ea, mi se umple stomacul de fiere, dar nu știu dacă e din pricina trădării sau a suferinței ei, pentru că amândouă se amestecă în spaima mea.

Și abureala asta, jur, n-are nici o legătură cu vinul.

Capitolul 34

Zilele trec încet. Vin și pleacă bărbați, dar „corbul" nostru trimite mesaje vestindu-ne că este întârziat de treburi guvernamentale. Gabriella, care pare să fie tot mai nevinovată pe măsură ce slujește de mai mult timp într-o casă a păcatului, este trimisă cu Marcello la biroul închisorii pentru a vedea ce face vara ei, o tânără din districtul Celestia care a fost luată de ofițerii Bisericii cu zece zile înainte. Vestea pe care ne-o aduce ne spune ceea ce știam deja. O femeie pe nume Elena Crusichi a fost învinuită de vrăjitorie, fiind adunate mărturii de la biserică și de la martori și urmează să fie adusă la judecată când vor fi gata dovezile. A fost mutată din închisoarea locală la închisoarea de sub Palatul Dogelui și este ținută acolo pe cheltuiala statului, ceea ce înseamnă că va muri încet-încet de foame – Veneția e la fel de zgârcită ca și alte state când e vorba de bani pentru justiție. Poate primi hrană de afară, de la rude, dar numai dacă este cercetată ca să nu aibă ceva ce ar putea s-o ajute la vrăji sau la venerarea diavolului.

Dacă n-o putem elibera, putem cel puțin s-o hrănim bine. De acum înainte, Mauro va găti nu doar pentru o casă de curve, ci și pentru o pușcărie. El este deja peste măsură de tulburat. Astă-seară, în sfârșit, ne va vizita signor Loredan și pentru că se știe că îi curg balele la fel de slobod din cerul gurii ca și din mădular, Mauro are îndatorirea de a-i pricinui primul extaz, astfel că a început să cotcodăcească prin bucătărie la fel de tare precum claponul care va fi servit fript, cu sos de portocale și scorțișoară. După aceea, presupunând

că înălțimea sa își va mai găsi mătărânga sub burta ghiftuită, totul va cădea în spinarea stăpânei.

Deși soarta vrăjitoarei La Draga ne-a tulburat pe toți – chiar și Gabriella și-a pierdut puțin din strălucire –, stăpâna și-a înfrânat neliniștea, apucându-se serios de treaba ei de a deveni din nou cuceritoare. Se ocupă de gospodărie la fel de serios ca mine și energia ei mă întărește. Și-a petrecut toată ziua în bucătăria ei personală, cu paste și parfumuri, creme și pensete. Pielea ei e albă ca penele lebedelor și netedă ca mătasea, sânii ei împung ca două luni pline răsărind din amurgul de catifea neagră și răspândește parfum de iasomie cu o urmă de mosc. Cei mai mulți bărbați i-ar da orice le-ar cere numai pentru plăcerea de a o vedea cum își desface șiretul corsajului. Dar Loredan este obișnuit cu privilegiile și mai degrabă așteaptă decât se bucură de perfecțiune și se știe despre el că vine și pleacă fără să rostească un singur compliment (deși nu e la fel de zgârcit cu banii).

Adevărul este că, în afară de faptul că plătește la vreme, știu foarte puține despre marele nostru „corb" și n-am habar nici ce face el când conduce Veneția. Tot ce știu este că scoate niște țipete când e cuprins de plăcere; niște strigăte gâfâite pe care le asemui cu croncănitul păsării al cărei nume îl poartă. Unii dintre clienții noștri obișnuiți își aduc cu ei grijile și izbânzile (când afacerile merg bine, Alberini ne încântă cu cugetările și sinceritatea lui, iar când merg rău și corabia sosește vătămată și el trebuie să scoată bani din buzunar, se plânge stăpânei mele, de parcă ar fi nevasta, nu ibovnica lui). Dar Loredan își lasă treburile statului în saloanele Palatului Dogelui: deși e fericit să vorbească despre Veneția la modul ideal, păstrează faptele pentru sine. Ca membru al uneia dintre cele mai însemnate familii, acelea care-i conduc de fapt pe conducători, este, fără îndoială, atât un slujitor sârguincios al statului, cât și un politician care folosește trecerea de care se bucură familia lui pentru a cumpăra voturile de care are nevoie spre a ajunge taman acolo unde vrea. Deși nu mai e chiar în miezul puterii – a avut

locul lui în Sfatul celor Zece până acum câteva luni – nu e persoană pe care să n-o cunoască și, dacă e vreun scandal care trebuie dezvăluit sau ascuns, el va avea de bună seamă știință despre el. Cât despre putința lui de a-i înțelege pe ceilalți – se știe că este generos cu ceea ce stă în puterea lui să ofere, cum ar fi o invitație la Sensa. Dar în cazul acesta... numai Dumnezeu știe ce poate sau ce va face.

Dar vom afla în curând.

Vine de obicei în amurg și pleacă în zori. Dar astă-seară întârzie și amândoi suntem neliniștiți ca niște câini în cușcă în clipa când apare. În vreme ce ea se ocupă de el, eu stau în odaia mea, cu o carte pe genunchi, dar nu-mi intră în cap nici un cuvânt. Puțin după miezul nopții aud barca plecând și strigătul barcagiului când intră în canalul principal. O aștept pe Fiammetta să iasă. În sfârșit, mă duc la ea. Stă și se uită spre apă, cu părul revărsat pe umeri, așa cum mi-l amintesc din noaptea aceea nenorocită de la Roma, când s-a culcat cu dușmanul ca să ne salveze viețile. Soldații și funcționarii au fost întotdeauna clienții cei mai dificili. Se întoarce și citesc în ochii ei cum a fost întâlnirea lor.

— N-am putut să spun nimic, Bucino. Știa deja totul.

— Cum? Ce-nseamnă asta?

— Nu știu. Știu doar că se vorbește despre asta. La guvern. Asta e limpede. Procesul începe săptămâna viitoare, dinaintea reprezentanților bisericești și a unui reprezentant al tribunalului statului.

— Ce-a mai spus?

— Of! A mai spus că avem legi împotriva blasfemiei și a blestemelor pentru a ocroti statul de răspândirea neorânduielii și a ereziei. Și că uciderea pruncilor, în pântec sau în afara lui, este o vină foarte mare. Doamne, și mi-a spus asta după ce l-am servit! Pot să jur că mintea lui s-a întors în sala de consiliu înainte de a i se usca sămânța pe cearșaf. Râde cu amărăciune. Și se zice că-mi fac bine meseria!

— Nu e vina ta. A fost întotdeauna un ins rece. I-am prețuit rangul, nu amabilitatea. Ce i-ai spus?

— I-am spus că a vindecat copilul vecinei noastre și m-am oferit să pun o vorbă bună pentru ea. Nu știu dacă m-a crezut. Nu prea m-am priceput cum să-i spun. Râde din nou. Timp de șase ani l-am ajutat să se simtă bine după munca grea de la guvern. Nu m-a mai văzut niciodată plângând și nu cred că știa cum să se poarte.

Se oprește și amândoi știm că îi vine iar să plângă. Stăpâna nu e obișnuită să piardă în fața bărbaților și, în felurite chipuri, a avut parte de asta în ultimele săptămâni mai mult ca oricând. Dar acum nu e vremea să se lase înfrântă.

Clatină nervoasă din cap.

— A spus că o să facă tot ce poate. Atât cât înseamnă asta, cred că așa va face. Aretino are dreptate, Bucino. Se simte în aer o tulburare. A fost toată seara cu gândurile aiurea, chiar înainte de a-l lua în pat. Când l-am întrebat de ce e atât de ocupat și a întârziat, a spus că sunt afaceri externe și când am încercat să aflu mai mult, s-a închis iar ca o scoică. Dar când a fost Fausto aici ieri-noapte, mi-a spus că turcii atacă din nou corăbiile venețiene și că nimeni nu vrea să recunoască pierderile.

La Serenissima. Seninătatea ei ascunde tulburare.

Deci ce facem acum? Nu e nevoie să rostim întrebarea, pentru că răspunsul este limpede pentru amândoi. Vom trăi și vom vedea.

Capitolul 35

Marcello și cu mine îi ducem mâncare zilnic; acostăm la marginea cheiului în stânga Stâlpilor Dreptății și străbatem *piazzeta* pentru a ajunge la intrarea dintr-o latură a închisorii. Am ajuns să prețuiesc o anumită simetrie a arhitecturii dreptății și pedepsei pe care n-o băgasem în seamă până acum: nu doar faptul că eșafodul este construit chiar în fața Palatului Dogelui, dar și că palatul, care-i găzduiește pe cei care fac legile, totodată îi ține închiși pe cei care le încalcă. Deși, chiar și în această privință, există o ierarhie. Dacă ai destui bani, poți cumpăra dreptul de a ocupa una dintre celulele ale căror ferestre cu gratii dau spre *piazzetta*, ca să te bucuri de aer curat și de priveliștea stâlpilor, de care, dacă ai bani și apărător bun, nu vei atârna până la urmă. Sunt încredințat că sunt și cerșetori care ar vrea să fie în locul deținuților, pentru că acolo pe lângă că au hrană, se distrează cu prieteni și rude. Am văzut de mai multe ori nobili, acuzați de înșelăciune sau alte vini, jucând cărți și făcând conversație cu tineri de familie sau chiar cu câte o doamnă elegant îmbrăcată.

Cei cu mai puțină trecere și fără bani sunt îngropați în celulele mai umede de sub pardoseli și, chiar dacă nu aud urletele de durere ale bărbaților și femeilor spânzurați afară, fără îndoială că nici noi nu auzim urletele lor. Îmi amintesc că istoricul meu de la fântână îmi spunea că atunci când au ars o bandă vestită de sodomiți – care a fost cea mai gravă crimă, pentru că unii dintre ei erau nobili și faptul că se înhăitaseră cu ceilalți avea iz de răzmeriță împotriva guvernului –, i-au sugrumat pe „corbi" înainte de a ajunge flăcările la ei, dar i-au lăsat să urle pe băieții mai frumuși și mai săraci cu care se hârjoniseră.

La intrarea în închisoare, îi dăm mâncarea temnicerului și – la sfatul lui Aretino (are legături nemaipomenite în clasele de jos) – strecurăm sub oală o monedă ca să fim siguri că va ajunge la ea. Am cerut de mai multe ori s-o văd, ca să mă încredințez că e bine hrănită, dar farmecul meu de jongler n-are sorți de izbândă aici și răspunsul a fost întotdeauna același: cei acuzați de erezie sunt singuri în celulă și nu au îngăduința să primească vizitatori.

Zilele noastre sunt tot mai întunecate pe măsură ce soarele de vară se ridică tot mai sus pe cer.

Cu două dimineți în urmă, tânărul iubit al stăpânei a plecat cu o galeră în Cipru. A petrecut ultima noapte cu ea. I-am strâns mâna și mi-am cerut iertare pentru purtarea mea urâtă. Părea destul de stingherit – în ciuda lecțiilor ei, el tot un cățelandru a rămas –, dar am ținut tare mult să ne împăcăm. N-am habar ce s-a petrecut între ei, știu doar că sunetele care veneau din camera ei în noaptea aceea dădeau glas și suferinței, și pasiunii, iar a doua zi, Fiammetta a apărut abia după apusul soarelui. Eu, care aș făcut orice să-i alin durerea, nu-i eram de folos. Știu că-i lipsea teribil La Draga. Ca bărbat care a trăit mult timp printre femei, am învățat că sunt clipe când se pot ajuta doar ele între ele.

Și mie îmi lipsește La Draga. Nu doar acum, ci pentru toate momentele dinainte când eu n-am vrut s-o văd în fața ochilor.

Procesul se ține cu ușile închise într-una din sălile de consiliu ale palatului. În primele zile, stau în fața intrării ca să pândesc sosirea martorilor, în nădejdea că dacă aș recunoaște-o pe femeia care a oprit-o pe La Draga în piațetă, aș putea să-i arăt cât rău poate face un diavol cu dinți de câine unei mincinoase. Dar palatul înghite zilnic sute de oameni

– guvernanții și cei guvernați – și toate babele furioase seamănă între ele.

După o vreme încep să curgă vorbele ca țevile sparte: că una dintre cele care o învinuiesc a pierdut un copil în luna a opta și a găsit pe urmă cuie ruginite și măsele sub pernă, semn sigur de vrăjitorie. Dar La Draga nu recunoaște nimic și apărarea ei – logică, limpede, calmă – i-a jignit uneori pe judecători. De asemenea, pentru a-i încerca onestitatea, a fost supusă torturii frânghiei, deși se pare că nu și-a schimbat declarația.

Eu, care nu prea am obiceiul să mă rog – nu-mi dau seama niciodată dacă vorbesc cu Dumnezeu sau cu mine însumi –, am căpătat în schimb obiceiul de a mă adresa lui Loredan. Croncăniturile lui gâjâite, pricinuite de plăcere, răsună în noapte cu o regularitate monotonă, în vreme ce stăpâna își folosește toată șiretenia cu omul puterii. Cred că dorul după cățelandru și-l revarsă asupra lui Loredan. Probabil că el își dă seama, pentru că ea revarsă frumusețe și tandrețe și, în ciuda durității lui, nu e un om rău. Știu că simte neliniștea din casă; nici măcar cei de meserie nu pot juca bucuria când sunt înconjurați de tristețe. El a fost cel care, atunci când au început să umble zvonurile despre proces, și-a călcat pe inimă dându-i asigurări stăpânei că La Draga e tratată cu blândețe, având în vedere că vremurile sunt cum sunt și faptul că funia e folosită cu zgârcenie.

Acum câteva zile, când cina la noi, am servit și eu la masă și l-am antrenat într-o conversație despre reforma Bisericii și istoria statului scrisă de Contarini și am discutat despre precumpănirea milosteniei în fața devoțiunii și despre rolul purității într-o guvernare dreaptă. Mă îndoiesc că l-a înduioșat pasiunea cu care am vorbit despre clemența în justiție, dar socotesc că i-a făcut plăcere discuția, pentru că argumentele lui au strălucit.

Ar fi mai simplu dacă am fi conduși de niște oameni proști; atunci, cel puțin, nu ne-am mai aștepta la nimic. Nu cred că am fost vreodată atât de speriat.

În după-amiaza celei de-a șasea zile, mă întorceam acasă după ce dusesem mâncarea la pușcărie, când am zărit o barcă elegantă trasă la cheiul nostru. Nu aveam clienți până seara și stăpâna nu primește nou-veniți fără încuviințarea mea. După ce am intrat prin ușile dinspre apă, am auzit pași coborând scara și în fața mea a apărut turcul, cu turban și veșminte bogate fluturând în urma lui.

Nu ne-am văzut din ziua în care m-a salvat de la înec și în care ghearele de pasăre s-au înfipt în urechile mele. Doamne, câte secole au trecut de atunci?

— A, Bucino Teodoldi! Nădăjduiam să te văd înainte de a pleca. Zâmbește cu gura până la urechi. Am... am vizitat-o pe stăpâna ta.

— Da?

Râde.

— Nu-ți face griji. Nu trebuie să fiu trecut în prețiosul tău catastif de socoteli. Am discutat afaceri. Am vrut să vin mai de mult să te întreb de sănătate, dar... am avut alte treburi care nu sufereau amânare. Cum te simți?

— Vioi.

— La trup, dar cred că nu și în suflet.

— Mmda... mă apasă o îngrijorare, doar atât, spun eu.

— Ei, astea sunt vremurile. Am venit și ca să-mi iau rămas-bun. Am fost chemat la curte. Legăturile dintre statele noastre s-au stricat din nou și, deși nu suntem încă în război, este limpede că nu voi mai fi bine-venit aici. Tace o clipă. Îmi pare rău că nu mă vei mai învăța limba voastră. Și tace din nou, ca să-mi dea răgaz să mă răzgândesc. Dar poate că vei lua hotărârea cea mai înțeleaptă. Veneția nu te prețuiește, dar alții da. Îmi întinde mâna. Ai grijă de tine, micul meu prieten. Mi-a făcut plăcere tovărășia ta.

— Și mie, a domniei voastre. Îi strâng mâna și în minte îmi răsare priveliștea unui oraș plin cu elefanți și fântâni, păuni, mozaicuri și dansatori pe sârmă și mă întreb pentru o clipă ce ne-ar putea oferi Constantinopole. Dar e o clipă care trece repede.

Sus, stăpâna discută în *portego* cu Gabriella. Dar se oprește când mă vede și-i spune slujnicei să plece.

Când iese, Gabriella îmi ocolește privirea. Mi se strânge stomacul de frică.

— Ce este? Ce s-a întâmplat?

— Vino aici, Bucino. Stăpâna îmi întinde mâna, zâmbind. Îi strălucesc ochii, dar nu știe să se prefacă însuflețită când nu simte așa și eu sunt prea măcinat de nervi ca să mai fac deosebirea între nădejde nebună și deznădejde. Pari obosit. Te dor picioarele? Vino și șezi lângă mine.

— Nu mă dor picioarele. Zăresc pe masă legătura roșie împodobită a sonetelor lui Petrarca și încuietoarea de argint la locul ei. De ce e cartea aici? Spune, s-a întâmplat ceva?

— Am... am primit vești de la Loredan. Se... se pare că ne poate înlesni o vizită la închisoare. Numai că trebuie să dăm bani, e un fel de mită...

Mită, de bună seamă. Uleiul care unge orice rang și orice morav în acest stat pur. Latri la lună, Gasparo Contarini, pentru că acest oraș este deja vândut diavolului.

— Cât?

Deschide un sertăraș al pupitrului și îmi întinde peste tăblia lui o pungă. O iau, eu care simt mai bine ca oricine prin materialul pungii forma și greutatea ducaților. Nu e o sumă mică.

— De unde o ai?

— Nu are nici o însemnătate.

Privirea mea se întoarce asupra cărții.

— Nu e ceea ce crezi, se grăbește ea să spună. N-am pus în pericol viitorul nostru. N-am vândut cartea. Tace o clipă. Doar... am scos câteva pagini.

— Ce?!

— Am... am scos două ilustrații și sonetele ce le însotesc.

— Pentru cine?

Dar de bună seamă că știu deja.

— Dumnezeule, le-ai vândut turcului! Cum...

— Ascultă-mă, Bucino. N-am făcut o prostie. Știu că trăim de azi pe mâine și e o sumă prea mare ca s-o putem aduna singuri. Dacă aș fi încercat să vând toată cartea, n-aș fi avut timp să găsesc persoana care oferea prețul pe care-l merită și bârfele ar fi umblat prin tot orașul. Dar am aflat că turcul pleacă și m-am dus la el. Este vestită pofta sultanului de noutăți și, de vreme ce are mai multe femei decât am eu bărbați, cred că îi va face plăcere compania câtorva femei romane pătimașe. În felul acesta, cea mai mare parte a cărții rămâne neștirbită și punem mâna și pe banii de care avem nevoie. Turcul tău a fost foarte generos.

— Dar de ce nu mi-ai spus? Trebuia să discutăm.

— Pentru că... Se oprește. Pentru că ai fi socotit că ne primejduim viitorul și te-ai fi pus de-a curmezișul.

Are dreptate oare? Bucino, cel de odinioară, s-ar fi pus, de bună seamă, de-a curmezișul. Cât despre ce ar fi făcut Bucino de acum, n-am habar, pentru că a făcut-o ea în locul meu.

— Aretino știe?

— El mi-a dat ideea să vorbesc cu Abdullah Pashna. A spus că el are oricum drept de proprietate doar asupra uneia dintre gravuri. Pentru că, dacă nu eram noi, ele n-ar mai exista deloc.

Ah, turcul meu are dreptate. Sunt oameni care mă apreciază.

— Nu cred că mama ta ar fi încuviințat ce-ai făcut, rostesc eu încet.

Fiammetta ridică din umeri.

— Mama a murit singură, de sifilis. Pentru că a pus negoțul înaintea simțămintelor. Tu ai noroc. Abdullah ar fi dat mai mult pentru tine, să știi. Dar, pentru că suntem tovarăși, i-am spus că nu suntem de vânzare.

— Ah, slavă Domnului că exiști tu, Fiammetta Bianchini, spun eu râzînd.

— Bucino... Își pune mâna peste mâna mea. Îmi pare rău... dar trebuie să-ți mai spun ceva.

Ce? Mă așteptasem să-i dea drumul? Fără să mai ia în seamă oasele, uitând de carte, iertând amuletele și licorile, semnele și incantațiile, astupându-și urechile ca să nu mai audă bârfa veninoasă a diavolului? Adevărul este că La Draga era vinovată în fața legii cu mult timp înainte de a fi adusă în fața judecății. Nu sunt atât de prost sau atât de orbit de dragoste încât să nu știu asta. Dar în aceeași situație sunt alți o mie, la fel de vinovați, și câți dintre ei vor muri în paturile lor? Nu se află stat al creștinătății unde dreptatea să nu fie o marfă, la fel de lesne de vândut ca o încărcătură de mătase de pe o corabie sau ca fecioria unei femei. Trebuie doar să cunoști prețul și oamenii care vor să-l plătească.

Mai puțin, se pare, Veneția.

Marele nostru „corb" zice că a făcut tot ce a putut. Așa i-a spus stăpânei și ea îl crede. Ea zice că el nu trebuia să-i spună ei dinainte hotărârea luată, dar a vrut să ne încunoștințeze. Au avut loc, se pare, „discuții" asupra cazului; deși licorile și profețiile ei ar fi putut fi socotite în sine o abatere de la credință, oasele au fost cele care au osândit-o. Precum și faptul că s-a întovărășit pe față cu târfele și curtezanele. Deși toate astea sunt numai zvonuri, pentru că ea n-a vrut să dea date sau nume. Este, după cum a spus Aretino, nu doar o chestiune de vinovăție, ci și de întâmplare. Acum, când în jurul său crește nesiguranța, statul trebuie să fie de nedoborât înăuntru. Toate acestea s-au amestecat pentru a înăspri hotărârea tribunalului și a o face de neocolit. Verdictul și sentința.

— Dar el poate și va pune o vorbă bună, Bucino. Mi-a făgăduit cu mâna pe inimă. Nu va fi arsă, mă auzi? Nu va fi arsă și nici nu va suferi prea mult.

Nu va suferi prea mult. Și se pare că trebuie să fim recunoscători pentru asta. Să fie afurisit cu milostenia lui de care e atât de mulțumit, să fie afurisită dreptatea lui! Mai bine că n-au eliberat-o pe La Draga, pentru că aș fi luat de la ea o licoare care ar fi făcut să-i cadă mătărânga prima dată când ar fi încercat s-o folosească. Sunt atât de furios că mă doare capul. Dar deocamdată, când va apărea, va trebui să rânjesc și să-i mulțumesc pentru nemărginita lui mărinimie, pentru că adevărul este că fără ajutorul lui, nu vom izbuti niciodată să intrăm în închisoare.

Dar, până la urmă, nu am intrat amândoi.

În seara următoare, chiar înainte de a se lăsa întunericul, m-am urcat în barcă înaintea stăpânei mele, cu punga ascunsă în vestă și am întins mâna s-o ajut, ca de obicei, ca să vadă lumea cât de bine o slujesc. Dar ea a zâmbit și a scuturat din cap.

— Nu pot să vin cu tine, Bucino. Loredan a obținut învoială pentru un singur vizitator. Și, oricât de mulți bani le-am da, tot ar fi bârfe. De aceea, eu nu pot merge. Nu... Mă oprește în clipa când încerc să mă împotrivesc. Nu avem ce discuta. S-a hotărât deja. Tu ești cel așteptat la poartă. Eu te aștept aici. Hai, du-te.

Capitolul 36

Nu e același om prin care îi trimiteam mâncare în fiecare zi. Cel de acum rânjește când mă vede – se fac fără îndoială un milion de glume pe seama unui pitic care vizitează o vrăjitoare –, dar se pare că nu toți oamenii care fac treburi murdare sunt mânjiți de ele și oricare ar fi gândurile lui și le păstrează pentru sine. Îmi dă drumul într-o curticică, unde mă ia în primire un altul, care mă conduce, deschizând o ușă, apoi coborând o scară, apoi a doua, apoi a treia. Puțina lumină de afară este tot mai slabă pe măsură ce coborâm. La adâncimea asta sub pământ e noapte veșnică. Aici așteaptă un al treilea temnicer, care e ca un butoi și duhnește ca deținuții lui, deși, pe lângă duhoarea propriului trup, duhnește și a bere stătută. Mă privește de parcă aș fi un gândac, până ce pun pe masă punga. O golește și aranjează monedele în trei grămezi. Trei temniceri, trei grămezi. Le numără încă o dată, apoi își ridică privirea spre mine, rânjind.

— Unde e restul?

Într-o vreme asemenea matahale mă băgau în sperieți, atât din cauza prostiei din capul lor cât și a forței pumnilor lor. Dar acum nu-mi pasă. Acum îi socotesc niște hălci de carne cu gură. Domnul să le ia sufletele, dacă le găsește.

— În curul tău, spun eu rânjind.

Mârâie puțin, de parcă ar vrea să-mi turtească scăfârlia de zid, apoi începe să râdă și mă bate pe umăr, ca și cum aș fi fratele lui de mult pierdut și se îmblânzește, oferindu-mi vin și stăruind să mai aducă lumânări și un scaun, ca să nu stau pe jos în celulă.

Îl urmez pe coridorul întunecat. Trecem pe lângă vreo douăsprezece celule, fiecare cât o cocină de porci, în vreme ce felinarele lui cu două lumânări care fumegă scot la iveală câte o siluetă cuibărită pe pardoseală sau într-un colț, dar nu și chipuri, și propriii mei pași mă înspăimântă dintr-odată mai mult decât m-ar fi putut înspăimânta vreodată cruzimea lui. Întuneric, duhoare, umezeală. Doamne, de ce te-ai mai teme de moarte, dacă asta e socotită viață? Trebuie să numere celulele, ca să fie încredințat că am ajuns la cea care trebuie, pune jos felinarul și descuie ușa.

Intru. La început, mi se pare că nu-i nimeni înăuntru. Apoi, deslușesc în întuneric o mică făptură așezată pe un pat în fundul celulei, cu spatele la perete. Ea – cum să-i spun acum, pentru că în mintea mea ea nu mai e La Draga? Ea, Elena, nu-și ridică privirea și nu se clintește când intru. Mă uit la temnicerul ei și el ridică din umeri, lăsând scaunul și unul din felinarele cu lumânare lângă mine, apoi trântește ușa în urma lui. Cheile zornăie în broască.

Mă duc în fața ei, aranjând astfel lumânarea ca să-i văd chipul. Ochii ei sunt într-o stare îngrozitoare; văd asta de la bun început. Sunt umflați; unul e aproape închis, iar celălalt zvâcnește și scoate puroi, pentru că ea clipește tot timpul.

— Elena?

Nimic.

— Elena! Mă vezi? Sunt aici, în fața ta.

Își întoarce capul într-o parte și se încruntă ușor.

— Ha! E diavolul, sau un câine?

Pentru că nu am fost niciodată atât de apropiați încât să râdem împreună, mă tem pentru o clipă că e o întrebare de om nebun, nu o zeflemea.

— Nici una, nici alta. Sunt eu, Bucino. Respir adânc. Îți amintești de mine?

Face un zgomot ușor.

— Atunci ai face bine să te îmbraci în alb de-acum încolo și să mergi în două picioare, ca să nu fii luat drept una sau alta.

Izbucnesc într-un râs nervos. De undeva, din apropiere, aud o bufnitură, apoi un glas de femeie gemând.

— Ești... Cum te simți?

Fața ei e jumătate dispreț, jumătate zâmbet. Am văzut fiecare dintre gesturile ei de o mie de ori și totuși mi se pune un nod în gât văzându-le acum.

— Doar știi că sunt vrăjitoare. Pot să zbor oricând pe fereastră.

— Eu... Dar nu e nici o fereastră aici, spun eu cu blândețe.

Plescăie din limbă, nervoasă.

— Știu, Bucino. Tu cum ai intrat?

— Cu bani. Fiammetta a intervenit prin marele ei „corb" și am plătit gardienii.

— A!

— Am fi dat bani și tribunalului, ca să încercăm să oprim... dar...

— Dar ei nu primesc bani. Știu. Au fost foarte mândri de neînduplecarea lor.

— Totuși oamenii spun că ai fost la fel de deșteaptă ca ei.

Ridică din umeri.

— Ea a jurat că a ieșit câinele diavolului de pe fereastra mea, deși toată lumea știe că nu vede mai departe de vârfurile degetelor. La proces, când am întrebat-o, n-a putut să deosebească judecătorul de statuia de lângă el.

Zâmbește pieziș amintindu-și întâmplarea. E mai multă lumină acum ori mi s-au obișnuit ochii. Are fața murdară, și pe obraz urma lăsată de lacrimile care i se preling dintr-un ochi. Aș dori să ridic mâna și să le șterg. O privesc cum încearcă să-și stăpânească durerea.

— Ai primit mâncarea pe care ți-am trimis-o?

Dă din cap, deși după cum arată, nu pare să fi mâncat cine știe ce din ea.

— Ți-au spus că e de la noi? Am făcut tot ce-am putut pentru tine.

— Au spus că am un binefăcător. Rostește cuvântul de parcă ar fi o libațiune. Un binefăcător pentru un răufăcător.

Apoi au spus bine pentru rău, întrucât credeau că n-am înțeles. Credeau că însemnările mele au fost scrise de diavol, până le-am spus codul. Au citit o parte la proces – era un leac pentru constipație. Poate că ar fi trebuit să le cer bani.

— Mă îndoiesc că ar fi fost de vreun folos. În unii oameni, căcatul se adună repede.

Zâmbește la grosolănia mea.

— Ce face ea? A plecat Foscari?

— Da, spun eu. E... e pierdută fără tine.

— Nu cred. Clipește repede de câteva ori. Încă te are pe tine.

Văd o nou zvâcnire de durere pe fața ei. Trag aer în piept.

— Ce-i cu ochii tăi, Elena? Ce-ai pățit?

— E o infecție, de la sticlă. O am de mai mulți ani. Am un leac pentru ea, ca s-o mai domolesc. Dar fără el... Poți fi bucuros să afli că acum nu văd aproape deloc.

— O, nu, spun eu. Nu mă bucur deloc.

Se aude din nou bufnitura din celula alăturată, apoi gemete, de data asta mai tare. Apoi, din altă parte, un glas înjură tare, într-un acces de nebunie.

Ridică puțin capul, auzind țipetele.

— Faustina? Nu te teme. Ești în siguranță. Întinde-te, încearcă să dormi. Glasul ei e blând, ca atunci când îi povestea despre sufletele sticlei unui pitic care se îneca în durere. Se întoarce din nou spre mine. Se dă cu capul de pereți. Zice că în felul ăsta alungă gândurile.

Gemetele se prefac în scâncete, apoi se opresc. Stăm așa o clipă, ascultând tăcerea.

— Ți-am... ți-am adus ceva.

— Ce?

— Întinde mâna.

Când o întinde văd urmele de sânge lăsate de funii pe încheieturi și pe brațe.

— Prăjituri făcute de Mauro. Fiecare are un sirop special, care să te ajute.

— Cine l-a drămuit? Își înalță capul în felul pe care i-l cunosc atât de bine.

— Tu. E rețeta ta. E din cel pe care l-am amestecat cu *grappa*. Mauro a făcut o pastă cu sirop din el. A încercat prăjiturile. Una domolește durerea și te face somnoroasă, două te amețesc îndeajuns ca să... nu mai simți nimic.

Ține pachetul în palmă.

— Cred... cred că o să încerc una acum. Doar jumătate dintr-una. Sosurile lui Mauro au fost întotdeauna prea grele pentru mine.

Iau una din mâna ei și rup o bucată – nu mai mult de jumătate – și i-o dau s-o mănânce încet, câte o bucățică. Mestecă încet și zâmbește ușor simțindu-i dulceața.

— Te doare? Pun un deget pe urma de pe brațul ei.

Își coboară privirea spre el, ca și cum ar aparține altcuiva.

— Am văzut urme mai rele la alții. Mă face să nu mă mai gândesc la ochi o vreme.

— Of, Doamne, îmi pare rău, spun eu și de îndată ce încep, îmi ies vorbele pe gură ca un șuvoi de durere. Îmi pare atât de rău... nu te-am denunțat eu, trebuie să știi asta... Niciodată n-aș fi... Adică, am intrat în casa ta, da. După ce te-am văzut în ziua aceea la Murano... am deschis scrinul tău și am găsit cartea și cercurile de sticlă. Dar le-am pus înapoi, nu le-am arătat și n-am spus despre ele nimănui. Cât despre oase, n-am... adică... Erau în mâna mea și sacul a căzut când am încercat să cobor... N-am vrut să se întâmple...

Acum este foarte liniștită, așa cum numai ea știe să fie și liniștea ei îmi oprește sporovăiala.

— Elena?

— Nu-mi mai vorbi despre asta, Bucino. Nu mai e nimic de spus. Sticla s-a spart și lichidul s-a împrăștiat. Nu mai contează. Glasul e liniștit, nu se simte în el nici îngrijorare, nici tulburare, deși e prea curând pentru ca licoarea să-și fi făcut efectul. Femeia de peste canal era supărată pe mine de mult timp. Am încercat s-o ajut cu un prunc care i-a murit în pântec. Pentru că nu l-am putut salva, a spus că eu l-am omorât. Striga asta peste tot unde se ducea – până la urmă a auzit toată lumea.

— Dar oasele? spun eu după un timp. De unde erau?

Nu spune nimic. După cum strânge buzele, văd acum, pentru prima oară o umbră a ceea ce era La Draga, cea de care mă temeam, cea a cărei tăcere vorbea despre taine și puteri ascunse. Dacă a rezistat funiei, îmi va rezista și mie. Poate că oasele erau de la ea? Sau poate că păstrează, ca un preot, secretele altora? Se știe că în orașul acesta sunt destule femei care ascund burți umflate sub fuste ca să-și salveze obrazul. Și în fiecare zi mor prunci striviți și scuipați din pântecele lor.

— Pesemne știai că te vor osândi pentru asta?

Ea clatină ușor din cap și fața i se îmblânzește.

— Să știi că n-am putut niciodată să prezic viitorul. Aruncam cu bobii și le spuneam oamenilor ce voiau să audă. Făceam bani ușor. Cât despre trecut, nimeni nu-l poate schimba. O, ai putea cere o groază de bani dacă ai putea face asta... Șovăie o clipă. Aș fi putut să vă dau rubinul înapoi. Bunicul a spus că a fost cea mai bună imitație pe care a făcut-o vreodată.

Stăm un moment fără să vorbim. Fără îndoială că amândoi depănăm amintiri în minte.

— Dar eram îngrijorată că o să observi înainte de a-l duce evreului.

— Ha... Ei bine, n-am observat. Bunicul a avut dreptate. Era un fals de mare calitate.

— Dar ai știut că era vorba de mine? După aceea, când ai descoperit?

Ne văd din nou, ea așezată pe pat, încremenită ca un animal, eu cu buzele la urechea ei. Îmi amintesc țesătura pielii ei, cercurile întunecate din jurul ochilor ei, buzele care tremurau ușor.

— Da, am știut că era vorba de tine.

Dar faptul că am avut dreptate nu-mi dă nici o mulțumire acum.

— Ție ți-a dat prin cap?

Șovăie.

— Adică dacă am fost întotdeauna o hoață? Nu.

— Atunci, de ce?

— Am hotărât împreună cu Meragosa.

— Nu asta voiam să zic.

— De ce? Aș vrea să spun că am făcut-o pentru că ea aflase despre mine. Despre ochii mei și despre ce făceam și, știind asta, m-a obligat să fur piatra. Se oprește o clipă. Dar n-a fost așa. Am făcut-o împreună, pentru că am putut s-o facem și pentru că, ei bine, atunci aveam nevoie de bani.

— Deci ai jefuit-o și pe mama ei?

— Nu, nu! N-am făcut asta niciodată. E dintr-odată foarte neliniștită. Nu știam nimic despre mama ei. Meragosa nu mi-a cerut ajutorul niciodată – și aș fi putut s-o ajut, aș fi putut să-i alin suferința. I-am spus asta Fiammettei și trebuie să mă crezi. N-am știut nimic despre boala sau moartea ei.

— Bine, bine, te cred. Îmi pun mâna pe mâna ei ca s-o liniștesc și stăm așa un timp, în tăcere. Știu că nu ești rea.

— O, dar aș fi fost cu tine dacă aș fi putut, Bucino. Acum glasul ei are în el ceva din La Draga de odinioară. La început eram furioasă pe tine. Recunosc asta. În primele luni am trudit din greu pentru ea – pentru voi, amândoi. Dar tu n-ai avut niciodată încredere în mine. După ce i-a crescut părul la loc, tu ai fi vrut să mă alungi din viața voastră. Meragosa a înțeles și ea acest lucru. N-am fi fost niciodată destul de bune pentru voi doi. Așa a spus ea.

Acum e prea târziu pentru minciuni. Mai cu seamă, să mă mint pe mine însumi. În ciuda ticăloșiei ei, Meragosa avea dreptate. Stăpâna și cu mine ne făcuserăm tovarăși. Și eu eram hotărît să nu las pe nimeni să ni se alăture. Nici măcar pe cei de care aveam cea mai mare nevoie.

— Dacă așa simțeai, de ce te-ai întors? Știai că te bănuiam și totuși te-ai întors și ne-ai ajutat din nou. Doamne, ce mult m-ai mișcat atunci!

Nu spune nimic. În tăcerea care se lasă, se aud din nou gemetele. Acum când știu ce se întâmplă, bufnitura din perete este aproape mai sfâșietoare decât strigătul care urmează. O dată, de două ori, iarăși și iarăși.

— Faustina? Își mișcă mâna căutând restul prăjiturii, apoi se ridică și merge cu greu spre gratii. Mă ridic ca s-o ajut. Faustina! Mă auzi? Scoate mâna prin gratii. Ești acolo?

După un timp, văd un braț lung și subțire ieșind printre gratii, ca brațul unui cerșetor schilodit. Elena îi pune prăjitura în palmă și i-o face pumn.

— Mănânc-o. E dulce și o să te adoarmă.

În vreme ce se întoarce la pat, se sprijină de umărul meu. Nu-mi dau seama dacă e din pricina slăbiciunii sau a licorii.

— Pentru că ești mic, ești bun de baston, Bucino. Am vrut de multe ori să mă sprijin de tine când mă durea spatele prefăcându-mă că sunt cocârjată. Dar și după ce mi-a trecut supărarea pe tine mi-era teamă de țâfna ta.

Văd că pe fața ei se așterne un zâmbet. Întotdeauna m-a tachinat, încă de la început. Și totuși, era și altceva, și la ea, și la mine, altceva decât furie; parcă se temea de ceva dinlăuntrul ei. Vedeți? Eu am știut întotdeauna ce simte ea: furie, răutate, frică, vinovăție, triumf. Am văzut și am citit fiecare simțământ așternut pe fața ei. Așa cum și ea le-a văzut și le-a citit pe ale mele. Doamne, cum de am putut să ne înșelăm atât de mult?

Acum stăm amândoi pe pat, deși sunt atât de puține paie pe el că nu se deosebește de pardoseală și ea se reazemă de zid.

— Tot nu înțeleg. Ai rămas la noi și ne-ai ajutat. Și n-ai mai luat altceva, spun eu după un timp.

— Nu... Tace o clipă. Deși ai o avere în încuietoarea de argint.

— Ce?!

— Unu cinci doi șase.

— Dumnezeule! Când ai descoperit cifrul?

— Când crezi? Când am avut voie să intru în odaia ta?

— Ai descoperit cifrul?

— M-am priceput întotdeauna la asemenea lucruri. Tace o clipă. Folosește cartea cu bărbații care vin la ea?

— Nu. Sunt bani albi pentru zile negre. O s-o vindem ca să trăim din ea la bătrânețe.

— Atunci nădăjduiesc să obțineți bani frumoși. Când o să îmbătrânești, să ai grijă de încheieturile tale, Bucino. Se vor anchiloza mai repede decât la restul bărbaților.

Îngrijorarea ei mă înfioară.

— Ai știut întotdeauna atât de multe lucruri despre pitici?

— Puțin. Am învățat mai multe după ce te-am cunoscut pe tine.

— Aș vrea... aș vrea să fi avut timp să învăț mai multe despre tine.

Clatină din cap.

— Acum n-avem timp pentru asta. Întinde o mână și ajunge în creștetul capului meu. Nu seamănă cu o pătlăgică vânătă, de fapt, spuse ea. Am spus așa numai ca să te supăr, când ai întrebat prima dată cât de oarbă sunt. Îți aduci aminte? Ah, întotdeauna abia așteptai să te cerți cu mine. Simt, brusc, că se înfioară. Eu nu...

— Ssst! Îmi ridic mâna și o pun din nou peste mâna ei, apoi o ridic și o țin delicat între ambele mele mâini. Îi mângâi pielea, trecându-mi degetul ușor peste încheietură, acolo unde au legat-o cu funia. Ai dreptate. Nu trebuie să vorbim despre trecut.

Degetele ei m-au ajutat atât de mult. Au îndepărtat valurile uriașe de durere. Aș da orice să pot face același lucru pentru ea acum.

— Cred că... cred că am obosit. Mă întind puțin.

O ajut să se întindă și îi simt mirosul, dulce-acrișor, ca un parfum îmbătător, de jur împrejurul meu. Observ că îi tremură corpul.

— Ți-e frig?

— Puțin. Vrei să te întinzi lângă mine? Oi fi și tu obosit.

— Eu... eu... Da, mă întind.

Încerc să fiu grijuliu, să-mi găsesc o poziție care să n-o deranjeze, dar imediat ce corpul meu se atinge de al ei, simt că mă înfierbânt. Dumnezeule, se spune că bărbații se învârtoșează când sunt pe eșafod. Și-a stăpânit Adam trupul

înainte de povestea cu mărul? Cred că, dacă Dumnezeu ar fi vrut să ne purtăm mai bine, ar fi trebuit să ne ajute mai mult. Mă îndepărtez repede ca să nu simtă.

Stăm așa o clipă, apoi, îmi petrec ușor brațul peste trupul ei. Ea îmi ia mâna și o ține într-a ei.

Când vorbește, glasul ei este înăbușit de moliciunea pe care i-o dă licoarea.

— Mă tem că nu m-am priceput niciodată la asemenea lucruri. Am făcut-o doar de câteva ori și nu mi-a plăcut niciodată. Oftează lung. Dar nu îmi pare rău, pentru că o am pe ea.

În sfârșit, înțeleg toată povestea. Dar acum e prea târziu.

— Cred că nu prea ai ce regreta, spun eu, strângându-i ușor mâna. Crede-mă că am văzut destule la viața mea și îmi dau seama că ține mai mult de trup decât de suflet. Tu ai făcut mai mult pentru oameni, luându-le durerea și dăruindu-le plăcere.

— Așa crezi?

Și cred că dacă nu eram atât de obosiți, mi-ar fi spus și altele, pentru că e o conversație pe care trebuia s-o avem de mult. Dar simt că adoarme. O trag mai aproape de mine și o strâng în brațe, simțind ritmul respirației noastre, până când corpul ei amorțește, lipit de al meu. Doarme. Ca și Faustina, în celula de alături. Și, deși nu asta îmi pusesem în minte, pentru că vreau să-mi amintesc fiecare secundă a acestei nopți, se pare că dorm și eu.

Lumina zorilor nu pătrunde în piatra de sub pământ și lumânarea s-a stins de mult. Mă trezește zgomotul: bubuitul pașilor lui și zornăitul furios al cheilor. Mă ridic pentru că nu vreau să fiu găsit așa, dar nu mă pot desprinde bine, pentru că ea încă îmi ține mâna și nu-i dă drumul nici în somn.

El e în ușă și lumânarea lui ne invadează intimitatea.

— Gata. Eu ies și dacă nu pleci acum o să rămâi sub pământ tot restul vieții.

— Elena! Elena?

O simt mișcându-se lângă mine.

— V-ați distrat bine, nu? Ridică felinarul deasupra lui și ne luminează pe amândoi. Ei, oricine merită un ultim futai. Mai ales dacă a plătit pentru el.

Ea se ridică în capul oaselor, însă are ochii atât de lipiți și închiși, încât nu bag mâna-n foc că mă vede.

— Elena, șoptesc. Trebuie să plec. Îmi pare rău. Ascultă-mă. Nu uita de prăjituri. Una pentru durere și două... două sau trei înainte de a te lua... Te va ajuta. Ții minte, da?

— Hai, ieși odată!

Acum, după ce a primit banii, sunt din nou un gândac. Numai că acum nu mă îndur eu să-i las mâna.

— E bine, Bucino. E bine. Își retrage încet mâna. Acum nu ne mai certăm. Poți pleca.

Mă ridic și trec cu picioarele înțepenite prin ușa întredeschisă. Îl văd pe temnicer rânjind. Și în clipa aceea îmi vine să-l omor, să mă reped la el, să-mi înfig colții în ceafa lui și să văd sângele țâșnind.

— Bucino?

Glasul ei mă cheamă înapoi.

— Eu... vreau să-ți spun ceva. Numele ei e Fiammetta. Se oprește o secundă, ca și cum ar face o sforțare prea mare. Și m-am întors pentru că mi-era dor de tine. De amândoi. Și pentru că voiam să fiu alături de voi.

Ușa se trântește în urma mea și ea își întoarce din nou fața spre perete.

Capitolul 37

Petrec noaptea execuției proțăpit pe scaunul din *loggia*, care e destul de înalt ca să văd apa și acoperișurile sunt îndeajuns de joase ca să zăresc lumina cenușie dinaintea răsăritului. Timpul se scurge încet. Nu dorm și nu mă gândesc la nimic. Sau, dacă mă gândesc, nu-mi amintesc la ce sau la cine. Presimt momentul cu mult înainte de a se petrece. Ceasul dinaintea zorilor are întotdeauna ceva aparte. E ceasul ultimului rămășag, ceasul ultimelor intimități ale nopții, ceasul rugăciunii înainte de clopotul utreniei.

În casă e liniște când cobor scara și ajung la cheiul de lemn. Apa clipocește lângă gondola noastră și mă duc până la capătul pontonului până zăresc canalul sub mine. Se simt în aer zorile, deși nu și pe cer încă. Le simt cum trag în sus soarele până în locul unde se va înălța la orizont. Privesc în jos apa. Tot mi-e teamă de ea. Deși știu că nu e mai adâncă decât înălțimea unei camere, mi se pare fără fund. Am tot dreptul să mă sperie. Am fost în ea. Știu că înecul este moartea cea mai îngrozitoare.

Dar Elena Crusichi nu se va îneca. Ea va auzi apa lovindu-se cu un zgomot sec de lemn în timp ce o vor duce în barcă în mijlocul canalului Orfano. Și, deși o va ameți prăjitura lui Mauro, o va cuprinde spaima. Dar nu se va simți suptă de străfundurile întunecate. Pentru că în vreme ce va sta acolo, lângă preot, cu mâinile legate în față, așteptând, pe negândite, bărbatul din spatele ei îi va strecura funia peste cap și în jurul gâtului și din două sau trei răsuciri o va strangula, luându-i viața. Desigur, strangularea nu e un fleac. Ca

oricare altă moarte are felurite chipuri: poate fi mai îndelungată sau mai scurtă, aproape o decapitare sângeroasă sau o sufocare puternică, iute. Totul ține de măiestria și știința călăului. Și ni s-a făgăduit că va fi cel mai bun. Va gâfâi, va icni, încercând să respire, și lupta va fi cruntă și se va termina repede.

Numai cadavrul ei va coborî în adâncuri. Elena Crusichi va fi dispărut deja.

Asta au reușit să facă pentru noi siropurile lui Mauro, strădania stăpânei și picioarele ei desfăcute. N-a fost iertată în ultima clipă. Loredan nu ne-a mințit. A făcut ce a putut, dar a spus-o și el: altădată ar fi putut mai mult. O crimă revoltătoare într-o vreme a revoltelor cere o pedeapsă aspră. Nimeni nu se va bucura de spectacolul execuției. Scopul nu este cruzimea, ci stabilitatea regimului. Pașnica Veneție vrea dreapta Veneție.

Ce mai urmează? Ei bine, eu stau aici, mângâiat de o amintire – a rămas atât de vie după atâția ani! – o poezie pe care mi-a citit-o Aretino de mult, la Roma, când abia veniserăm amândoi în casa stăpânei și el venea mereau la bucătărie ca să-și exerseze umorul popular în fața slujitorilor. Era nemaipomenit pe atunci: frumos ca o fată, ager, fudul, gata să-și ia zborul în plin soare, iar eu eram tânăr și îndeajuns de furios pe slutenia mea ca să doresc să-mi iau zborul cu el, îmbătat de gândul revoltei împotriva Bisericii și chiar a lui Dumnezeu. Îmi amintesc glasul lui, zeflemitor și puternic.

Din vară până-n toamnă, bogații
Sunt în rai, sărmanii însă sunt în iad.
Și proștii orbi care așteaptă porumbelul,
Cu post și iertare de păcate și cu Părinții Bisericii,
Slujesc doar la îngrășarea livezii
Pentru călugări și pentru mănăstirile lor.

— Deci, Bucino, dacă e adevărat, care dintre noi s-ar teme acum de moarte? Cei care au deja totul sau cei care nu au

nimic? Închipuie-ți cum ar fi dacă sfârșitul nu ar fi raiul sau iadul, ci doar lipsa vieții? Doamne, jur că ar fi raiul pentru cei mai mulți dintre noi.

Sunt încredințat că și-a mărturisit cu mult timp în urmă asemenea gânduri eretice, pentru că acum scrie destul de frumos despre Dumnezeu și nu cred că o face ca să-și păstreze bunul renume. Revoluția este o plăsmuire a tinerilor, căci au o viață dinainte ca să-și schimbe părerile. Dar eu nu mai sunt tânăr și tot mă mai gândesc la această poezie și îmi pun întrebări despre cel care a scris-o, dacă lipsa vieții înseamnă lipsa suferinței.

Aerul e cald și străveziu. În fața mea cerul este pătat cu roz și mov, culori nebune, prea sălbatice pentru această clipă – exact ca în dimineața când am plecat din casa stăpânei de la Roma să-l caut pe cardinal. Mulți au murit atunci. Mii de oameni... ca bucățelele sparte de pe mozaicul pardoselei.

Lupta trebuie să fi luat sfârșit. Fapta se va fi săvârșit. Acum, ea va fi unul din ei.

Dar noi? Ce suntem noi acum?

— Bucino?

Nu aud ușa deschizându-se și de aceea glasul ei, deși destul de liniștit, trece prin mine ca un cuțit.

E îmbrăcată în halat, cu părul lăsat în neorânduială pe spate. De bună seamă că nici ea n-a dormit, a stat și ea de veghe. Ține în mână o cană.

— Mauro ți-a preparat vin de Madeira cald.

— S-a trezit?

— Toți s-au trezit. Nu cred că a dormit cineva.

Sorb puțin. E dulce și cald. Nu e ca apa. După un timp, își pune mâna pe umărul meu. Aud pe cineva plângând înăuntru. Gabriella. Are de ce să plângă. Nu mai are cine să-i aline durerile îngrozitoare pe care le are când sângerează lună de lună.

— S-a terminat, spun eu.

— Da, s-a terminat. Hai intră, să încercăm să dormim puțin.

Dar se pare că nu s-a terminat. Nu încă.

Dorm. Dar nu știu cât timp, pentru că atunci când mă trezesc bătăi răsună în ușă, mă gândesc că e încă dimineață. Izbutesc să ajung la ușă, o deschid și mă întâmpină fața uimită și tulburată a Gabriellei. Doamne, Doamne, dacă au iertat-o? Dacă suntem salvați?

— Trebuie să vii, Bucino. Ea e jos, pe ponton. Mauro a văzut-o când a ieșit să arunce gunoiul. Nu știm ce să facem. Stăpâna e acolo, dar trebuie să vii și tu.

Picioarele mi se îndoaie de oboseală și mi se împleticesc, încercând să mă grăbesc. Mă duc întâi la *portego loggia*, pentru că de acolo pot măcar să văd. Stăpâna stă dedesubt, pe ponton, nemișcată, aproape încremenită. În fața ei este o copiliță. Un nor de păr alb, în spatele căruia răsare soarele. Și la picioarele ei este un sac mic, îndesat.

Mă rostogolesc pe scară, ieșind până la ușile dinspre apă. Stăpâna îmi oprește căderea cu mâna întinsă la spate. Mă opresc. Copila își ridică privirea, apoi o coboară din nou.

Glasul stăpânei este lin ca mătasea.

— ...ai venit de departe atât de devreme. Cine te-a adus? Ai văzut soarele răsărind deasupra mării?

Dar copila nu spune nimic. Stă și clipește, ferindu-se de lumină.

— Trebuie că ți-e foame. Avem pâine proaspătă și dulceață în casă.

Tot nu vorbește. Mama ei se prefăcea că e oarbă; acum fiica ei face pe surda. E o încercare isteață, dacă reușește așa de bine să-și țină firea. Și e un talent care se învață devreme. Ocolesc cu grijă fustele stăpânei ca să ajung în fața ei.

E mai mică decât mine și în ultimele săptămâni a devenit mai sigură pe picioare. Cred că asta o ajută să-și arate voința. Doamne, seamănă atât de mult cu mama ei, că o să mă urmărească până la moarte. Ah, cât de dureros e s-o revăd! Dar și câtă bucurie! Privirea îi fuge spre mine și rămâne țintuită asupra mea o secundă întreagă, solemnă, fără

să clipească, apoi și-o abate din nou. Cel puțin a văzut că sunt acolo.

Stăpâna îi pune mâna pe umăr.

— Mă duc să aduc ceva de mâncare.

Eu dau din cap.

— Adu și cupa gravată, spun eu încet. Primul dar pe care l-ai primit de la Alberini.

Pașii ei se pierd înăuntru.

Cercetez spiridușul din fața mea. Are colțurile gurii murdare, ca și cum ar fi mâncat de curând ceva lipicios și o pată pe frunte. Poate că a dormit cu capul lipit de lemnul murdar al bărcii și s-a trezit așa. Sub nimbul de bucle albe slobode, obrajii sunt plinuți, ca și cum ar avea baloane pe dinăuntru și gura e bosumflată. Doamne, tare e frumoasă! Parcă o văd zugrăvită pe tavanul unei camere dintr-un palat, cu aripi prea mici pentru trupușorul ei dolofan și cu un aer poznaș în vreme ce ridică trena Maicii Domnului, înălțându-se spre cer. Tițian ar putea s-o folosească pentru a le vrăji pe starețele lui zgârcite, ca să-l acopere cu ducați. Dar ar găsi în ea nevinovăția? Nu prea cred. Dar sălășluiește în ea forță. Și bănuială. Sunt încredințat că are și ceva din agerimea mamei ei.

A știut de bună seamă, mai bine decât oricine, că în această casă nu vor fi copii decât dacă ne va dărui cineva unul și că acel copil va fi iubit și îngrijit. Un străbunic și o mamă pe fundul mării. Ultimul testament al Elenei Crusichi. Și înțeleg care va fi soarta mea: ori de câte ori mă voi uita la ea, mă voi bucura de una în cealaltă. Acum și cât voi trăi. Asta va fi pedeapsa mea.

Pedeapsa mea, dar și salvarea noastră.

Stăpâna e atât de tulburată, că e cât pe-aci să scape cupa din mână. A adus un coș cu șase chifle calde. Îi întind una, pentru că mirosul ei l-ar ispiti și pe Sfântul Ioan Botezătorul să iasă din pustiu. O vrea, îmi dau seama. Nu vrea să se lase înduplecată, dar mișcă ușor capul.

Pun jos coșul și mai scot câteva chifle. Sunt prea moi, dar încerc: le arunc în aer și aroma lor se răspândește în jur. Mă urmărește și se vede bucuria pe fața ei.

Scap una pe jos. Cade lângă piciorul ei. Le prind pe celelalte, apoi o ridic și i-o întind solemn. Întinde mâna și o ia. Preț de o secundă pare că o s-o țină în mână, dar cu o mișcare rapidă, o bagă pe toată în gură.

— Mai am ceva pentru tine, spun eu în vreme ce mestecă. Ridic mâna și iau cupa de la stăpână. Vezi aici, într-o parte, scrisul de pe ea? Face și bunicul tău așa ceva?

Dă ușor din cap.

— E pentru tine. A lăsat-o la noi. Vezi? Uită-te la litere. E scris numele tău, Fiammetta.

Aud în spate răsuflarea adâncă a stăpânei.

Copila se uită la scris. Deși nu știe încă să citească, își cunoaște numele.

— E pentru tine. Să bei din ea cât stai aici. Poți s-o iei în mână dacă vrei. Însă ai grijă, pentru că se sparge ușor. Dar cred că tu știi deja multe despre sticlă.

Dă din cap și întinde mâinile ca s-o ia, o apucă între palme cu grijă, ca și cum ar ține o ființă vie și privește literele. Și parcă văd deja o sclipire în ochii ei care mă face să cred că le va citi în curând. O privește mult timp, apoi mi-o dă înapoi.

— Intrăm?

Îi iau sacul de la picioare și ea ne urmează în casă.

Nota autorului

Veneția descrisă în acest roman are la bază o cercetare serioasă. Deși personajele principale, Fiammetta Bianchini și Bucino Teodoldi, sunt rodul imaginației mele, orașul (ca și Roma înainte de devastare) era vestit pentru curtezanele sale și se știe că unele dintre ele țineau în casa lor pitici, pe lângă papagali, câini și alte vietăți exotice.

Unele personaje ale romanului sunt reale. Pictorul Tițian Vecellio (Tițian, cum e cunoscut în general) și scriitorul Pietro Aretino au trăit amândoi la Veneția în acea perioadă, la fel și arhiepiscopul Jacopo Sansovino, de al cărui nume se leagă multe dintre cele mai frumoase clădiri din perioada de apogeu a Renașterii, deși abia începuse să comande construcția celor mai celebre dintre ele în anii când se desfășoară povestirea.

Pe parcursul uluitoarei și îndelungatei sale cariere, Tițian a pictat câteva nuduri, îndeosebi un portret al unei femei întinse pe un pat, cu un cățeluș adormit lângă ea și două slujnice în fundal. Decorul era o cameră din casa lui și pânza pare să fi stat în atelierul lui la jumătatea anilor 1530. A fost în cele din urmă dusă la Urbino în 1538, fiind cumpărată de moștenitorul de atunci al ducatului Urbino. De aici și titlul tabloului, *Venus din Urbino*. Deși istoricii de artă au opinii diferite despre semnificația tabloului, se pare că modelul lui Tițian a fost o curtezană venețiană. Lucrarea se află acum în galeria Uffizi din Florența.

Pietro Aretino este mai puțin cunoscut în afara țării lui natale. Poreclit „Biciul prinților", și-a făcut prin scrisorile și

satirele sale mulți prieteni, dar și mulți dușmani. Era cunoscut pentru relațiile lui cu curtezanele și s-a remarcat prin faptul că prin condeiul său a îmbinat religia cu pornografia, în *Sonete ilustrate*, scrise în sprijinul prietenilor lui Giulio Romano și Marcantonio Raimondi, pentru a completa seria lor de șaisprezece gravuri cunoscute drept *I Posti* sau *I Modi*, care au provocat un imens scandal în societatea romană la mijlocul anilor 1520. Nu mai există nici un exemplar din gravurile originare, deși câteva fragmente sunt păstrate la Muzeul Britanic. Versurile lui Aretino au fost republicate împreună cu copii gravate în lemn mai grosolane ale originalelor și începând de la jumătatea secolului al XVI-lea au fost (și încă sunt) foarte căutate de colecționarii de lucrări erotice. Două dintre cele șaisprezece desene și sonete care le însoțesc s-au pierdut integral. Aretino a scris apoi *I Ragionamenti*, o altă serie pornografică, incluzând o secțiune despre instruirea unei curtezane, pe care a publicat-o în anii 1530. La câțiva ani după moartea lui, în 1556, Contrareforma a scos un Index de cărți interzise. Opera lui Aretino era în fruntea listei.

În privința ghetoului evreiesc din Veneția, se știe că un anume Asher Meshullam, fiul liderului comunității evreiești, s-a convertit la creștinism la mijlocul anilor 1530. Întrucât am găsit foarte puține date despre el, am preferat să-i dau convertitului meu un alt nume și, desigur, o altă experiență.

Și acum ajung la La Draga... O femeie pe nume Elena Crusichi, cunoscută mai degrabă drept La Draga, este menționată în analele curții din acea perioadă. Avea o reputație de tămăduitoare și era parțial infirmă și aproape oarbă. Am fost fascinat de fragmentele din povestea ei care sunt disponibile și de numele ei, dar mi-am permis nenumărate licențe în privința caracterului și sorții femeii, pentru că adevărata La Draga se pare că a trăit mult, în ciuda conflictelor ei cu autoritățile. De fapt, Veneția a fost mai blândă decât alte state în privința acuzațiilor de vrăjitorie și nu există consemnări de arderi pe rug. Totuși, criminalii care

incomodau statul, fie din cauza crimelor comise, fie din cauza momentului în care erau comise, erau uciși pe furiș noaptea, înecați în canalul Orfano.

Mărturisesc de asemenea că, deși Catastiful Curtezanelor (o lucrare oarecum satirică, incluzând comentarii despre calitățile și tarifele acestor femei) a existat la Veneția, l-am datat cu câțiva ani mai înainte.

Aceasta a fost măsura în care am manipulat conștient istoria. Alte greșeli, pentru care îmi cer scuze anticipat, se datorează faptului că o cercetare aprofundată și o mare dragoste față de perioada respectivă nu pot, din păcate, face dintr-un scriitor de ficțiune un istoric.

Mulțumiri

N-aș fi putut să scriu acest roman fără a fi susținută moral de mai mulți oameni.

Sunt îndatorată istoricului Renașterii Lauro Martines pentru bursa acordată și pentru conversația sa însuflețitoare. La fel, fostei mele profesoare de artă Berenice Goodwin și Sheilei Hale, cel mai recent biograf al lui Tițian; în ambele cazuri, ochiul lor ager și dragostea pentru Veneția m-au salvat de multe greșeli. Tom Shakespeare m-a ajutat să-i dau viață personajului Bucino. Gillian Lovo, Eileen Quinn, Michael Cristofer și Janessa Laskin s-au dovedit toți buni tovarăși de călătorie. La Veneția, Estela Welldon mi-a oferit locul perfect pentru a scrie și, la Londra, personalul de la British Library și de la Warburg Institute mi-au înlesnit mult cercetările.

Aș vrea de asemenea să mulțumesc tuturor celor de la Time Warner, Marea Britanie și Random House, SUA, pentru încurajările și sprijinul lor și în mod special agentei mele Clare Alexander și vechii mele editoare și prietene, Lennie Goodings.

O mențiune specială pentru fiicele mele adolescente, Zoe și Georgia, care au suportat nesfârșite lecții spontane despre istoria Veneției, Renaștere, catolicism și politica sexuală a epocii, cu o remarcabilă bună dispoziție, manifestându-și doar ocazional exasperarea. Și care, când situația s-a agravat, au hrănit-o cu devotament pe mama lor pentru că, absorbită fiind de desfășurarea povestirii, ea uita să le dea de mâncare.

Dar în primul rând, dragostea și recunoștința mea se îndreaptă spre Tez Bentley, care m-a însoțit, intelectual, în această călătorie prolifică, uneori descurajatoare, în trecut, și care m-a ajutat cu acuitatea, sensibilitatea și viziunea sa să fiu mai ambițioasă decât aș fi îndrăznit să fiu în mod obișnuit.

Bibliografie

Aretino, Pietro, *The Ragionamenti*, Odyssey Press, 1970.

Aretino, Pietro, *School of Whoredom*, Foreword by Paul Bailey, Hesperus Press, 2003.

Aretino, Pietro, *The Letters of Pietro Aretino*, Translated by George Bull, Penguin, 1976.

Beadford, Sarah, *Lucrezia Borgia*, Penguin Viking, 2004.

Beecher, Donald and Massimo Ciavolella, editors, *Eros and Anteros: The Medical Traditions of Love in the Renaissance*, Imprint Ottawa; Dovehouse Editions, 1992.

Chambers, David and Brian Pullan, editors, *Venice: A Documentary History 1450-1630*, Blackwell Press, 1992.

Calimani, Richard, *The Ghetto of Venice*, Oscar Montadori Press, 1989.

Castiglione, *Book of the Courtier*, Penguin Classics, 1967.

Camporesi, Piero, *Bread of Dreams*, University of Chicago Press, 1989.

Cellini, Benvenuto, *Benvenuto Cellini's Autobiography*, Penguin, 1999.

Coruzet-Pavan, Elizabeth, *Venice Triumphant*, John Hopkins University Press, 2002.

D'Aragona, Tula, *Dialogue on the Infinitive of Love*, University of Chicago Press, 1997.

Davis, Robert, *Ship Builders of the Arsenale*, John Hopkins University Press, 1991.

Davis, Robert, *The War of Fists*, Oxford University Press, 1994.

Davis, Robert and Gary Marvin, *Venice: The Tourist Maze*, University of California Press, 1994.

Eisenbichler, Konrad, editor, *The Premodern Teenager*, Toronto, Centre for Reformation and Renaissance Studies, 2002.

Ferraro, Joanne, *Marriage Wars in Late Renaissance Venice*, Oxford University Press, 2001.

Fortini Brown, Patricia, *Private Lives in Renaissance Venice*, Yale University Press, 2004.

Fortini Brown, *Narrative Painting in the Age of Carpaccio*, Yale University Press, 1998.

Goffen, Rona, *Franciscans in Venice*, Yale University Press, 1990

Guicciardini, Luigi, *The Sack of Rome*, 1972, Palgrave Macmillan, 2004.

Hope, Charles, *Titian*, Chaucer Press, 2003.

Howard, Deborah, *The Architectural History of Venice*, Yale University Press, 2002.

Hollingsworth, Mary, *The Cardinal's Hat*, Profile Books, 2002.

Lane, Frederic, *Venice: A Maritime Republic*, John Hopkins University Press, 1988.

Lavin, Mary, *The Virgins of Venice*, Penguin, 2004.

Lawner, Lynne, *I Modi*, Erotic Album of Sixteenth Century, Northwestern University Press, 1988.

Martines, Lauro, *Strong Words*, John Hopkins University Press, 2001.

Masson, Georgiana, *Courtesans of Rome*, St Martin's Press, 1976.

McCray, W. Patrick, *Glass Making*, Ashgate Press, 1999.

Morris, Jan, *Venice*, Faber and Faber, 1993.

Muir, Edward, *Civic Ritual in Renaissance Venice*, Princeton University Press, 1981.

Norwich, John Julius, *History of Venice*, Penguin, 1983.

Molmenti, Pompeo, *Venice Private Life*.

Pullan, Brian, *Rich and Poor in Renaissance Venice*, Blackwell Press, 1971.

Riddle, John M., *Birth Control in Antiquity*, 1991.

Rosenthal, Margaret F., *The Honest Courtesan*, University of Chicago Press, 1992.

Rodgers, J. and R.M.Ward, *The Turks*.

Roissaude, Jacques, *Mediaeval Prostitution*, Barnes and Noble, 1997.

Ruggiero, Guido, *Binding Passions*, Oxford University Press, 1996.

Ruggiero, Guido, *Bounderies of Eros*, Oxford University Press, 1989.

Tosco, Gianfranco, *Murano: A History of Glass*, Arsenale Editrice.

Teitzan-Conrat, *Dwarfs and Jesters in Art*, The Phaidon Press, 2003.

Teitzan-Conrat, editor, *Sexuality and Gender in Early Medieval Europe*, Cambridge University Press, 1993.

Talvacchia, Bette, *Taking Positions*, Princeton University Press, 2001.

Zorzi, Alvise, *La Vita quotidiana nell'eta di Tiziano*, Rizzoli, 1990.

La preţul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea timbrului
literar ce se virează
Uniunii Scriitorilor din România,
Cont nr. RO44 RNCB 5101 0000 0171 0001,
B.C.R. Unirea, Bucureşti

Tehnoredactor
MANUELA MĂXINEANU

Corector
MARIA PĂDUREAN

Apărut 2007
BUCUREŞTI – ROMÂNIA

Lucrare executată la C.N.I. „CORESI" S.A.

În colecția **Raftul Denisei** au apărut

ARTHUR GOLDEN, *Memoriile unei gheișe*
SARAH HALL, *Michelangelo Electric*
KURT VONNEGUT, *Pianul mecanic*
STEFAN HEYM, *Relatare despre regele David*
JOHN FANTE, *Întreabă praful*
NICK HORNBY, *Turnul sinucigașilor*
L.P. HARTLEY, *Mesagerul*
SALMAN RUSHDIE, *Furie*
RAYMOND QUENEAU, *Florile albastre*
MARGUERITE DURAS, *Stăvilar la Pacific*
LAURA RESTREPO, *Delir*
ANAÏS NIN, *Incest*
NIKOS KAZANTZAKIS, *Zorba Grecul*
ALMUDENA GRANDES, *Castele de carton*
MITCH ALBOM, *Marți cu Morrie*
D.M. THOMAS, *Hotelul alb*
GUILLERMO MARTÍNEZ, *Crimele din Oxford*
CHRISTOPHER ISHERWOOD, *Adio, Berlin*
KURT VONNEGUT, *Bufoniada*
ANTHONY BURGESS, *Portocala mecanică*
IRVIN D. YALOM, *Plânsul lui Nietzsche*
ANAÏS NIN, *Foc*
ANDREW SEAN GREER, *Confesiunile lui Max Tivoli*
LEO PERUTZ, *Călărețul suedez*

JEANETTE WINTERSON, *Pasiunea*
NAGHIB MAHFUZ, *Akhenaton, cel ce sălășluiește în adevăr*
JIM CRACE, *În clipa morții*
ANTÓNIO LOBO ANTUNES, *Bună seara lucrurilor de pe-aici*
ERIC-EMMANUEL SCHMITT, *Milarepa*
ERIC-EMMANUEL SCHMITT, *Domnul Ibrahim și florile din Coran*
ERIC-EMMANUEL SCHMITT, *Oscar și Tanti Roz*
WILLIAM GOLDING, *Împăratul muștelor*
PASCAL QUIGNARD, *Vila Amalia*
ALMUDENA GRANDES, *Vârstele lui Lulú*
ISMAIL KADARE, *Palatul Viselor*
JESÚS DÍAZ, *Spune-mi ceva despre Cuba*
PAUL AUSTER, *Palatul lunii*
NICOLE KRAUSS, *Istoria iubirii*
CARLOS FUENTES, *O companie neliniștitoare*
ALESSANDRO BARICCO, *Castele de furie*
TAICHI YAMADA, *Străini*
LEONID ȚÎPKIN, *O vară la Baden-Baden*
YASUNARI KAWABATA, *Maestrul de go*
INGESORG BACHMANN, *Malina*
DAVE EGGERS, *Să te ții alergătură!*
JONATHAN SAFRAN FOER, *Extrem de tare și incredibil de aproape*
SARAH DUNANT, *În compania curtezanei*

În pregătire

RICHARD ZIMLER, *Ultimul cabalist din Lisabona*
JOHN FANTE, *Drumul spre Los Angeles*

Romancieră, producătoare și critic literar, Sarah Dunant este una dintre autoarele britanice care se bucură de un succes răsunător atât în Europa, cât și în SUA. S-a născut în 1950 în Londra și a studiat istoria la Newnham College, Cambridge. S-a făcut cunoscută ca actriță, iar în 1974 a devenit producătoare pentru BBC. În prezent scrie recenzii pentru publicații prestigioase precum *The Times* și *The Observer* și prezintă emisiunea „Night Waves" la BBC Radio 3. De la debutul literar din 1983 cu *Examinating Angels* (pe care-l semnează cu pseudonimul Peter Dunant), Sarah Dunant a mai scris încă zece romane și două cărți de eseuri. Unul dintre personajele sale emblematice este Hannah Wolfe, care apare în *Birth Marks* (1991), *Fatlands* (1993) – câștigător al Crime Writers' Association Macallan Silver Dagger for Fiction – și *Under My Skin* (1995). În anii următori publică *Transgressions* (1997) și *Mapping the Edge* (1999) care confirmă pe deplin succesul la public de care se bucură autoarea. Cele mai recente romane ale sale, *Nașterea lui Venus* (*The Birth of Venus*, 2003) – bestseller internațional tradus în peste douăzeci și șapte de limbi – și *În compania curtezanei* (*In the Company of the Courtesan*, 2006) – intrat imediat după apariție pe lista de bestselleruri a *New York Times* și tradus în treizeci de țări –, au propulsat-o pe Sarah Dunant în topul celor mai de succes scriitoare de romane istorice.

Bestsellerul internațional *În compania curtezanei* a fost tradus în 30 de țări.

Curtezane, vrăjitoare, pitici, clerici corupți, artiști celebri, în inima Veneției renascentiste aflate pe culmile măririi și decăderii. E lumea Fiammettei Bianchini, frumoasa curtezană pe care căutarea zadarnică a iubirii și fericirii o lasă cu inima frântă. Și probabil că tulburătoarea ei poveste ar fi rămas nespusă dacă, subjugat de farmecul ei trist, Tițian n-ar fi pictat-o sub chipul lui Venus din Urbino. O carte despre iubire sub toate chipurile – trupească, senzuală, provocatoare, cinică, romantică – și totodată istoria unui tablou celebru în care cititorul o va vedea de acum pe superba Fiammetta.

„O autoare cu forța și talentul lui E.L. Doctorow, Gore Vidal sau Marguerite Yourcenar, care știe să-și seducă cititorii prin farmecul înnebunitor al lumii pe care o plăsmuiește."

New York Times

„Un tablou viu și tulburător al unei lumi înșelătoare, în care palate de o opulență decadentă se înalță printre străduțe sordide, iar clericii și femeile ușoare sunt prinși de același vârtej al bogăției și patimilor."

The New Yorker

„Veneția curtezanelor strălucește ca lumina soarelui răsfrântă în sticla de Murano."

Library Journal

Revista femeilor care știu să se miște!
Tango
34100

Foto copertă ©Photo Scala,
Florence, Galleria degli Uffizi, 1996,
courtesy of the Ministero Beni e Att. Culturali

ISBN 978-973-50-1640-1

5 948353 012538